

Nur-Qashqadaryo quyosh fotoelektrik stantsiyasi va elektr energiyani saqlash tizimi

**Ekologik va ijtimoiy ta'sirni baholash (EITB):
VI jild – Turmush tarzini tiklash rejasi**

Konsalting firmasi:

Juru

“Juru Energy Ltd”

Suite 1, One Jorj Yard, London,
Buyuk Britaniya, EC3V 9DF
www.juruenergy.com

Mijoz:

MASDAR

“Masdar Clean Energy”

Khalifa City A,
Abu Dhabi, UAE, P.O. Box 54115
www.masdar.com

Hujjat to’grisida ma’lumot

Loyiha nomi	"Nur-Qashqadaryo quyosh FE stantsiyasi" loyihasi
Hujjat nomi	Ekologik va ijtimoiy ta'sirni baholash (EITB): V jild: - Turmush tarzini tiklash rejasi (TTTR)
"Juru"ning loyiha havolasi	UZB-MAS-Guzar PV&EEST ESIA
Mijoz	"Masdar Clean Energy"
"Juru"ning loyiha menejeri	Nikola Devis
"Juru"ning loyiha direktori	Jushkinbek Ismailov

Hujjatni nazorat qilish

Versiya	Sana	Tavsifi	Tayyorladi	Tekshirdi	Tasdiqladi
1.0	30 avgust 2024 yil	"Masdar" ko'rib chiqishi uchun versiya	bir qator mualliflar	M. Lupton	N. Devis
1.1	3 sentyabr 2024 yil	Kreditor ko'rib chiqishi uchun versiya	bir qator mualliflar	M. Lupton	N. Devis
1.2	08 noyabr 2024 yil	Kreditor ko'rib chiqishi uchun 1-versiya	bir qator mualliflar	M. Lupton	N. Devis
1.3	Fevral 2025 yil	Kreditor ko'rib chiqishi uchun 2-versiya	bir qator mualliflar	M. Lupton	N. Devis
1.4	Mart 2025	Kreditor ko'rib chiqishi uchun yakuniy versiya	bir qator mualliflar	M. Lupton	N. Devis
2.0	25 mart 2025 yil	Yakuniy yangilanishlar oshkor qilish uchun	bir qator mualliflar	M. Lupton	N. Devis
2.1	10 Aprel 2025	ChIUXlarni bilvosita ta'sir ko'rgan shaxslar sifatida kiritish uchun yangilangan	bir qator mualliflar	M. Lupton	N. Devis
2.2	24 Aprel 2025	Loyiha ta'siri ostidagi shaxslarni xabardor qilish uchun chiqarildi	bir qator mualliflar	M. Lupton	N. Devis
2.3	7 Iyul 2025	Dastlabki kompensatsiya shartnomasi oshkor qilingandan so'ng yangilandi.	bir qator mualliflar	M. Lupton	N. Devis

--	--	--	--	--	--

Ogohlantirish

Turmush tarzini tiklash rejasi ("TTTR" yoki "Hisobot") "Juru" kompaniyasi tomonidan tayyorlandi. Hisobotda mavjud bo'lgan ma'lumotlar hozirgi holatni aks ettirsa-da, "Juru" ushbu hisobotda keltirilgan ma'lumotlarning to'g'riligiga hech qanday aniq yoki nazarda tutilgan bayonot yoki kafolat bermaydi va undagi har qanday ma'lumot, noto'g'ri bayonot yoki ko'rsatilmagan ma'lumotlar uchun hech qanday javobgarlikni o'z zimmasiga olmaydi.

Ushbu hisobot faqat "Masdar" uchun tayyorlangan. "Masdar" ushbu Hisobotda keltirilgan ma'lumotlarning to'g'riligiga yoki to'liqligiga hech qanday aniq yoki nazarda tutilgan bayonot yoki kafolat bermaydi. "Masdar" ushbu Hisobotda mavjud bo'lgan hech qanday ma'lumotni mustaqil ravishda tasdiqlamagan va undagi har qanday ma'lumot, noto'g'ri bayonot yoki ko'rsatilmagan ma'lumotlar uchun hech qanday javobgarlikni o'z zimmasiga olmaydi.

Ushbu Hisobot "Masdar" mulki bo'lib qoladi.

Mundarija

Qisqartmalar	12
Qisqacha bayonot	14
TTTR maqsadlari.....	16
Qurilish Dasturi.....	16
Ta'sirlar va yerga bo'lgan talablar.....	16
Muvofiqlik va kompensatsiya huquqlari	19
Aktivlarni ro'yxatga olishning so'nggi sanasi.....	19
Baholash va kompensatsiya	20
Turmush tarzini tiklash.....	20
TTTRni amalga oshirish.....	21
Shikoyatlarni Ko'rib Chiqish Mexanizmi	21
1 Kirish.....	24
1.1 Umumiy ma'lumot va Loyiha haqida	24
1.2 TTTR maqsadlari	24
1.3 Cheklovlar	25
1.4 TTTR Tuzilishi	26
1.5 Loyiha joylashuvi.....	26
1.6 Loyiha texnologiyasi	29
2 Potensial ta'sirlar	30
2.1 Retseptorlar haqida umumiy ma'lumot.....	30
2.2 Ta'sir zonasi	35
2.3 Ko'rib chiqilgan muqobillar.....	35
2.4 Ko'chirish zaruratini cheklash usullari	37
3 Huquqiy va institutsional asos	39
3.1 Umumiy ma'lumot	39
3.2 Milliy Qonunchilik	39
3.2.1 O'zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasi (1992 yil).....	39
3.2.2 Yer Kodeksi (1998 yil, 2022 yil o'zgartirishlari bilan).....	39
3.2.3 Fuqarolik kodeksi (1990 yil, 2022 yil o'zgartirishlari bilan).....	41
3.2.4 781-sonli Qonun (2022 yil)	41
3.2.5 Vazirlar Mahkamasining 146-son qarori (2011 yil 25 may).....	43

3.2.6	Boshqa tegishli Prezident va Vazirlar Mahkamasining qarorlari	44
3.2.7	Servitut.....	45
3.2.8	Yerlarni davlat yer zaxirasiga qaytarish.....	48
3.2.9	Kompensatsiya	49
3.2.10	Auksion tizimi.....	50
3.2.11	Yerlarning joriy holati.....	50
3.3	Kreditorlar talablari	51
3.3.1	XMKning Ishlash standartlari.....	51
3.3.2	OTBning Himoya Siyosati Bayonoti.....	51
3.3.3	YeTTB Ishlash talablari.....	52
3.3.4	Ekvator Prinsiplari	54
3.4	Kreditor talablari va milliy qoidalar o'rtasidagi farqni tahlil qilish	54
4	Ijtimoiy-iqtisodiy va aholini ro'yxatga olish so'rovnomasi	59
4.1	Umumiy ma'lumot	59
4.2	Demografik ma'lumotlar.....	59
4.2.1	Ta'sirga uchragan uy xo'jaliklari.....	60
4.3	Etnik tarkib va din	62
4.4	Yer foydalanish va yer egaligi.....	63
4.5	Loyiha hududida olib boriladigan faoliyatlar	64
4.7	Sog'liq	69
4.8	Bandlik va daromad manbalari.....	69
4.9	Turar joy va yashash sharoitlari.....	80
4.9.1	Uy xo'jaligi jihozlari.....	80
4.10	Kommunal xizmatlar va xizmatlardan foydalanish.....	81
4.11	Gender.....	81
4.12	Zaif uy xo'jaliklari.....	86
5	Ta'sirlarni baholash.....	90
5.1	Umumiy ma'lumot	90
5.2	Yer egalari	93
5.2.1	Ipakchilik va jun sanoatini rivojlantirish qo'mitasi	93
5.2.2	Qamashi va G'uzor tumani hokimliklari	94
5.3	Yerni boshqarish kompaniyalari.....	95
5.4	Ijarachilar	95

5.5	Ishchilar.....	100
5.6	Mahalliy cho'ponlar	103
5.7	Chorvani ijaraga oladigan xo'jaliklar	108
5.8	Ta'sirlarning umumiy ko'rinishi.....	109
6	Muvofiqlik va huquq.....	111
6.1	Umumiy ma'lumot.....	111
6.2	Aktivlarni ro'yxatga olishning so'nggi sanasi.....	111
6.3	TTTRga muvofiqlik	111
7	Huquqlar matritsasi.....	113
8	Baholash va kompensatsiya	124
8.1	Umumiy ma'lumot.....	124
8.2	Baholash metodologiyasi	124
8.3	Yer uchun kompensatsiya	125
8.4	Servitut uchun kompensatsiya	126
8.5	Mol-mulk uchun kompensatsiya	127
8.6	Qishloq xo'jaligi ishlab chiqarishi uchun kompensatsiya - doimiy foydalanish	136
8.7	Qishloq xo'jaligi ishlab chiqarishi uchun kompensatsiya - vaqtinchalik foydalanish	138
8.8	Daraxtlar uchun kompensatsiya.....	139
8.9	Daromad butunlay boy berilganligi uchun kompensatsiya.....	142
8.10	Daromad vaqtincha boy berilganligi uchun kompensatsiya	142
8.11	Yaylov yerlariga ta'sirlar, jihozlarni vaqtincha saqlash maydoni joylari, yer osti kabel qurilishi va boshqalar (chorva mollari uchun yem) tufayli daromadlarni boy berish.....	142
8.12	Ta'sirga uchragan inshootlarni ko'chirish uchun o'tish davridagi yordam.....	145
8.13	Ijtimoiy ehtiyojmand uy xo'jaliklarni qo'llab-quvvatlash	148
8.14	Kompensatsiya paketlari	148
8.15	Soliqlar, kreditlar yoki hosil yetkazib berish bo'yicha shartnomalar uchun jarima to'lovlari	148
8.16	Zaif uy xo'jaliklarini qo'llab-quvvatlash	149
8.17	Kompensatsiya Paketlari	150
9	Tirikchilik manbalarini tiklash bo'yicha tadbirlar	152
9.1	Umumiy ma'lumot.....	152
9.2	Yer unumdorligini oshirish.....	152
9.3	Ishga joylashishda ustuvorlikka ega bo'lish	153
9.4	O'quv kurslari	153

9.5	Tirikchilik manbalarini tiklash.....	156
9.6	Tirikchilik manbalarini tiklash dasturlari.....	156
10	Manfaatdor tomonlar bilan hamkorlik qilish	158
10.1	Manfaatdor tomonlar bilan hamkorlik qilish to'g'risida umumiy ma'lumot.....	158
	Retseptorning nomi	159
10.2	Aniqlangan asosiy manfaatdor tomonlar.....	171
10.3	Jamoatchilik bilan maslahatlashuvlar va axborotni oshkor qilish tadbirlari.....	171
10.4	Loyihaning LTOShlarga sezilgan ta'siri.....	172
10.4.1	LTOShlarning tirikchilik manbalarini tiklash va/yoki qo'llab-quvvatlash choralari bo'yicha kutilmalari.....	173
10.5	TTTR ma'lumotlarini oshkor qilish.....	173
10.6	Gender tengligi ta'minlanishi	173
10.7	Ijtimoiy ehtiyojmand va imkoniyati cheklangan yoki e'tibordan chetda qolgan odamlar	174
10.8	Kelajakda rejalashtirilgan hamkorlik qilish tadbirlari	174
11	Shikoyatlarni ko'rib chiqish mexanizmi (ShKM)	183
11.1	Umumiy ma'lumot.....	183
11.2	Shikoyatlarni topshirish va hal qilish.....	183
11.3	Aloqa ma'lumotlari	184
11.3.1	O'zbekistonda shikoyatlarni qonunga muvofiq ko'rib chiqish.....	185
11.4	Shikoyatlar bo'yicha vazifalar	186
11.4.1	Juru	186
11.4.2	Masdar	186
11.4.3	Pudratchilar/Subpudratchilar	186
11.4.4	Shikoyatlarni ko'rib chiqish qo'mitasi	187
11.4.5	Maxfiylik va anonimlik	187
11.5	Shikoyatlarni hal qilish variantlari va ularga javob berish.....	187
11.6	Shikoyatlarni ro'yxatga olish	189
11.7	Qabul qilingan shikoyatlar.....	189
12	Xarajatlar va Byudjet.....	190
12.1	Budget.....	190
12.2	TTTR uchun kutilmagan xarajatlar jamg'armasi	196
13	Institutsional tashkilotlar	196
13.1	Asosiy javobgar tomonlar.....	196

13.1.1	Juru	196
13.1.2	Masdar/Loyiha kompaniyasi.....	196
13.1.3	Bosh pudratchi/EPC pudratchisi.....	198
13.1.4	O'zMET	198
13.1.5	Kreditorlarning vazifalari.....	198
13.1.6	ENERGETIKA VAZIRLIGI	198
13.1.7	Iplakchilik va jun sanoatini rivojlantirish davlat qo'mitasi.....	199
13.1.8	TTTR qo'mitasi.....	199
13.1.9	Shikoyatlarni ko'rib chiqish qo'mitasi	200
13.1.10	Mustaqil E-I maslahatchi.....	201
13.2	Amalga oshirish jadvali	201
14	Monitoring va hisobot berish.....	203
14.1	Umumiy ma'lumot.....	203
14.2	Monitoring.....	203
14.2.1	Ichki monitoring.....	203
14.2.2	Tashqi/uchinchi taraf auditi/tugatish auditi.....	204
14.3	Tirikchilik manbalarini tiklash to'g'risida hisobot.....	205
14.4	Ko'rsatkichlar / ASKlar	207
14.5	TTTRni yangilash	216
A-ilovasi:	Shikoyat murojaatnomasi shakli.....	217
B-ilovasi:	Shikoyat jurnali.....	221
C-ilovasi:	TTTR ni oshkor qilishga oid dalillar	229
Aholini ro'yxatga olish va mol-mulkni o'rganish bo'yicha so'rovnoma.....		230
D-ilovasi:	Ijtimoiy-iqtisodiy so'rovnoma	230
E-ilovasi:	Kompensatsiya paketlarini rasmiylashtirish uchun anketa va YKKQ	257
F-ilovasi:	Har ikkala yerni boshqarish korxonasining e'tirozi yo'qligi haqida xatlar.....	282
G-ilovasi:	O'zbekiston Respublikasi Prezidentining qarori, 14.03.2024 yildagi PQ-125-son, tarjimasi.....	283
H-ilovasi:	So'nggi uch yil davomida fermerlar bilan hosil yetishtirish bo'yicha shartnomalarning mavjud emasligini tasdiqlovchi xatlar.	286
I-ilovasi:	Trening haqida fikr-mulohaza anketasi	287

Jadvallar ro'yxati

1-jadval. Jami LTOSHLar va LTOUXlar	18
2-jadval. LTOUX turi bo'yicha asosiy ta'sirlar	18
3-jadval. Aloqa ma'lumotlari.....	21
4-jadval: Boshqa tegishli qonun hujjatlarining qisqacha mazmuni.....	44
5-jadval: Majburiy olib qo'yish va o'z ixtiyori bilan voz kechish uchun kompensatsiya talablari	49
6-jadval: Milliy qonunchilik, OTB HSB, YeTTB IT 5 va IT 10 va XMK IS 5 o'rtasidagi asosiy tafovutlar .	55
7-jadval. LTOUX oila a'zolarining taqsimoti	60
8-jadval. LTOUX oila a'zolari yoshi	62
9-jadval. Loyiha ta'sirida ostidagi fermer xo'jaliklarining yer egaligi.....	63
10-jadval. Loyiha ta'siri ostidagi fermerning tomorqa yer maydoni	64
11-jadval. Loyiha ta'siri ostidagi fermer xo'jaliklarida qishloq xo'jaligi va ekinlardan foydalanish.....	65
12-jadval. LTOUX bo'yicha chorva mollari	65
13-jadval. Uy xo'jaligi boshlig'ining ta'lim ma'lumoti.....	68
14-jadval. Uy xo'jaliklari a'zolarining ta'lim ma'lumotlari	68
15-jadval. Uy xo'jaliklari boshliqlarining bandlik turlari	70
16-jadval. Uy xo'jaligi a'zolarining bandlik turlari	70
17-jadval. Fermer uy xo'jaliklarining daromadlari	72
18-jadval. Fermer uy xo'jaliklarining xarajatlari	73
19-jadval. Ishchi LTOUXlarning daromadlari.....	75
20-jadval. Ishchi LTOUXlarning xarajatlari	77
21-jadval. Cho'pon LTOUXlarning daromadlari.....	79
22-jadval. Cho'pon LTOUXlarning xarajatlari	79
23-jadval. LTOUX a'zolarining jinsi va yoshi	83
24-jadval. Yer maydonining 10% dan ortig'ini yo'qotayotgan fermerlar	87
25-jadval. LTOUX tarkibidagi zaif oila a'zolarining umumiy soni.....	88
26-jadval: Loyiha ta'sirlari.....	90
27-jadval: Ijaraga olingan yer maydoni	96
28-jadval: Fermer/Ijarachi uchraydigan ta'sirlar	98
29-jadval: Ishchilar	100
30-jadval. Chorva mollari bor ishchilar.....	102
31-jadval. Cho'ponlarning ta'sirga uchragan yaylovlari haqida qisqacha ma'lumot	104
32-jadval: Cho'ponlar o'tlatishga oladigan va egalik qiladigan chorva mollarning soni	105
33-jadval. Chorvani ijaraga olgan xo'jaliklar	108
34-jadval. Loyiha ta'sirlari.....	110
35-jadval: Kompensatsiya olish huquqiga muvofiqlik	111
36-jadval: Huquqlar matritsasi.....	114
37-jadval. F05 fermer xo'jaligiga tegishli cho'ponning ko'chma vagonchasini baholash	128
38-jadval: Cho'pon lagerini (F1 fermer xo'jaligi) baholash	130
39-jadval: Cho'pon lagerining qiymat yondashuvi asosida aniqlangan qiymati	130
40-jadval: Dumaloq molxona qiymat yondashuvi asosida aniqlangan qiymati	133
41-jadval: Qishloq xo'jaligidan olinadigan daromadlar uchun kompensatsiya.....	137
42-jadal: Ekinlarga vaqtinchalik ta'sir.....	139
43-jadval: F01 fermer xo'jaligida joylashgan ikkita daraxt uchun hisob-kitob.....	141
44-jadval. Ot/eshak uchun o'rtacha yem iste'moli va xarajatlari.....	142
45-jadval. Echki uchun o'rtacha yem iste'moli va xarajatlari.....	143
46-jadval. Qo'y uchun o'rtacha yem iste'moli va xarajatlari.....	143
47-jadval. Qoramol uchun o'rtacha yem iste'moli va xarajatlari	144

48-jadval. Chorva ozuqasining o'rtacha narxi (so'mda)	144
49-jadval. Yaylov yo'qolishi sababli chorva yem ta'minoti (so'mda).....	147
50-jadval: Loyiha kompensatsiyasi (so'm)	151
51-jadval: Manfaatdor tomonlar bilan maslahatlashuvlarning qisqa bayoni	159
52-jadval. TTTR bo'yicha rejalashtirilgan muloqotlar	176
53-jadval: Aloqa ma'lumotlari	184
54-jadval: Shikoyatlarni ko'rib chiqish muddatlari	188
55-jadval: Taxminiy tirikchilik manbalarini tiklash xarajatlari	191
56-jadval: Joriy Loyihani amalga oshirish jadvali	202
57-jadval: Hisobot talablari	206
58-jadval: ASK va tirikchilik manbalarini tiklash bo'yicha maqsadlar	208

Rasmlar ro'yxati

1-rasm. Loyiha joylashuvi (shu jumladan, kirish yo'li va HEUT/yer osti kabeli)	15
2-rasm: Loyiha maydoni yaqinidagi mahallalarning joylashuvi (dastlabki chegaralar)	28
3-rasm: FE jarayonining umumiy ko'rinishi (XMK materiallaridan tayyorlandi, 2015 y.)	29
4-rasm: Loyihaning ta'sir doirasida joylashgan F01 fermerga tegishli cho'ponning uychasi (tashqi ko'rinishi) fotosurati.	31
5-rasm: Loyihaning ta'sir doirasida joylashgan cho'ponning uychasi (ichki ko'rinish) fotosurati.	31
6-rasm: Loyiha maydonida joylashgan doira shaklidagi qo'ra bilan cho'ponning ko'chmas uyining fotosurati (F01 fermerga tegishli).	31
7-rasm: Loyiha maydonida joylashgan F05 fermerga tegishli cho'ponlarning ko'chma vagonchasining fotosurati.	32
8-rasm: Retseptorlar xaritasi (loyiha maydoni va bevosita ta'sir hududi)	33
9-rasm. Hududdagi muqobil yo'llar	34
10-rasm. Muqobil maydonlar	38
11-rasm: Yerdan foydalanish	92
12-rasm: Qo'mitaning tashkiliy tuzilmasi	94
13-rasm: H01-H04 cho'ponlar uchun ta'sirga uchragan yaylov maydoni.....	106
14-rasm. IJSRQ tomonidan berilgan muqobil yer	107

Qisqartmalar

Qisqartma	Ma'nosi
O'T	O'zgaruvchan tok
OTB	Osiyo Taraqqiyot banki
TUX	Ta'sirga uchragan uy xo'jaliklari
TH	Ta'sir hududi
EEST	Elektr energiyani saqlash tizimi
FK	Fuqarolik kodeksi
CLO	Jamoatchilik bilan aloqalar bo'yicha mutaxassis
DT	Doimiy tok
YeTTB	Yevropa tiklanish va taraqqiyot banki
TMA	Tashqi monitoring agenti
LXQ	Loyihalashtirish, xaridlar va qurilish bo'yicha pudratchi
EITB	Ekologik va ijtimoiy ta'sirni baholash
EIKT	Ekologik va ijtimoiy kompleks tekshiruv
EIS	Ekologik va ijtimoiy siyosat
ETIV	Ekvator tamoyillari IV
E-I	Ekologik va ijtimoiy
ShKM	Shikoyatlarni ko'rib chiqish mexanizmi
O'H	O'zbekiston hukumati
SMZ	Sanitariya muhofaza zonasi
XMK	Xalqaro moliya korporatsiyasi
AMS	Asosiy ma'lumot beruvchilar bilan suhbatlar
ASK	Asosiy samaradorlik ko'rsatkichlari
YeK	Yer kodeksi
LH	Ijarachi
LILO	Ikki tomonlama uzatish liniyasi
MChJ	Mas'uliyati cheklangan jamiyat
TTTR	Tirikchilik manbalarini tiklash rejasi
PK	Past kuchlanish
O'K	O'rtacha kuchlanish
NTT	Nodavlat, notijorat tashkilot
HEUT	Havo elektr uzatish tarmog'i
FTX	Foydalanish va texnik xizmat ko'rsatish
LTOSHLar	Loyiha ta'siriga uchragan shaxslar
DXSh	Davlat-xususiy sheriklik
DXShSh	Davlat-xususiy sheriklik shartnomasi
ISlari	Ishlash standartlari
ITlari	Ishlash talablari
FE	Fotoelektrik
ROW	Servitut
IJSRQ	Ipakchilik va jun sanoatini rivojlantirish qo'mitasi

Qisqartma	Ma'nosi
XK	Xususiy korxona

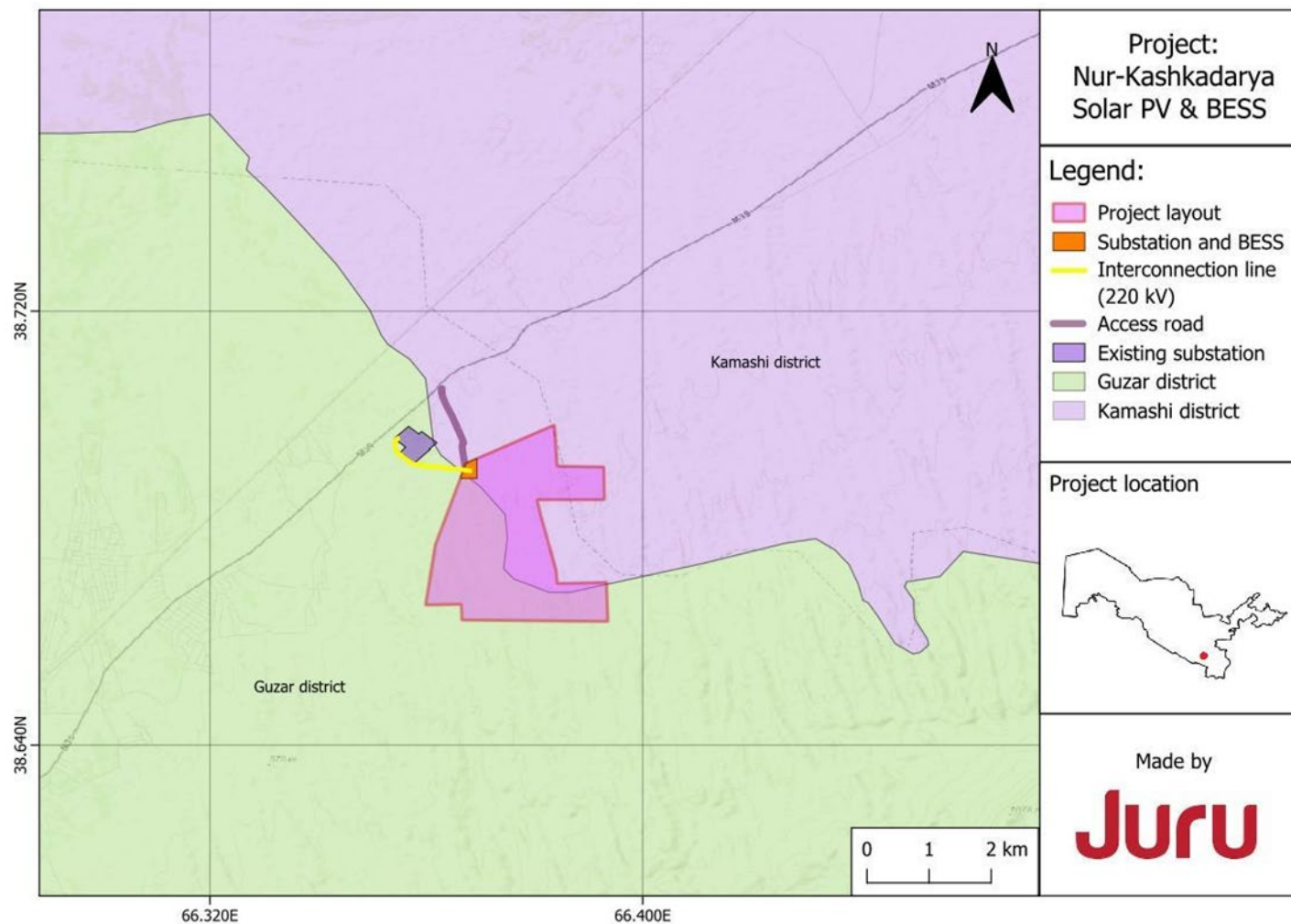
Qisqacha bayonot

O'zbekiston Hukumati va Energetika vazirligi 300 MVt (o'zgaruvchan tok) quvvatga ega Nur-Qashqadaryo quyosh fotoelektrik Loyihasini¹ va 75 MVt/75 MVt.s. quvvatga ega elektr energiyani saqlash tizimini loyihalashtirish, qurish, moliyalashtirish, ishga tushirish va foydalanish, texnik xizmat ko'rsatish va topshirish ("Loyiha") bo'yicha loyihani "Abu-Dabi Future Energy Company" DAK ("Masdar") kompaniyasiga topshirdi. Loyiha 0,9 km yer osti uzatish kabeli va undan keyin uzunligi 0,6 km bo'lgan havo elektr uzatish tarmog'i orqali mavjud 220kV/500kV Guzar podstantsiyasiga ulanadi. Loyiha milliy qoidalar va xalqaro standartlarga javob beradigan tarzda loyihalashtiriladi. Loyiha uzoq muddatli, ya'ni 25 yil davom etadigan "Nur-Qashqadaryo Quyosh FE" MCHJ XK xorijiy korxonasi va "O'zbekiston Milliy elektr tarmoqlari" AJ ("O'MET") o'rtasida tuzilgan elektr energiyasini xarid qilish bo'yicha shartnoma asosida amalga oshiriladi.

Loyiha maydoni, yo'l, HEUT va yer osti kabeli G'uzor va Qamashi tumanlarida joylashgan, taxminan 733 gektar cho'l hududini qamrab oladi. Ushbu hudud Shahrisabz shahridan taxminan 55 km janubi-g'arbda va G'uzor shahridan 8 km shimoli-sharqda, Qashqadaryo viloyatida joylashgan. Taklif etilayotgan loyiha maydoni mavjud 220kV/500kV podstantsiyasiga bevosita tutash joylashgan, shuningdek, mintaqaviy M39 avtomagistrali loyiha maydonining darhol shimoliy qismidan o'tadi. Loyiha joylashuvi 1-rasmda tasvirlangan.

¹ Ilgari ommaga oshkor qilingan hujjatlarda ushbu Loyiha G'uzor quyosh energiyasi DXSh loyihasi deb ham atalgan

1-rasm. Loyiha joylashuvi (shu jumladan, kirish yo'li va HEUT/yer osti kabeli)

TTTR maqsadlari

Ushbu Turmush tarzini tiklash rejasi (TTTR) quyidagi asosiy tamoyillar asosida ishlab chiqilgan:

- Yer olib va ko'chirish imkon qadar kamaytiriladi yoki ularning oldi olinadi;
- Turmush tarzini tiklash bo'yicha barcha tadbirlar TTTR doirasida boshqariladi, amalga oshirilishi hujjatlashtiriladi va monitoring qilinadi;
- Loyiha ta'siri ostidagi barcha shaxslar (LTOShlar) bilan mazmunli maslahatlashuvlar o'tkaziladi va ular TTTR ni ishlab chiqish va amalga oshirish jarayonida faol ishtirok etadilar;
- LTOShlarga tirikchilik manbalari va yashash sifatini yaxshilash yoki, hech bo'lmaganda, ularni Loyiha boshlanishidan oldingi darajagacha tiklash bo'yicha yordam ko'rsatiladi;
- Ta'sirga uchragan hududlarda qurilish ishlari boshlanishidan oldin barcha kompensatsiyalar to'lanadi.

Ushbu TTTRning maqsadi – loyihaning turmush tarzini tiklash uchun zarur bo'lgan tamoyillar va tashkiliy tartiblarni aniqlash va turmush tarzini tiklashni ta'minlash uchun yo'l-yo'riq ko'rsatmalarini taqdim etishdir.

Qurilish Dasturi

Qurilish ishlarini 2025-yil kuz/qish oylarida boshlash rejalashtirilgan, biroq ishlar faqat barcha zarur kompensatsiyalar to'liq to'langan, ruxsatnomalar va litsenziyalar olinganidan keyin boshlanadi. Qurilish ishlarining yakunlanishi taxminan 12-18 oy davom etadi.

Ta'sirlar va yerga bo'lgan talablar

Manfaatdor tomonlar bilan keng qamrovli maslahatlashuvlar va arxeologik tadqiqotlar yakunlanganidan so'ng, Loyiha dizayni bir necha marta o'zgartirildi va moslashtirildi. Ushbu o'zgarishlar madaniy meros ob'ektlariga ta'sirni kamaytirish va davlat, xususi hamda hukumat infratuzilmasi joylashgan yerlarning olinishi oldini olish maqsadida amalga oshirildi.

Bundan tashqari, tarmoq ulanishini mavjud G'uzor hududining shimolidan janubga ko'chirish orqali, podstansiya va loyiha maydoni orasida joylashgan uy-xo'jaliklar hamda G'uzor 500 podstansiyasi yaqinida joylashgan mavjud HEUTlarga ta'sir kamaytirildi.

Yerga bo'lgan talablar

Loyiha uchun ajratilgan umumiy yer maydoni 733,09 gektarni tashkil etadi, bu barcha komponentlarni o'z ichiga oladi. Komponentlar bo'yicha taqsimot quyidagicha:

- Loyiha maydoni: 731 gektar
- Kirish yo'li: 1,7 gektar (uzunligi 1700 m, kengligi 10 m)

- HEUT doimiy foydalanish maydoni: 0,028 gektar
- Yer osti kabeli doimiy foydalanish maydoni: 0,362 gektar

Qurilish bosqichida HEUT qurilishi munosabati bilan 1,67 gektar maydonga vaqtinchalik ta'sir ko'rsatiladi.

Ko'chirish ta'sirlari

Loyiha natijasida jismoniy ko'chirish sodir bo'lmaydi.

Umuman olganda, 9 ta fermer xo'jaligi (8 nafar fermerga tegishli, F01-F09), ularning ishchilari hamda ushbu xo'jaliklarda chorva boqayotgan cho'ponlar iqtisodiy ta'sirga uchraydi. Ular quyidagicha tavsiflanadi:

- 7 ta fermer xo'jaligi, 1 xususiy korxona (PE) va 1 mas'uliyati cheklangan jamiyat (MCHJ) (F01-F09) – ularning barchasi fermer xo'jaliklari hisoblanadi (shundan F03 va F08 bir LTOUXga tegishli).
- 22 nafar ishchi (W01-W20 va W22-W23) – 8 nafar mavsumiy ishchi va 14 nafar doimiy ishchi, ular o'zlari va boshqa shaxslarga tegishli chorva mollarini boqish bilan shug'ullanadi.
- 4 nafar cho'pon (H01 – H04) – ular loyiha hududidagi yerlarni o'zlari yoki ijaraga olingan chorva mollarini boqish uchun ishlatadi.
- 22 ta chorvani ijaraga beruvchi uy xo'jaliklari (ChiUX) bilvosita ta'sir ostida deb hisoblanadi, chunki ularning chorvasini boqadigan chorvadorlar ta'sir ostida deb hisoblanadi².
- Jami 28 ta uy xo'jaligiga mansub 165 nafar shaxs loyihadan ta'sir ko'radi³ va 22 ChiUX bilvosita ta'sir ko'rgan hisoblanadi⁴.

Chorva egasi (yoki chorva ijaraga beruvchi xo'jalik – LTOUX) nomidan hayvonlarni boqadigan LTOShlar guruhi mavjud. Loyiha ta'siri ostida bo'lgan zaif guruhlarini aniqlash maqsadida zaiflik tahlili o'tkazildi. Aniqlangan LTOSh toifalariga quyidagilar kiradi: surunkali kasalligi yoki nogironligi bor shaxslar, keksa yoshdagilar, norasmiy yer

² Ba'zi loyiha ta'siriga uchragan shaxslar boshqalarning (ya'ni, chorvani ijaraga beruvchi uy xo'jaliklari – ChiUX) nomidan chorva boqishadi. ChiUXlar chorvalarni LTOUXlarga ijaraga berishadi, bunda to'lov chorva ko'rinishida amalga oshiriladi. ChiUXlar chorvani LTOUXlarga ijaraga berayotganligi bois, LTOUXlar boqayotgan chorvalar sonini kamaytirishlariga hojat yo'q, chunki ular uchun muqobil yer maydoni ajratilgan. Shuning uchun ChiUXlar bilvosita ta'sirga uchragan deb hisoblanadi.

³ Eslatma: LTOUXlarning ushbu soni taxminiy hisoblanadi, chunki ayrim LTOUXlar maslahatlashuv jarayonida ishtirok eta olmagan yoki ishtirok etishni istamagan. LTOShlar soni taxminan hisoblangan hollarda, bu ma'lumot ushbu YOTTRda qayd etilgan.

⁴ Agar ChiUXlar loyiha tomonidan ta'sirga uchragan deb hisoblansa, ularning da'volari loyiha tomonidan har bir holat alohida ko'rib chiqiladi. Agar ular haqiqatdan ham ta'sirga uchragan deb topilsa, ularga huquqlar matritsasiga muvofiq kompensatsiya beriladi.

foydalanuvchilar, ayol boshchiligidagi uy xo'jaliklari, qashshoq uy xo'jaliklari va sezilarli ta'sirga uchragan uy xo'jaliklari⁵.

- To'rtta LTOUX sezilarli ta'sirga uchraydi. Fermer F04 o'z yerining 100% qismini yo'qotadi, Fermer F09 katta miqdorda kredit qarzigaga ega va Fermer F04 ning W07 va W18 ishchilari o'z daromadidan ajraladi. Qolgan ishchilar loyihadan kelib chiqadigan iqtisodiy yo'qotishlarga uchrashi kutilmayapti.

Topilmalar 1-jadvalda umumlashtirilgan.

1-jadval. Jami LTOShlar va LTOUXlar

	Jami LTOUXlar	Jami LTOShlar	Zaif LTOUXlar	Zaif turdagi LTOUXlardagi LTOShlar	Jiddiy ta'sir ko'rgan LTOUXlar	Jiddiy ta'sir ko'rgan LTOShlar	Bilvosita ta'sir ko'rgan LTOUX
Fermerlar	8	46	5	32	2	9	0
Ishchilar	22 (6 tasi fermer uy xo'jaliklaridan)	96	12 (4 tasi fermer uy xo'jaliklaridan)	52	2	14	0
Cho'ponlar	4	23	4	23	0	0	
ChIUx	0	0	0	0	0	0	22
Jami	28	165	17	107	3	23	22

LTOUX turi bo'yicha asosiy ta'sirlar quyida keltirilgan:

2-jadval. LTOUX turi bo'yicha asosiy ta'sirlar

LTOSh turi	Asosiy ta'sirlar
Fermer	• Ijaraga olingan yerning bir qismini (7 LTOUX) yoki butunlay (1 LTOUX) yo'qotish • HEUT qurilishi bilan bog'liq yer foydalanishning vaqtinchalik yo'qolishi (1 LTOUX) • Ekinlarning yo'qotilishi (barcha LTOUX) • Yaylov yerlarining yo'qotilishi (barcha LTOUX) • Norezident (yashash uchun bo'lmagan) inshootlarning yo'qotilishi (2 LTOUX) • Daraxtlarning yo'qotilishi (1 LTOUX)
Ishchi	• Yaylov yerlarining yo'qotilishi (15 LTOUX) • Ish o'rnining yo'qotilishi (2 LTOUX)

⁵ OTB talablariga ko'ra, yer maydonining 10% dan ortig'ini yo'qotadigan uy xo'jaliklarining zaifligi baholanishi lozim. Loyiha natijasida besh nafar fermer o'z yerining 10% dan ortig'ini yo'qotadi (F01, F04, F05, F07 va F09). Biroq, baholash natijalari shuni ko'rsatdiki, F01, F05, F07 va F09 fermer xo'jaliklarida qolgan yer maydoni, daromad manbasi va tomorqa yerlari mavjud bo'lib, bu ularga loyihaning qurilish davrida yuzaga keladigan o'zgarishlarga moslashish yoki ehtimoliy iqtisodiy qiyinchiliklarni yengib o'tish imkoniyatini beradi. Shu sababli, faqat F04 fermer sezilarli ta'sirga uchragan LTOUX sifatida zaif deb hisoblanadi.

	•Qurilish vaqtida yuzaga keladigan shovqin va chang tufayli vaqtinchalik ishga ta'sir qilish ehtimoli (20 LTOUX) •Norezident inshootlarni ko'chirish bilan bog'liq vaqtinchalik ta'sirlar (3 LTOUX)
Cho'pon	• Norasmiy foydalanilayotgan yaylov yerlarining yo'qotilishi (4 LTOUX)
Chorvani ijaraga beruvchi uy xo'jaliklari	• Ta'sirlar kutilmaydi, ammo ularning chorvalari chorvadorlar tomonidan boqilmoqda (yuqoridagilarga qarang)

Muvofiqlik va kompensatsiya huquqlari

Loyiha natijasida mol-mulki va/yoki daromadi ta'sirga uchragan har qanday shaxs, uy xo'jaligi yoki kompaniya, ularning yer yoki mulkka bo'lgan huquqlari rasmiy ravishda tasdiqlangan yoki tasdiqlanmaganligidan qat'i nazar, kompensatsiya va boshqa imtiyozlarga ega bo'lish huquqiga ega. Agar shaxslar yoki uy xo'jaliklari loyiha talab qilgan yerda aktivlarni ro'yxatga olishning so'nggi sanasidan oldin yashagan, foydalanib kelgan yoki yer egallagan bo'lsa, ular loyiha ta'siri ostida deb hisoblanadi va kompensatsiya hamda imtiyozlarga ega bo'ladi.

Asosiy imtiyozlar quyidagilardan iborat:

- O'zbekiston elektron auksion tizimida yer sotib olish uchun sarflanadigan xarajat (bu xarajat har bir tuman uchun har xil bo'lgan) va auksion tizimidan foydalanganlik uchun ma'muriy xarajatlarni o'z ichiga olgan holda o'zlashtirilgan ijara haqi uchun kompensatsiya.
- Rasmiy baholash asosida tuzilmalar, ekinlar va daraxtlar uchun almashtirish xarajatlari bo'yicha pul kompensatsiyasi – barcha aktivlar va daraxtlar uchun kompensatsiya.
- Yo'qolgan ekinlar uchun kompensatsiya-qishloq xo'jaligi ishlab chiqarishining umumiy yo'qotilishini aniqlash uchun hisoblangan va to'rt yilga ko'paytirilgan ekinlardan olingan sof daromad. Qarzlarni to'lash yoki qolgan erlarini obodonlashtirish uchun qo'shimcha ikki yillik daromad kiritildi.
- Yo'qolgan daromad uchun kompensatsiya – doimiy daromad yo'qotish uchun olti oy ish haqi jami.
- (Hayot tiklanishi mumkin qadar davr uchun) – ishchilar ish haqi ikki oy qiymatida bir o'tish puli taqdim etiladi. Tuzilmalar egalari va foydalanuvchilari tuzilma bahosining 5% bilan ta'minlanadi.
- Iqtisodiy ko'chirilgan barcha uy xo'jaliklari uchun hayotni tiklash-quyida muhokama qilinadi.
- Zaif uy xo'jaliklari va jismoniy shaxslarni qo'llab-quvvatlash va qo'llab-quvvatlash.

Aktivlarni ro'yxatga olishning so'nggi sanasi

G'uzor va Qamashi tuman hokimliklari hamda LTOSlar bilan aktivlarni ro'yxatga olishning so'nggi sanasi oshkor qilingan, ushbu sanadan keyingi yo'qotishlar

kompensatsiya qilish huquqiga ega bo'lmaydi. LTOShlar uchun aktivlarni ro'yxatga olishning so'nggi sanasi 2024-yil 26-iyul deb belgilangan. Mazkur sana 2024-yil 11-iyulda hokimiyatlarga va har bir LTOShga individual ravishda xat orqali yetkazilgan.

Baholash va kompensatsiya

2024-yil 22-iyul kuni mustaqil baholash kompaniyasi tomonidan inventarizatsiya so'rovnomalari o'tkazildi, yo'qotilgan aktivlarning qiymati baholandi. Bu baholash to'liq o'rnini qoplash qiymati asosida amalga oshiriladi. Yer yoki inshootlarning o'rnini qoplash qiymati quyidagilarni o'z ichiga oladi:

- Bozor qiymati
- Bitim xarajatlari
- To'plangan foizlar
- Ta'mirlash xarajatlari
- Boshqa tegishli to'lovlar

O'rnini qoplash qiymati hisob-kitob qilishda eskirish qiymati inobatga olinmaydi.

Turmush tarzini tiklash

LTOShlarning turmush tarzini loyihadan oldingi darajaga qaytarish yoki yaxshilashga yordam berish uchun turmush tarzini tiklash faoliyatlari belgilab olinadi. Ushbu faoliyatlar ilgari amalga oshirilgan loyihalardan olingan tajribalarga asoslanib ishlab chiqilgan. LTOShlar uchun quyidagi dasturlar belgilangan:

- Mavjud yer unumdorligini oshirish va LTOShlarni qishloq xo'jaligini yaxshilash bo'yicha o'qitish (faqat fermer LTOUXlar)
- Qishloq xo'jaligi va biznes bo'yicha o'quv kurslari, jumladan moliyaviy savodxonlik, biznesni boshqarish, haddan tashqari yaylovdan foydalanish, yer auksioni, veterinariya sog'ligi va loyiha ishlariga tegishli kasblar bo'yicha treninglar (masalan, payvandlash), maqsad – bitiruvchilarning ma'lum foizini ish bilan ta'minlash (barcha LTOShlar)
- Fermer LTOUXlarning qolgan yeri yoki ishchilar va cho'ponlarning tomorqa yerida unumdorlikni oshirish uchun urug' va ko'chatlar taqdim etish (barcha LTOShlar)
- Tomorqa yoki chorvachilik uchun qo'l asboblarni taqdim etishda yordam berish (LTOUX bilan maslahatlashuv asosida aniqlanadi) (barcha LTOShlar)
- Yer auksioni portalidan foydalanish bo'yicha ma'muriy yordam (faqat fermer LTOUXlar)
- F04 va F07 fermerlariga (agar tegishli bo'lsa) ishonchli moliyaviy institutdan kichik biznesni yo'lga qo'yish uchun kredit olishga yordam berish
- Loyiha hududida kichik hayvonlarni nazorat ostida boqish (barcha LTOShlar)
- Loyiha bo'yicha ish o'rinlari uchun ustuvor ishga joylashtirish (LTOShlar zarur malakaga ega bo'lsa)

Har bir LTOSh uy xo'jaligi har bir trening sessiyasida ishtirok etish uchun bitta erkak va bitta ayol a'zoni tanlashi mumkin.

TTTRni amalga oshirish

Masdar EITB bosqichi yakunlangandan so'ng turmush tarzini tiklash faoliyatlarini boshqarish uchun Ijtimoiy menejer tayinlaydi. Ijtimoiy menejer TTTRni amalga oshirish va LTOShlar bilan ishlash uchun asosiy mas'ul shaxs bo'ladi.

Masdar, shuningdek, EITB bosqichi yakunlangandan so'ng manfaatdor tomonlar bilan ishlash bo'yicha JABM tayinlaydi. JABM Loyiha va mahalliy jamoalar o'rtasidagi asosiy aloqador shaxs bo'lib, shikoyatlarni yopish jarayoniga ham javobgar bo'ladi.

Bundan tashqari, loyiha TTTRni amalga oshirish va monitoring qilish uchun TTTR qo'mitasini tashkil qiladi. Ushbu qo'mita tarkibiga quyidagilar kirishi kutilmoqda:

- Ijtimoiy masalalar bo'yicha menejer
- Jamoatchilik bilan aloqalar bo'yicha mutaxassis (JABM)
- Loyiha maydon menejeri (zaruratga qarab)
- Mahalla yetakchilari
- Mahallaning erkak va ayol vakillari
- LTOShlarning erkak va ayol vakillari
- Mahalliy hokimiyat vakillari (tegishli hollarda)

Shikoyatlarni Ko'rib Chiqish Mexanizmi

Loyiha bo'yicha shikoyatlar uchrashuvlar, loyiha maydoniga tashriflar, telefon qo'ng'iroqlari yoki yozma shaklda (elektron pochta, mobil ilovalar, yozma arizalar va h.k.) orqali bildirilishi mumkin. Bundan tashqari, shikoyatlar uchun maxsus qutilar va shikoyat blankalari quyidagi joylarda o'rnatiladi:

- G'uzor va Qamashi tumanlari hokimiyat binolari
- Eng yaqin mahalla idoralari
- G'uzor 500 kV podstantsiyasi

Shikoyatlar anonim ravishda ham bildirilishi mumkin va har qanday shikoyat bo'yicha taqdim etilgan ma'lumotlar maxfiy saqlanadi.

ESIA bosqichi va qurilishdan oldingi bosqichda shikoyatlarni qabul qilish uchun mas'ul shaxslarning aloqa ma'lumotlari quyidagi 3-jadvalda keltirilgan.

3-jadval. Aloqa ma'lumotlari

Kompaniya	Aloqa ma'lumotlari
Juru Oleg Kheday- Atrof-muhit bo'yicha mutaxassis	Email: o.khegay@juru.org Tel: +99890 9414371
Juru Zarina Gafurova - Ijtimoiy masalalar bo'yicha mutaxassis	Email: z.gafurova@juru.org Tel: +998 90 935 74 48

Loyiha kompaniyasi JABM Namoz Axmedov	Email: nakhmedov@masdar.ae Telephone: +998948418983
Loyiha kompaniyasi manzili: Gross Plaza Business Markazi, 21A, Taras Shevchenko ko'chasi, Mirobod tumani, Toshkent, 100060, O'zbekiston Respublikasi Telefon raqami: +998978686860	

Har qanday shikoyat Masdar JABM tomonidan 5 ish kuni ichida tasdiqlanadi. Ko'pchilik shikoyatlar shikoyat qabul qilingan kundan boshlab 30 kun ichida hal qilinishi kutiladi.

Agar murakkab shikoyatlar yoki boshqa omillar tekshiruv muddatini uzaytirs, shikoyat beruvchiga kechikish sabablari, yangilangan javob muddati va jarayon haqida muntazam ma'lumot beriladi.

Agar shikoyat loyiha darajasida hal etilmasa yoki shikoyatchi taqdim etilgan javobdan qoniqmasa, shikoyatlarni hal qilish bo'yicha qo'mita (ShHQ) tuziladi va muammoni ko'rib chiqadi. Ayollar, zaif guruhlar va barcha jins vakillari ushbu qo'mitada tegishli tarzda ishtirok etadi hamda shikoyatlarni o'rganadi. Zarur hollarda, qo'mita mahalliy jamoa tashkilotlari bilan hamkorlikda shikoyatlarni hal qilish choralarini muvofiqlashtiradi.

Shikoyatni ushbu mexanizmga taqdim etish, shikoyatchining milliy sud tizimi orqali ham o'z huquqlarini talab qilish imkoniyatini istisno etmaydi. Agar shikoyatchi javobdan qoniqmasa, u ushbu yo'l bilan ham murojaat qilish huquqiga ega.

Byudjet

Ushbu TTTR (kompensatsiya, yordam va turmush tarzini tiklash rejasini o'z ichiga olgan)ni amalga oshirish uchun ajratilgan byudjet [REDACTED] so'm yoki [REDACTED] AQSh dollari miqdorida bo'ladi.

Loyihaga kutilmagan, qo'shimcha xarajatlar (masalan, qo'shimcha LTOShlarni aniqlash yoki byudjet oshishi)ni qoplash uchun umumiy xarajatlarga 10% zaxira mablag' qo'shilgan.

Monitoring va baholash

TTTR'ni amalga oshirish ichki va tashqi tarzda monitoring qilinadi.

Ichki monitoring: Loyiha ijtimoiy menejeri va jamoatchilik bilan aloqalar bo'yicha mas'ul xodim ko'magida maslahatchi monitoring olib boradi. Tirikchilik manbaini tiklash bo'yicha choraklik hisobotlar birinchi yil davomida, keyin esa uch yilgacha tayyorlanadi. Dastlabki kompensatsiya to'lovi (2025-yil 3-chorakda)dan so'ng, qurilish boshlanishidan oldin barcha kompensatsiyalar to'lab berilganini kuzatish uchun muvofiqlik hisobotlari tayyorlanadi. Ichki monitoring asosiy ko'rsatkichlar, maslahatlar, faoliyatlar, muammolar

va tuzatish choralari bo'yicha kuzatuv olib boradi. Agar muhim muammolar yuzaga kelsa, tuzatishlar rejasi ishlab chiqiladi.

Tashqi monitoring: Mustaqil tashqi monitoring agenti ichki monitoring natijalarini tasdiqlaydi va TTTR belgilangan tartib asosida amalga oshirilayotganini ta'minlaydi. O'rta muddatli audit taxminan 2026-yilning 3-choragida o'tkaziladi va TTTR maqsadlariga erishilganini hamda zarur bo'lsa, o'zgartirishlar kiritilishi kerakligini baholaydi. Yakuniy audit esa Mustaqil tashqi monitoring agenti tomonidan barcha huquqlar berilgandan so'ng, 2027-yil oxiri/2028-yil o'rtalariga qadar o'tkaziladi. Bu audit TTTR maqsadlari amalga oshirilganligini va shikoyatlar tartibiga rioya qilinganligini aniqlaydi.

TTTRni yangilash

TTTR - bu doimiy yangilanib turadigan hujjat bo'lib, maslahatlashuvlar va kompensatsiya haqida ma'lumot berish ishlari tugagach yangilanadi. Har qanday yangilanishlar ta'sirlangan jamoalarga oshkora tarzda e'lon qilinishi lozim.

Agar kutilmagan yoki real ta'sirlar aniqlansa, TTTRga qo'shimcha tayyorlanadi va bu Lenderlarga tasdiqlash uchun taqdim etiladi. Agar loyiha komponentlari va faoliyatlari natijasida qo'shimcha yer olish holatlari yuzaga kelsa va bu holatlar jismoniy yoki iqtisodiy ko'chirishga olib kelsa, TTTR yangilanadi. Ta'sirga uchragan shaxslarga TTTRning huquqlar matritsasiga muvofiq kompensatsiya to'lanadi.

1 Kirish

1.1 Umumiy ma'lumot va Loyiha haqida

O'zbekiston Hukumati va Energetika vazirligi 300 MVt (o'zgaruvchan tok) quvvatga ega Nur-Qashqadaryo quyosh fotoelektrik Loyihasini⁶ va 75 MVt/75 MVt.s. quvvatga ega elektr energiyani saqlash tizimini loyihalashtirish, qurish, moliyalashtirish, ishga tushirish va foydalanish, texnik xizmat ko'rsatish va topshirish ("Loyiha") bo'yicha loyihani "Abu-Dabi Future Energy Company" DAK ("Masdar") kompaniyasiga topshirdi. Loyiha 0,9 km yer osti uzatish kabeli va undan keyin uzunligi 0,6 km bo'lgan havo elektr uzatish tarmog'i orqali mavjud 220kV/500kV Guzar podstantsiyasiga ulanadi. Loyiha milliy qoidalar va xalqaro standartlarga javob beradigan tarzda loyihalashtiriladi. Loyiha uzoq muddatli, ya'ni 25 yil davom etadigan "Nur-Qashqadaryo Quyosh FE" MCHJ XK xorijiy korxonasi va "O'zbekiston Milliy elektr tarmoqlari" AJ ("O'MET") o'rtasida tuzilgan elektr energiyasini xarid qilish bo'yicha shartnoma asosida amalga oshiriladi.

Loyiha O'zbekistonni quyidagi yo'nalishlarda qo'llab-quvvatlaydi:

- Uglevodorod yoqilg'ilariga energiya bog'liqligini kamaytirish.
- 2025-yilga qadar 5 GVt qayta tiklanadigan energiya manbalarini ishga tushirish bo'yicha belgilangan maqsadlarga erishish.
- Issiqxona gazlari chiqindilari darajasini kamaytirish.

Masdar loyiha uchun Ekologik va Ijtimoiy Ta'sirni Baholash (EITB) o'tkazish maqsadida Juru (EITB bo'yicha maslahatchi) ni tayinladi. EITB quyidagi hujjatlar talablariga muvofiq ishlab chiqiladi:

- YeTTB 2019-yilgi Ekologik va Ijtimoiy Siyosati (EIS 2019) va Ishlash talablari (ITlari).
- XMK Ishlash standartlari (ISlari).
- OTB 2009-yildagi Himoya Siyosati Bayonoti.
- Ekvator Prinsiplari IV.

Ushbu hujjat Turmush Tarzini Tiklash Rejasi (TTTR) bo'lib, Masdar nomidan turmush tarzini tiklashni rejalashtirish va amalga oshirish bo'yicha qo'llanma sifatida tayyorlangan. TTTR EITBning VI jildi sifatida taqdim etiladi. Uning maqsadi turmush tarzini tiklash uchun zarur bo'lgan tamoyillar va tashkiliy tartiblarni aniqlash hamda loyiha doirasida ushbu jarayonni amalga oshirish bo'yicha yo'riqnoma taqdim etishdir.

1.2 TTTR maqsadlari

Ushbu Turmush tarzini tiklash rejasi (TTTR) quyidagi asosiy tamoyillar asosida ishlab chiqilgan:

⁶ Ilgari ommaga oshkor qilingan hujjatlarda ushbu Loyiha G'uzor quyosh energiyasi DXSh loyihasi deb ham atalgan

- Yer olib va ko'chirish imkon qadar kamaytiriladi yoki ularning oldi olinadi;
- Turmush tarzini tiklash bo'yicha barcha tadbirlar TTTR doirasida boshqariladi, amalga oshirilishi hujjatlashtiriladi va monitoring qilinadi;
- Loyiha ta'siri ostidagi barcha shaxslar (LTOShlar) bilan mazmunli maslahatlashuvlar o'tkaziladi va ular TTTR ni ishlab chiqish va amalga oshirish jarayonida faol ishtirok etadilar;
- LTOShlarga tirikchilik manbalari va yashash sifatini yaxshilash yoki, hech bo'lmaganda, ularni Loyiha boshlanishidan oldingi darajagacha tiklash bo'yicha yordam ko'rsatiladi;

Ta'sirga uchragan hududlarda qurilish ishlari boshlanishidan oldin barcha kompensatsiyalar to'lanadi.

1.3 Cheklovlar

O'zbekistonda barcha yerlar O'zbekiston Respublikasi hukumatiga tegishli, va barcha yaylov yerlarini boshqarish huquqi Ipakchilik va Jun Sanoatini Rivojlantirish Qo'mitasiga o'tkazilgan. Bu loyiha hududining asosiy qismini qamrab oladi. Bundan tashqari, ba'zi yer uchastkalari G'uzor va Qamashi tuman hokimiyatlari tomonidan boshqariladi.

O'zbekiston qonunchiligiga muvofiq, barcha yer ijara huquqlari faqat elektron auksion tizimi orqali olinishi mumkin. Shu sababli, loyiha LTOSh nomidan yer ijara huquqlarini ololmaydi. Natijada, yer bilan almashtirish shaklidagi kompensatsiya (kredit beruvchilar tomonidan afzal ko'riladigan kompensatsiya turi) loyiha doirasida amalga oshirib bo'lmaydi. Buning o'rniga muqobil kompensatsiya turlari aniqlangan.

Bundan tashqari, LTOShlar o'zlari elektron auksion tizimi orqali yer olish imkoniyatiga ega bo'lishlari uchun pul shaklida kompensatsiya olishni afzal ko'rishlarini bildirganlar.

Loyiha uchun aholini ro'yxatga olish so'rovnomasi o'tkazilganida, dehqon xo'jaliklaridan biri (TTTRda F02 deb qayd etilgan dehqon) so'rov o'tkazuvchilar bilan gaplashishni istamadi. Shu sababli, uning ijtimoiy-iqtisodiy ma'lumotlari to'planmadi. Shunga qaramay, baholovchi LTOSh ishtirokisiz uning mol-mulkini baholashga muvaffaq bo'ldi. Mahalla yetakchisi LTOShni ishtirok etishga undash uchun jalb qilindi, ammo natija bermadi. Juru, shuningdek, hokimiyat bilan bog'lanib, dehqonni uchrashuvga taklif qilgan, ammo u hali ham ishtirok etmagan. F02 loyiha bilan shikoyatlar mexanizmi orqali bog'lanishi mumkin va ularning holati alohida tartibda ko'rib chiqiladi.

Boshida to'qqiz nafar mavsumiy ishchi aniqlangan edi, ulardan ikki nafari birinchi ijtimoiy-iqtisodiy so'rovda suhbatdan o'tgan, qolgan yettitasi loyiha hududida bo'lmagani sababli so'rovdan o'tolmagan. Keyinchalik besh nafar mavsumiy ishchi (W13, W14, W19, W22 va W23) fermer xo'jalik egalarining oila a'zolari ekanligi aniqlandi. Shu sababli, ularning ma'lumotlari allaqachon ro'yxatga olingan. Ularning daromad yo'qotishlari kompensatsiya paketlariga kiritiladi, lekin ikki marta hisobga olinmasligi uchun ularning ma'lumotlari ijtimoiy-iqtisodiy so'rovnoma ma'lumotlaridan chiqarildi.

Yana uch nafar ishchi 2024-yil oktyabr oyida va bitta ishchi - W20 - 2025-yil aprel oyida so'rovdan o'tkazilgan.

LTOSh W21 nomi dastlab F06 tomonidan taqdim etilgan, ammo bog'lanishga urinishlar natijasida F06 hech qachon bunday ishchi ishlamaganligini bildirdi. Juru mahalliy hokimiyat va Qishloq xo'jaligi vazirligi bilan bog'lanib, ushbu shaxs loyiha maydonida ishlamaganini tasdiqladi. Shu sababli, W21 loyiha ta'siriga uchragan shaxs sifatida e'tirof etilmaydi va unga kompensatsiya ajratilmaydi.

Agar mavsumiy ishchi W21 kompensatsiya olish bo'yicha da'vo bildirmoqchi bo'lsa, u loyiha doirasidagi shikoyatlarni ko'rib chiqish mexanizmi orqali murojaat qilishi mumkin va uning holati qayta ko'rib chiqiladi.

1.4 TTTR Tuzilishi

TTTR quyidagi bo'limlardan iborat:

- 2-bob: Loyiha joylashuvi va loyiha tavsifi
- 3-bob: Potensial ta'sirlar
- 4-bob: Huquqiy va institutsional asos
- 5-bob: Ijtimoiy-iqtisodiy va ro'yxatga olish so'rovnomasi
- 6-bob: Ko'chirish ta'sirini baholash
- 7-bob: Muvofiqlik va kompensatsiya huquqlari
- 8-bob: Kompensatsiya jadvali
- 9-bob: Baholash va kompensatsiya
- 10-bob: Turmush tarzini tiklash bo'yicha tadbirlar
- 11-bob: Manfaatdor tomonlarni jalb qilish
- 12-bob: Shikoyatlarni ko'rib chiqish mexanizmi
- 13-bob: Xarajatlar va byudjet
- 14-bob: Institutsional mexanizmlar
- 15-bob: Monitoring va hisobot
- Ilova A: Shikoyat shakli
- Ilova B: Shikoyatlar qayd daftari
- Ilova C: TTTR oshkor qilinganligi bo'yicha dalillar
- Ilova D: LTOShlar bilan o'tkazilgan ijtimoiy-iqtisodiy so'rovnoma
- Ilova E: Kompensatsiya paketlarini rasmiylashtirish uchun anketa
- Ilova F: MCHJ boshqaruv kompaniyalarining e'tirozsizlik xatlari
- Ilova G: 2024-yil 14-martdagi O'zbekiston Respublikasi Prezidentining PQ-125-sonli qarorining tarjimasi
- Ilova H: Hosil kontrakti yo'qligini tasdiqlovchi xatlar
- Ilova I: Trening haqida fikr-mulohaza anketasi
- Loyiha tavsifi

1.5 Loyiha joylashuvi

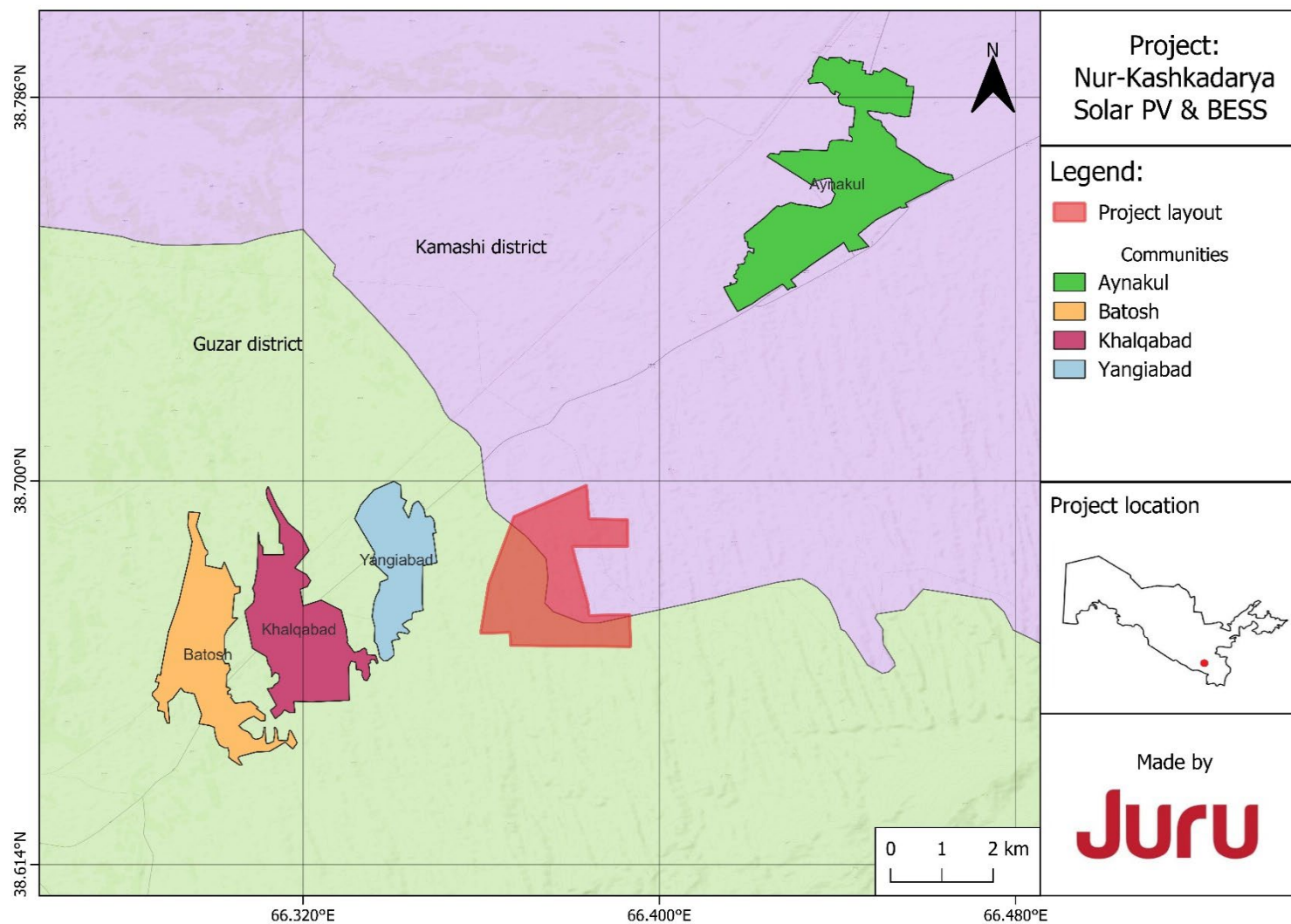
Loyiha maydoni O'zbekistonning G'uzor va Qamashi tumanlaridagi (Qashqadaryo viloyati Shahrisabz shahridan 55 km janubi-g'arbda va G'uzor shahridan 12 km shimoli-sharqda)

500kV G'uzor podstantsiyasiga yaqin joylashgan 731 ga maydondir. Loyiha hududiga kirish yo'li orqali Shahrisabz va Guzar o'rtasida o'tuvchi M39 mintaqaviy yo'lga ulanadigan shimoliy chegara orqali kirish mumkin bo'ladi. G'arbda esa mavjud 220kV/500kV G'uzor podstantsiyasi joylashgan. Loyihaga eng yaqin joylashgan mahallalardan G'uzor tumanidagi Yangiobod, Xalqobod va Batosh, va Qamashi tumanidagi Oynako'l mahallalaridir. Loyihaga nisbatan mahallalar joylashuvi 2-rasmda ko'rsatilgan.

Loyihaga ajratilgan jami yer maydoni 733,09 ga ni tashkil etib, bunda barcha tarkibiy qismlar joylashgan. Ya'ni:

- Loyiha maydoni: 731 ga
- Kirish yo'li: 1,7 ga (uzunligi - 1700 m, kengligi - 10 m)
- HEUT uchun doimiy foydalaniladigan yer maydoni: 0,028 ga
- Yer osti kabellari uchun doimiy foydalaniladigan yer maydoni: 0,362 ga

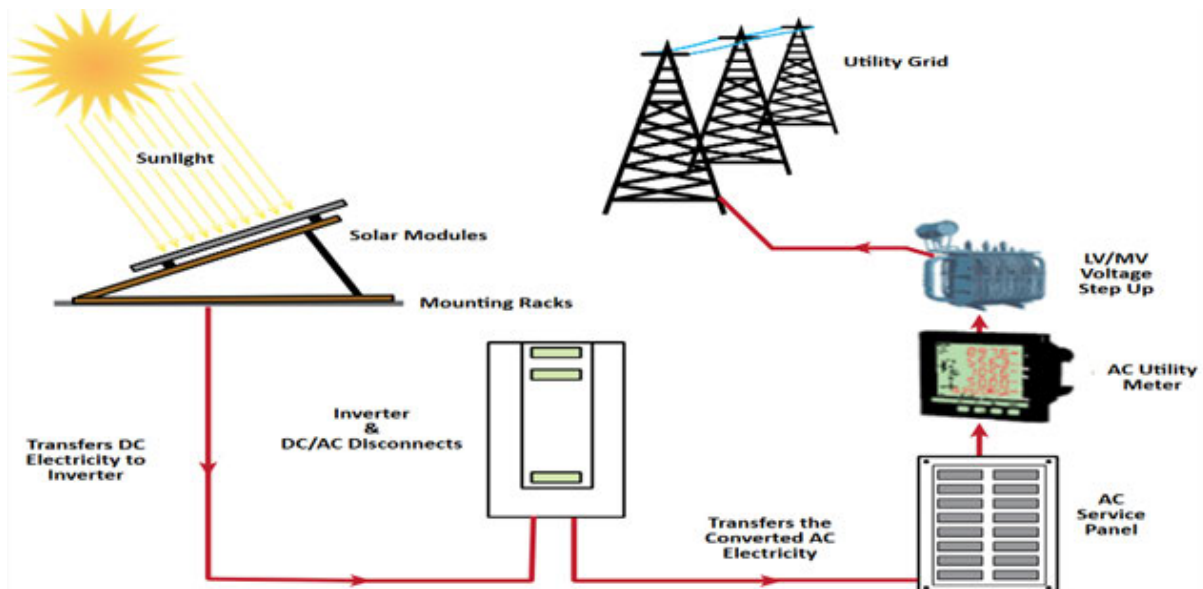
2-rasm: Loyiha maydoni yaqinidagi mahallalarning joylashuvi (dastlabki chegaralar)

1.6 Loyiha texnologiyasi

Fotoelektrik (FE) quvvat quyosh nurini doimiy tok (DC) elektr energiyasiga aylantirish uchun quyosh panellari yordamida elektr energiyasini ishlab chiqaradi. FE invertorlari doimiy tokni o'zgaruvchan tokka aylantiradi va transformatorlar (elektr stantsiyalarida joylashgan) past kuchlanishni (PK) o'rta kuchlanishga (O'K) oshiradi. So'ng, ishlab chiqarilgan energiya 35 kV lik yer osti o'rta kuchlanishli (O'K) tarmog'i orqali 35/220 kV podstantsiyaga o'tkaziladi. Jarayonning umumiy ko'rinishi quyidagi 3-rasmda ko'rsatilgan.

3-rasm: FE jarayonining umumiy ko'rinishi (XMK materiallaridan tayyorlandi, 2015 y.)

Loyihaning asosiy tarkibiy qismlari quyidagilardan iborat:

- 578 088 FE modullari (yarim kesilgan monokristalli kremniy texnologiyasi);
- 38 invertor va transformator;
- Li-Io elektr energiyani saqlash tizimi (EEST) (beshta 27 futlik konteynerlardan iborat);
- 220 kV ulanish 0,9 km uzunlikdagi yer osti uzatish kabeli orqali o'tadi, so'ngra 0,6 km uzunlikdagi havo liniyasi orqali mavjud G'uzor 500 kV podstantsiyasiga ulanadi;
- Maydonda joylashgan binolar, jumladan, operatsion boshqaruv markazi, ofis, ijtimoiy-maishiy xizmat ko'rsatish ob'ektlari, qo'riqchilar uyi, omborxonalar va do'konlar;
- M39 magistralidan yangi kirish yo'li;
- Maydondagi oqava tizimi.

2 Potensial ta'sirlar

2.1 Retseptorlar haqida umumiy ma'lumot

Loyiha maydoni yaqinida jami to'rtta mahalla joylashgan: G'uzor tumanida uchta mahalla - Yangiobod, Xalqobod va Batosh mahallalari va Qamashi tumanida - bitta Oynako'l mahallasi (2-rasmga qarang). Loyiha maydoni uchta yer egasiga (IJSRQ va G'uzor va Qamashi tumanlari hokimiyatlariga) tegishli bo'lib, unda sakkizta ijarachi (to'qqizta fermer xo'jaligidan) va to'rtta mustaqil cho'pon (Loyiha ta'siriostidagi uy xo'jaliklari – LTOUXlar deb ham ataladi) va 22 ishchi bor.

IJSRQga tegishli ikkita yerni boshqarish korxonasi faoliyat ko'rsatadi: Qamashi tumani uchun - "Bobur Murodaliyevich" xususiy korxonasi (XK), va G'uzor tumani uchun - "G'uzor Qorako'l Klaster" MChJ.

TTTR doirasidagi tashrif chog'ida loyiha hududida ikkita inshoot aniqlangan. Ulardan biri ko'chmas cho'pon uyi bo'lib, doira shaklidagi qo'ra ham bor. Bu inshootga F01 fermer egalik qiladi (8-rasmdagi qora poligon bilan belgilangan). Ushbu inshoot doimiy yashash joyi emas, balki mavsumiy ravishda, martdan noyabrgacha chorvachilik faoliyati uchun ishlatiladi. Ikkinchi inshoot esa ko'chma cho'pon treylari bo'lib, 8-rasmdagi qizil nuqta bilan belgilangan. Bu treylarga F05 fermer egalik qiladi va u loyiha maydonida joylashgan. Shuningdek, loyiha hududidan tashqarida mahalliy aholi tomonidan qurilgan ba'zi vaqtinchalik inshootlar mavjud bo'lib, ular faqat yilning ma'lum davrlarida ishlatiladi. Ushbu inshootlar loyiha tomonidan ta'sirga uchramaydi.

Quyidagi ehtimoliy retseptorlar Ish hajmini aniqlash bosqichida qayd etilgan, biroq yerni olib qo'yish jarayoni ularga ta'sir qilmasligi aniqlangan:

- Loyiha hududining shimolida suv quvuri joylashgan bo'lib, quvurdagi sizishlar tufayli ba'zi hududlarda suv yig'ilgan. Mahalliy cho'ponlar ushbu yer usti suvni o'z chorva mollariga ichirishadi. Ushbu quvur Loyihadan tashqarida joylashgani aniqlangan va LTOShlar yig'ilgan suvni olish uchun Loyiha hududidan o'tmasdan magistral yo'ldan (M-39) foydalanadi.
- G'uzor podstansiyasi yaqinida, Loyihaning shimoliy qismida bitta uy xo'jaligiga tegishli bo'lgan uchta uy inshooti joylashgan. Ushbu inshootlar Loyiha uchun kirish yo'lining qurilishi bilan bog'liq qurilish noqulayliklari tufayli minimal ta'sirga uchrashi mumkin, lekin ularga jismoniy yoki iqtisodiy ko'chirish ta'sir qilmaydi.
- Loyiha maydonining g'arbiy qismida katta miqdordagi havo uzatish liniyalari (HEUT) mavjud. Ushbu uzatish liniyalari G'uzor podstansiyasiga ulangan, lekin Loyiha doirasida yer osti kabelidan foydalanilganligi sababli ulardan foydalanilmaydi.

Quyidagi rasmlarda EITB ishlari davomida olingan fotosuratlar taqdim etilgan.

4-rasm: Loyihaning ta'sir doirasida joylashgan F01 fermerga tegishli cho'ponning uychasi (tashqi ko'rinishi) fotosurati.

5-rasm: Loyihaning ta'sir doirasida joylashgan cho'ponning uychasi (ichki ko'rinish) fotosurati.

Juru Energy
Nur Qashqadaryo
22.07.2024 12:43
39.6912, 65.37437

Juru Energy
Nur Qashqadaryo
21.07.2024 15:22
39.6912, 65.37437

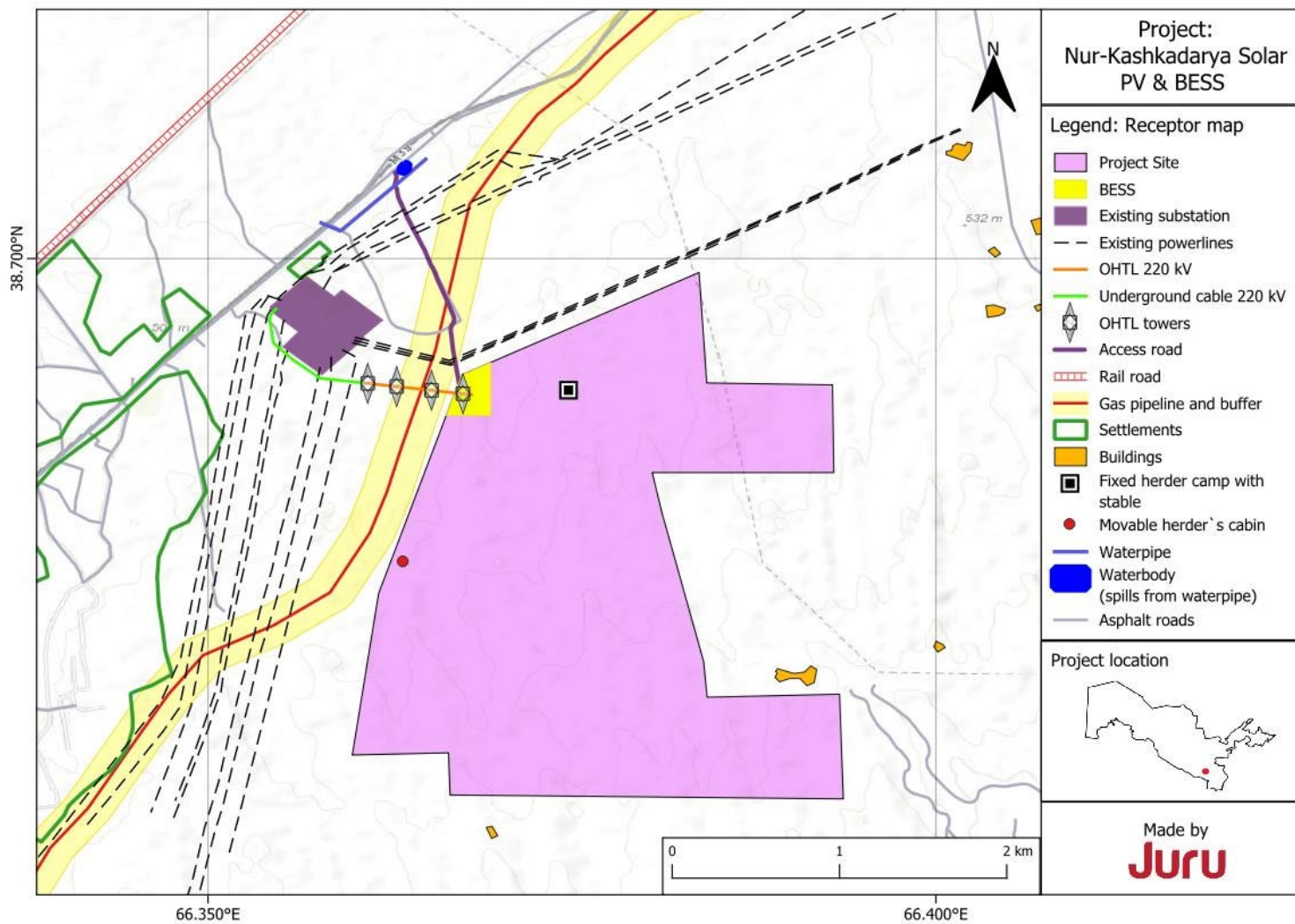
6-rasm: Loyiha maydonida joylashgan doira shaklidagi qo'ra bilan cho'ponning ko'chmas uyining fotosurati (F01 fermerga tegishli).

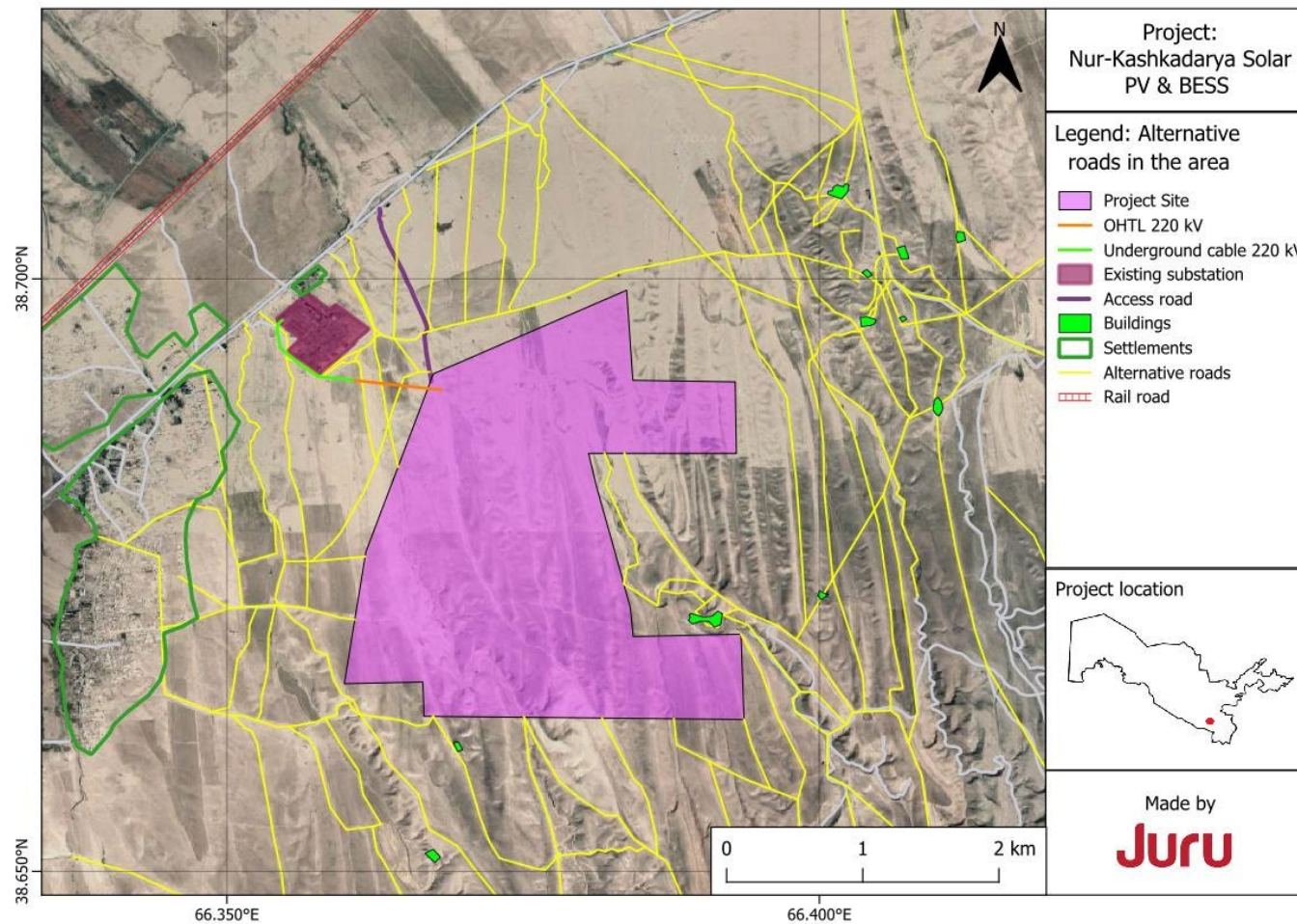
*7-rasm: Loyiha maydonida joylashgan F05
fermerga tegishli cho'ponlarning ko'chma
vagonchasining fotosurati.*

Umuman olganda, 8-rasmda loyiha infratuzilmasi va uning atrofidagi tuzilmalar va jamoat infratuzilmalari, masalan, quvurlar, magistral yo'llar va boshqa Ohtlar ko'rsatilgan retseptorlar xaritasi keltirilgan va shundan so'ng 9-rasmda loyiha maydonchasi atrofida o'tadigan mavjud yo'llar va yo'llar ko'rsatilgan.

8-rasm: Retseptorlar xaritasi (loyiha maydoni va bevosita ta'sir hududi)

9-rasm. Hududdagi muqobil yo'llar

2.2 Ta'sir zonasi

Asosiy ta'sir zonasi – bu Loyihaning tarkibiy qismlari, jumladan FE panellari, podstantsiya, elektr energiya saqlash inshooti, kirish yo'li, HEUT va yer osti kabeli joylashgan ta'sir hududi. Hech bir LTOSh doimiy ravishda Loyihaning ta'sir hududida yashamagani sababli (faqat cho'ponlar yashash joyidagi mavsumiy turar joylar), ikkilamchi ta'sir zonasi mavjud bo'ladi, ular Yangiobod, Xalqobod, Batosh, Oynako'l hamda loyihaning shimoli-sharqida bir-biridan uzoqroqda joylashgan xonadonlar. Ikkilamchi ta'sir zonasi – bu LTOShlar yashaydigan hudud (LTOShlar o'zlarining tomorqa yerlariga ega bo'lib, bu yerlardan tirikchilik manbalarini tiklash uchun foydalanilishlari mumkin), chunki LTOShlarning hech biri Loyiha maydonida yashamaydi.

Hozirgi vaqtda vaqtinchalik yer olish talablarining to'liq hajmi aniq bo'lmasligi mumkin. Agar qurilish va ekspluatatsiya jarayonida vaqtinchalik yer foydalanishi yoki qo'shimcha yer talab etilishi sababli jismoniy yoki iqtisodiy ko'chirish sodir bo'lsa, ta'sir ko'rgan shaxslar yo'qotish turi va kompensatsiya jadvaliga muvofiq tegishli huquqlarga ega bo'ladilar.

2.3 Ko'rib chiqilgan muqobillar

O'zbekiston Respublikasi Hukumati (O'RH) elektr energiyasini ta'minlashni oshirishni maqsad qilgan va "2030 yilgacha mamlakatni elektr energiya bilan ta'minlash strategiyasini" qabul qilgan. Ushbu strategiyada 2020-2030 yillar oralig'ida elektr ta'minoti uchun bir qator maqsadlar va yo'nalishlarni belgilangan. Energiya Strategiyasining maqsadlaridan biri – qayta tiklanuvchi energiya manbalaridan foydalanishni rivojlantirish va kengaytirish, hamda yagona elektr tizimiga integratsiya qilishdir. Ushbu maqsadni amalga oshirish uchun O'zbekiston Hukumati quyidagi vazifalarni bajarishni rejalashtirmoqda: "Davlat-xususiy sheriklik tamoyillari asosida qayta tiklanuvchi energiya manbalari (QTEM) investitsiya loyihalari mexanizmlarini yaratish, QTEMni rivojlantirish sohasidagi davlat siyosatini takomillashtirish va QTEMLarni o'zlashtirish bo'yicha investitsiya loyihalarini namoyish etish hisobiga elektr energetikasi va issiqlik energetikasida QTEMLar ulushini oshirish orqali diversifikatsiyalashtirish".

2019 yil may oyida O'zbekiston Respublikasining "Qayta tiklanuvchi energiya manbalaridan foydalanish to'g'risida"gi va "Davlat-xususiy sheriklik to'g'risida"gi qonunlari qabul qilindi. Shu tariqa, qayta tiklanadigan energiya manbalari bo'yicha bu kabi loyihalarni amalga oshirishni jadallashtirish uchun normativ-huquqiy baza yaratildi. O'zbekiston 2030 yilgacha bo'lgan davrda qayta tiklanadigan energiya manbalari ulushini 25 foizga yetkazishni rejalashtirmoqda.

Loyiha maydoni "Masdar"ga butun mamlakat bo'ylab kimoshdi savdosi jarayoni doirasida ajratilib, bu jarayonda yuqori darajadagi ekologik va ijtimoiy (E-I) masalalarni, masalan, muhofaza etiladigan hududlarga, aholi punktlariga yaqinlik va hokazolar ko'rib chiqildi.

Maydonning joylashuvi minimal maydonda maksimal energiya ishlab chiqarish uchun optimallashtirilgan. Shunday qilib, atrof-muhit va ijtimoiy omillarga ta'sirni minimallashtirish hamda tarmoqqa ulanish uchun HEUT talabini bekor qilish ko'zda tutilgan.

731 ga maydonni tanlash va tarmoqqa ulanish yondashuvini aniqlash uchun texnologiyani baholash ishlari diqqat bilan amalga oshirildi. Quyidagi muqobillar ko'rib chiqildi:

- Loyihaga alternativa yo'q
- Maydonni tanlash
- Loyiha joylashuvi sxemasi
- Tarmoqqa ulanish variantlari
- Texnologiya
 - quyosh energiyasi yoki boshqa energiya ishlab chiqarish texnologiyalari
 - batareya texnologiyasini tanlash

"Hech narsa qilmaslik" variantida, taklif etilgan Quyosh FE loyihasi qurilmaydi, shuning uchun kapital sarmoya xarajatlari amalga oshirilmaydi va loyiha qurilishi va ekspluatatsiyasi bilan bog'liq bo'lgan salbiy ekologik va ijtimoiy ta'sirlar oldi olinadi. Biroq, "Hech narsa qilmaslik" stsenariysida Loyihadan kutiladigan O'zbekistonning o'sib borayotgan energiya ehtiyojlarini qondirish va uglevodorod yoqilg'iga asoslangan elektr energiyasi va energiya importiga qaramligini kamaytirish strategiyasini qo'llab-quvvatlash, shuningdek, O'zbekistonning quyosh FE energiyani ishlab chiqarish uchun boy tabiiy resurslaridan foydalanish kabi muhim bo'lgan foydalar qo'lga kiritilmaydi.

Quyosh FE loyihalariga sarmoya kiritish va ularni rivojlantirish ushbu strategiya tamoyillariga erishishning muhim tarkibiy qismlaridir, shu sababli ushbu Loyiha O'zbekiston milliy energetika strategiyasining umumiy maqsadlariga mos keladi. Bundan tashqari, ushbu quyosh FE loyihasi mahallalarga ish o'rinlari va hududdagi bioxilmaxillikni faol boshqarish orqali mahalliy ekologiyaga olib kelishi mumkin bo'lgan har qanday foydalar ham "Hech narsa qilmaslik" stsenariysida yo'qoladi. Kengroq kontekstda "Hech narsa qilmaslik" varianti umumiy iqtisodiy rivojlanishni va mintaqa aholisining ijtimoiy farovonligini yaxshilash imkoniyatlarini cheklaydi.

Xulosa qilib aytganda, quyidagi muqobillar ko'rib chiqildi:

- Hech narsa qilmaslik – bu O'zbekistonning Energetika strategiyasi va "Uzbek Solar 3" dasturi doirasidagi maqsadlarini amalga oshirish imkoniyatlarini kamaytiradi.
- Maydonni tanlash – muhofaza qilinadigan hududga kirmaydigan, aholi yashamaydigan va milliy yoki xalqaro madaniy meros joylashgan hududi

bo'lmagan maydonni aniqlash. Shuningdek, maydon G'uzor 500 podstansiyasiga yaqin joylashgan bo'lib, tarmoqqa ulanish ta'sirini kamaytiradi.

- Texnologik muqobillar - quyosh energiyasi yoki boshqa energiya ishlab chiqarish texnologiyalari – maydon boy quyosh resurslariga ega va mavjud podstansiyaga yaqin joylashgani aniqlandi. Bu yerda muqobil texnologiyalarni qo'llashning maqsadga muvofiqligi kamroq yoki O'zbekistonning qayta tiklanadigan energiya bilan bog'liq maqsadlariga javob bermaydi.

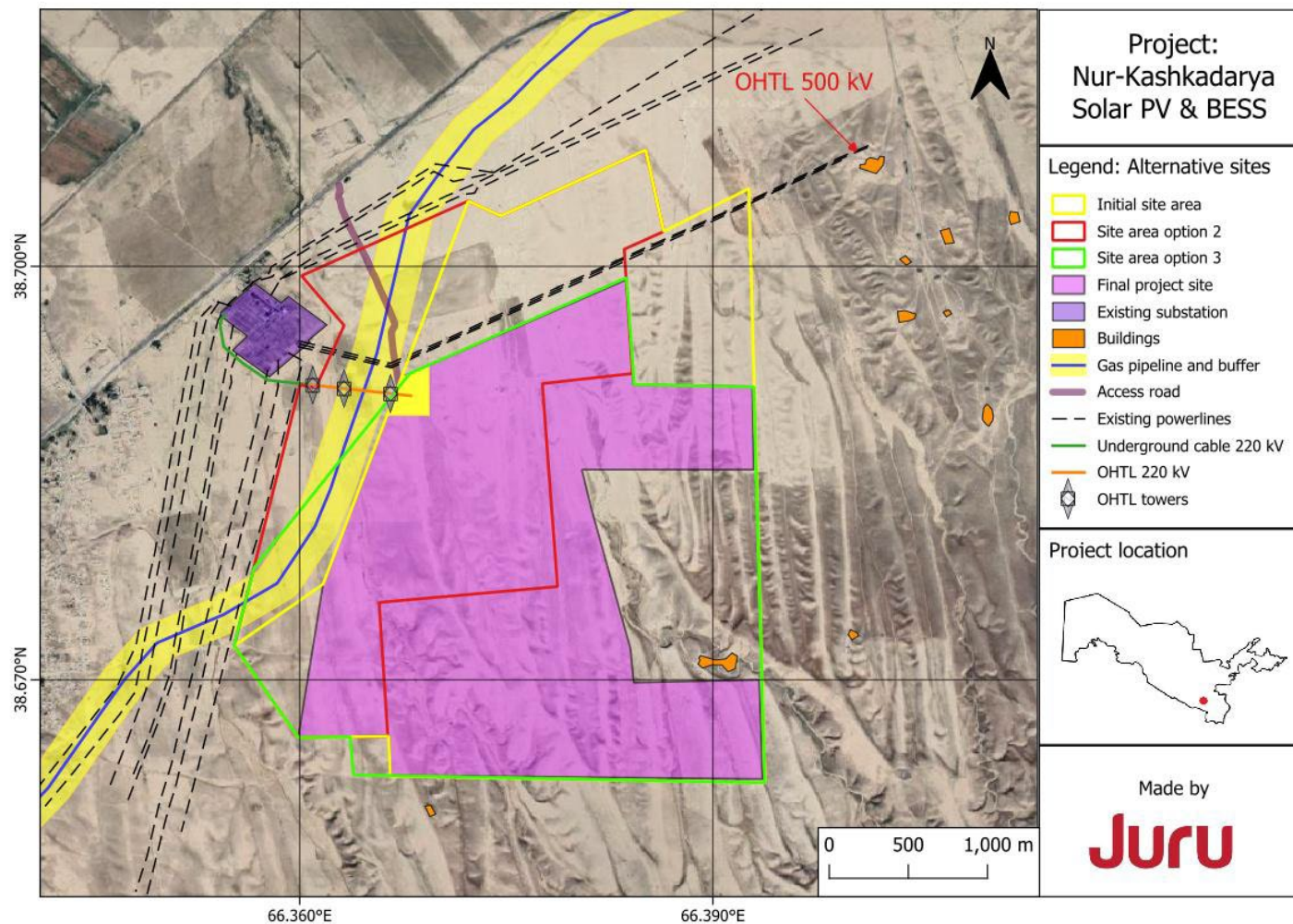
2.4 Ko'chirish zaruratini cheklash usullari

Manfaatdor tomonlar bilan keng qamrovli hamkorlik qilish tadbirlari va arxeologik tekshiruv yakunlanganidan so'ng, Loyihaning sxemasi bir necha bor o'zgartirildi, bu madaniy meros ob'ektlariga ta'sirni kamaytirish va davlat, xususiy va jamoat infratuzilmasi joylashgan yerlarni olib qo'yishni oldini olish maqsadida amalga oshirildi (10-rasmga qarang). Maydonga tashriflar va maslaxatlashuvlar davomida quyidagi ob'ektlar aniqlanib, loyihaning yakuniy sxemasida e'tiborga olingan va chetlab o'tilgan:

- Tog'-kon korxonasi;
- Ikkita madaniy meros obyekti;
- Loyihaning dastlabki maydonidan o'tuvchi HEUTning sanitariya-muhofaza zonasi;
- Loyihaning oldingi sxemasida Loyihaning maydonini kesib o'tuvchi "O'ztransgaz" gaz quvuri; va
- Loyihaning shimoli-sharqiy qismida joylashgan ikkita inshoot (cho'pon uylari).

Bundan tashqari, elektr tarmoqqa ulanishni mavjud G'uzor maydonining shimoliga emas, janubiga ko'chirish natijasida podstansiya va loyiha maydoni o'rtasida joylashgan uy xo'jaligi inshootlariga hamda G'uzor 500 podstansiyasiga yaqin joylashgan mavjud HEUTlarga ta'sir kamaytirildi.

10-rasm. Muqobil maydonlar

3 Huquqiy va institutsional asos

3.1 Umumiy ma'lumot

Loyiha O'zbekistonning huquqiy talablarini, shuningdek, yerlarni olib qo'yish va majburiy ko'chirish bo'yicha XMK, OTB, YeTTB va Ekvator Printsipalari talablarini bajarishi kerak. Ushbu talablar quyidagi bo'limlarda keltirilgan.

3.2 Milliy Qonunchilik

O'zbekistonda yerni olib qo'yish jarayoni bir nechta muhim qonunlar va me'yoriy hujjatlar bilan boshqariladi. Ularga Konstitutsiya, Yer Kodeksi va boshqa muhim huquqiy hujjatlar kiradi. Ushbu bo'limda yer egalari va foydalanuvchilari uchun asosiy qoidalar va himoya choralari ta'kidlangan bo'lib, ular o'z yerlarini jamoat loyihalari uchun kerak bo'ladigan bo'lsa, adolatli tarzda kompensatsiya olishlarini ta'minlaydi.

3.2.1 O'zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasi (1992 yil)

O'zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasi (1992 yil 8 dekabr) har bir fuqaro mulkka egalik qilish huquqiga ega ekanligini ta'minlaydi (36-modda).

53-moddaga asosan, O'zbekiston hukumati iste'molchilarning huquqi ustunligini hisobga olib yerga bo'lgan fuqarolik huquqlarini, mulkni himoya qilishni va yerda amalga oshiriladigan faoliyatlar, ya'ni, iqtisodiy faoliyat, tadbirkorlik va mehnat qilish erkinligini muhofaza etilishini kafolatlaydi.

Yer egalari o'z yerlarini istagan tarzda ishlatish va undan foydalanish huquqiga ega (mahalliy atrof-muhit va jamoalarga zarar yetkazishi mumkin bo'lgan faoliyatlar bundan mustasno) (54-modda).

3.2.2 Yer Kodeksi (1998 yil, 2022 yil o'zgartirishlari bilan)

Yer Kodeksi (YK) barcha yer masalalarini, jumladan, yerni olib qo'yish, yer ajratish, o'tkazish, yer uchastkalarini sotish va yerga egalik qilish huquqi turlarini belgilashni qamrab oladi. Quyidagi moddalar ushbu Loyiha uchun yerni olib qo'yish talablariga tegishlidir:

- 16-modda: Davlat mamlakatdagi barcha yerlarning egasi va undan foydalanish uchun asosiy mas'ul organ hisoblanadi.
- 36-modda, (1-band): Yerdan doimiy yoki vaqtincha foydalanish huquqini tugatish mahalliy hokimiyat, ya'ni ma'muriy bo'linmalar (tuman/shahar/viloyat) hokimlari qaroriga ko'ra amalga oshiriladi. Her egalari hokimlarning qarorlariga rozi bo'lmagan taqdirda, ular sudga shikoyat qilish huquqiga egadirlar. (36-moddaning 4-bandi).

- 37-moddaning 1-bandi: Davlat yoki jamoat ehtiyojlari uchun yer uchastkasining to'liq yoki qisman olib qo'yilishi yer egasining/foydalanuvchining va ijaraga oluvchining roziligi bilan tuman, shahar, viloyat hokimligining yoki O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasi qaroriga asosan amalga oshiriladi.
- 37-moddaning 2-bandi: Yer egasi, yerdan foydalanuvchi yoki ijarachi yer uchastkasining olib qo'yilishi to'g'risidagi qarorga rozi bo'lmagan taqdirda, ushbu qaror ustidan sudga shikoyat qilishi mumkin.
- 39-moddaning 1-bandi: Yer egasi, yerdan foydalanuvchi, ijarachi va uy xo'jaligi egasi yer uchastkasi olib qo'yilgan taqdirda unga yetkazilgan zararining (shu jumladan boy berilgan foydaning) qoplanishini yoki yer uchastkasidan ixtiyoriy ravishda voz kechilganida sarflangan xarajatlarning to'lanishini talab qilishga haqli.
- 41-moddaning 3-bandi: Yerdan foydalanuvchilarning, ijarachilarning va yer egalari huquqlarining buzilishi natijasida yetkazilgan zararlar (shu jumladan, yo'qotilgan foyda) to'liq hajmda qoplanadi.
- 41-moddaning 4-bandi: Yerdan foydalanuvchi yoki ijarachiga, agar yer davlat yoki jamoat ehtiyojlari uchun olib qo'yilgan bo'lsa, unga tenglashtirilgan yer uchastkasi berilishi va yetkazilgan zarar (shu jumladan boy berilgan foyda) qoplanishi mumkin.
- 86-moddaning 1-bandi: Yerdan foydalanuvchilarning zararlari to'liq qoplanishi lozim bo'lgan holatlarga quyidagilar kiradi:
 - boy berilgan foyda;
 - yerlar olib qo'yilgan, qayta sotib olingan yoki vaqtincha egallab turilganda;
 - suvni muhofaza qilish zonalari, qirg'oqbo'yi mintaqalari, suv obyektlarining sanitariya-muhofaza zonalari, yer usti va yer osti suvlarining hosil bo'lish zonalari, kurort tabiiy hududlar zonalari, davlat biosfera rezervatlari zonalari, davlat qo'riqxonalari, buyurtma qo'riqxonalar, davlat tabiat yodgorliklari, moddiy madaniy meros obyektlari, suv tashlamalari, yo'llar, truboprovodlar, aloqa va elektr uzatish liniyalari atrofida muhofaza zonalari belgilanishi munosabati bilan ularning huquqlari cheklanganda;
 - suv havzalari, kanallar, kollektorlar, shuningdek qishloq xo'jaligi ekinlari va dov-daraxtlar uchun zararli moddalar chiqaradigan boshqa ob'ektlar qurish va ulardan foydalanishning ta'siri hamda yuridik va jismoniy shaxslarning hosil kamayishiga va qishloq xo'jaligi mahsulotining sifati yomonlashuviga olib boradigan boshqa xatti-harakatlari oqibatida yerlarning sifati yomonlashgan taqdirda.
- 87-moddaning 1-bandi: Qishloq xo'jaligi va o'rmon yerlarini, shu jumladan jismoniy shaxslar egaligidagi va foydalanishidagi qishloq xo'jaligi yerlarini qishloq xo'jaligi va o'rmon xo'jaligini yuritish bilan bog'liq bo'lmagan maqsadlarda foydalanish uchun olib qo'yish, yer egalari, yerdan foydalanuvchilar va

ijarachilarning huquqlari cheklanishi yoki korxonalar, muassasalar va tashkilotlar faoliyatining ta'siri oqibatida yerlarning sifati yomonlashuvi tufayli qishloq xo'jaligi va o'rmon xo'jaligi ishlab chiqarishi nobudgarchiliklarining o'rni qoplanadi.

3.2.3 Fuqarolik kodeksi (1990 yil, 2022 yil o'zgartirishlari bilan)

Fuqarolik Kodeksi (FK) barcha turdagi mulkka (moddiy, intellektual va hokazo) egalik qilishda O'zbekiston fuqarolarini qonuniy himoya qiladi. FK mol-mulkni baholashning asosiy/umumiy qoidalarini, mulkni musodara qilish holatlarini va zararni qoplash huquqlarini belgilaydi. Xususan, FKda O'zbekiston fuqarosining huquqi buzilgan taqdirda, agar qonunda yoki shartnomada yetkazilgan zararining o'rnini qoplash nazarda tutilmagan bo'lsa, barcha zararlarni to'liq qoplanishi lozimligi belgilab qo'yilgan (14-modda).

83-moddaga asosan, ko'chmas mulk jumlasiga yer uchastkalari, yer osti boyliklari, binolar, inshootlar, ko'p yillik dov-daraxtlar va yer bilan uzviy bog'langan boshqa mol-mulk, ya'ni belgilangan maqsadiga nomutanosib zarar yetkazmagan holda joyini o'zgartirish mumkin bo'lmaydigan obyektlar kiradi.

Shuningdek, FK barcha ko'chmas mulk ob'ektlari qonuniy ro'yxatga olinishi kerakligini belgilaydi (84-modda). Natijada, ro'yxatdan o'tmagan barcha mulk uchun kompensatsiya to'lash mumkin emas.

3.2.4 781-sonli Qonun (2022 yil)

O'zbekiston Respublikasining 2022 yil 29 iyuldagi "Yer uchastkalarini kompensatsiya evaziga jamoat ehtiyojlari uchun olib qo'yish tartib-taomillari to'g'risida"gi Qonuni jismoniy va yuridik shaxslarga meros qilib qoldiriladigan umrbod egalik qilish, doimiy egalik qilish, doimiy foydalanish, muddatli (vaqtincha) foydalanish yoki ijara huquqi asosida tegishli bo'lgan yer uchastkalarini yoki ularning qismlarini kompensatsiya evaziga jamoat ehtiyojlari uchun olib qo'yish tartib-taomillarini belgilaydi. Jismoniy va yuridik shaxslarga tegishli bo'lgan davlat organlari va muassasalari, korxonalar, fuqarolarning o'zini o'zi boshqarish organlarining mulk huquqi asosida hamda doimiy foydalanishida bo'lgan yer uchastkalari ushbu qonundan istisno hisoblanadi.

Quyida ushbu Loyihani amalga oshirish uchun eng dolzarb maddalar keltirilgan:

- 2-moddada ko'rsatilgandek, agar O'zbekiston Respublikasi tomonidan tuzilgan xalqaro shartnomada 781-sonli Qonunda nazarda tutilganidan boshqacha qoidalar belgilangan bo'lsa, xalqaro shartnoma qoidalari qo'llaniladi.
- 4-modda yer uchastkalari olib qo'yilishi kerak bo'lgan holatlar ko'rsatilgan, jumladan, O'zbekiston Respublikasi bilan xalqaro shartnomalar/bitimlardan kelib chiqadigan majburiyatlarning bajarilishi. Shuningdek, davlat va mahalliy

ahamiyatga molik avtomobil yo'llari, ko'priklar, tunnellar, muhandislik inshootlari hamda elektr va aloqa tarmoqlarini qurish (rekonstruksiya qilish) maqsadida yer uchastkalarini olib qo'yish jamoat ehtiyojlari deb e'tirof etiladi.

- 11-moddada Kompensatsiya komissiyasi a'zolari tegishli viloyat xalq deputatlari Kengashlari a'zolarining qarori bilan ikki yil muddatga tasdiqlanadi va 17 kishidan iborat bo'lishi ko'rsatilgan. Qonunda Kompensatsiya qo'mitasining vazifalari ham belgilab qo'yilgan bo'lib, ularga quyidagilar kiradi:
 - kompensatsiyalar o'z vaqtida to'liq hajmda berilishi ustidan muntazam monitoring va berilgan kompensatsiyalarning hisobi yuritilishini ta'minlash;
 - kompensatsiyalar o'z vaqtida va to'liq berilmagan hollar aniqlangan taqdirda, xalq deputatlari Kengashlari axborot kiritish;
 - kompensatsiyalar berilishi bilan bog'liq bo'lgan nizolarni sudga qadar tartibda hal etishga ko'maklashish;
 - kompensatsiyalar berilishi bilan bog'liq bo'lgan nizolar bo'yicha tavsiyaviy xususiyatga ega qarorlar qabul qilish.
- 24-moddada ko'rsatilgandek, kompensatsiya turlari har xil bo'lishi mumkin: naqd pulda, natura shaklida va LTOSh uchun qo'llaniladigan boshqa turdagi kompensatsiyalar.
- 22-moddada yer egalari bilan shartnoma tuzish tartibini belgilangan bo'lib, unga ko'ra:
 - Loyiha ishlab chiquvchisi loyiha quriladigan hudud/tumanning tegishli hukumat organlaridan ruxsat/rasmiy buyruq olishi va mulkdorlar/LTOShlar bilan kelishib olishi va shartnoma imzolashi kerak.
 - Kadastr qo'mitasining mahalliy bo'linmalari mahalliy hokimiyat organlari va LTOSh bilan kelishuvga erishganidan so'ng, yer uchastkalarini olib qo'yishni qayd etishlari va uni "Kadastr va ro'yxatga olishning yagona axborot tizimi" ga kiritishlari kerak;
 - Kompensatsiya to'liq to'lanmagunicha qurilish yoki mulklarni buzish ishlari boshlanmasligi kerak.
- 23-moddada kompensatsiya ko'chmas mulkning bozor narxini, yerga bo'lgan huquqni yo'qotishni, dov-daraxtlarni, transport xarajatlarini, ko'chirish va ko'chmas mulkni vaqtincha ijaraga olish bilan bog'liq boshqa xarajatlarni, boy berilgan foyda (mavsum yoki bir yil davomida) qonun hujjatlarida ko'rsatilgan va LTOSh bilan kelishilgan holda boshqa barcha xarajatlar qoplanishi kerakligi ko'rsatilgan.
- 25-moddada kompensatsiyalarni to'lash muddatlari va shartlari ko'rsatilgan. Agar kompensatsiya shartnoma imzolangan kundan bir oy yoki undan ko'proq vaqt

o'tgach taqdim etilsa, to'lov to'lov sanasidagi inflyatsiya darajasiga teng bo'lgan indeksatsiya hisobga olingan holda to'lab beriladi.

- 26-moddaga ko'ra, Loyiha ishlab chiquvchisi quyidagi shartlar bajarilganidan so'ng loyiha hududi egasiga aylanadi: i) tegishli mahalliy hokimiyat organidan kelishuvni olish; ii) ushbu hujjatni "Kadastr va ro'yxatga olishning integratsiyalashgan axborot tizimi"ga kiritish va iii) LTOShga kompensatsiyani to'liq to'lash. O'z navbatida, LTOShlar kompensatsiya olinganidan keyin 6 oy ichida buzilishi kerak bo'lgan ko'chmas mulkni bo'shatib berishlari kerak.
- 27-moddaga ko'ra, Kompensatsiya komissiyasi LTOSh bilan tuzilgan shartnomaga va "Kadastr va ro'yxatga olishning integratsiyalashgan axborot tizimi"ga kiritilgan barcha tegishli hujjatlarga muvofiq, mustaqil monitoringni amalga oshirish uchun javobgardir.
- 30-moddaga ko'ra, buzilishi kerak bo'lgan ko'chmas mulkning ro'yxati (ta'rifi va joylashgan joyi ko'rsatilgan holda), shuningdek, mahalliy hokimiyat organlariga taqdim etilishi kerak bo'lgan buzishning dastlabki sanalari tayyorlanishi kerak.
- 31-moddaga asosan, yerni olib qo'yishga ruxsat bergan mahalliy hokimiyat organlari ma'lumotlarni oshkor qilishlari va tegishli tashkilotlarni xabardor qilishlari shart.
- 32-moddaga ko'ra, buzish xarajatlari loyiha ishlab chiquvchisi tomonidan qoplanishi kerak va LTOShlar buzilishdan keyin qurilish materiallarini olish huquqiga ega.

3.2.5 Vazirlar Mahkamasining 146-son qarori (2011 yil 25 may)

Vazirlar Mahkamasining 146-sonli "Shaharsozlik faoliyatini amalga oshirish hamda qishloq xo'jaligiga oid bo'lmagan boshqa ehtiyojlar uchun yer uchastkalari berish tartibini takomillashtirish chora-tadbirlari to'g'risida"gi qarori O'zbekistonda jismoniy va yuridik shaxslarga yer uchastkalarini berish tartibini takomillashtirish hamda yerdan samarali foydalanishni rag'batlantirishga qaratilgan.

Amaldagi qarorning 2-ilovasida mulk turlari, asosan, qishloq va o'rmon xo'jaligi zararlarlariga kompensatsiyalarning turlicha hisob-kitoblari taklif qilingan. Kompensatsiya xarajatlari yer uchastkasi berilgan yangi mulkdor (jismoniy/yuridik shaxslar) tomonidan to'lanishi kerakligi belgilangan. Barcha zararlar uchun kompensatsiya quyidagi hollarda to'lanishi kerak:

- yerni doimiy va vaqtincha egallash;
- yer uchastkasiga bo'lgan huquqlarni cheklash (masalan, muhofaza qilish, sanitariya-muhofaza zonalarini tashkil etish);

- suv havzalari, kanallar, kollektorlar va qishloq xo'jaligi ekinlari va dov-daraxtlar uchun zararli moddalar ajratadigan boshqa ob'ektlar qurilishi va ulardan foydalanilishi, hosilning pasayishiga hamda yuridik va jismoniy shaxslarning qishloq xo'jaligi mahsulotlari sifati yomonlashishiga olib keladigan boshqa xatti-harakatlari ta'siri natijasida yer sifatining yomonlashishi. (2-ilovaning 5-moddasi).

Yer uchastkalarini yoki uning bir qismini olib qo'yish, qayta sotib olish yoki vaqtincha egallab turilganda yer egalari quyidagilar to'lanadi:

- yuridik va jismoniy shaxslarning xususiy mulkida bo'lgan yer uchastkasining qiymati;
- turar joylar, imoratlar va inshootlar, shu jumladan, qurilishi tugallanmagan ob'ektlar, shuningdek, agar yer olib qo'yilishi munosabati bilan ulardan bundan keyin foydalanish mumkin bo'lmasa, ajratiladigan uchastkadan tashqaridagi ob'ektlar qiymati;
- meva-rezavor, ihota daraxtlari va boshqa ko'p yillik daraxtlar qiymati;
- tugallanmagan qishloq xo'jaligi ishlab chiqarishi qiymati;
- boy berilgan foyda.

Ushbu Qarorga ko'ra, yerni hozirgi egasidan olib qo'yish va ko'chirish faqat kompensatsiya berilgandan keyingina amalga oshirilishi mumkin. Agar yer yoki mol-mulkka egalik huquqini isbotlab bo'lmaydigan bo'lsa, zararlar qoplanmaydi.

3.2.6 Boshqa tegishli Prezident va Vazirlar Mahkamasining qarorlari

O'zbekistonda yerni olib qo'yish va kompensatsiya to'lash bilan bog'liq qo'shimcha milliy qonunlar va qonun hujjatlari quyidagi jadvalda keltirilgan.

4-jadval: Boshqa tegishli qonun hujjatlarining qisqacha mazmuni

Huquqiy talablar	Qisqacha mazmuni
O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2024 yil 14 martdagi 125-sonli "Qashqadaryo viloyatida quvvati 300 MVt bo'lgan quyosh fotoelektr stansiyasini hamda 75 MVt bo'lgan elektr energiyasini saqlash tizimini davlat-xususiy sheriklik shartlari asosida qurish va boshqarish" loyihasini amalga oshirish chora-tadbirlari to'g'risida"gi qarori.	Prezident qarori "Masdar"ga Loyihani qurish, egalik qilish, va boshqarish hamda hukumat ixtiyoriga topshiriladigan HEUT tarmog'ini qurish imkonini beradi. Elektr energiyasini sotib olish shartnomasi 25 yilga imzolandi. Loyihani amalga oshirish uchun zarur bo'lgan yer uchastkasi Energetika vazirligi va boshqa tegishli vazirliklar tomonidan aniqlanadi va Energetika vazirligining mulkiga o'tkaziladi, so'ngra bu yer maydoni "Masdar"ga ijaraga beriladi. Energetika vazirligi qishloq xo'jaligi yerlaridan foydalanganligi (toifasini o'zgartirganlik) uchun

Huquqiy talablar	Qisqacha mazmuni
	qishloq xo'jaligi ishlab chiqarishidagi zararlarni (kompensatsiya to'lovlarini) qoplashdan ozod etildi ⁷ . Energetika vazirligi maydondan 5 km masofada sanoat ob'ektlari yoki tog'-kon ishlari va boshqalarni amalga oshirishga ruxsat bermaydi.
543-sonli qaror	Mazkur qarorda davlat hokimiyati organlariga, shu jumladan Energetika vazirligiga (va boshqa tegishli tashkilotlarga) "doimiy foydalanish" huquqi asosida jamoat ehtiyojlari uchun yer uchastkalari berish tartibi belgilab berilgan.
Prezidentning 2018 yil 1 avgustdagi 5495-sonli "O'zbekiston Respublikasida investitsiya muhitini tubdan yaxshilash chora-tadbirlari to'g'risida"gi farmoni.	Mazkur farmonda investitsiya loyihalari uchun yer uchastkalari ajratilishida boshqa xalqaro siyosatlar ham qo'llanilishi belgilab qo'yilgan. Bundan tashqari, kompensatsiyani hisoblash bozor narxlarini hisobga olgan holda amalga oshirilishi kerakligi aniq ko'rsatilgan.
O'zbekiston Soliq kodeksi	Vazirlar Mahkamasining 2019 yil 16 noyabrdagi "Jismoniy va yuridik shaxslarning mulk huquqlari kafolatlarini ta'minlash hamda yer uchastkalarini olib qo'yish va kompensatsiya berish tartibini takomillashtirishga doir qo'shimcha chora-tadbirlar to'g'risida"gi 911-son qarori.

3.2.7 Servitut

Servitut O'zbekiston qonunchiligida "servitut" deb ta'riflangan. HEUT uchun zarur bo'lgan servitut o'lchami HEUT uchun sanitariya-muhofaza zonalarini (SMZ) belgilovchi SanQvaN 0350-17 "O'zbekiston Respublikasining aholi punktlarida atmosfera havosini muhofaza qilish" (2017 yil) bo'yicha belgilanadi.

SanQvaN 0350-17, 2.23.4-bo'limiga binoan, aholini HEUTning elektr maydonining ta'siridan himoya qilish uchun SMZ tashkil etilishi kerak. SMZlar elektr maydon kuchi 1

⁷ Yerga egalik qiluvchi va boshqaruvchi sub'ektlar barcha davlat idoralari ekanligi aniqlangandi va kompensatsiya to'lanmaganligi hech qaysi odamga salbiy ta'sir ko'rsatmaydi. Rasman yerdan foydalanuvchilar ushbu TTTRda hisobga olindi. Shuning uchun, Prezident qarori ijrosi kreditorlar talabiga javob beradi.

kV/m dan ortiq bo'lgan yuqori kuchlanishli HEUT yo'nalishi bo'ylab o'tgan yer uchastkalar sifatida belgilangan.

Yangi loyihalashtirilgan HEUT uchun binolar va inshootlar HEUTning har ikki tomonida quyidagi masofalarda qurilishi kerak.

- 330 kV kuchlanishli HEUT uchun - 20 m
- 500 kV kuchlanishli HEUT uchun - 30 m
- 750 kV kuchlanishli HEUT uchun - 40 m
- 1150 kV kuchlanishli HEUT uchun - 55 m

Servitutlar, shuningdek, HEUTdan foydalanish va unga texnik xizmat ko'rsatish uchun talab qilinadi, masalan, kabellarni to'sib qo'ymaslik uchun, shuningdek, texnik xizmat ko'rsatish vositalariga texnik xizmat ko'rsatish ishlarni bajarish⁸ uchun kirishlariga qulay sharoit yaratish maqsadida, HEUTning servitutida uylar va baland inshootlarni qurish yoki baland daraxtlarning o'sishi mumkin emas.

O'zbekiston Respublikasining Yer kodeksi (30 va 86-moddalar), Fuqarolik kodeksi (173-modda) hamda Vazirlar Mahkamasining 16.11.2019 yildagi 911-son qaroriga servitutni olishning asosiy qoidalari kiritilgan. Yer kodeksining 30-moddasida quyidagi holatlarda servitutni olish mumkinligi belgilangan:

- o'zganing yer uchastkasi orqali elektr uzatish, aloqa, muhandislik va boshqa turdagi liniyalarni o'tkazish;
- o'zganing yer uchastkasida irrigatsiya kanallarini qurish yoki drenaj ishlarini bajarish;
- ichimlik suvini olish uchun quduq qurish;
- yerning bir qismidan kirish yo'li sifatida foydalanish; va
- tadqiqot yoki boshqa vaqtinchalik dala ishlarini olib borish.

Yuqorida sanab o'tilgan me'yoriy-huquqiy hujjatlar, servitutni olish hozirgi yer egasi va yer uchastkasi kerak bo'lgan shaxs o'rtasida o'zaro kelishib olinishini talab qiladi. Servitut ham qonuniy ravishda ro'yxatdan o'tgan bo'lishi va ikki tomon o'rtasida kelishilgan barcha shartlarni o'z ichiga olishi kerak. Bundan tashqari, servitut bo'yicha amalga oshirilgan faoliyat natijasida yuzaga kelgan barcha yo'qotishlar/zararlar qoplanishi kerak.

Qishloq xo'jaligi uchun mo'ljallangan yerlarda servitut kerak bo'lsa, tuproq sifatini tez-tez kuzatib borish kerak. Agar servitutdan foydalanadigan korxona qolgan yer uchastkalariga zarar yetkazsa, ular uchun ham kompensatsiya to'lanishi kerak.

⁸ Loyiha HEUT ostidagi maydonda 6 m dan baland bo'lgan narsalarni olib tashlaydi

Servitutni olish natijasida kelib chiqqan zararlarni hisoblash va qoplash uchun talablar boshqa barcha turdagi yerlarni olib qo'yish uchun talablari bilan bir xildir.

Tarmoqqa ulanish ishlari uchun yangi 220 kV yer osti kabeli kerak bo'lishi kutilmoqda. Maydon va mavjud nimstanstiya o'rtasida yer osti kabeli uchun Servitutni o'rnatish uchun hech qanday talab yo'q, ammo kabelning har ikki tomonida bir metrli muhofaza zonasi quyida ko'rsatilgan tarzda tashkil etilishi kerak.

O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining "Elektr tarmoqlari ob'ektlarini muhofaza qilish qoidalarini tasdiqlash to'g'risida"gi 1050-son qarorida (2018 yil) yer osti kabellari uchun quyidagi **muhofaza zonasi** belgilangan:

- yer osti elektr uzatish kabel liniyalari bo'ylab - elektr uzatish liniyasining ikkala tomoniga parallel vertikal tekisliklar bilan chegaralangan, chetdagi kabellardan 1 metr, agar kabel liniyalari shaharlarda yo'laklar ostida o'tkazilganda esa — bino va inshootlar tomonga 0,6 metr va ko'chaning transport harakatlanadigan qismi tomoniga 1 metr masofaga chetlangan yer uchastkasining yuza qismi, uning ostida joylashgan (elektr uzatish kabel liniyalari o'tkazilgan chuqurlikka mos chuqurlikdagi) yer qa'ri ko'rinishida.

O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2025-yil 30-yanvardagi "Yaylovlarni muhofaza qilish va oqilona foydalanishning zamonaviy mexanizmlarini joriy etish chora-tadbirlari to'g'risida"gi PF-15-son:

Ushbu Farmonning 1-moddasida Qishloq xo'jaligi vazirligi huzuridagi Ipakchilik va Jun sanoatini rivojlantirish qo'mitasi tugatilgani e'lon qilinadi. Uning funksiyalari quyidagicha qayta taqsimlanadi:

- Yaylovlarni boshqarish bo'yicha funksiyalar Veterinariya va chorvachilikni rivojlantirish qo'mitasiga o'tkaziladi.
- Ipak qurti yetishtirish va ipakchilikni rivojlantirish funksiyalari Qishloq xo'jaligi vazirligi va "O'zbekipaksanoat" uyushmasiga yuklanadi.
- Qorako'lchilik va cho'l ekologiyasi ilmiy-tadqiqot instituti hamda Buxoro dasht-yaylov yem-xashak ekinlari urug'chiligi ilmiy-ishlab chiqarish markazi Veterinariya qo'mitasi tizimiga kiritiladi.
- Ipakchilik ilmiy-tadqiqot instituti va O'zbekiston tabiiy tolalar ilmiy-tadqiqot instituti endilikda Qishloq xo'jaligi vazirligiga bo'ysunadi.

3-modda bilan Qoraqalpog'iston Respublikasi, Buxoro, Jizzax, Qashqadaryo, Navoiy, Samarqand va Surxondaryo viloyatlarida yaylov xo'jaliklari davlat muassasalari sifatida Veterinariya qo'mitasi tizimida tashkil etiladi. Shuningdek, Veterinariya qo'mitasi Kadastr agentligi, O'zbekkosmos agentligi, Qishloq xo'jaligi vazirligi, Qoraqalpog'iston Respublikasi Vazirlar Kengashi va viloyat hokimliklari bilan hamkorlikda 2025-yil yakuniga qadar yaylov

yerlarining inventarizatsiyasini yakunlashi lozim. Bu esa haqiqiy foydalanilayotgan yerlar bilan davlat kadastri ma'lumotlarining mosligini ta'minlaydi.

7-modda bilan Veterinariya qo'mitasi, Raqamli texnologiyalar vazirligi va Qishloq xo'jaligi vazirligi tomonidan 2025-yil dekabriga qadar yaylovlarni boshqarish samaradorligini oshirish uchun "E-Yaylov" elektron platformasi ishga tushirilishi shart etib belgilanadi.

11-modda bilan Qishloq xo'jaligi vazirligi quyidagi choralarni ko'rishi belgilangan:

a) Bir oy ichida Veterinariya qo'mitasi va Davlat aktivlarini boshqarish agentligi bilan hamkorlikda Ipakchilik qo'mitasini tugatish bo'yicha tashkiliy masalalarni yakunlash;
b) Ikki oy ichida Vazirlar Mahkamasiga quyidagi takliflarni kiritish:

- "O'zbekipaksanoat" uyushmasi bilan birgalikda ilgari Ipakchilik qo'mitasi balansida bo'lgan tutzorlarning samarali foydalanilishi bo'yicha takliflar;
- Adliya vazirligi va boshqa manfaatdor vazirliklar bilan birgalikda hududiy yaylov xo'jaliklarini tashkil etish bo'yicha chora-tadbirlar loyihasini ishlab chiqish;

c) Uch oy ichida:

- Yaylovlarni ijaraga berish tartibi, barqaror foydalanish bo'yicha ijara oluvchilar majburiyatlari, degradatsiyani oldini olish va florani tiklash bo'yicha qo'llanmalarni belgilovchi me'yoriy hujjat loyihasini tayyorlash;
- Farmon talablariga muvofiq qonunchilikka o'zgartish va qo'shimchalar bo'yicha takliflar tayyorlash;

d) Olti oy ichida "Yaylovlar to'g'risida"gi qonunning yangi tahrirdagi loyihasini ishlab chiqish.

Loyiha 84,96681 gektar yer maydoniga ta'sir qiladi, ushbu yer ilgari IJSRQ (Ipakchilik va Jun sanoatini rivojlantirish qo'mitasi) tasarrufida bo'lgan.

3.2.8 Yerlarni davlat yer zaxirasiga qaytarish

Loyihani amalga oshirish uchun yer maydonini Masdarga ijaraga berishdan avval, bu yerlar boshqa toifaga o'tkazilib, davlat yer zaxirasiga qaytarilishi kerak. Bu ikki yo'l bilan amalga oshirilishi mumkin:

- **Majburiy olib qo'yish** ("bekor qilish" yoki "ekspropriatsiya" deb ham yuritiladi) - bu yerning davlat ehtiyojlari uchun majburiy ravishda olib qo'yilishi bo'lib, Kengash⁹ roziligi va jamoatchilik muhokamalarini talab qiladi, YOKI
- **Ixtiyoriy voz kechish** - bu holda yer egasining arizasi kerak bo'ladi.

⁹ Kengash - viloyat, tuman, shahar miqyosida qonun chiqaruvchi organ hisoblangan mahalliy kengash, yig'in. Ular tegishli hudud aholisi tomonidan saylanadi va mahalliy boshqaruvda ishtirok etadi.

Majburiy olib qo'yish jarayoni vaqt talab qiluvchi bo'lib, ko'plab bosqichlar va tasdiqlardan iborat. Aksincha, ixtiyoriy voz kechish uchun faqatgina notarial tasdiqlangan ariza kerak bo'ladi (O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2022-yil 24-avgustdagi PF-198-sonli Farmoniga muvofiq).

Yer maydoni davlat yer zaxirasiga qanday yo'l bilan qaytarilishiga qarab kompensatsiya turi va hajmi farqlanadi. O'zbekiston qonunchiligiga ko'ra, faqatgina yerni egalik huquqi asosida ishlatib kelayotgan foydalanuvchilar kompensatsiya olish huquqiga ega. Quyidagi kompensatsiya har bir variant bo'yicha amal qiladi.

5-jadval: Majburiy olib qo'yish va o'z ixtiyori bilan voz kechish uchun kompensatsiya talablari

Majburiy olib qo'yish	Ixtiyoriy voz kechish
Amaldagi zararlar va boy berilgan foyda: 1. Yer uchastkasida joylashgan ko'chmas mulkning bozor qiymati; 2. Yer uchastkasiga bo'lgan huquqning bozor qiymati; 3. Ko'p yillik daraxtzorlarning bozor qiymati; 4. Ko'chish bilan bog'liq xarajatlar, shu jumladan muqobil mulkni vaqtincha ijaraga olish; 5. Yerdan foydalanish va obodonlashtirishdan olinishi mumkin bo'lgan boy berilgan foyda (yer berilgan paytdan boshlab faoliyat qayta tiklangunga qadar, bir yilgacha yoki mavsumiy hosildan olingan daromad); 6. Qonun yoki shartnoma bilan tan olingan boshqa yo'qotish va zararlar.	Faqat amalda qilingan va mavjud xarajatlar: 1. Ko'chirish xarajatlari; 2. Boshqa bevosita xarajatlar.

3.2.9 Kompensatsiya

O'zbekiston qonunchiligiga muvofiq to'lanadigan ikki xil kompensatsiya puli mavjud:

- Yer toifasini o'zgartirish uchun kompensatsiya: bu davlat budjetiga to'lanadi va qishloq xo'jaligi ishlab chiqarishidagi yo'qotishlarni qoplashga xizmat qiladi. 2024-

yil 14-martdagi PQ-125 ga binoan, Energetika vazirligi G'uzor loyihasi bo'yicha yer toifasini o'zgartirish uchun to'lov to'lash majburiyatidan ozod etilgan.

- Loyiha ta'siri ostidagi shaxslar (LTOSh) uchun kompensatsiya: bu rasmiy yer egalari (egalar, foydalanuvchilar, ijarachilar) yetkazilgan zararlar va/yoki yo'qotilgan foydani to'liq qoplash uchun to'lanadi.

Yer olish jarayonini boshlagan tomon kompensatsiya jarayonini tashkil etish uchun mas'uldir. Bunday tashabbuskorlar qatoriga O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasi, respublika darajasidagi davlat organlari yoki viloyat hokimliklari bo'lishi mumkin¹⁰.

Agar yer majburiy olib qo'yilayotgan bo'lsa, kompensatsiya quyidagilardan to'lanadi:

- Respublika kompensatsiya jamg'armasi – O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasi huzurida tashkil etilgan.
- Hududiy kompensatsiya jamg'armasi – viloyat hokimliklari huzurida tashkil etilgan.

Agar yer ixtiyoriy ravishda voz kechilayotgan bo'lsa, kompensatsiya yer oluvchi subyekt tomonidan to'lanadi (bu holda Masdar).

3.2.10 Auksion tizimi

Prezidentning 18.01.2024 yildagi PF-15-son Farmoniga muvofiq, 2024-yil 1-martdan boshlab qishloq xo'jaligiga mo'ljallangan yerlarni ijaraga berish bo'yicha ilgari qo'llanilgan ochiq elektron tanlov tartibi o'rniga elektron onlayn-auksionlar rasman joriy etildi. Yer kodeksiga muvofiq, bo'sh turgan qishloq xo'jaligi yerlari faqat elektron onlayn-auksion orqali 30 yil muddatga ijaraga beriladi. Bu shuni anglatadiki, o'rnini bosuvchi yer avtomatik ravishda taqdim etilmaydi va agar sobiq yerdan foydalanuvchilar (masalan, fermerlar) qishloq xo'jaligi faoliyatini davom ettirishni xohlasalar, ular umumiy onlayn-auksionlarda ishtirok etishlari, teng shartlarda raqobatlashishlari va muvaffaqiyatga erishgan taqdirda yerni 30 yilga ijaraga olishlari kerak.

3.2.11 Yerlarning joriy holati

2024-yil dekabr oyida hokimlik LTOSh lar bilan maslahatlashib, Loyiha bo'yicha kompensatsiya jarayonini tezlashtirish uchun ularga yerdan ixtiyoriy voz kechish to'g'risida ariza topshirishni taklif qildi. Bu o'z vaqtida yakunlangan, biroq hokimlik bu arizalarni amalda ko'rib chiqmagan, buning o'rniga ular TTTR kompensatsiyasi to'lanmaguncha to'xtatib turiladi.

¹⁰ Yerni olib qo'yish to'g'risidagi qaror har doim Kengash tomonidan, biroq faqat davlat hokimiyati organi tashabbusi bilan qabul qilinadi.

"Masdar" hokimlik bilan yerlarni ixtiyoriy voz kechish orqali davlat yer zaxirasiga o'tkazishni rasmiylashtirish bo'yicha ishlarni davom ettirish niyatida. Biroq, LTOSh larga to'lanadigan kompensatsiya ushbu hujjatning qolgan qismida tavsiflanganidek, Qarz beruvchi talablariga mos keladi.

3.3 Kreditorlar talablari

3.3.1 XMKning Ishlash standartlari

XMKning 5-Ishlash standarti "Majburiy ko'chirish"ga qaratilgan. XMK IS5 ning asosiy talablari quyidagilardan iborat:

- Ko'chirishni oldini olish va bunday holatlar mumkin bo'lmaganida loyiha sxemasining muqobil yechimlarini qidirish orqali ko'chirishni minimal darajaga tushirish;
- Majburiy ko'chirishga yo'l qo'ymaslik;
- Mol-mulk boy berilganligi uchun kompensatsiyani o'rnini bosish qiymati hisobida berish va ko'chirish jarayonlarini tegishli darajada maslahatlashuvlar va ma'lumot oshkor qilinishi bilan amalga oshirish;
- Ko'chirilgan shaxslarning tirikchilik manbalarini va yashash sharoitlarini yaxshilash yoki tiklash;
- Fizik jihatdan ko'chirilgan shaxslarning turmush sharoitlarini yaxshilash uchun ularga yetarli turar-joy va uy-joyga egalik qilish va undan foydalanishning huquqiy kafolatlari bilan ta'minlash.

Bunga yashash manbalarini tiklash rejasi yoki institutsional asos, tegishli tarzda ishlab chiqilgan monitoring va baholash mexanizmi, muddatlar jadvali va moliyaviy rejani o'z ichiga olgan ko'chirish rejasini amalga oshirish orqali erishish kerak.

3.3.2 OTBning Himoya Siyosati Bayonoti

Yer olish va turmush tarzini tiklash ta'sirlari OTBning 2009-yildagi Himoya Siyosati Bayonotida (HSB, 2009) ko'rsatilgan bo'lib, OTBning Majburiy Ko'chirish bo'yicha himoya choralarning maqsadlari quyidagilardan iborat:

- imkon qadar majburiy ko'chirishning oldini olish.
- loyiha va loyiha sxemasining variantlarini o'rganish orqali majburiy ko'chirishni minimallashtirish.
- barcha ko'chirilgan odamlarning tirikchilik manbalarini Loyihadan oldingi darajaga nisbatan real ifodada oshirish yoki hech bo'lmaganda tiklash.
- Ko'chirilgan kambag'al va boshqa ijtimoiy ehtiyojmand guruhlarining turmush darajasini yaxshilash.

OTB ko'chirishning jismoniy (ko'chish, turar-joy yerlarini yo'qotish yoki boshpanani yo'qotish) va iqtisodiy (yer, mol-mulk, mol-mulkdan foydalanish imkoniyati, daromad manbalari yoki yashash vositalaridan mahrum bo'lish) ta'sirini tan oladi. Bu ta'sirlar yerni doimiy yoki vaqtinchalik, to'liq yoki qisman, majburiy ravishda olib qo'yish yoki yerdan foydalanish yoki undan foydalanish imkoniyatini majburiy ravishda cheklashdan kelib chiqishi mumkin.

Majburiy ko'chirish, ko'chirilayotgan shaxslar yer uchastkalarini olib qo'yilishiga rozilik berish imkoniyatiga ega bo'lmagan hollarda quyidagi hollarda uzaga keladi; i) yerlar majburiy boshqa shaxsga o'tkazish huquqi asosida qonuniy ekspropriatsiya jarayoni yo'li bilan olib qo'yiladi; yoki (ii) muzokaralar samarasiz bo'lgan taqdirda, ekspropriatsiya boshlanishi mumkin bo'lgan muzokaralar natijasida yer olib qo'yilishi mumkin. OTB quyidagi xususiyatlarga ega ko'chirilgan shaxslarni kompensatsiya olish huquqiga ega deb tan oladi:

- qonuniy huquqlar yoki yerga egalik huquqiga ega shaxslar;
- hech qanday rasmiy yoki qonuniy huquqlarga ega emas, lekin milliy qonunchilikda tan olingan yerga da'vogar shaxslar
- yerni egallab turishsa-da, unga nisbatan rasmiy qonuniy huquqlarga ega emas shaxslar.

Kompensatsiya yerni almashtirish sifatida taqdim etilishi kerak, aks holda pul kompensatsiyasi to'liq o'rnini bosish qiymati hisobida amalga oshirilishi kerak; undan tashqari, qo'shimcha yordam berilishi va tirikchilik manbalarini tiklash tadbirlari o'tkazilishi kerak. To'liq o'rnini bosish qiymati hisobida kompensatsiya Loyiha qurilishi boshlanishidan oldin to'lanishi kerak.

Ko'chirish rejasi zarar ko'rgan odamlar va mahallalar bilan maslahatlashgan holda va ularning ishtirokida tayyorlanishi kerak. Buning doirasida shikoyatlarni hal qilish mexanizmi yaratilishi kerak. Ko'chirish rejasi OTB veb-saytida e'lon qilinadi va OTBning himoya choralariga muvofiqligi bo'yicha monitoring va hisobot berish faoliyati, ayrim hollarda tashqi ekspertlar yoki NTTlar tomonidan amalga oshirilishi kerak bo'ladi.

3.3.3 YeTTB Ishlash talablari

YeTTBning ko'chirish va tirikchilik manbalarini tiklash talablari birinchi navbatda "Yerni olib qo'yish, Yerdan foydalanish bo'yicha cheklovlar va majburiy ko'chirish"da va IT 10 – "Axborotni oshkor qilish va manfaatdor tomonlar bilan hamkorlik qilish" - IT 5da keltirilgan.

IT 5 majburiy ko'chirishni loyiha bilan bog'liq yerni olib qo'yish va/yoki yerdan foydalanish bo'yicha cheklovlar natijasida jismoniy ko'chirish (mol-mul yoki resurslarni yo'qotish)

va/yoki iqtisodiy ko'chirish (daromad manbalari yoki tirikchilik vositalarini yo'qotishga olib keladigan mol-mulk yoki resurslardan foydalanish imkoniyatini yo'qotish) sifatida belgilaydi"¹¹.

IT 5 talablari quyidagilardan iborat:

- Muqobil loyiha sxemasini o'rganish orqali majburiy ko'chirishni oldini olish yoki oldini olish mumkin bo'lmasa, minimallashtirish;
- Yerni olib qo'yish yoki ta'sirga uchragan shaxslarning mol-mulki va yerlardan foydalanishiga va ulardan foydalanish imkoniyatiga cheklovlar qo'yish natijasida yuzaga keladigan salbiy ijtimoiy va iqtisodiy ta'sirlarni quyidagilar orqali yumshatish: (i) o'rnini bosish qiymati hisobida mol-mulkka yetkazilgan zarar uchun kompensatsiya to'lash; va (ii) ko'chirish bo'yicha tadbirlar to'g'risida tegishli ma'lumotlarni oshkor qilish, maslahatlashuvlar va zarar ko'rganlarning xabardor ishtiroki bilan amalga oshirilishini ta'minlash;
- Ko'chirilganlarning turmush sharoiti va turmush darajasini ko'chirishgacha bo'lgan darajaga qaytarish yoki iloji boricha yaxshilash; va
- Tegishli uy-joy bilan ta'minlash, shu jumladan ko'chirish joylarida yashash huquqini ta'minlash orqali jismoniy ko'chirilganlarning yashash sharoitlarini yaxshilash.

Yer bilan bog'liq tranzaktiyalarning quyidagi turlari IT 5 ni ishga tushiradi:

- qabul qiluvchi davlatning huquqiy tizimiga muvofiq ekspropriatsiyayoki boshqa majburiy tartib-qoidalar orqali olingan yer huquqlari yoki yerdan foydalanish huquqi;
- agar muzokaralar samarasiz bo'lishi natijasida ekspropriatsiya yoki boshqa majburiy jarayonlar boshlansa - mulk egalari yoki yerga qonuniy huquqlarga ega bo'lganlar bilan kelishilgan holda ko'chirish yo'li bilan olingan yerga bo'lgan huquqlar yoki yerdan foydalanish huquqlari, shu jumladan mamlakat qonunchiligida tan olingan yoki tan olinishi mumkin bo'lgan odatiy yoki an'anaviy huquqlar; va
- bunday huquqlar yoki cheklovlar muzokaralar, ekspropriatsiya, majburiy sotib olish yoki davlat tomonidan tartibga solish yo'li¹² bilan olinganligidan qat'i nazar,

¹¹ YeTTB, Ishlash talablari 5 (YeTTB EIS 2019 yilda)

¹² Bu o'zlari egallab turgan yerga tan olinadigan qonuniy huquqi yoki da'vosi bo'lmagan shaxslarni ham o'z ichiga oladi.

odamlarning jismoniy aktivlar yoki tabiiy resurslardan foydalanish imkoniyatini yo'qotishiga olib keladigan cheklovlarni joriy etish.

IT 10 ning yerni olib qo'yish jarayoniga qo'yiladigan maxsus talablari quyidagicha: ta'sirga uchragan shaxslarga muvofiqlik talablarini aniqlashda, kompensatsiya paketlari, ko'chirish bo'yicha yordamni tanlashda va yerni olib qo'yish va tirikchilik manbalarini tiklash bo'yicha tadbirlar uchun taklif qilingan muddatlar bo'yicha muzokarlarda ishtirok etish imkoniyatini ta'minlash zarurati. YeTTB IT 10 maqsadlariga mos keladigan natijalarga erishish uchun yerni olib qo'yish jarayonini amalga oshirish, monitoring qilish va baholash jarayonida maslahatlashuvlar davom etishi kerak.

3.3.4 Ekvator Prinsiplari

Ekvator Prinsiplari IV moliyaviy institutlar tomonidan qabul qilingan xavflarni boshqarish hadli tuzilmadir. Kreditor Ekvator Printsiplarini imzolagan bo'lishi kutilmoqda va shuning uchun Ekvator Printsiplari talablariga javob beradigan moliyaviy institutlar hisoblanadi. Belgilanmagan mamlakatlardagi barcha loyihalar, masalan, O'zbekistonda, milliy qonunlar hamda XMK Ishlash standartlari va Jahon bankining Atrof-muhit, Sog'liqni saqlash va Xavfsizlik bo'yicha Qo'llanmalari talablariga muvofiqligini ko'rsatishi shart¹³. XMK Ishlash standartlari 4.3.1-bo'limda yoritilgan.

3.4 Kreditor talablari va milliy qoidalar o'rtasidagi farqni tahlil qilish

4.1-bo'limga kiritilgan O'zbekiston qonunchiligi XMK, OTB va YeTTBning ko'chirish va tirikchilik manbalarini tiklash tadbirlarini o'tkazish bo'yicha bir qancha talablariga mos kelmaydi/javob bermaydi. XMK, OTB va YeTTB talablari juda o'xshash bo'lgani uchun ular bir ustunda birlashtirilgan. O'zbekiston qonunchiligi va Kreditor (XMK/OTB/YeTTB) talablari o'rtasidagi farqlar va tafovutlar quyidagi 6-jadvalda jamlangan.

¹³ Jahon banki guruhining 20-sonli Atrof-muhit, Sog'liqni saqlash va Xavfsizlik bo'yicha Qo'llanmalari XMK ishlash standartlarida tavsiflanganidek, Ilg'or xalqaro sanoat amaliyoti (IXSA) misollarini o'z ichiga olgan texnik ma'lumotnoma hujjatlaridir.

6-jadval: Milliy qonunchilik, OTB HSB, YeTTB IT 5 va IT 10 va XMK IS 5 o'rtasidagi asosiy tafovutlar

Tarkibiy qism	OTB HSB, YETTB IT 5 va XMK IS 5	O'zbekiston Qonunchiligi	Farqni qisqartirish choralari
Ko'chirishning oldini olish yoki minimallashtirish	Loyihani ishlab chiquvchisi jismoniy va/yoki iqtisodiy ko'chirishning oldini olish va iloji bo'lmaganda, amalga oshirish mumkin bo'lgan muqobil loyihalarni ko'rib chiqishi kerak.	O'zbekiston Hukumati mamlakatdagi barcha yer uchastkalarining egasi sifatida davlat va jamoat ehtiyojlari uchun, ayniqsa yer davlat xizmatlarini, hududning ijtimoiy-iqtisodiy holatini yaxshilash yoki muhim investitsiya loyihalarini amalga oshirish uchun zarur bo'lgan hollarda yer uchastkalarini olib qo'yishi mumkin.	Loyiha mahalliy yerdan foydalanuvchilarga barcha ta'sirlarni ko'rib chiqdi va jismoniy va iqtisodiy ta'sirlarning oldini olish yoki minimallashtirish uchun eng yaxshi variantni taklif qildi.
Rejalashtirish jarayoni	Loyihani ishlab chiquvchisi loyiha bilan bog'liq xavf va ta'sirlarni oldini olish uchun yerni olib qo'yish rejasi/ko'chirish rejasi/tirikchilik manbalarini tiklash rejasini ishlab chiqishi kerak.	Belgilangan tartib-qoidalarga muvofiq, O'zbekiston Hukumati faqatgina yerga bo'lgan huquqni olishni talab qiladi, yerni olib qo'yish rejasini, ko'chirish rejasini yoki tirikchilik manbalarini tiklash rejasini tayyorlash uchun hech qanday talab yo'q.	Loyiha doirasida OTB HSB, IT5 va IS5 talablariga muvofiq TTTR tayyorlandi, O'zbekistonda barcha yerlar hukumatga tegishli bo'lgani uchun, yerni olib qo'yish holati mavjud bo'lmaganligi hisobiga, barcha aniqlangan ta'sirlarga yerni ijaraga olganlar yoki norasmiy ravishda yerdan foydalanuvchilar uchraydi.
Kompensatsiyani olish huquqiga ega bo'lish	Loyihani ishlab chiquvchisi potensial ta'sirga uchragan odamlarni (jumladan, barcha yerdan foydalanuvchilar va loyiha tomonidan iqtisodiy jihatdan ko'chiriladigan odamlar/jamoalarni) sinchiklab o'rganishi va kompensatsiya olish huquqiga ega bo'lganlarning huquq matrisasini tuzishi kerak. Ular mulk huquqining yo'qligi kompensatsiya, ko'chirish va tirikchilik manbalarini tiklash bo'yicha yordamni olish uchun to'siq bo'lishiga yo'l qo'ymasliklari kerak.	O'zbekiston qonunchiligi faqat qonuniy yer egalarini tan oladi. Ta'sirga uchragan mulk masalasi bo'yicha, ro'yxatga olingan inshootlar bilan bir qatorda ro'yxatga olinmagan inshootlar uchun ham kompensatsiya to'lanishi kerak. Boshqa barcha ta'sirga uchragan shaxslar (masalan, yerni olib qo'ish tufayli ishini yo'qotgan ishchilar - iqtisodiy ko'chirishga uchragan shaxslar) kompensatsiya olish huquqiga ega emaslar.	Loyiha barcha iqtisodiy ko'chirishga uchragan shaxslarni (rasmiy va norasmiy yer foydalanuvchilari va loyihani amalga oshirish natijasida tirikchilik manbalaridan foydalanish imkoniyatidan mahrum bo'lgan har qanday shaxs) OTB HSB, YeTTB IT5 va XMK IS5 ga asosan kompensatsiya olish huquqiga egaligini aniqladi. XMK IS5ga muvofiq, loyiha hududi yaqinidagi barcha mahallalarda yashovchi shaxslar kompensatsiyani olishlari mumkin. Loyiha bo'yicha hech qanday jismoniy ko'chirish ta'siri aniqlanmagan.
Ko'chirilgan odamlar uchun kompensatsiya va imtiyozlar	Loyihani ishlab chiquvchisi iqtisodiy ko'chirishga uchragan mahallalar va odamlarga eskirish yoki hisobdan chiqarilgan materiallar uchun chegirmalarsiz va mulkka keltirilgan zarar uchun to'liq o'rnini bosish qiymati bo'yicha kompensatsiyani taklif qiladi (joriy bozor qiymati va har qanday tranzaksiya uchun to'lovlar), va ko'chirish paytida har qanday yo'qotilgan daromad uchun kompensatsiya to'laydi. Natural shaklda kompensatsiya (yer uchun yer va uy uchun uy) tavsiya etiladi.	Amaldagi qonun hujjatlari quyidagilarni qamrab oladi: - Ta'sirga uchragan inshootlar/ekinlar/mulk uchun to'liq bozor qiymati; - Yerga bo'lgan huquq (chunki yer uchun yer berish shaklidagi kompensatsiya endi amal qilmaydi); - Ko'chirish davrida qo'llab-quvvatlash (transport, jismoniy yoki iqtisodiy ko'chirish vaqtida vaqtincha ijara haqini qoplash); Iqtisodiy ko'chirishga uchragan odamlarga bir yil uchun boy berilgan foyda qoplanishi kerak.	Barcha baholashlar va hisob-kitoblar xalqaro standartlarga emas, balki O'zbekiston qonunlariga asoslanganligi va rasmiy LTOSh bilan bog'liq bo'lganligi uchun, barcha LTOShlarga yetkazilgan zararlar to'liq o'rnini bosish qiymati bo'yicha qoplanadi. O'zbekiston qonunchiligiga muvofiq yer uchun yer berish shaklidagi kompensatsiya berish imkoniyati yo'q, shuning uchun, qo'llanishi mumkin hollarda, LTOShlarga boshqa yer uchastkasini sotib olishi uchun pul kompensatsiyasi beriladi (hozirda bu jarayon boshlanmagan). O'zbekiston qonunchiligida ko'ra, yer uchun yer berish ko'zda tutilmagan,

Tarkibiy qism	OTB HSB, YETTB IT 5 va XMK IS 5	O'zbekiston Qonunchiligi	Farqni qisqartirish choralari
	Ko'chirilgan odamlarning tirikchilik darajalari yashash joylaridan ko'chganlaridan oldin qanday bo'lsa, keyin ham xuddi shunday yoki undan yaxshiroq bo'lishi kerak.	Boshqa tegishli xarajatlar LTOShlar va loyihani ishlab chiquvchi o'rtasidagi o'zaro kelishuv asosida hal qilinishi kerak.	chunki yer ijarasi jismoniy shaxs tomonidan elektron kimoshdi savdosi tizimi orqali sotib olinishi kerak (va LTOSh nomidan loyiha tomonidan sotib olinmaydi), shuning uchun qo'llanishi mumkin bo'lgan hollarda, LTOShlarga boshqa yer uchastkasini ijaraga olish uchun pul kompensatsiyasi taqdim etiladi. LTOShlarning tirikchilik darajalari loyiha boshlanishidan oldin qanday bo'lsa, loyihadan keyin ham xuddi shunday yoki undan yaxshiroq bo'ladi. Loyiha uchun hech qanday jismoniy ko'chirish ko'zda tutilmagan. Ushbu chora-tadbirlar iqtisodiy ko'chirish uchun belgilangan.
Tirikchilik manbalari boy berilganligi uchun kompensasiya	Tirikchilik manbalarini qayta tiklash va ko'chirish jarayonida yordam ko'rsatish. O'tish davri xarajatlarini qoplash. Yerdan tashqari, yo'qotilgan mulk, shu jumladan ekinlar, daraxtlarni sug'orish infratuzilmasi va boshqa melioratsiya ishlari uchun kompensasiya.	Yer ijarasi (davlatdan ijaraga olingan) yerni boy berish uchun pul shaklida qoplanadi. Ta'sirga uchragan yer/ekin/daraxt/inshoot va o'tish davri uchun LTOShlarga kompensasiya to'lanishi kerak. Tirikchilik manbalari uchun kompensasiya to'lash ko'zda tutilmagan. Biroq, qonunchilikda, agar LTOShlarga boshqa har qanday moddiy yordam kerak bo'lsa, ularga yordam (pul/natural shaklida) ko'rsatishga ruxsat berilgan.	Loyiha barcha kompensasiya olishga haqli bo'lgan odamlarga/mahallalarga Loyiha natijasida hozir va kelajakda boy beriladigan tirikchilik manbalari uchun kompensasiya to'laydi. O'zbekiston qonunchiligida yer uchun yer berish shaklidagi kompensasiya berish belgilanmagan (yuqorida aytilganidek), shuning uchun, qo'llanishi mumkin bo'lgan hollarda, LTOShlarga boshqa yer uchastkasini sotib olishi uchun pul kompensatsiyasi beriladi.
Ijtimoiy-iqtisodiy baholash	Loyiha ishlab chiquvchisi ko'chirilgan shaxslarning boshlang'ich ijtimoiy-iqtisodiy baholashini amalga oshirishi kerak	Ko'rib chiqilmagan.	Barcha aniqlangan LTOShlar o'rtasida ijtimoiy-iqtisodiy so'rovlar o'tkazildi. So'rov natijalariga ko'ra tegishli yordam taklif etildi.
Kompensatsiya to'lovlari	Loyiha ishlab chiquvchisi barcha kompensatsiyalar to'langanidan keyingina yer uchastkasiga egalik qilishi kerak.	Yerni hozirgi egasidan olib qo'yish, shuningdek, boshqa joyga ko'chirish kompensatsiya to'langanidan keyingina amalga oshirilishi mumkin.	Tafovut yo'q. Kompensatsiya to'lovlari to'lanmagunicha va mulk/hudud bo'shatilmagunicha hech qanday qurilish (shu jumladan, maydonchaga safarbarlik ishlari) amalga oshirilmaydi.
Imtiyozlar berish	Ko'chirilgan shaxslarga loyiha imtiyozlaridan foydalanish imkoniyati berilishi kerak ¹⁴	Ko'rib chiqilmagan.	Tegishli hollarda, Loyiha LTOShlarga loyiha imtiyozlaridan foydalanish imkoniyatini beradi, jumladan ishga yollash masalalarida ularga ustuvorlik berish va korporativ ijtimoiy mas'uliyat imkoniyatlaridan foydalanish.
Ta'sirga uchragan mulkni inventarizasiya	Loyiha ishlab chiquvchisi barcha aniqlangan LTOShlarga oxirgi sanalarini e'lon qilishi va boy berilgan mulkni, shu jumladan yer, ekinlar, daraxtlarni	Mahalliy qonunchilikka ko'ra, yakuniy sanalar talab etilmaydi. Inventarizasiya loyihani ishlab chiquvchisi yoki yerni olib qo'yishni	Loyiha vakillari barcha aniqlangan yerdan foydalanuvchilar bilan muzokaralar olib bordi, yakuniy sanani kelishib, uni ommaga oshkor qildi.

¹⁴ Imtiyozlar mahalliy ishga yollash, korporativ ijtimoiy mas'uliyat imkoniyatlari va loyihaga xos imtiyozlar, masalan, yo'llarning holatini yaxshilash yoki ularni kengaytirishni o'z ichiga olishi mumkin.

56

Tarkibiy qism	OTB HSB, YETTB IT 5 va XMK IS 5	O'zbekiston Qonunchiligi	Farqni qisqartirish choralari
qilish va yakuniy sanani belgilash	sug'orish infratuzilmasi va boshqa melioratsiya ishlarini inventarizasiyadan o'tkazishi kerak.	talab qiluvchi tashkilot hisobidan amalga oshiriladi.	
Ta'sir va ta'sirlarni yumshatishni baholashda gender bo'yicha tabaqalashtirilgan yondashuv	Tirikchilik manbalarini tiklash rejalarini ishlab chiqishda ushbu turli xil ta'sirlarni, genderga xos cheklovlarni va gender bo'yicha mas'uliyatni tushunish juda muhim, chunki yerni olib qo'yish, jooyni almashtirish va ko'chirish erkaklar va ayollarga har xil ta'sir qilishi mumkin.	O'zbekiston qonunchiligida ta'sirni genderga qarab aniqlash talab qilinmaydi.	Mumkin bo'lgan hollarda, Loyiha tomonidan ijtimoiy-iqtisodiy ma'lumotlar ajratildi va erkaklar va ayollar uchun turli xil yerni olib qo'yish va va tirikchilik manbalariga ta'sirlarni aniqladi, ular kompensatsiya va tirikchilik manbalarini tiklash tadbirlarini belgilashda hisobga olingan.
Ijtimoiy ehtiyojmand odamlar guruhlari	Ijtimoiy ehtiyojmand guruhlar, jumladan, ayollar kompensatsiya olish huquqiga ega ekanligini bi'lishlari kerak. Loyiha ishlab chiquvchisi LTOShlar orasidagi ijtimoiy ehtiyojmand odamlarga asosiy ehtiyojlariga qarab, kompensatsiyaga qo'shimcha ravishda yordam ko'rsatishi kerak.	Ijtimoiy ehtiyojmand guruhlar uchun nomoddiy shakldagi qo'llab-quvvatlash kabi qo'shimcha maxsus yordam berish qonun hujjatlarida talab qilinmaydi. Loyiha ishlab chiquvchisi o'z xohishiga ko'ra LTOShlarga qo'shimcha yordam ko'rsatishi mumkin.	Aniqlangan ijtimoiy ehtiyojmand guruhlarga OTB, YeTTB va XMK talablariga muvofiq yordam ko'rsatiladi.
Axborotni oshkor qilish	Loyihani ishlab chiquvchisi muntazam ravishda manfaatdor tomonlar, shuningdek, LTOShlar/ta'sirga uchragan mahallalar bilan uchrashuvlar tashkil qilishi va ularni loyihaning joriy holati to'g'risida xabardor qilishi kerak. Loyiha ko'chirishni rejalashtirish hujjatlari va ularning yangilangan versiyalarini oshkor qilishi kerak.	Amaldagi qonunchilikka muvofiq (781-sonli Qonun) loyiha ishlab chiquvchisi LTOShlar bilan muntazam ravishda muloqot olib borishi kerak. Yerni olib qo'yish to'g'risidagi ma'lumotlar mahalliy hokimiyat organlarining veb-saytlarida ommaviy ravishda e'lon qilinishi kerak.	Loyiha TTTR jarayoni uchun manfaatdor tomonlar matrisasini tuzdi va barcha tegishli manfaatdor tomonlar bilan mazmunli maslahatlashuvlar olib borishda davom etmoqda. TTTR "Masdar", OTB va YeTTB veb-saytlarida va manfaatdor tomonlarga ularga mos ravishda oshkor qilinadi.
Manfaatdor tomonlar bilan maslahatlashuvlar	Loyiha ishlab chiquvchisi loyihaning dastlabki bosqichida barcha LTOShlar/ta'sirga uchragan mahallalar xabardor bo'lishini ta'minlashi va ular bilan ehtimolli ta'sirlar, variantlar va muqobillar va huquqlarni taqdim etish haqida maslahatlashishi kerak.	781-sonli Qonun talablaridan kelib chiqqan holda, loyiha ishlab chiquvchisi yerni olib qo'yish uchun ko'pchilik LTOShlarning roziligini olish uchun rejalashtirish bosqichida LTOShlar bilan jamoatchilik eshituvini o'tkazishi kerak.	Jamoatchilik eshituvlari uchun mahalliy talablar kreditorlar talablariga to'liq javob bermaydi. Jamoatchilik eshituvlari, shuningdek, qo'shimcha jalb etish tadbirlari va LTOShlar bilan mazmunli maslahatlashuvlar o'tkaziladi.
Shikoyatlarni ko'rib chiqish mexanizmi	Loyiha ishlab chiquvchisi TTTRni amalga oshirish davomida manfaatdor tomonlar va LTOShlar bilan muloqot qilish mexanizmini yaratishi kerak. Shikoyatlarni ko'rib chiqish mexanizmi orqali olingan	Qonunga ko'ra, tirikchilik manbalarini boy berish bilan bog'liq shikoyatlarni hal qilish rasmiy mexanizmi mavjud emas. Shu bilan birga, loyiha ishlab chiquvchisi butun ko'chirish jarayoni	Loyiha doirasida mustaqil Shikoyatlarni hal qilish mexanizmi yaratildi va shikoyatlar jurnali yuritilmoqda. Bu LTOShlarga loyiha ishlab chiquvchi yoki uning LXQ pudratchisi bilan bevosita muloqot qilish imkonini beradi.

Tarkibiy qism	OTB HSB, YETTB IT 5 va XMK IS 5	O'zbekiston Qonunchiligi	Farqni qisqartirish choralari
	barcha shikoyatlar o'z vaqtida ko'rib chiqilishi kerak.	davomida LTOShlar bilan aloqada bo'lishi kerak. Bundan tashqari, LTOShlar har qanday tegishli davlat tashkilotiga shikoyat topshirishlari mumkin.	
TTTR/KHRni amalga oshirish monitoringi	Maslahatlashuvlar barcha bosqichlarda olib borilishi talab etiladi: amalga oshirish, monitoring qilish va kompensatsiya to'lovlarini baholash, shuningdek, LTOShlar/ta'sirga uchragan mahallalar bilan ham maslahatlashuvlar olib boriladi. TTTR amalga oshirilgandan so'ng OTB tugarish auditini o'tkazishni talab qiladi.	Monitoring talab qilinmaydi.	Loyiha TTTRni tayyorlash va amalga oshirishni monitoring qilish va baholash uchun maxsus rejani ishlab chiqdi. Hisobot berish TTTR talablariga muvofiq amalga oshiriladi. TTTRni amalga oshirish tugallangandan so'ng yakuniy audit o'tkaziladi.

4 Ijtimoiy-iqtisodiy va aholini ro'yxatga olish so'rovnomasi

4.1 Umumiy ma'lumot

EITB uchun ta'sir hududidagi (TH) mahallalarning ijtimoiy-iqtisodiy tavsifi quyidagi bo'limlarda keltirilgan. Tavsif 2023 yil 12-17 oktyabr kunlari TH mahallalarida o'tkazilgan ijtimoiy-iqtisodiy so'rovnoma natijalari asosida ishlab chiqilgan. TH mahallalaridagi 4209 ta xonadon aholisi orasida jami 358 ta so'rovnoma o'tkazilgan.

2024 yil 21 iyuldan 9 avgustgacha bo'lgan davrda LTOShlar (LTOUX va ishchilarning oilalari) bilan aholini ro'yxatga olish so'rovnomasi o'tkazildi. Umumiy hisobda so'rovnomada yettita fermer (fermer xo'jaligi F02 so'rovnomada ishtirok etishdan bosh tortdi¹⁵, shuningdek, fermer xo'jaliklari F03 va F08 bitta uy xo'jaligiga tegishli bo'lganligi sababli ular faqat bitta so'rovnomaga javob berdilar), ularning 16 ishchisi va Loyiha ta'siriga uchragan to'rtta mustaqil cho'pon ishtirok etdi. Jami so'rovnomada ishtirok etgan uy xo'jaliklari soni 27 tani tashkil etdi. Qo'shimcha ravishda, 2024 yil oktyabr oyida 5 mavsumiy ishchi (8 mavsumiy ishchilardan) bilan so'rovnoma o'tkazildi. So'rovnomada ishtirok etgan shaxslarning yoshi 20 yoshdan 69 yoshgacha bo'lgan.

So'rovlar yakunlanganidan so'ng, ba'zi fermer va ishchi oilalari aslida bir xil uy xo'jaligiga mansub ekani aniqlangan. Shuning uchun umumiy LTOUX soni 28 taga teng deb belgilandi. Yangi LTOUX haqida qo'shimcha ma'lumot olish va mavjud ma'lumotlardagi bo'shliqlarni bartaraf etish maqsadida 2024-yilning to'rtinchi choragida qo'shimcha intervyular va maslahatlashuvlar o'tkazildi.

So'rovlar va LTOUX hamda ishchi oilalari bilan o'tkazilgan maslahatlashuvlar natijalarining umumiy xulosasi quyidagi bo'limlarda keltirilgan.

4.2 Demografik ma'lumotlar

TH mahallalari (Yangiobod, Xalqobod, Batosh va Oynako'l mahallalari) 2022 yilda mos ravishda 6510, 4936, 4907 va 5677 kishini tashkil etdi. TH mahallalarining jinslar bo'yicha taqsimoti deyarli teng bo'lib, erkaklarning soni biroz ko'proq bo'lib (50,8%), ayollar esa 49,2% ni tashkil etdi. Uy xo'jaliklari 85,5% erkaklar boshchiligida bo'lsa, ayollar boshchiligidagi uy xo'jaliklari TH uy xo'jaliklarining 14,5% ini tashkil etadi.

¹⁵ Ushbu LTOSh bilan bog'lanish uchun mahalliy hukumat kanallari orqali turli urinishlar amalga oshirildi, biroq muvaffaqiyatga erishilmadi.

Loyiha ta'sirini baholash va ijtimoiy-iqtisodiy asosni shakllantirish maqsadida ushbu TTTR tayyorlanishi davomida LTOSH bilan intervyular o'tkazildi. Intervyularning aksariyati uy xo'jaligi rahbarlari bilan o'tkazildi. Jami 28 ta LTOUX orasida faqat bitta uy xo'jaligi ayol tomonidan boshqariladi (F04), qolganlarida esa boshliq erkaklardir. Shuningdek, bitta LTOUXga tegishli bo'lgan ikkita fermer xo'jaligi mavjud (F03 va F08). Bundan tashqari, to'rtta fermer xo'jaligida (F01, F03, F05 va F06) bir nechta oila a'zolari ishlaydi. Ushbu fermer xo'jaliklari va ulardagi qarindoshlik munosabatlari (masalan, o'g'il) 7-jadvalda keltirilgan. O'rtacha hisobda, har bir LTOSHlar oilasi va ishchilar oilasi 5-6 uy xo'jaligi a'zolaridan iborat.

4.2.1 Ta'sirga uchragan uy xo'jaliklari

Umumiy hisobda 9 ta fermer xo'jaligi (8 nafar fermerga tegishli, F01-F09) va ushbu xo'jaliklarda ishlaydigan 22 nafar ishchi aniqlangan. Ular quyidagicha tasniflanadi:

- 7 ta fermer xo'jaligi, 1 ta XK va 1 ta MCHJ (F01-F09) fermer xo'jaliklari sifatida qaraladi (F03 va F08 fermer xo'jaliklari bitta LTOUXga tegishli).
- 22 nafar ishchi (W01-W20 va W22-W23) – 8 nafar mavsumiy ishchi va 14 nafar doimiy ishchi o'zlariga tegishli hamda boshqa shaxslarga qarashli chorvalarni ushbu yerda boqadi.
- 4 nafar cho'pon (H01–H04) loyiha maydonida o'z va ijaraga olingan chorvalarni boqish uchun ushbu yerdan foydalanadi.
- 22 ta chorvani ijaraga beruvchi uy xo'jaliklari (ChIUX) bilvosita ta'sir ostida deb hisoblanadi, chunki ularning chorvasini boqadigan chorvadorlar ta'sir ostida deb hisoblanadi (quyida batafsil muhokama qilinadi)
- Umuman olganda, loyiha ta'siriga uchraydigan 28 ta uy xo'jaligiga mansub 165 nafar shaxs aniqlangan¹⁶ va 22 ChIUX bilvosita ta'sirga uchraydi. Ularning taqsimoti quyidagicha:

7-jadval. LTOUX oila a'zolarining taqsimoti

No	Tuman	LTOUX kodi	Uy xo'jaligi a'zolari soni
1	Qamashi	F01	10
2	Qamashi	F02	5 (o'rtacha songa asoslangan baholash)
3	G'uzor	F03	6
4	G'uzor	F04	4 (Ayol boshchiligidagi uy xo'jaliklari)
5	G'uzor	F05	7
6	G'uzor	F06	4

¹⁶ Eslatma: ushbu LTOUXlar soni taxminiy hisoblanadi, chunki ba'zi LTOUXlar bilan maslahatlashish imkoni bo'lmagan. LTOSHlar soni taxminan hisoblangan hollarda, bu 4-jadvalda ko'rsatilgan.

№	Tuman	LTOUX kodi	Uy xo'jaligi a'zolari soni
7	G'uzor	F07	5
8	G'uzor	F08	F03 bilan bir xil LTOUX.
9	G'uzor	F09	5
10	Qamashi	W01	5
11	Qamashi	W02	5
12	Qamashi	W03	5
13	Qamashi	W04	11
14	Qamashi	W05	F01 ning o'g'li
15	Qamashi	W06	4
16	G'uzor	W07	6
17	G'uzor	W08	2
18	G'uzor	W09	6
19	G'uzor	W10	5
20	G'uzor	W11	6
21	G'uzor	W12	10
22	G'uzor	W13	F05 ning o'g'li
23	G'uzor	W14	F05 ning o'g'li
24	G'uzor	W15	5
25	G'uzor	W16	9
26	G'uzor	W17	4
27	G'uzor	W18	8
28	G'uzor	W19	F01 ning o'g'li
29	G'uzor	W20	5
30	G'uzor	W22	F06 ning o'g'li
31	G'uzor	W23	F06 ning o'g'li
32	Qamashi	H01	5
33	G'uzor	H02	7
34	G'uzor	H03	6
35	G'uzor	H04	5
Jami fermerlar		F01-F09	46
Jami ishchilar		W01-W04, W06-W12, W15-W18, W20	96
Jami cho'ponlar		H01-H04	23
Jami		28	165

Eslatma: LTOSh (W21) ning ismi dastlabki so'rov paytida F06 tomonidan noto'g'ri taqdim etilgan. F06, mahalla va hokimiyat bilan o'tkazilgan maslahatlashuvlar natijasida ushbu ishchi mavjud emasligi aniqlangan.

Chorva egalari nomidan (LRH01-LRH22) hayvonlarni boqadigan LTOShlar guruhi mavjud. Loyiha davomida 22 ta chorvani ijaraga beruvchi uy xo'jaligi aniqlangan bo'lib, ular o'z chorvalarini LTOUX bo'lgan cho'ponlarga natura (ya'ni, chorva hayvonlari bilan) haq to'lash

sharti bilan ijaraga bergan. ChiUXlar chorvadorlarga chorva ijaraga berganligi sababli, chorvadorlar boqayotgan chorvalar sonini kamaytirishga majbur emas, chunki ular uchun muqobil yer maydoni aniqlangan; ushbu chorvani ijaraga beruvchi uy xo'jaliklari loyiha natijasida bevosita zarar ko'rishni kutilmayapti. Biroq ularning hayvonlarini boqayotgan cho'pon LTOUXlarga loyiha ta'sir ko'rsatishi sababli, ular bilvosita ta'sirlangan LTOSh sifatida e'tirof etilgan¹⁷.

Fermer xo'jaliklari (F01-F09) jami 46 nafar uy xo'jaligi a'zolaridan iborat bo'lib, ulardan 22 nafari ayollar va 24 nafari erkaklardir. Ishchi uy xo'jaliklarida jami 96 nafar a'zo bo'lib, ulardan 49 nafari ayollar va 47 nafari erkaklardir. Cho'pon uy xo'jaliklarida esa jami 23 nafar a'zo bor bo'lib, ulardan 12 nafari ayollar va 11 nafari erkaklardir.

So'rov o'tkazilgan paytda qayd etilgan eng keksa uy xo'jaligi a'zosi 79 yoshda edi (F01), eng yosh a'zo esa 8 oylik edi (W06). Uy xo'jaligi a'zolarining aksariyati mehnatga layoqatli yoshda (18-60 yosh oralig'ida) bo'lib, jami 12 nafar a'zo 60 yoshdan katta ekanligi qayd etilgan.

8-jadval. LTOUX oila a'zolari yoshi

	Fermerlar			Workers			Herders			Jami
	Ayollar	Erkaklar	Jami	Ayollar	Erkaklar	Jami	Ayollar	Erkaklar	Jami	
0-5	3	2	5	8	4	12	1	0	1	17
6-18	4	4	8	11	9	20	3	3	6	34
19-60	11	12	23	22	26	44	7	7	14	81
61+	0	2	2	4	3	7	1	1	2	11
No response	4	4	8	4	5	14	0	0	0	22
Total	22	24	46	49	47	96	12	11	23	165

Eslatma: Fermerlar va ishchilar ustunlarida javob bermagan shaxslarning jinsi bo'yicha ma'lumotlar mavjud emas. Shuning uchun, ular umumiy jinsiy nisbatga muvofiq taqsimlandi.

Loyiha ta'siri ostidagi uy xo'jaliklarida yosh diapazonlari yoki erkak va ayollarning soni o'rtasida sezilarli farq mavjud emas. Shuningdek, fermerlar, ishchilar va cho'ponlar orasida ham sezilarli tafovut kuzatilmagan.

4.3 Etnik tarkib va din

Barcha so'rovdan o'tgan LTOUXlar o'zbek millatiga mansub. Ushbu masala nozikligi sababli, ijtimoiy-iqtisodiy va ro'yxatga olish so'rovnomalarida din bilan bog'liq savollar kiritilmagan.

¹⁷ Agar ChiUXlar o'zlarini loyiha tomonidan ta'sirga uchragan deb hisoblasalar, loyiha ularning da'volarini har bir holat bo'yicha alohida tartibda ko'rib chiqadi. Agar ular haqiqatdan ham ta'sirga uchragan deb topilsa, ularga huquqlar matritsasiga muvofiq kompensatsiya to'lanadi.

Biroq, umuman olganda, o'zbek millatiga mansub odamlar islom diniga e'tiqod qiladi va ikkilamchi ma'lumotlarga ko'ra, aksariyat respondentlar musulmon ekanligi aniqlangan.

4.4 Yer foydalanish va yer egaligi

So'rovdan o'tgan TH DAGI (ta'sir hududi) uy xo'jaliklarining aksariyatida qishloq xo'jaligi yerlari mavjud. Jami respondentlarning 96,9 foizi faqat tomorqa (uy xo'jaligi bog' maydonlari) ga ega, 2,8 foizida esa tomorqa va boshqa yer maydonlari ham bor, 0,3 foiz respondentlar esa yerga egalik qilmasligini bildirgan.

Loyiha ta'siri ostidagi barcha fermer xo'jaliklari rasmiy ravishda ijaraga olingan. To'rtta fermer xo'jaligi 49 yillik yer ijarasi shartnomasiga ega, uchta xo'jalik esa bir yillik ijaraga ega bo'lib, oxirgi to'rt yil davomida har yili yangilangan. Qolgan ikki ijaraga egasi esa o'z ijaraga muddati haqida ma'lumot bermagan.

9-jadval. Loyiha ta'sirida ostidagi fermer xo'jaliklarining yer egaligi

LTOSh nomi	Qonuniy ijaraga muddati	Ijaraga boshlangan sana	Qolgan vaqt
F01	49 yil	2010	35 yil
F02	M/B	N/R	M/B
F03/F08	1 yil	2019	1 yil
	1 yil	2019	1 yil
F04	1 yil	2019	1 yil
F05	49 yil	2016	41 yil
F06	M/B	2009	M/B
F07	49 yil	2014	39 yil
F09	49 yil	2018	43 yil

Eslatma: M/B = Ma'lumot berilmagan

Hech bir ijaraga huquqi qo'shma egalik shaklida emas va loyiha ta'siri ostidagi fermer xo'jaliklarining barcha yer ijaralari erkaklar tomonidan rasmiylashtirilgan. Shu bois, loyiha ta'siri ostidagi fermer xo'jaliklariga tegishli jami to'qqizta yer ijaraga huquqi mavjud bo'lib, ularning barchasi erkaklar tomonidan rasmiylashtirilgan. F04 fermer xo'jaligi ayol tomonidan boshqariladi, biroq fermer xo'jaligi ijaraga huquqi uning o'g'li nomiga rasmiylashtirilgan. Loyiha maydoni o'rniga muqobil yer maydonidan foydalanish imkoniyatiga ega bo'lgan faqat bitta fermer xo'jaligi mavjud. F03 va F08 fermer xo'jaliklari egasi Kamashi tumanining Yertepa mahallasida qo'shimcha yer maydoniga ega.

Tomorqa yerlari O'zbekistondagi qishloq uy xo'jaliklarining aksariyatiga tegishli. U asosan uy xo'jaligi ehtiyojlari uchun foydalaniladigan bog' uchastkasi bo'lib, odatda uy xo'jaligi

daromadiga sezilarli ta'sir ko'rsatmaydi. Fermerlarning barchasi tomorqa yerlariga egalik qiladi, bundan mustasno F04, bu 10-jadvalda keltirilgan.

10-jadval. Loyiha ta'siri ostidagi fermerning tomorqa yer maydoni

ID raqami	Fermerda tomorqa bormi?	Tomorqa yer maydoni (ga)
F01	Ha	4.86
F02	Ha	0.81
F03/F08	Ha	6.47
F04	Yo'q	-
F05	Ha	5.67
F06	Ha	6.07
F07	Ha	4.05
F09	Ha	10.12

Tomorqa uchastkalari odatda 0,05-0,1 gektar maydonni tashkil qiladi va shaxsiy iste'mol uchun meva va sabzavotlar, masalan, makkajo'xori yetishtirish uchun ishlatiladi. Loyiha doirasidagi fermerlar o'rtacha tomorqa maydonidan kattaroq yerga egalik qilishlarini bildirgan. Ishchilar yoki cho'ponlarning tomorqalari fermerlarnikiga qaraganda kichikroq bo'lishi mumkinligi taxmin qilinadi.

4.5 Loyiha hududida olib boriladigan faoliyatlar

Kuzatuvlar davomida loyiha ta'siri ostidagi shaxslar o'z chorvalarini loyiha hududida bahor, yoz va kuz fasllarida (martdan noyabrgacha) boqishlari aniqlangan. So'rov o'tkazilgan ta'sir hududidagi uy xo'jaliklarining aksariyati (85,5%) o'z yer maydonlarini faqat shaxsiy iste'mol uchun ishlatadi, qolgan 13,9% xo'jaliklar yerlaridan ham savdo, ham shaxsiy iste'mol uchun foydalanadi. Ozchilikni tashkil etgan 0,6% xo'jaliklar esa faqat daromad olish maqsadida qishloq xo'jaligi bilan shug'ullanadi.

Ta'sir hududidagi uy xo'jaliklarining 65,9%i chorva va parrandachilik bilan shug'ullanadi, 67,1% xo'jalik qoramolga ega, 51,2% xo'jalik esa qo'y va echkilarga egalik qiladi. Faqat 2,5% xo'jalik tuyachilik bilan shug'ullanadi, 56,5% xo'jalik esa parrandachilik bilan band.

Hozirda loyiha hududida qishloq xo'jaligi faoliyati, jumladan, bug'doy va arpa yetishtirish hamda chorva boqish olib borilmoqda. Mustaqil baholovchi tomonidan loyiha hududida 481,31 gektar bog'dorchilik (sug'orilmaydigan) ekin maydonlari aniqlangan. Ushbu yerlarning barchasi bog'dorchilik uchun ishlatiladi, ya'ni sug'orish tizimi mavjud emas, va bu hududda jiddiy suv tanqisligi kuzatiladi. LTOShlar so'nggi uch yil davomida qurg'oqchilik ekin hosildorligiga salbiy ta'sir ko'rsatganini va ayrim LTOSh qarzga botganini ta'kidlagan (LTOShlarning qarzlari bo'yicha 6.8-bo'limga qarang).

Loyiha ta'siri ostidagi barcha fermer xo'jaliklari yerlaridan ham dehqonchilik, ham chorvachilik maqsadida foydalanishini bildirgan (ya'ni, ekinlar yig'ib olingandan keyin o'sha yerda chorva boqiladi), bundan mustasno F09 fermer xo'jaligi, u o'z yerida chorva boqmasligini bildirgan (biroq W16 ishchi ikkita sigirga egalik qiladi, bu haqida 6.5-bo'limga qarang), shuningdek, F08 fermer xo'jaligi ekin yetishtirish bilan shug'ullanmaydi. Ko'pgina hollarda, chorva boqish ekinlarni yig'ib olingan maydonlarda amalga oshiriladi.

11-jadval. Loyiha ta'siri ostidagi fermer xo'jaliklarida qishloq xo'jaligi va ekinlardan foydalanish

LTOSh kodi	Jami yer maydoni (ga)	Ekin maydoni (ga)	Yetishtiriladigan ekin turi	Yaylov uchun foydalaniladigan maydon (ga)
F01	334	200	Bug'doy va arpa	200
F02	695.6	M/B	Bug'doy va arpa	M/B
F03/F08	80	80	Bug'doy va arpa	80
	7502	0	Mavjud emas	7502
F04	79.4	79.4	Bug'doy va arpa	74
F05	450	70	Bug'doy va arpa	380
F06	113	113	Bug'doy va arpa	113
F07	43.7	43.7	Bug'doy va arpa	43
F09	75	57	Bug'doy va arpa	0

Eslatma: M/B = Ma'lumot berilmagan.

Jami LTOUXlar 4,456 bosh chorvaga ega bo'lib, 2 668 bosh chorvani ijaraga olgan (bu yerda ikki marta hisoblash mavjud, chunki fermerlar o'z chorvalarini ishchilarga boqish uchun berishadi). Ushbu chorvalar LTOSh tomonidan mavsumiy ravishda loyiha hududida va uning atrofida boqiladi, chorvaning asosiy qismini qo'ylar tashkil qiladi (12-jadvalga qarang).

12-jadval. LTOUX bo'yicha chorva mollari

LTOSh	Chorva	Soni	Ijaraga olinadigan chorva soni	Chorvani ijaraga beruvchi uy xo'jaliklari (ChiUX)
F01 ¹⁸	Qo'y	502	0	-
	Mol	19	0	-
F03/F08	Qo'y/echki	850	0	-
F04	Qo'y	400	0	-
	Mol	20	0	-
F05	Qo'y	300	0	-
	Mol	60	0	-

¹⁸ F01 dastlab faqat 5 ta qo'yi borligini aytgan, biroq W01, W04 va W06 ishchilari F01dan chorva ijaraga olganliklarini bildirgan, natijada F01 umumiy chorva soniga qo'shimcha ravishda 497 ta qo'y va 19 ta sigir qo'shilgan.

LTOSH	Chorva	Soni	Ijaraga olinadigan chorva soni	Chorvani ijaraga beruvchi uy xo'jaliklari (ChIUX)
F06	Qo'y	1500	0	-
	Mol	30	0	-
F07	Qo'y	150	0	-
	Mol		0	-
	Ot		0	-
W01 (F01 fermer ishchisi)	Qo'y	3	197	F01 chorvasini boqadi
	Mol	1	19	
W02 (F01 fermer ishchisi)	Qo'y	20	0	-
	Mol	2	0	
W04 (F01 fermer ishchisi)	Qo'y	30	100	F01 chorvasini boqadi
W05 (F01 fermer ishchisi)	Qo'y	8	110	Ochiqlamadi ¹⁹
	Mol	26	30	
	Echki	7	30	
	Ot	2	2	
W06 (F01 fermer ishchisi)	Qo'y	10	200	F01 chorvasini boqadi
W07 (F04 fermer ishchisi)	Qo'y	20	150	F04 chorvasini boqadi
	Mol	2	0	
	Eshak	1	0	
W08 (F07 fermer ishchisi)	Qo'y	0	70	F07 chorvasini boqadi
	Echki	0	30	
W09 (F03/F08 fermer ishchisi)	Echki	10	250	F03/F08 chorvasini boqadi
W10 (F03/F08 fermer ishchisi)	Qo'y	0	600	F03/F08 chorvasini boqadi
W11 (F03/F08 fermer ishchisi)	Qo'y	150	0	-
	Echki	70	0	
W12 (F05 fermer ishchisi)	Echki	15	0	-
W13 (F05 fermer ishchisi)	Qo'y	15	0	-
	Mol	1	0	

¹⁹ W05 F01ning o'g'li bo'lib, chorvani kimdan ijaraga olganini oshkor qilishni istamaydi. Fermer faqat beshta qo'yi borligini ta'kidlagan. Ammo biz bu chorva fermaga tegishli deb hisoblaymiz (21-izohga qarang), chunki uning boshqa ishchilari fermerning chorvasini boqishayotganini tasdiqlashgan.

LTOSH	Chorva	Soni	Ijaraga olinadigan chorva soni	Chorvani ijaraga beruvchi uy xo'jaliklari (CHIUX)
	Echki	5	0	
	Eshak	1	0	
W14 (F05 fermer ishchisi)	Qo'y	12	100	Ochiqlamadi
	Echki	5	20	
W15 (F06 fermer ishchisi)	Qo'y	0	180	Ochiqlamadi
	Mol	1	0	
	Echki	10	20	
W16 (F09 fermer ishchisi)	Mol	2	0	-
W17 (F09 fermer ishchisi)	Qo'y	12	0	
W18 (F04 fermer ishchisi)	Qo'y	20	0	-
	Mol	2	0	
W20	Qo'y	10	110	Ochiqlanmadi
H01	Qo'y	100	200	CHIUX01, CHIUX02, CHIUX03
	Mol	1	0	-
H02	Qo'y	40	0	-
	Mol	1	0	
H03	Qo'y	10	100	CHIUX04, CHIUX05, CHIUX06, CHIUX07, CHIUX08, CHIUX09, CHIUX10, CHIUX 11, CHIUX12, CHIUX13, CHIUX14
H04	Qo'y	0	150	CHIUX15, CHIUX16, CHIUX17, CHIUX18, CHIUX19, CHIUX20, CHIUX21, CHIUX22
Jami (Fermerlar)	Qo'y, Mol, Ot	2962	0	
Jami (Ishchilar)	Qo'y, Echki Mol, Eshak	573	2418	
Jami (Cho'ponlar)	Qo'y, Mol	52	250	
UMUMIY MIQDOR		4,456	2,668	

Izoh: Umumiy ijaraga olingan chorvalarning sonida takroriy hisob-kitob mavjud, chunki ba'zi LTOSHLar boshqa LTOSHLarga tegishli chorvalarni ijaraga olgan.

4.6 Ta'lim

Loyiha ta'sir hududi bo'yicha o'tkazilgan so'rov natijalariga ko'ra, uy xo'jaliklari a'zolarining atigi 0,7%i savodsiz deb qayd etilgan. Biroq, oliy ma'lumot darajasi ham past bo'lib, so'ralgan hududda atigi 10,9%ni tashkil etadi. Ta'sir hududidagi odamlarning ko'pchiligi (51,5%) maktabning yuqori sinflarini (10-11-sinflar) tamomlagan, maktabgacha va maktab yoshidagi bolalar bundan mustasno. 28 ta uy xo'jaligi boshlig'idan 27 tasi o'z ta'lim darajasi haqida javob bergan. Quyidagi 13-jadvalda ko'rsatilganidek, LTOSh uy xo'jaliklari boshliqlarining aksariyati o'rta maktabni tamomlagan bo'lsa, qolgan respondentlar maxsus o'rta ta'lim olgan. So'ralgan uy xo'jaligi boshliqlaridan hech biri savodsiz deb qayd etilmagan.

13-jadval. Uy xo'jaligi boshlig'ining ta'lim ma'lumoti

Uy xo'jaligi boshlig'ining ta'lim ma'lumoti	LTOShlar soni
Savodsiz	-
Boshlang'ich maktab	-
O'rta maktab	15
O'rta-maxsus/texnikum/kollej	12
Oliy ta'lim	-
Jami	27

Uy xo'jaligi boshliqlarining ta'lim darajasi uy xo'jaligi a'zolarining umumiy holatini aks ettiradi. Eng katta guruh (37%) o'rta ma'lumot olgan deb qayd etilgan. Keyingi eng katta guruh faol o'quvchilar (25%) hisoblanadi. Uy xo'jaligi boshliqlaridan farqli o'laroq, maxsus o'rta ta'lim olgan odamlar soni kamroq, shuningdek, uch nafar uy xo'jaligi a'zosi oliy ma'lumot yoki unga tenglashtirilgan ta'limga ega ekanini bildirgan.

14-jadval. Uy xo'jaliklari a'zolarining ta'lim ma'lumotlari

	Fermaerlar			Ishchilar			Cho'ponlar			Jami
	Ayol	Erkak	Jami	Ayol	Erkak	Jami	Ayol	Erkak	Jami	
Maktabgacha ta'lim	3	1	4	8	2	10	1	0	1	15
O'quvchi	4	5	9	16	11	27	3	2	5	41
O'rta ta'lim	0	4	4	22	23	45	7	7	14	61
O'rta-maxsus ta'lim	0	3	3	0	7	9	1	1	2	12
Oliy ta'lim	0	0	0	0	2	2	0	1	1	3
Javob berilmagan	15	11	26	3	0	7	0	0	0	33
Jami	22	24	46	49	47	96	12	11	23	165

Izoh: Fermaerlar ustunida javob bermaganlarning jinsi bo'yicha ma'lumot mavjud emas. Shu sababli, ular umumiy jinsiy nisbat asosida taqsimlandi.

Ayollar va erkaklarning ta'lim darajasi o'xshash. Oliy ta'lim olgan erkaklar soni ayollarnikidan ko'proq, oliy ma'lumotga ega ayollar qayd etilmagan. Bu erkaklar va ayollarning ta'lim

darajasidagi yagona katta farqdir. Fermerlar, ishchilar va cho'ponlar o'rtasida ham sezilarli farq yo'q.

4.7 Sog'liq

Ta'sir hududida so'rovda qatnashgan respondentlarning 92,2%i uchun sog'liqni saqlash xizmatlari mavjud. Qolgan respondentlar esa tuman markazidagi yoki boshqa jamoalardagi sog'liqni saqlash xizmatlaridan foydalanishini bildirgan. So'rov natijalariga ko'ra, respondentlarning 74,6%i o'z mahalliy tibbiyot xizmatlarini yaxshi jihozlangan deb hisoblaydi, 13,7%i esa ulardan norozi ekanini bildirgan, 11,7%i esa savolga javob berishda qiyinchilikka duch kelgan.

TH jamoalarida eng ko'p uchraydigan kasalliklar o'tkir respirator kasalliklar (gripp va shamollash), yurak-qon tomir kasalliklari (yurak kasalliklari) va yuqumli kasalliklar (sariq kasallik, sil) hisoblanadi.

Ijtimoiy-iqtisodiy so'rov davomida loyiha ta'siriga uchragan 8 ta fermer xo'jaligi va loyiha ta'siriga uchragan ishchilarning 8 nafar uy xo'jaligi a'zosi surunkali kasallik yoki nogironlikka ega ekani aniqlangan. Qayd etilgan kasalliklar quyidagilarni o'z ichiga oladi:

- Qandli diabet (W12);
- Yurak-qon tomir kasalliklari (F05);
- Ko'rish qobiliyatining zaiflashishi (W13);
- Astma (W12);
- Osteoporoz (suyak yemirilishi) (F04, F03/F08);
- Harakatlanish qobiliyatiga ta'sir qiluvchi jismoniy nogironlik (F04, W11);
- Saraton (W07).

So'rovda qatnashgan ishchi uy xo'jaliklaridan biri (W07) mahalliy hukumat tomonidan nogironlik nafaqasini olishini bildirgan. Cho'pon uy xo'jaliklarining hech biri sog'liq bilan bog'liq muammolar yoki nogironlik nafaqasi olishlarini qayd etmagan.

4.8 Bandlik va daromad manbalari

TH DAGI uy xo'jaliklari a'zolari turli sohalarda ishlaydi va hech bir soha respondentlarning asosiy qismini tashkil etmaydi. Eng yirik bandlik sohalari pensiya oluvchilar (17,1%) va davlat sektorida ishlovchilar (15,6%) hisoblanadi. Jami respondentlarning 0,7%i rasmiy ravishda ishsiz sifatida ro'yxatdan o'tgan bo'lsa, rasmiy ro'yxatdan o'tmagan, biroq ish qidirayotganlar yana 13,7%ni tashkil qiladi, shuningdek 2,6% ishsiz, lekin ishlay olmaydigan yoki ishlashni xohlamaydigan shaxslar sifatida ko'rsatilgan.

So'rov natijalariga ko'ra, erkaklarning eng katta bandlik sohasi mavsumiy ishlar (29,8%) bo'lsa, ayollar orasida eng keng tarqalgan kasb uy bekasi bo'lish (22,3%) ekanligi aniqlandi.

Quyidagi jadval (15-jadval) LTOSh uy xo'jaliklari boshliqlarining bandlik turlari bo'yicha ma'lumotlarni o'z ichiga oladi. Jami 28 ta uy xo'jaligi boshlig'idan 26 tasi ushbu savolga javob bergan²⁰.

15-jadval. Uy xo'jaliklari boshliqlarining bandlik turlari

Bandlik turi	LTOShlar soni
Fermer	7
Cho'pon	4
Fermer xo'jaligi ishchisi	16
Jami	26

Ba'zi holatlarda, agar uy xo'jaligida kengaytirilgan oila a'zolari (ya'ni aka-uka, opa-singil, otalar va hokazo) bo'lsa, uy xo'jaligi daromadi boshqa daromadlar va keksa oila a'zolarining pensiyalari bilan to'ldiriladi. Bu holat beshta ishchi uy xo'jaligi (W04, W05, W07, W11, W12) va bitta cho'pon uy xo'jaligi (H02) uchun xosdir.

Loyiha ta'siriga uchragan uy xo'jaliklarida turli bandlik turlari mavjud. Eng katta guruh faol talabalar hisoblanadi. Ulardan keyin uy bekalari (faqat ayollar) va ishchilar (deyarli faqat erkaklar) joylashgan. Yetti nafar uy xo'jaligi a'zolari ishsiz ekanligi qayd etilgan. Ushbu uy xo'jaligi a'zolari loyiha doirasida ish bilan ta'minlanish imkoniyatlaridan eng ko'p foyda ko'rishi mumkin (agar ular kerakli malakaga ega bo'lsalar). Ular besh nafar ishchi uy xo'jaligi a'zolaridan (ikki erkak va bitta ayol) hamda ikki nafar cho'pon uy xo'jaligi a'zolaridan (ikkalasi ham H03 dan, ayollar) iborat.

16-jadval. Uy xo'jaligi a'zolarining bandlik turlari

	Fermerlar			Ishchilar			Cho'ponlar			Jami
	Ayol	Erkak	Jami	Ayol	Erkak	Jami	Ayol	Erkak	Jami	
Maktabgacha ta'lim	3	1	4	7	3	10	1	0	1	15
O'quvchi	4	5	9	16	12	28	3	3	6	43
Ishsiz	0	0	0	3	3	6	2	0	2	7
Uy Bekasi	1	0	1	17	0	18	5	0	5	23
Cho'pon	0	1	1	0	7	7	0	4	4	12
Ishchi	1	2	3	0	11	11	0	3	3	16
Nafaqaxo'r	0	1	1	5	3	8	1	1	2	11
Tikuvchi	0	0	0	1	0	1	0	0	0	1
Taksist	0	0	0	0	1	1	0	0	0	1
Traktorchi	0	0	0	0	3	3	0	0	0	3

²⁰ E'tibor bering, ishchilar sifatida ko'rsatilgan uy xo'jaligi boshliqlari soni ushbu hisobotning boshqa qismlarida qayd etilgan ishchilar sonidan farq qiladi (masalan, 14 nafar doimiy ishchi va 8 nafar mavsumiy ishchi). Chunki ushbu ishchilarning ba'zilar fermerlar oilalarining a'zolari bo'lib, ular bu yerda uy xo'jaligi boshliqlari sifatida keltirilmagan.

	Fermaerlar			Ishchilar			Cho'ponlar			Jami
	Ayol	Erkak	Jami	Ayol	Erkak	Jami	Ayol	Erkak	Jami	
Quruvchi	0	0	0	0	1	1	0	0	0	1
O'qituvchi	1	0	1	0	0	0	0	0	0	1
Fermer	1	6	7	0	0	0	0	0	0	7
Hamshira	1	0	1	0	0	0	0	0	0	1
Yoshlar yetakchisi	0	2	2	0	0	0	0	0	0	2
Javob berilmagan	10	6	16	0	3	3	0	0	0	21
Jami	22	24	46	49	47	96	12	11	23	165

O'rtacha TH dagi oilaning oylik daromadi LTOUX tomonidan 5,365,100 so'm (taxminan 425 AQSh dollari) deb qayd etilgan bo'lib, jon boshiga daromad 976,000 so'm (yoki 77 AQSh dollari) ni tashkil etadi. Bu hududiy o'rtacha ko'rsatkichdan ancha past.

O'rtacha fermer LTOUX oyiga 60,952,000 so'm (4,813.81 AQSh dollari) daromad oladi, shundan 30,000,000 so'm (2,369.31 AQSh dollari) chorvachilikdan tushadi. Fermer LTOUX uchun eng katta xarajat qismi soliqlar bilan birga qishloq xo'jaligi xarajatlari bo'lib, oyiga 24,189,000 so'm (1,910.37 AQSh dollari)ni tashkil qiladi. Chorva boqish uchun sarflanadigan mablag' oyiga 20,000,000 so'm (1,579.54 AQSh dollari)ga teng. Shu bilan birga, yollangan ishchilar va oila a'zolarining ish haqi 7,085,000 so'm (559.55 AQSh dollari)ni tashkil qiladi.

Ishchi LTOUX uchun eng katta daromad manbai chorva va parrandachilik mahsulotlarini sotish bo'lib, bu 13,300,000 so'm (1,055.38 AQSh dollari)ni tashkil etadi. Eng past daromad esa ijtimoiy yordam hisoblanib, bu atigi 20,000 so'm (1.59 AQSh dollari)dir. Ishchi LTOUX uchun eng katta xarajat oziq-ovqat bo'lib, bu oyiga 8,330,000 so'm (661.00 AQSh dollari)ni tashkil qiladi, eng kichik xarajat esa transport bo'lib, oyiga 397,000 so'm (31.50 AQSh dollari)ni tashkil etadi.

Hech bir fermer LTOUX uy xo'jaligi yoki jon boshiga oylik daromadining eng kam ish haqidan (1,050,000 so'm) pastligini qayd etmagan. Shuningdek, hech bir ishchi yoki cho'pon uy xo'jaligi o'z daromadini eng kam ish haqidan past deb ko'rsatmagan.

Yetti nafar fermer LTOUXdan to'rttasi kredit olgan, asosan qishloq xo'jaligi faoliyatini moliyalashtirish uchun. Ishchilar orasida esa to'qqiz kishi turli maqsadlarda, jumladan, chorva sotib olish, dehqonchilik qilish va quduq qazish uchun kredit olgan. Faqatgina bitta LTOSh (F05) o'zining qarzi miqdorini ko'rsatgan — [REDACTED], biroq qarz muddati yoki oylik to'lovlar tafsilotlarini taqdim etmagan.

TH dagi respondentlarining atigi 1.4%i o'z daromadlarini istalgan narsani sotib olish uchun yetarli deb hisoblaydi. TH dagi hamjamiyatlarining deyarli chorak qismi, ya'ni 22.3% respondentlar o'z daromadlari faqat asosiy ehtiyojlar uchun emas, balki boshqa xarajatlar uchun ham yetarli ekanini, ammo istalgan narsani sotib olish uchun yetarli emasligini ta'kidlagan. 49.4% respondentlar esa daromadlari faqat asosiy ehtiyojlar (oziq-ovqat, kiyim-kechak, kommunal to'lovlar) uchun yetarli ekanini qayd etgan. Respondentlarning chorak qismi, ya'ni 26.5%i o'z daromadlari asosiy ehtiyojlarni ham qoplamasligini bildirgan.

Respondentlarning 0.3%i esa hatto oziq-ovqat sotib olish uchun ham yetarli daromadga ega emasligini ta'kidlagan (bu toifaga faqat Batosh hamjamiyatida yashovchi uy xo'jaliklari kiritilgan).

O'rtacha fermer LTOUX oyiga 60,952,000 so'm (4,813.81 AQSh dollari) daromad oladi, shundan 30,000,000 so'm (2,369.31 AQSh dollari) chorvachilikdan tushadi. Hech bir fermer LTOUXning oylik uy xo'jaligi yoki jon boshiga daromadi milliy qashshoqlik chizig'idan (kuniga 2.15 AQSh dollari) past emas deb ma'lumot bermadi²¹.

17-jadval. Fermer uy xo'jaliklarining daromadlari

	Maosh	Qishloq xo'jaligidan olinadigan daromad	Chorvachilikdan olinadigan daromad	Boshqa manbalardan olingan daromadlar	Jami oylik daromad
F01					
F02					
F03/F08					
F04					
F05					
F06					
F07					
F09					

Eslatma: LTOSh F02 so'rovnoma javob berishdan bosh tortdi.

Ba'zi daromadlar yillik miqdorda ko'rsatilgan bo'lib, taqqoslash maqsadida oylik ko'rinishga o'zgartirildi.

Qishloq xo'jaligi xarajatlari, shu jumladan soliqlar (bular birgalikda ko'rsatilgan) LTOUX fermerlari uchun eng katta oylik xarajat bo'lib, undan keyingi o'rinda kredit to'lovlari turadi, ammo barcha respondentlar o'z kreditlari miqdorini ko'rsatmagan. 18-jadvalda LTOUX fermerlarining xarajatlari keltirilgan. Hech bir respondent xarajatlarning daromaddan oshib ketganini bildirmagan. So'rovda qatnashgan yetti nafar LTOUX fermerlaridan to'rt nafari kredit olganini bildirgan bo'lib, bu kreditlar asosan qishloq xo'jaligi faoliyatiga yo'naltirilgan.

²¹ Hozirgi kunda eng kam iste'mol xarajatlari indeksi (yoki qashshoqlik darajasi) kuniga 2.15 AQSh dollariga teng, ekstremal qashshoqlik chizig'i esa 1.90 AQSh dollariga teng (2021-yildagi xarid qobiliyati pariteti ko'rsatkichiga asoslangan).

18-jadval. Fermer uy xo'jaliklarining xarajatlari

	Ish haqi to'lash (oilaga)	Ish haqi to'lash (ishchilarga)	Qishloq xo'jaligi xarajatlari	Kredit to'lovi	Jami xarajatlar	Xarajatlar daromadidan oshib ketadimi?
F01						
F02						
F03/F08						
F04						
F05						
F06						
F07						
F09						

Eslatma:

- LTOSH F02 so'rovnoma javob berishdan bosh tortdi.
- Ba'zi xarajatlar yillik miqdorda ko'rsatilgan bo'lib, taqqoslash maqsadida oylik ko'rinishga o'zgartirildi.
- Faqat bitta LTOSH (F05) o'z kredit miqdorini ko'rsatgan bo'lib, u so'mni tashkil etadi, biroq kredit muddati yoki oylik to'lovlar haqida ma'lumot bermagan.

Doimiy ishlovchi LTOUxlarning aksariyati asosiy daromadini ish haqi orqali oladi, lekin ko'pchiligining qo'shimcha daromadi chorva va parranda sotish yoki boshqa manbalardan keladi. Hech bir ishchi xo'jalikning jami daromadi o'sha vaqtdagi eng kam ish haqidan (1 050 000 so'm) past emas, biroq bitta ishchi (W12) ish haqi miqdori eng kam ish haqidan pastligini bildirgan, shuningdek, to'rt ishchi (W04, W09 va W10) va W20 o'z ish haqi haqida ma'lumot bermagan²². Doimiy ishlovchi LTOUxlarning daromadlari 19-jadvalda keltirilgan.

Ham doimiy, ham mavsumiy ishlovchi LTOUxlar uchun eng katta oylik xarajat oziq-ovqat bo'lib, undan keyingi o'rinlarda tibbiy muolajalar va ta'lim xarajatlari turadi (garchi bu xarajatlar barcha LTOUxlarga tegishli bo'lmasa ham). 11 nafar ishchi LTOUxlarning bildirgan xarajatlari ularning daromadidan ortiq ekanligi aniqlangan. Boshqa xarajatlarning aksariyati kiyim-kechak uchun sarflangan. Doimiy va mavsumiy ishlovchi LTOUxlarning xarajatlari 20-jadvalda keltirilgan.

²² Bu LTOSHning javob berishdan bosh tortgani yoki so'rovnoma oluvchi tomonidan xatolik/tushunmovchilik yuzaga kelgani bilan bog'liq bo'lishi mumkin. Ushbu ma'lumotlar LTOSHlardan monitoringning birinchi bosqichida qayta so'ralishi mumkin.

To'qqiz nafar ishchi turli maqsadlarda, jumladan, chorva sotib olish, dehqonchilik qilish va quduq qazish uchun kredit olgan. Kredit miqdorlari [REDACTED] ([REDACTED] AQSh dollari) dan [REDACTED] so'm ([REDACTED] AQSh dollari) gacha bo'lgan.

Shaxsiy daromad baholash jarayonida aksariyat LTOUXlar kunlik yoki asosiy ehtiyojlar uchun yetarli daromadga ega ekanliklarini bildirgan. W09 o'z daromadi haqida ma'lumot bermagan, biroq uning daromadi faqat oziq-ovqat uchun yetarli ekanligini bildirgan.

19-jadval. Ishchi LTOUXlarning daromadlari

	Ish haqi	Chorvachilikdan tushum	Ijtimoiy yordam	Pensiya	Nogironlik nafaqasi	Boshqa daromad	Jami daromad	Daromad bahosi
W01	■	■	■	■	■	■	■	Asosiy ehtiyojlar uchun yetarli – oziq-ovqat, kiyim-kechak, kommunal to'lovlar
W02	■	■	■	■	■	■	■	Oziq-ovqat, kiyim-kechak va boshqa kundalik ehtiyojlar uchun yetarli
W03	■	■	■	■	■	■	■	Oziq-ovqat, kiyim-kechak va boshqa kundalik ehtiyojlar uchun yetarli
W04	■	■	■	■	■	■	■	Oziq-ovqat, kiyim-kechak va boshqa kundalik ehtiyojlar uchun yetarli
W05	■	■	■	■	■	■	■	Oziq-ovqat, kiyim-kechak va boshqa kundalik ehtiyojlar uchun yetarli
W06	■	■	■	■	■	■	■	Asosiy ehtiyojlar uchun yetarli – oziq-ovqat, kiyim-kechak, kommunal to'lovlar
W07	■	■	■	■	■	■	■	Oziq-ovqat, kiyim-kechak va boshqa kundalik ehtiyojlar uchun yetarli
W08	■	■	■	■	■	■	■	Oziq-ovqat, kiyim-kechak va boshqa kundalik ehtiyojlar uchun yetarli
W09	■	■	■	■	■	■	■	Faqat oziq-ovqat uchun yetarli
W10	■	■	■	■	■	■	■	Asosiy ehtiyojlar uchun yetarli – oziq-ovqat, kiyim-kechak, kommunal to'lovlar
W11	■	■	■	■	■	■	■	Javob berilmagan

	Ish haqi	Chorvachilikdan tushum	Ijtimoiy yordam	Pensiya	Nogironlik nafaqasi	Boshqa daromad	Jami daromad	Daromad bahosi
W12	■	■	■	■	■	■	■	Asosiy ehtiyojlar uchun yetarli – oziq-ovqat, kiyim-kechak, kommunal to'lovlar
W13	■	■	■	■	■	■	■	Oziq-ovqat, kiyim-kechak va boshqa kundalik ehtiyojlar uchun yetarli
W14	■	■	■	■	■	■	■	Oziq-ovqat, kiyim-kechak va boshqa kundalik ehtiyojlar uchun yetarli
W15	■	■	■	■	■	■	■	Asosiy ehtiyojlar uchun yetarli – oziq-ovqat, kiyim-kechak, kommunal to'lovlar
W16	■	■	■	■	■	■	■	Asosiy ehtiyojlar uchun yetarli – oziq-ovqat, kiyim-kechak, kommunal to'lovlar
W17	■	■		■		■	■	Asosiy ehtiyojlar uchun yetarli – oziq-ovqat, kiyim-kechak, kommunal to'lovlar
W18	■	■	■	■	■	■	■	Asosiy ehtiyojlar uchun yetarli – oziq-ovqat, kiyim-kechak, kommunal to'lovlar
W19	■	■		■	■	■	■	Barcha ehtiyojlar uchun yetarli
W20	■	■	■	■	■	■	■	Asosiy ehtiyojlar uchun yetarli – oziq-ovqat, kiyim-kechak, kommunal to'lovlar
W22	Ma'lumot taqdim etilmagan (F06 oila a'zosi)							
W23	Ma'lumot taqdim etilmagan (F06 oila a'zosi)							

20-jadval. Ishchi LTOUXlarning xarajatlari

	Davlat kommunal xizmatlari uchun to'lov	Oziq- ovqat xarajatlari	Ta'lim xarajatlari	Tibbiy davolanish xarajatlari	Nogironligi bo'lgan a'zolari davolash xarajatlari	Kredit to'lovi	Transport xarajatlari	Boshqa xarajatlari	Jami xarajatlari	Xarajatlari daromadidan oshib ketganmi?
W01										
W02										
W03										
W04										
W05										
W06										
W07										
W08										
W09										
W10										
W11										
W12										
W13										
W14										
W15										
W16										
W17										
W18										
W19										
W20										
W22	Ma'lumot taqdim etilmagan (F06 oila a'zosi)									
W23	Ma'lumot taqdim etilmagan (F06 oila a'zosi)									

Eslatma: Xarajatlari daromadidan oshib ketgan ishchilarning aksariyati kredit to'lovlariga ega. Ijtimoiy-iqtisodiy so'rovnomada kreditning to'liq summasi ko'rsatilgan bo'lishi mumkin, bu esa ularning xarajatlari haqiqatdan ham yuqori ekanligini ko'rsatishi mumkin. Ushbu ma'lumot monitoring davrida tekshiriladi va zarur bo'lsa, tuzatish kiritiladi.

Ko'pchilik cho'pon LTOUX ish haqi orqali daromad olishini, qo'shimcha daromad manbai sifatida chorva/murg'larning sotilishidan tushumga ega ekanligini bildirgan. Daromot ma'lumotlarini taqdim etgan cho'pon xo'jaliklaridan biri (H01) ish haqi bo'yicha daromadi eng kam ish haqidan past ekanligini bildirgan, ammo ma'lumot bergan barcha cho'ponlarning jami daromadi eng kam ish haqidan yuqori. Cho'pon LTOUX daromadlari 21-jadvalda keltirilgan.

Cho'pon LTOUX uchun eng katta oylik xarajat oziq-ovqat bo'lib, undan keyin transport xarajatlari keladi. To'rtta cho'pon LTOUXdan uchtasi o'z xarajatlari daromadidan ko'proq ekanligini bildirgan. Cho'pon LTOUX uchun xarajatlar 22-jadvalda keltirilgan.

O'z shaxsiy daromadini baholash jarayonida, bir cho'pon LTOUX daromadi kundalik ehtiyojlar uchun yetarli ekanligini, yana biri esa faqat asosiy ehtiyojlar uchun yetarli ekanligini bildirgan, qolgan ikkitasi esa daromadlari hatto oziq-ovqat sotib olish uchun ham yetarli emasligini ta'kidlagan.

21-jadval. Cho'pon LTOUXlarning daromadlari

	Ish haqi	Chorvachilikdan tushum	Ijtimoiy yordam	Pensiya	Nogironlik nafaqasi	Boshqa daromad	Jami daromad	Daromad bahosi
H01								
H02								
H03								
H04								

Eslatma: M/B=Ma'lumot berilmagan

22-jadval. Cho'pon LTOUXlarning xarajatlari

	Davlat kommunal xizmatlari uchun to'lov	Oziq-ovqat xarajatlari	Ta'lim xarajatlari	Tibbiy davolanish xarajatlari	Nogironligi bo'lgan a'zolari davolash xarajatlari	Kredit to'lovi	Transport xarajatlari	Boshqa xarajatlari	Jami xarajatlari	Xarajatlari daromaddan oshib ketganmi?
H01										
H02										
H03										
H04										

4.9 Turar joy va yashash sharoitlari

Ijtimoiy-iqtisodiy so'rovda ishtirok etgan TH respondentlarining barchasi xususiy uyda yashashini bildirgan, ya'ni hech kim ko'p qavatli uyda yashamaydi. Jami respondentlarning 99,4% o'z uyiga egalik qiladi, 0,3% ish joyi tomonidan ajratilgan uylarda yashaydi, yana 0,3% ijaraga olingan uyda yashaydi. Ko'pchilik, ya'ni 84,3% uylarga oilaning erkak a'zosi egalik qiladi va faqat 15,7% uylar ayol a'zolarining nomiga rasmiylashtirilgan (odatda, ular uy xo'jaligi rahbari bo'ladi).

Aholini ro'yxatga olish so'rovnomasida ishtirok etgan loyiha ta'siri ostidagi fermer xo'jaliklari egalari (barchasi) o'z uyiga egalik qiladi. Fermer F04 uyining mulkdori sifatida ayol uy xo'jaligi rahbarining o'g'li ko'rsatilgan.

Ishchilar va cho'ponlar orasida o'tkazilgan aholini ro'yxatga olish so'rovda ishtirok etganlardan biri (W12) uyi oilaning ayol a'zosiga tegishli ekanligini bildirgan, qolganlari esa erkak oilaviy a'zolariga tegishli uyda yashaydi. Jami 22 nafar ishchi va cho'pon (13 ta doimiy ishchi, 5 ta mavsumiy ishchi va 4 ta cho'pon) o'zining xususiy uyida yashaydi.

Bir LTOSh (W13) martdan noyabrgacha bo'lgan davrda ish beruvchisi (F05) tomonidan taqdim etilgan harakatlanuvchi treylerda yashaydi, yana ikki LTOSh (W02, W06) xuddi shu davrda F01 ga tegishli bo'lgan uyda yashaydi. 27 LTOUXga tegishli 29 ta uyning (W13 o'z uyiga ega emas va ba'zi LTOUXda bir nechta uy mavjud) 27 tasi erkak oilaviy a'zolar nomiga rasmiylashtirilgan, qolganlari ayol a'zolar nomiga egalik qiladi. Uylardan 24 tasi tosh va loy qorishmasidan qurilgan, bittasi betondan, yana bittasi esa loy, g'isht, beton va qamishdan qurilgan.

To'rtta cho'pon uy xo'jaliklari o'z uylariga egalik qiladi. Ularning barchasi erkak oilaviy a'zolar nomiga rasmiylashtirilgan. Uchta uy loy-tosh qorishmasidan, bittasi esa beton plitalardan qurilgan.

4.9.1 Uy xo'jaligi jihozlari

Ko'pchilik TH uy xo'jaliklari mobil telefon va televizorga ega (mos ravishda 98,6% va 96,1%), keyingi eng ko'p tarqalgan jihoz esa sovitkich bo'lib, respondentlarning 83,5% undan foydalanadi. Taxminan uchdan bir qismi (37,4%) avtomashina ega ekanligini bildirgan va 27,1% respondentlarda konditsioner bor. Ushbu ma'lumotlar shuni ko'rsatadiki, TH uy xo'jaliklari asosiy ehtiyojlarini qondirish uchun yetarli daromadga ega, ba'zi hollarda esa undan ortiq daromadga ham ega.

Ko'pchilik LTOUX uy xo'jaliklarida televizor, sovitkich, mobil telefon kabi asosiy maishiy texnika mavjud. Aholini ro'yxatga olish so'rovnomasida ishtirok etgan yettita fermer LTOUXning barchasida sovitkich, televizor va mobil telefon bor. Ishchi LTOUXlarning aksariyatida (tegishli ravishda 13, 19 va 18 tasi) ham shunday maishiy texnika mavjud. Fermer LTOUXlarning barchasi transport vositasi sifatida avtomashina ega va ishchi

LTOUXlarning yarmi ham avtomashina egasi ekanligini bildirgan. So'rovda ishtirok etgan LTOUX orasida shaxsiy kompyuterga egalik qilgan hech kim yo'q, biroq 27 LTOUXdan 25 tasi internetga mobil telefoni orqali kirish imkoniyatiga ega ekanligini bildirgan.

4.10 Kommunal xizmatlar va xizmatlardan foydalanish

TH respondentlarining 12,8% qish mavsumida elektr ta'minoti beqaror ekanligini bildirgan, 42,2% respondentlar esa elektr ta'minoti yil davomida beqarorligini ta'kidlagan. So'rov ishtirokchilarining 45% ga ko'ra, TH jamoalarida elektr ta'minoti yil davomida barqaror.

TH jamoalarida ichimlik suvi va ovqat tayyorlash uchun asosiy suv manbai suv tashuvchi (vodovoz) hisoblanadi. Boshqa maishiy faoliyatlar uchun ham TH jamoalari suv tashuvchi xizmatidan foydalanadi. Faqatgina Aynakul TH jamoasida aholining chorak qismidan ortig'i yer osti quduqlaridan ham foydalanishini bildirgan.

Xalqobod jamoasidan so'rovda qatnashgan respondentlarning 43% markaziy gaz tizimiga ulangan. Xalqobodda respondentlarning 2,5% va Batoshda respondentlarning 4,5% markaziy gaz tizimiga ulanib, biroq u ishlamasligini bildirgan. Yangiobod va Aynakul jamoalarining respondentlari markaziy gaz ta'minotiga ulanmaganligini bildirgan. Hech bir TH jamoasida markaziy isitish tizimi yoki markaziy kanalizatsiya tizimi mavjud emas.

So'rovda ishtirok etgan ishchi va cho'pon LTOUXlarning deyarli barchasi barqaror gaz ta'minotiga ega. Markaziy gaz ta'minotiga ulanmaganlar ovqat tayyorlash uchun suyultirilgan gazdan foydalanadi. Faqatgina bitta ishchi pech va o'tin yoqishini bildirgan. Hech bir LTOUX markaziy barqaror isitish tizimiga ega emas; aholining aksariyati uylarini asosan pech va ko'mir yordamida isitadi. So'rovda ishtirok etgan barcha LTOShlr barqaror elektr ta'minotiga ega, bundan mustasno uchta ishchi LTOUX.

So'rovda qatnashgan 20 ishchi LTOUX va mustaqil cho'pon LTOUX orasida faqat uchtasi ichimlik suvi ta'minotiga ega, qolganlari suvni quduqlardan oladi yoki suv tashuvchilardan sotib oladi. Ishchi va cho'pon LTOUX so'rov ishtirokchilaridan 17 nafari ichimlik suvi tanqisligini boshidan kechirganini bildirgan. Faqat besh respondent iste'mol qilayotgan suv sifatidan qoniqish hosil qilgan. So'rovda qatnashgan 27 LTOUXdan 13 tasi chiqindilar har haftada hukumatning chiqindilarni boshqarish tashkiloti tomonidan yig'ib ketilishini, 14 tasi esa chiqindilarni yerga ko'mishini bildirgan.

4.11 Gender

TH aholisi orasida erkaklar va ayollar foizi deyarli bir xil bo'lib, bu TH jamoalarida gender nomutanosibligi yo'qligini ko'rsatadi. So'rov natijalari shuni ko'rsatadiki, TH jamoalaridagi ayollar odatda oilada uy ishlarini bajarish, masalan, ovqat tayyorlash va kir yuvish kabi vazifalarni bajarishga mas'uldir. Erkaklar esa bozorga borish, oziq-ovqat va nooziq-ovqat mahsulotlarini sotib olish bilan ko'proq shug'ullanadi. Barcha LTOUXlarning asosiy daromad

manbai chorvachilikdir. Erkak oila a'zolari (42,7%) qishloq xo'jaligi faoliyatida ayol a'zolarga (32,8%) qaraganda bir oz ko'proq ishtirok etadi. 24,5% holatlarda erkaklar va ayollar birgalikda ishtirok etadi.

TH respondentlariga ularning uy xo'jaligidagi ayollarning jamiyatda, ayniqsa ish joyida duch keladigan asosiy muammolari haqida savol berilganda, deyarli ikki beshdan biri (39,1%) hech qanday muammolar yo'qligini bildirgan. Shundan so'ng, eng ko'p qayd etilgan muammolar iqtisodiy tengsizlik (23,0%), karyera qilish imkoniyatlarining yo'qligi (19,9%) va ta'lim va kasbiy tayyorgarlikka kirishdagi qiyinchiliklar (18,6%) bo'lgan.

Yuqorida aytib o'tilganidek, ta'lim olish huquqi ham o'g'il bolalar, ham qiz bolalar uchun teng va ular ta'lim olishda bir xil qatnashmoqda. Biroq, THda uy egaligi asosan erkaklar nomida ro'yxatdan o'tgan. Aholini ro'yxatga olish so'rovlariga ko'ra, 28 LTOUXdan biri ayol boshliq uy xo'jaligi hisoblanadi.

LTOShlarning ijtimoiy-iqtisodiy so'rov natijalari shuni ko'rsatadiki, faqat bitta ayol boshliq uy xo'jaligi mavjud (F04). Bundan tashqari, u nogiron nabirasiga ham qaraydi. 23-jadvalda uy xo'jaliklari rahbarlari va ularning turmush o'rtoqlari jinsi ko'rsatilgan. Turmush o'rtoqlarning aksariyati uy bekalari bo'lib, qolganlari esa loyiha doirasidan tashqarida ishlaydi yoki nafaqada. Loyiha maydonida ishlayotgan yagona ayol uy xo'jaligi a'zosi F04 hisoblanadi. Shuning uchun uy xo'jaliklari rahbarlarining turmush o'rtoqlari loyiha tufayli daromad manbaidan yoki kasbidan mahrum bo'lish xavfi yo'q.

Jami 63 nafar LTOUX a'zosi boqimandalik holatida, ya'ni 18 yoshdan kichik yoki 60 yoshdan katta bo'lib, bu odamlarning ko'proq ayol LTOUX a'zolari tomonidan parvarish qilinishi ehtimoli yuqori.

23-jadval. LTOUX a'zolarining jinsi va yoshi

ID nomeri	Uy xo'jaligi rahbarining jinsi	Turmush o'rtog'ining jinsi	Turmush o'rtog'ining kasbi	Jami oila a'zolari (uy xo'jaligi rahbari bilan birga)	Loyiha maydoniga bog'liq iqtisodiy faoliyatda ishtirok etuvchi jami oila a'zolari	18-60 yosh oralig'idagi uy xo'jaligi a'zolari	Bolalar soni (18 yoshgacha)	Keksalar soni (60 yoshdan katta)	Loyiha maydonida iqtisodiy faol bo'lgan uy xo'jalik a'zolari jinsiy taqsimoti	Loyihaga bog'liq bo'lmagan iqtisodiy faol uy xo'jalik a'zolari jinsiy taqsimoti
F01	Erkak	Ayol	J/B	10	2	6	3	1	E - 2	E - 1
W05										
W19									A - 0	A - 0
F02	Erkak	J/B	J/B	5	1	J/B	J/B	J/B	J/B	J/B
F03	Erkak	Ayol	Uy bekasi	6	1	3	2	1	E - 1	E - 1
F08									A - 0	A - 0
F04	Ayol	-	-	4	2	3	1	0	E - 1	E - 0
									A - 1	A - 1
F05	Erkak	Ayol	Teacher	7	3	5	2	0	E - 3	E - 0
W13									A - 0	A - 1
W14										
F06	Erkak	-	-	4	3	J/B	J/B	J/B	E - 3	E - 0
W22									A - 0	A - 0
W23										
F07	Erkak	Ayol	Hamshira	5	1	2	3	0	E - 1	E - 0
									A - 0	A - 1
F09	Erkak	Ayol	J/B	5	1	4	1	0	E - 1	E - 0
									A - 0	A - 0
W01	Erkak	Ayol	Uy bekasi	5	1	2	3	0	E - 1	E - 0
									A - 0	A - 0
W02	Erkak	Ayol	Uy bekasi	5	1	3	2	0	E - 1	E - 0

ID nomeri	Uy xo'jaligi rahbarining jinsi	Turmush o'rtog'ining jinsi	Turmush o'rtog'ining kasbi	Jami oila a'zolari (uy xo'jaligi rahbari bilan birga)	Loyiha maydoniga bog'liq iqtisodiy faoliyatda ishtirok etuvchi jami oila a'zolari	18-60 yosh oralig'idagi uy xo'jaligi a'zolari	Bolalar soni (18 yoshgacha)	Keksalar soni (60 yoshdan katta)	Loyiha maydonida iqtisodiy faol bo'lgan uy xo'jalik a'zolari jinsiy taqsimoti	Loyihaga bog'liq bo'lmagan iqtisodiy faol uy xo'jalik a'zolari jinsiy taqsimoti
									A - 0	A - 0
W03	Erkak	Ayol	Uy bekasi	5	1	2	3	0	E - 1	E - 0
									A - 0	A - 0
W04	Erkak	Ayol	Nafaqada	11	1	4	5	2	E - 1	E - 2
									A - 0	A - 0
W06	Erkak	Ayol	Uy bekasi	4	1	2	2	0	E - 1	E - 0
									A - 0	A - 0
W07	Erkak	Ayol	Uy bekasi	6	1	2	2	2	E - 1	E - 0
									A - 0	A - 0
W08	Erkak	Ayol	Uy bekasi	2	1	2	0	0	E - 1	E - 0
									A - 0	A - 0
W09	Erkak	Ayol	Tikuvchi	6	1	4	2	0	E - 1	E - 2
									A - 0	A - 1
W10	Erkak	Ayol	Ishtirok	5	1	4	1	0	E - 1	E - 1
									A - 0	A - 1
W11	Erkak	Ayol	Retired	6	1	2	2	2	E - 1	E - 1
									A - 0	A - 0
W12	Erkak	Ayol	Uy bekasi	10	1	3	6	1	E - 1	E - 0
									A - 0	A - 0
W15	Erkak	Ayol	Uy bekasi	5	1	4	1	0	E - 1	E - 0
									A - 0	A - 0
W16	Erkak	Ayol	Uy bekasi	9	1	6	3	0	E - 1	E - 2
									A - 0	A - 0
W17	Erkak	J/B	J/B	4	1	J/B	J/B	J/B	J/B	J/B
W18	Erkak	J/B	J/B	8	1	J/B	J/B	J/B	J/B	J/B
W20	Erkak	Ayol	Uy bekasi	5	1	4	1	0	E-1	E-1

ID numeri	Uy xo'jaligi rahbarining jinsi	Turmush o'rtog'ining jinsi	Turmush o'rtog'ining kasbi	Jami oila a'zolari (uy xo'jaligi rahbari bilan birga)	Loyiha maydoniga bog'liq iqtisodiy faoliyatda ishtirok etuvchi jami oila a'zolari	18-60 yosh oralig'idagi uy xo'jaligi a'zolari	Bolalar soni (18 yoshgacha)	Keksalar soni (60 yoshdan katta)	Loyiha maydonida iqtisodiy faol bo'lgan uy xo'jalik a'zolari jinsiy taqsimoti	Loyihaga bog'liq bo'lmagan iqtisodiy faol uy xo'jalik a'zolari jinsiy taqsimoti
									A-0	A-2
H01	Erkak	Ayol	Uy bekasi	5	2	5	0	0	E-2	E -1
									A -0	A -0
H02	Erkak	Ayol	Uy bekasi	7	1	4	1	2	E-1	E -1
									A -0	A -0
H03	Erkak	Ayol	Uy bekasi	6	1	4	2	0	E-1	E -0
									A -0	A -0
H04	Erkak	Ayol	Uy bekasi	5	1	2	3	0	E-1	E -0
									A -0	A -0
Jami	E-27			165	36	78	50	11	E-31	E -12
	A -1								A -1	A -5
									J/B - 3	J/B - 3

Eslatma: J/B=Javob bermagan

Imkon qadar gender bo'yicha ajratilgan ma'lumotlar ushbu bo'limda taqdim etilgan. Qo'shimcha tafsilotlar uchun Ijtimoiy-iqtisodiy va Ro'yxatga olish so'rovnomasi bobining boshqa bo'limlariga murojaat qiling.

4.12 Zaif uy xo'jaliklari

TH dagi xo'jaliklar orasida 37 kishi (aholining 10,3%) nogironligi bor odam sifatida qayd etilgan. Ushbu 37 kishidan 24 nafari (64,9%) jismoniy nogironligi bor, yetti nafari (18,9%) intellektual nogironlik bilan yashaydi va olti nafari (16,2%) surunkali kasallikka ega. LTOUX tarkibida nogironligi bor shaxs bo'lishi, ushbu LTOUXning loyiha natijasida yuzaga kelishi mumkin bo'lgan o'zgarishlar yoki shoklarga moslashish qobiliyatini kamaytiradi. Shuningdek, 60 yoshdan katta bo'lgan keksa oila a'zolari bor uy xo'jaliklari ham o'zgarishlarga moslashishda yoki turmush tarzini o'zgartirishda qiyinchiliklarga duch kelishi mumkin.

Ayol boshchiligidagi xo'jaliklar va kambag'al xo'jaliklar o'z hayot tarzini o'zgartirish yoki loyihani amalga oshirish davrida himoya qilish uchun zarur bo'lgan moliyaviy yoki mehnat resurslariga ega bo'lmasligi mumkin. Shuning uchun ular zaif deb hisoblangan. Hukumat tomonidan beriladigan nafaqalarni olish huquqi ham zaiflik mezonini sifatida qaraladi. Respondentlardan ularning oilasi kam daromadli oilalar uchun ajratiladigan oylik nafaqani oladimi yoki yo'qligi so'ralganida, TH dagi respondentlarning 13,7% i ha deb javob bergan, 22,6% i esa nafaqa olish huquqiga ega ekanligini, lekin u berilmayotganini bildirgan. Qolgan respondentlar esa, oila tegishli mezonlarga javob bermagani sababli, nafaqa olmaydi.

Norasmiy yer foydalanuvchilar hisoblangan chorvadorlar milliy qashshoqlik chegarasidan past yoki unga yaqin darajada yashaydi. Shuningdek, ular o'z erlarini ijaraga olish bo'yicha norasmiy shartnomalarga ega bo'lganligi sababli, iqtisodiy shoklarga nisbatan zaif hisoblanadi.

OTB talablariga ko'ra, yer maydonining 10% dan ko'prog'ini yo'qotadigan xo'jaliklarning zaifligi baholanishi kerak. Beshta fermer xo'jaligi (F01, F04, F05, F07 va F09) yer maydonining 10% dan ortig'ini yo'qotadi. Ushbu fermerlardan faqat F04 muqobil daromadga ega emas, qolganlar esa o'z daromadlarini diversifikatsiya qilishgan. Hatto, F07 va F09 fermerlarining boshqa daromad manbalari qishloq xo'jaligidan keladigan daromaddan yuqori.

- F07 aytishicha, ularning xonadoni qishloq xo'jaligidan [REDACTED] so'm, boshqa manbalardan esa [REDACTED] so'm daromad oladi. Qishloq xo'jaligi daromadi boshqa manbalardan olinadigan daromadning atigi [REDACTED] foizini tashkil qiladi.
- F09 esa ularning xonadoni qishloq xo'jaligidan [REDACTED] so'm, boshqa manbalardan esa [REDACTED] so'm daromad topishini bildirgan. Qishloq xo'jaligi daromadi boshqa manbalar daromadining atigi [REDACTED] foizini tashkil etadi.

F01 va F05 esa loyiha natijasida yer maydonining bir qismini yo'qotsa ham, ishlab chiqarishni tiklash uchun yetarli miqdorda qolgan yerga ega. Bundan tashqari, F04 dan tashqari barcha

fermerlar tomorqa yerlariga ega bo'lib, ularning barchasi o'rtacha tomorqa maydonidan kattaroqdir (6.4-bo'limga qarang) va agar kerak bo'lsa, bu yerlar chorva boqish uchun ishlatilishi mumkin. Qolgan yer, daromad va tomorqa yerlarini o'z-o'zidan hayot tarzini to'liq tiklash uchun yetarli deb bo'lmaydi (ushbu LTOUX TTTR orqali yordam olishi kerak – 10-bo'lim), ammo bu ularga o'zgarishlarga moslashishga yoki loyiha qurilish jarayonida yuzaga kelishi mumkin bo'lgan shoklardan omon qolishga yordam beradi.

Besh nafar LTOShdan to'rttasining qarzlari mavjud. F01 va F04 loyiha ishlari ularning kredit to'lovlariga ta'sir qilmasligini tasdiqlagan, F05ning kredit to'lovi esa oladigan kompensatsiyasining atigi ■ foizini tashkil qiladi. Biroq, F09 fermerining qarzi ancha katta – jami ■ million so'mni tashkil etadi. Shu bilan birga, unga to'lanadigan ikki yillik qo'shimcha qishloq xo'jaligi daromadi uchun kompensatsiya ■ so'mni tashkil qilib, bu miqdor uning qarzidan taxminan ■ barobar ko'p. Shu sababli F09 fermeri sezilarli darajada ta'sirlangan hisoblanadi.

Shuning uchun, yerining 10% dan ortig'ini yo'qotgan LTOUX orasida F04 va F09 fermer xo'jaliklari zaif deb hisoblangan. F01 va F05 fermerlari sezilarli darajada ta'sirga uchramagan deb hisoblangan bo'lsa-da, boshqa sabablarga ko'ra zaif guruh sifatida tasniflangan (24-jadvalga qarang). F04ning ishchilari ham ish beruvchisining yer yo'qotishi natijasida o'z turmush tarzini yo'qotadi, shuning uchun ular ham zaif deb hisoblanadi. Qolgan ishchilar esa loyiha natijasida o'z hayot tarzini yo'qotishi kutilmayotganligi sababli, loyiha tomonidan sezilarli ta'sir ko'rsatadigan zaif guruh sifatida hisoblanmaydi.

F07 zaif deb hisoblanmaslik uchun yetarli muqobil daromadga ega.

24-jadval. Yer maydonining 10% dan ortig'ini yo'qotayotgan fermerlar

ID nomeri	Umumiy yer maydoni (ga)	Loyiha ta'siridagi yer maydoni (ga)	Ta'sirga uchragan yer maydoni (%)	Qolgan umumiy yer maydoni (ga)	Qolgan umumiy yer maydoni (%)	Muqobil daromad manbasi	Qishloq xo'jaligidagi daromaddan ko'proqmi?	100 gektardan ortiq yer maydoni qolganmi?	Tomorqa yer maydoni	Mavjud kreditni to'lash bormi?
F01	■	180.17	53.90%	■	46.10%	Bor	Yo'q	Ha	Bor	Ha
F04	■	79.4	100.00%	■	0.00%	Yo'q	-	Yo'q	Yo'q	Ha
F05	■	123.7	27.50%	■	72.50%	Bor	M/B	Ha	Bor	Ha
F07	■	24.5	56.10%	■	43.90%	Bor	Ha	Yo'q	Bor	Yo'q
F09	■	47.6	63.50%	■	36.50%	Bor	Ha	Yo'q	Bor	Ha

Eslatma: M/B - ma'lumot berilmagan

Loyihadan ta'sir ko'rgan aholining alohida-alohida zaif guruhlarini aniqlash uchun amalga oshirilgan zaiflik tahlili quyidagicha umumlashtiriladi:

- **Surunkali kasalliklar/nogironlik:** Fermer bo'lgan LTOUX tarkibidagi LTOSh orasida osteoporoz (suyaklarning yemirilishi), yurak trombozi va harakatchanlik bo'yicha nogironlik (yura olmaslik) mavjud (bularning barchasi bitta LTOUX ichida). Ishchi

bo'lgan LTOUX tarkibidagi LTOSh orasida esa bel va oyoq og'riqlari, onkologik kasallik (1-bosqich), insult, diabet va astma mavjud (bularning barchasi bitta LTOUX ichida).

- **Keksalar:** 60 yoshdan oshgan 12 nafar oila a'zosi (7 ta uy xo'jaligidan).
- **Norasmiy yer foydalanuvchilar:** To'rt nafar norasmiy yer foydalanuvchi mavjud bo'lib, barchasi loyiha hududida chorva boqish bilan shug'ullanadi. Ushbu noqonuniy yer foydalanuvchilarining yer huquqlari O'zbekiston qonunchiligida tan olinmaydi.
- **Ayol boshchiligidagi uy xo'jaliklari:** 28 ta uy xo'jaligidan faqat 1 tasi ayol boshchiligidagi.
- **Qashshoq uy xo'jaliklari:** Uchta uy xo'jaligi asosiy ehtiyojlarini qondira olmasligini bildirgan va ularning xarajatlari daromadlaridan oshib ketgan. Bir uy xo'jaligi (W08) kompensatsiya paketini oshkor qilish chog'ida (2025-yil iyun) kambag'al uy xo'jaligi ekanligini ta'kidladi va ularning ahvoli o'rganilganda, ular ham kambag'al uy xo'jaligi ekanligi tasdiqlandi.
- **Jiddiy ta'sirlangan LTOUX:** To'rtta LTOUX loyihadan jiddiy ta'sirlanishi kutilmoqda. Fermer F04 o'z yerining 100% qismini yo'qotadi, Fermer F09 da katta kredit to'lovi bor, shuningdek, fermer F04 da ishlovchi ishchilar W07 va W18 o'z daromadlarini yo'qotadi. Boshqa ishchilar esa loyiha natijasida o'z hayot tarzlarini yo'qotishlari kutilmaydi.

Tahlil natijasida LTOUX so'rovi quyidagi zaif uy xo'jaliklarini aniqladi. 25-jadval LTOSh orasida ko'proq zaif bo'lishi mumkin bo'lganlarni umumiy ko'rinishda ko'rsatadi. Zaif deb baholangan LTOUX/LTOSh quyidagilar: F01/W05/W19, F03/F08, F04, F05/W13/W14, F09, W04, W07, W08, W09, W11, W12, W18, W20, H01, H02, H03, H04.

25-jadval. LTOUX tarkibidagi zaif oila a'zolarining umumiy soni

No.	Zaiflik	LTOSh soni	LTOUX soni	LTOUX
1	Surunkali kasalliklar/nogironlar	8	6	F03/F08, F04, F05/W13/W14, W11, W20, H03
2	Keksalar (60 yoshdan katta)	13	7 (1 nafari surunkali kasallik qatorida ham hisoblangan)	F01/W19/W05, W04, W07, W11, W12, W18, H02
3	Ayol rahbarlik qiluvchi xonadon	1	1 (shuningdek, nogironlar qatorida ham hisoblangan)	F04
4	Kambag'al uy xo'jaligi/norasmiy yer foydalanuvchilari	26	6 (1 nafari surunkali kasallik sifatida, 1 nafari esa keksalar qatorida ham hisoblangan)	W08, W09, H01, H02, H03, H04

No.	Zaiflik	LTOSh soni	LTOUX soni	LTOUX
5	Jiddiy ta'sir ko'rgan	23	4 (1 nafari surunkali kasallik qatorida, 2 nafari keksalar qatorida hisoblangan)	F04, W07, W18, F09
	Jami		17	

Beshta fermer xo'jaliklari, sakkizta ishchi uy xo'jaliklari va to'rtta chorvador uy xo'jaliklarining barchasi zaif deb hisoblanadi.

5 Ta'sirlarni baholash

5.1 Umumiy ma'lumot

Ushbu TTTRni tayyorlash jarayonida bir qator mumkin bo'lgan ta'sirlar baholandi. Bu ta'sirlar Loyiha uchun yer olish va tirikchilik manbalariga ko'rsatilgan ta'sir natijasida aniqlangan. Ular quyidagicha:

26-jadval: Loyiha ta'sirlari

T/r	Zarar turi	Potentsial ta'sirga uchragan tomonlar	Ta'sirga uchragan	Ta'sirga uchramagan
1	Egalik qilayotgan yerlarini boy berish	IJSRQ		X
2		G'uzor va Qamashi tumanlari hokimliklari		X
3	Ijaraga olingan yerdan daromadni boy berish	"G'uzor Qorako'l Kluster" MChJ va "Bobur Murodaliyevich" xususiy korxonasi (XK)		X
4	Ijaraga olingan yerning butunlay boy berish	Yettita fermer LTOUXlari (F01, F04-F09), bitta xususiy korxona-fermer xo'jaligi ((F02) va MChJ hisoblangan bitta fermer xo'jaligi (F03);	X	
5	Ijaraga olingan yerni vaqtincha boy berish ²³	HEUT qurilishi natijasida Fermer F05ning ba'zi yerlari vaqtincha ta'sirga uchraydi	X	
6	Daromadni boy berish	22 nafar ishchi (shundan 14 nafari doimiy, 8 nafari mavsumiy);	X	
7	Mol-mulkni boy berish	Fermerlar F01 va F05 inshootlarini boy berishadi	X	
8	Daraxtlarni boy berish	Fermer F01 yerida ikkita daraxtga ega	X	
9	Yaylov yerlaridan foydalanish imkoniyatini boy berish	Fermerlar F01-F09 va yerda chorva mollarini o'tlatish uchun foydalanadigan W01-W20 W22-W23 ishchilar.	X	

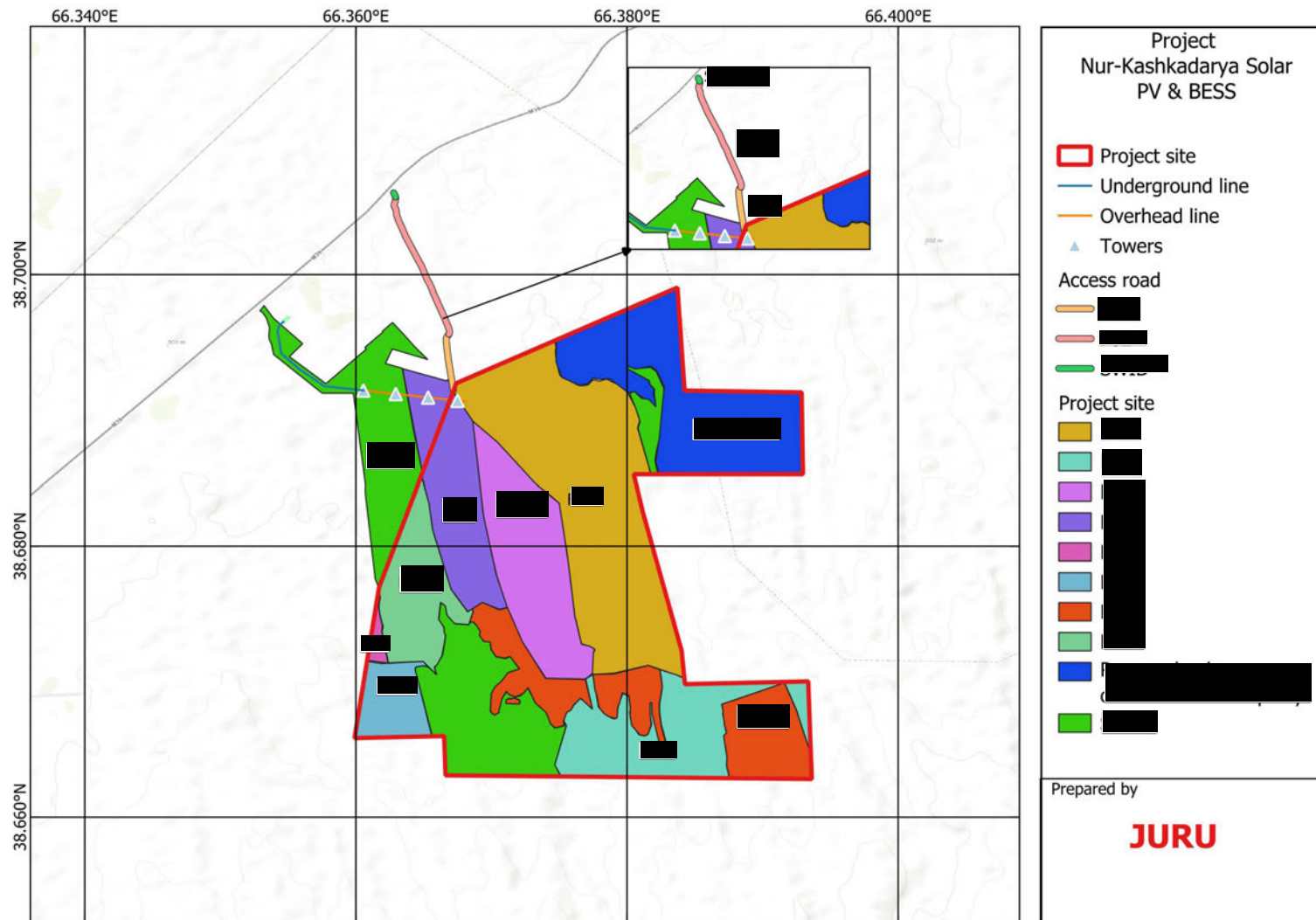
²³ Vaqtinchalik yer olib qo'yish talablari hozircha to'liq ma'lum emas. Agar qurilish va ekspluatatsiya jarayonida vaqtinchalik yer foydalanish yoki qo'shimcha yer ajratilishi natijasida jismoniy yoki iqtisodiy ko'chirish holatlari yuzaga kelsa, ta'sirlangan shaxslar yo'qotish turiga va imtiyozlar matritsasiga muvofiq kompensatsiya olish huquqiga ega bo'ladi.

T/r	Zarar turi	Potentsial ta'sirga uchragan tomonlar	Ta'sirga uchragan	Ta'sirga uchramagan
10		Ishchilarga chorva hayvonlarini ijaraga beruvchi chorvadorlar (hozirgacha aniqlanmagan).	X	
11		Cho'ponlarga chorva hayvonlarini ijaraga beruvchi chorvadorlar.		X
12	Norasmiy ravishda foydalaniladigan yaylovlardan foydalanish imkoniyatini boy berish	Loyiha hududida chorva hayvonlarini boqayotgan cho'ponlar (H01-H04)	X	
13		Giyoh va go'ng yig'uvchilar		X

Quyidagi bo'limlarda ushbu ta'sirlardan qaysi biri Loyiha natijasida yuzaga kelishi kutilayotgani haqida qo'shimcha ma'lumot beriladi.

Quyidagi 11-rasmda loyiha hududidagi ta'sirga uchragan yer uchastkalari ko'rsatilgan.

11-rasm: Yerdan foydalanish

5.2 Yer egalari

5.2.1 Ipakchilik va jun sanoatini rivojlantirish qo'mitasi

IJSRQ O'zbekiston Respublikasi Prezidenti tomonidan 2020-yilda quyidagi maqsadlarda tashkil etilgan:

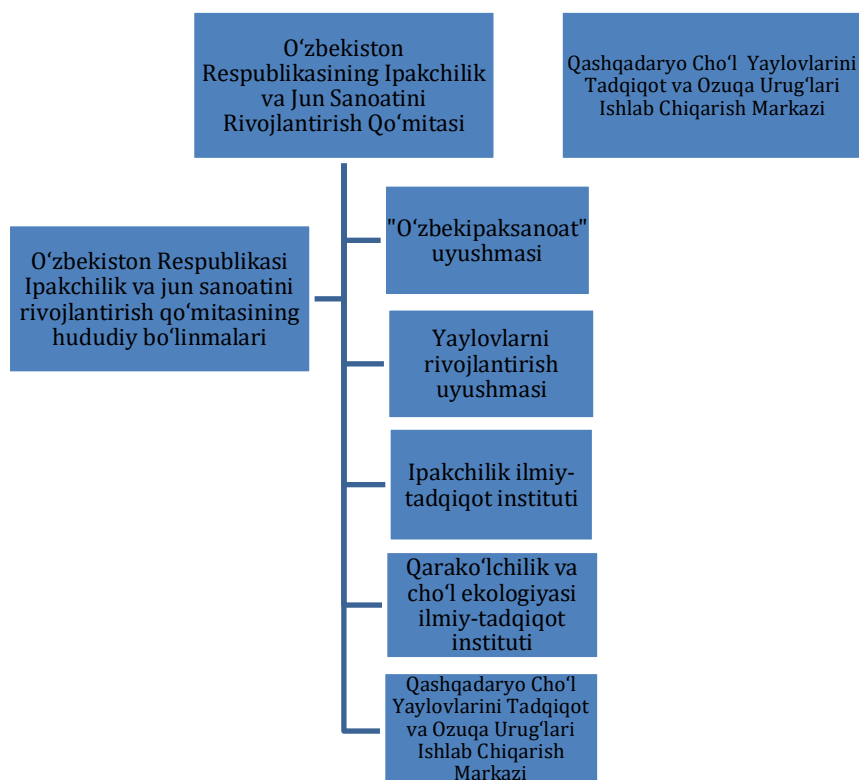
- chorvachilik sohasida yagona davlat siyosatini olib borish, yagona ilmiy-texnika siyosati bilan tarmoqlarning muvofiqlashtirilgan rivojlanishini ta'minlash;
- tut plantatsiyalari va yaylovlarni qat'iy hisobga olish va o'rganish, ipakchilik va qorako'lchilikni rivojlantirish uchun ozuqa bazasini yaxshilash;
- ipak qurti va qorako'l zotli Qo'ylarning yuqori darajada mahsuldor nasllarini joriy qilish;
- pilla va qorako'l terisidan tayyor mahsulot ishlab chiqarish maqsadida xomashyo tayyorlash va uni qayta ishlash uchun qulay sharoitlar yaratish;
- marketing tadqiqotlarini o'tkazish hamda ipak va qorako'ldan tayyorlangan mahsulotlarni, eng avvalo, tashqi bozorlarda sotishga ko'maklashish;
- pillachilik va qorako'lchilik bilan shug'ullanuvchi tadbirkorlik subyektlariga o'z faoliyatini kengaytirish, klasterlar tashkil etish va mahsulotni eksport qilishda har tomonlama yordam berish.

O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2.09.2020 yildagi "Respublikada ipakchilik va qorako'lchilikni yanada rivojlantirish chora-tadbirlari to'g'risida"gi PQ-6059-son qarori bilan O'zbekiston Respublikasi Hukumati tomonidan O'zbekiston Respublikasi bo'yicha barcha yaylov maydonlarini cheklovlarsiz foydalanish uchun IJSRQga ajratildi. Bundan tashqari, Hukumat IJSRQni yer solig'idan ozod etish orqali qo'llab-quvvatlaydi²⁴.

12-rasmda IJSRQ ning tashkiliy tuzilmasi ko'rsatilgan.

²⁴ <https://lex.uz/docs/-4980311>

12-rasm: Qo'mitaning tashkiliy tuzilmasi

Manba: Ipakchilik va jun sanoatini rivojlantirish qo'mitasi

IJSRQ endi loyiha yerlaridan va bu yerdan keladigan soliqlardan foydalana olmaydi. Biroq, davlat organi sifatida qo'mita salbiy ta'sirga uchramaydi. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2024 yil 14 martdagi 125-sonli qarori bilan yer uchastkasini olib Qo'yish va HEUT va yer osti kabeli²⁵ uchun servitut huquqini olish bilan bog'liq barcha ta'sirlar va kompensatsiyalar hal qilinadi. Shuning uchun IJSRQ Loyiha ta'siriga uchraydi deb hisoblanmaydi. Ushbu TTTRga LTOSh sifatida kiritilmagan va kompensatsiya bilan ta'minlanmaydi.

5.2.2 Qamashi va G'uzor tumani hokimliklari

O'zbekiston Respublikasida hokimliklar tomonidan boshqariladigan yerlar davlat mulkiga kiradi va mahalliy hokimiyatlar (hokimliklar) tomonidan boshqariladi. Hokimliklar ushbu yerlarni O'zbekiston Respublikasi qonunchiligiga muvofiq boshqaradi va ularni mahalliy hokimiyat qarorlariga asosan ijaraga berish yoki ajratish huquqiga ega.

²⁵ HEUTning doimiy foydalanish maydoni - 0,028381 ga, vaqtinchalik foydalanish maydoni esa - 1,2238 ga, kabelning o'lchami doimiy foydalanish uchun 0,362373 ga va vaqtinchalik foydalanish uchun 0,869 ga yer maydonni talab qiladi.

Loyiha maydonida Qamashi tumani hokimligining zaxira yer maydoni mavjud. Ushbu yer hech kimga ijaraga berilmagan.

IJSRQda bo'lgani kabi, tumanlar loyiha yerlariga egalik qilish huquqini yo'qotadi. Biroq, ushbu yerlarning sotib olinishi O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2024-yil 14-martdagi 125-sonli Qaroriga muvofiq amalga oshiriladi. Shu sababli, tumanlar loyiha tomonidan ta'sirga uchragan deb hisoblanmaydi, ushbu TTTRda LTOSh sifatida kiritilmagan va ularga kompensatsiya to'lanmaydi.

5.3 Yerni boshqarish kompaniyalari

IJSRQ loyiha hududidagi yerni ikkita boshqaruv kompaniyasiga ijaraga berdi. Ushbu kompaniyalar davlat tashkilotlari va IJSRQning bir qismi hisoblanadi. G'uzor tumanida yer "G'uzor Qorako'l klaster" MChJga ijaraga berilgan bo'lib, u Loyiha hududidagi yerlarni F05 fermer xo'jaligiga har yili subijaraga beradi. Bundan tashqari, MChJ davlat tashkiloti hisoblanganligi sababli (va shu bois yer ijara huquqidan foyda ko'rmaydi), Guzar Korakul Klaster MChJ loyiha maydonidan tashqarida 166 000 gektardan ortiq yer maydoniga ega bo'lib, bu Guzar tumanining uchdan bir qismiga teng. Shunday qilib, loyiha tomonidan ta'sir ko'rsatiladigan yer maydoni u boshqaradigan umumiy hudud bilan solishtirganda ahamiyatsizdir.

Qamashi tumanida yer "Bobur Murodaliyevich" xususiy korxonasiga ijaraga berilgan bo'lib, u yerni hech kimga subijaraga bermagan. XK ushbu yer maydonidan foyda ko'rmaydi va loyiha maydonida hech qanday faoliyat yuritmaydi, shu sababli loyiha ta'siriga uchragan deb hisoblanmaydi.

Ikkala yerni boshqarish korxonasi ham o'zlarining tuman hokimiyatlariga loyihani amalga oshirish natijasida hech qanday ta'sir kutmasliklarini bildirib, e'tirozlari yo'qligi to'g'risida xatlarini taqdim etishdi (H-ilovasiga qarang). Shu sababli, quyida "yer egalari" yoki "yer boshqaruv kompaniyalari" sifatida muhokama qilingan ikkita yer boshqaruv kompaniyasi loyiha tomonidan ta'sir ko'rsatilgan deb hisoblanmaydi, ushbu TTTRga LTOSh sifatida kiritilmagan va ularga kompensatsiya to'lanmaydi.

5.4 Ijarachilar

Qamashi tumanida yer bevosita Qamashi tumani hokimligidan ijaraga olingan. U bitta fermer xo'jaligi (F01) va XK (F02) hisoblangan bitta yirik fermer xo'jaligi tomonidan ijaraga olingan.

G'uzor tumanidagi Loyiha maydoni oltita fermer xo'jaligi (F04-F09) va MChJ hisoblangan bitta yirik fermer xo'jaligi (F03) tomonidan ijaraga olingan. Yuqorida aytib o'tilganidek, F05 fermer xo'jaligi "G'uzor Qorako'l klaster" MChJ va boshqa fermer xo'jaliklari - F04, va F06-F09 bevosita IJSRQ yoki G'uzor tumani hokimiyatidan ijaraga olingan.

Aholini ro'yxatga olish so'rovnomasi natijalariga ko'ra, barcha fermer xo'jaliklari rasman ijaraga olingan. Yer egalari va ijarachilar o'rtasidagi munosabatni quyidagi 27-jadvalda ko'rish mumkin.

27-jadval: Ijaraga olingan yer maydoni

Tuman	Yer egasi	Yerni boshqarish korxonasi	LTOSh	Loyiha maydoni uchun yer maydoni (ga)	Kirish yo'li uchun yer maydoni (ga)	HEUT uchun yer maydoni (ga)	Kabel uchun yer maydoni (ga)
G'uzor tumani	Qamashi tumani hokimiyati	-	F01	180.7	0.482		
			F02		1.1890		
		Zaxira yeri		107			
	IJSRQ	Bobur Murodaliyevich Xususiy korxona (XK)		11.56	0.02881		
	G'uzor tumani hokimiyati	-	F03	78.8			
			F04	79.4			
			F05	50.7		0.012	
			F06	3.54			
			F07	24.5			
			F08	74.2			
			F09	47.6			
	IJSRQ	"G'uzor Qorako'l klaster" MChJ	F05	73		0.016	0.362
Jami	-	-	9	731	1.7	0.028	0.362

Barcha fermerlar ilgari o'z yer egalari bilan hosil yetkazib berish bo'yicha shartnomalarga ega bo'lgan²⁶. Biroq, Kadastr bo'limi bilan telefon orqali o'tkazilgan maslahatlashuvga ko'ra, so'nggi uch yil davomida yog'ingarchilikning yetishmovchiligi sababli past hosildorlik tufayli 2024 yilda fermerlar bilan bunday shartnomalar tuzilmagan. Shu sababli, loyiha natijasida hosil topshirish yoki to'lovlar bo'yicha kvotalarni bajara olmaydigan LTOSh uchun hech qanday ta'sir kutilmaydi.

O'zbekistonda fermerlar 2024-yil noyabr oyida to'lanishi lozim bo'lgan yer solig'iga tortilishi mumkin. Loyihaviy faoliyatlar yer solig'i to'lovlariga ta'sir ko'rsatishi ehtimoldan

²⁶ Hosil shartnomasi – bu fermer va hokimiyat o'rtasidagi kelishuv bo'lib, unga ko'ra hokimiyat fermerga urug' va yoqilg'i bilan ta'minlaydi, fermer esa buning evaziga belgilangan miqdordagi hosilni yetkazib berishi shart.

xoli emas. Mahalliy jamoa yetakchilari bilan o'tkazilgan maslahatlashuvlar shuni ko'rsatdiki, 2024-yil noyabr oyida birorta ham LTOSh yer solig'ini to'lashga majbur bo'lmagan²⁷.

Loyihaning natijasida LTOSh yer solig'ini to'lay olmagan bo'lishi ehtimoldan yiroq. Ammo bunday holat yuzaga kelishi mumkin²⁸. Shu sababli, loyiha oldidan o'tkazilgan joyiga tashrif chog'ida LTOShga, agar ular hosil shartnomasi talablarini bajara olmaganligi sababli soliqni to'lamaslik kabi har qanday xarajatlarga duch kelishsa, bu holatni hujjatlashtirish lozimligi tushuntirilgan. Loyiha natijasida yuzaga kelgan bunday to'lov yoki jarimalar loyiha tomonidan qoplanadi.

To'rt fermer xo'jaligi (F01, F04, F05 va F09) kredit to'lovlarini amalga oshirayotgani qayd etilgan. O'tish davrida (yer unumdorligi oshguniga qadar) ularning daromadlari loyiha sabab kamayib, qishloq xo'jalik kreditlari bo'yicha to'lovlarni amalga oshira olmaslik xavfi mavjud. Ushbu xavfni kamaytirish maqsadida, qonuniy talab qilingan qishloq xo'jaligi mahsulotlari kompensatsiyasiga qo'shimcha ikki yillik qishloq xo'jalik daromadi ham qo'shilgan. Ushbu ikki yil davri kredit to'lovlarini amalga oshirish va LTOSh e-auksion tizimi orqali alternativ yer sotib olishi uchun mo'ljallangan bo'lib, bu jarayon taxminan ikki yilni tashkil etishi mumkinligi hisobga olingan.

To'rt fermer kredit to'lovlarini har oy amalga oshirishlarini tasdiqlagan. F01 va F04 fermerlari o'zlarining qarzдорlik miqdorini ochiqdashni istamagan, biroq loyiha ishlari ularning kredit to'lovlariga ta'sir qilmasligini tasdiqlashgan. F05 fermieri jami ■ million so'm miqdorida ikkita kreditga ega bo'lib, unga ajratilgan ikki yillik qo'shimcha qishloq xo'jaligi daromadi kompensatsiyasi ■ so'mni tashkil etadi, bu esa uning qarz miqdoridan besh baravar ko'pdir. F09 fermieri jami ■ million so'm miqdorida ikkita kreditga ega bo'lib, unga ajratilgan ikki yillik qo'shimcha qishloq xo'jaligi daromadi kompensatsiyasi ■ so'mni tashkil etadi, bu esa uning qarz miqdoridan taxminan ■ baravar ko'pdir.

F01, F04, F05, F07 va F09 fermerlari o'z yerlarining 10% dan ko'prog'ini yo'qotadi. 5.12-bo'limda baholangani bo'yicha, ushbu besh fermer orasida F04 va F09 Vaqtinchalik yerning yo'qolishi sababli daromad uzilishi natijasida sezilarli ta'sirga uchragan va shu sababli zaif deb hisoblanadi.

²⁷ Bu bayonotlar kelajakdagi maslahatlashuvlar davomida LTOShlar bilan tasdiqlanadi.

²⁸ 2024-yil avgust oyida kelib tushgan shikoyat natijasida LTOShlarga loyiha hududida ekin ekmaslik tavsiya qilingan edi. Biroq, ushbu tavsiya 2025-yil yanvar oyida (ekish mavsumining so'nggi oyida) o'zgartirildi va LTOShlarga odatdagidek ekin ekishlari ma'lum qilindi.

28-jadval: Fermer/Ijarachi uchraydigan ta'sirlar

ID raqami	Qolgan yerdan foydalanishda davom etadilarmi?	Ularning ko'chib o'tishlari mumkin bo'lgan boshqa yerlari bormi?	Ular hammaligi fermerchilikni to'xtatadilarmi? Agar shunday bo'lsa, ular nima qilishadi?	Agar mavjud yerlarning sifati yaxshilansa, ular qolgan yerlardan foydalanishda davom etadimi?	Doimiy ishchilarni qoldirishadimi ?	Mavsumiy ishchilarni qoldirishadimi ?	Hamma chorva mollarini qoldirishadimi ?	O'tish bosqichida ularning chorva mollarini olib ketish uchun joylari bormi?
F01	Ha	Yo'q	Yo'q	Ha	Ha	Ha	Ha	Ha
F02	Ha	Yo'q	Yo'q	Ha	Ha	Ha	Yo'q	Hayvonlar sonini kamaytiradi
F03/F08	Ha	Yo'q	Yo'q	Ha	Ha	Ha	Ha	Ha
F04	Yo'q	Yo'q	Oziq-ovqat do'konini ochadi	Bo'sh yer yo'q	Yo'q	Yo'q	Ha	Ha
F05	Ha	Yo'q	Yo'q	Ha	Ha	Ha	Ha	Ha
F06	Yo'q	Ha	Yo'q	Ha	Ha	Ha	Ha	Ha
F07	Yo'q	Yo'q	Hunarmandchilik qiladi	Ha	Ha	Ha	Ha	Ha
F09	Ha	Yo'q	Yo'q	Ha	Ha	Ha	Ha	Ha

Shuni ta'kidlash kerakki, 28-jadvalda fermer F06 qo'shimcha yer maydoniga ega (tomorqa yer maydonlariga qo'shimcha ravishda) ekanligini bildirgan (yerning joylashuvi va hajmi haqida qo'shimcha ma'lumot taqdim etilmagan). Shuningdek, aholini ro'yxatga olish tadqiqotida fermer F03/F08 Yertepa mahallasi, Kamashi tumanida qo'shimcha yerga ega ekanligini aytgan (yer maydoni haqida ma'lumot taqdim etilmagan)²⁹.

Kadastr departamenti fermerlarning qolgan yer maydonlarining hajmidagi o'zgarishlarni aks ettirish uchun yer ijara shartnomalarini yangilashda hech qanday to'lov talab qilinmasligini tasdiqladi. Shuning uchun bu loyiha ta'siridan kelib chiqadigan va kompensatsiyani talab qiladigan holat sifatida ko'rib chiqilmaydi.

Uchta inshoot (F01 fermerining cho'ponlar lageri, dumaloq to'siqli aholi dam olish joyi va F05 tomonidan egalik qilinadigan ko'chma treyler) aniqlangan. Ushbu inshootlar asosan kunduz kunlari dam olish uchun ishlatiladi va martdan noyabrgacha bo'lgan davrda faqat cho'ponlik faoliyatiga bog'liq holda vaqti-vaqti bilan foydalaniladi. Ular doimiy yashash inshootlari emas, shuningdek, huquqiy jihatdan ro'yxatdan o'tkazilmagan. Fermerlar o'z yerlaridan foydalanishda davom etishni xohlayotganligini hisobga olgan holda, LTOUX ushbu inshootlarni o'zlarining qolgan yerlariga ko'chirishlari kutilmoqda (inshootlarning qo'shimcha tavsifi 9.5-bo'limda keltirilgan).

F01 shuningdek, loyiha hududidan olib tashlanishi kerak bo'lgan ikkita chinor daraxtini yo'qotadi. Ushbu daraxtlar hosil bermaydi va LTOUX uchun hech qanday daromad manbai bo'lib xizmat qilmaydi. Ular hayvonlar uchun soya sifatida ishlatiladi (daraxtlar haqida qo'shimcha ma'lumot 9.8-bo'limda berilgan).

Loyiha maydoni orqali o'tuvchi kirish yo'liga ta'sir natijasida hech qanday ajralish (severance) muammolari aniqlanmagan. Ushbu yo'ldan foydalanadigan fermerlar yoki butun yer maydonini yo'qotgan (F04) yoki o'z yer maydonining qolgan qismlariga yetib borish uchun yaqin atrofdagi mavjud shag'al yo'llardan foydalanishi mumkin, chunki loyiha maydoni atrofidagi yerga kirish uchun yetarli muqobil yo'llar mavjud (9-rasmga qarang).

HEUT qurilish bosqichida vaqtinchalik ta'sirlar yuzaga kelishi kutilmoqda. Baholovchi tomonidan fermer F05 loyiha tomonidan HEUT ta'siriga uchragan yagona LTOSh sifatida aniqlangan. Jami 1,67 gektar yer loyiha tomonidan vaqtincha ta'sirga uchraydi deb

²⁹ Ushbu ma'lumotlar ushbu F06 va F03/08 LTOShlarning zaifligini aniqlash uchun ishlatilgan, ammo ular oladigan kompensatsiya miqdoriga ta'sir ko'rsatmagan.

baholangan³⁰. Yer osti kabeli uchun ajratilgan hududdan hozirda hech bir LTOSh foydalanmaydi.

Ushbu vaqtinchalik ta'sirlar qurilish bosqichida ekin va o'simliklarning olib tashlanishi bilan bog'liq. Loyiha ishga tushirilgandan keyin kabel ustida va HEUT ostida faoliyatni davom ettirish mumkin bo'ladi (hozirda kabel hududida hech qanday ekinlar yetishtirilmaydi). Servitut hududida (HEUT ostida va yer osti kabeli ustida) daraxt o'stirish yoki inshootlar qurish cheklovlarga ega bo'ladi, ammo loyiha amalga oshirilishidan oldin ushbu daraxtlar yoki inshootlar mavjud bo'lmaganligi sababli, yer ijarachilari uchun ta'sir deb hisoblanmaydi.

5.5 Ishchilar

Jami 22 nafar ishchi (W01-W20 va W22-W23) loyiha ta'siriga uchraydigan yetti fermadan bo'lib, shulardan sakkiz nafari mavsumiy, 14 nafari esa doimiy ishchilardir. Ijaraga olingan yer maydonlarida asosiy faoliyatlar lalmi dehqonchilik (bug'doy va arpa yetishtirish) hamda chorvachilikdan iborat. Ijara egalari bilan mehnat shartnomalari norasmiy shaklda tuzilgan va mavsumiy ishchilar uchun aniq ish davri belgilanmagan, ular ish mavjudligiga qarab yollanadi. Biroq, aksariyat hollarda bu ekish mavsumi (oktyabr-noyabr) va hosil yig'im-terim mavsumi (may-iyun) bilan mos keladi. 29-jadvalda kesim sanasida har bir fermer xo'jaligida ishlagan doimiy va mavsumiy ishchilar soni haqida umumiy ma'lumot berilgan.

29-jadval: Ishchilar

Tuman	Fermer xo'jaligi	Doimiy	Mavsumiy	Soni
Qamashi tumani	F01	W01-W03, W05-W06	W04, W19	7
	F02	...		0
G'uzor tumani	F03	W09-W10	W11	3
	F04	W07	W18	2
	F05	W12-W14		3
	F06	W15	W22, W23	3
	F07	W08	W20	2
	F09	W16	W17	2
	Jami	14	8	22

³⁰ Yer osti kabeli faqat IJRSQga tegishli yerda quriladi. Shu sababli, ushbu yer uchun vaqtinchalik kompensatsiya talab qilinmaydi.

Faqat bitta xo'jalik – F04 xo'jaligi – o'z yerining butun maydonini yo'qotadi. Muloqotlar davomida fermerlar, hatto kichikroq yer maydonlarida ishlasalar ham, ishchilarini saqlab qolish istagini bildirganlar. Shu sababli, ishchilarga bo'lgan yagona doimiy ta'sir F04 fermer xo'jaligining doimiy ishchisi W07 va mavsumiy ishchisi W18 ga tegishli bo'ladi. Bundan tashqari, fermer F07 dehqonchilikni to'xtatib, hunarmandchilikka o'tishni rejalashtirmoqda, bu esa uning doimiy ishchisi W08 uchun doimiy ta'sir ko'rsatishi mumkin. Hozirgi paytda fermer F07 o'z yerida qoladi deb hisoblanmoqda, biroq agar u yerini tark etishga qaror qilsa, ishchi W08 ham doimiy daromad yo'qotish uchun kompensatsiya olish huquqiga ega bo'ladi.

Loyiha ta'siriga uchragan fermerlar o'z ishchilarini saqlab qolishlarini bildirganliklari sababli, boshqa ishchilarning daromad yo'qotishi kutilmayapti. Agar kompensatsiya to'lovlari boshlangandan keyingi uch yil ichida loyiha tufayli ishchilar ishsiz qolganligi aniqlansa, ushbu ishchilar doimiy daromad yo'qotilishi uchun kompensatsiya olish huquqiga ega bo'ladilar. Ushbu qo'shimcha ta'sirlar loyiha monitoringi davomida ko'rib chiqilib, loyiha zaxira mablag'lari hisobidan qoplanadi.

Ishchilar uchun kutilmagan o'tish davri ta'sirlari bo'lishi mumkin, natijada ular loyihaning qurilishi tufayli o'tish davri ta'siri natijasida qo'shimcha xarajatlarni (ularning hisobot qilingan asosiy xarajatlaridan yuqori va yuqori) to'laydilar (shu jumladan portlash shovqini kabi qurilish noqulayliklari). chorvachilikni vaqtincha ko'chirishni talab qilishi mumkin). Ushbu o'tish davri ta'siri butun qurilish bosqichida davom etishi kutilmaydi, aksincha hayvonlar uchun ozuqa yoki turar joy uchun bir martalik to'lovlar bo'ladi.

To'qqiz nafar ishchi (W07, W09, W11, W12, W13, W14, W15, W16 va W18) kredit to'lovlariga ega. Loyiha tufayli ushbu kredit to'lovlariga ta'sir ko'rsatish kutilmayapti, chunki barcha ishchilar (W07 va W18 dan tashqari) ishlarini davom ettiradilar. Agar ishchilarning daromadlariga kutilmagan ta'sir ko'rsatilsa, vaqtinchalik ta'sirlar yuqorida aytilgan "ishchilarga bo'lgan kutilmagan o'tish ta'sirlari" kompensatsiyasi orqali qoplanishi mumkin. Agar ta'sir doimiy bo'lsa, ular doimiy daromad yo'qotilishi uchun kompensatsiya olish huquqiga ega bo'ladilar.

Ishdan ayriladigan ikkita ishchi (W07 va W18) har oy [REDACTED] so'm miqdorida kredit to'laydi. Ular olti oy davomida daromad ekvivalenti miqdorida kompensatsiya oladilar, bu esa ularning kredit to'lovlarini qoplash uchun yetarli bo'ladi. Ishchilarning kredit to'lovlarini amalga oshira olmaslik ehtimoli yo'q, lekin agar loyiha tufayli kredit to'lovlarini amalga oshirishda qiyinchiliklar yuzaga kelsa, ushbu ishchilar loyihaga murojaat qilib, to'lovlarni qoplash uchun kompensatsiya talab qilishlari mumkin.

4.11-bo'limda muhokama qilinganidek, ishchilarning turmush o'rtoqlari loyihada ishlash orqali daromad topmagan va shu sababli, loyiha natijasida ularning daromad yoki kasb yo'qotish xavfi mavjud emas.

Jami 15 nafar ishchi (W01-W02, W04-W07, W09, W11-W18) o'z xo'jayinlari ijaraga olgan yerda o'z chorvasini boqadi. Shu sababli, ular ham o'z chorvalarini boqish uchun yer maydonidan ayriladilar. 30-jadval ushbu ishchilarning chorva boqish faoliyati va boqilayotgan chorva turi haqida umumiy ma'lumot beradi. Mavsumiy ishchilar kulrang bilan ajratilgan.

30-jadval. Chorva mollari bor ishchilar

Tuman	Fermier xo'jaligi	Ta'sir ko'rgan yer (%)	Qolgan yer (ga)	Ishchi	O'z chorvasini yer maydonida boqish					Jami
					Qo'y	Mol	Eshak	Ot	Echki	
Qamashi tumani	F01	53.90%	153.83 ga	W01	3	1	0	0	0	4
				W02	20	2	0	0	0	22
				W04	30	0	0	0	0	30
				W05	8	26	0	2	7	43
				W06	10	0	0	0	0	10
	F02	0.10%	695.12 ga	0	0	0	0	0	0	0
G'uzor tumani	F03/ F08	98.50%	1.2 ga	W09	0	0	0	0	10	10
		1%	7427.8 ga	W11	150	0	0	0	70	220
	F04	100%	0	W07	20	2	1	0	0	23
				W18	20	2	0	0	0	22
	F05	27.50%	326.3 ga	W12	0	0	0	0	15	15
				W13	15	1	1	0	5	22
				W14	12	0	0	0	5	17
	F06	3.10%	109.46 ga	W15	0	1	0	0	10	11
	F07	56.10%	19.2 ga	0	0	0	0	0	0	0
	F09	63.50%	27.4	W16	0	2	0	0	0	2
				W17	12	0	0	0	0	12
	Jami			15	300	37	2	2	122	463

Eslatma: Barcha ishchilar o'z chorvasini boqmaydi, shuning uchun barcha ishchilar ushbu jadvalda aks etmagan.

Loyiha ta'siriga uchragan yer maydonlari ishchilarning chorvalarini boqish uchun doimiy ravishda yo'qoladi. Shuning uchun ularning jami 463 ta hayvonini boqish uchun uzoq muddatli yechim topish muhimdir. F04 va F09 dan tashqari barcha fermerlar uchun qolgan yer maydonlari yetarli darajada katta. F09 uchun esa ushbu yerda boshqa chorva boqilmaydi, faqat ishchilarga tegishli 12 ta qo'y va 2 ta sigir bor. Uzoq muddatda loyiha qolgan yer maydonlari unumdorligini oshirishni rejalashtirmoqda, bu esa ishchilarning chorvalarini boqish ehtiyojini qondirishga yordam beradi, ayniqsa, qolgan yer maydonlari hajmini inobatga olganda. Bundan tashqari, ishchilarga operatsion bosqichda boshlanadigan boshqariladigan yaylovdan foydalanish imkoniyati taqdim etiladi.

Uzoq muddatli yechimga erishish uchun ishchilarni o'tish davrida (ya'ni, qolgan yer unumdorligi oshguncha, taxminan 12 oy) qo'llab-quvvatlash zarur. Shuning uchun ishchilarga 12 oy davomida chorva ozuqasi yoki chorva ozuqasi sotib olish uchun nafaqa ajratiladi.

Bir LTOSh (W13) ish beruvchisi (F05) tomonidan taqdim etilgan ko'chma treylerdan foydalanadi, ikkita LTOSh (W02 va W06) esa F01 ga tegishli kabinadan foydalanadi. Ushbu LTOShlar asosan ish kuni davomida dam olish uchun, mart-noyabr oylarida esa vaqti-vaqti bilan ushbu inshootlardan foydalanadi. Ularning foydalanish vaqti ularning chorvachilik mavsumiga to'g'ri keladi va inshootlar yangi joyga ko'chirilish davriga qarab vaqtincha ta'sirga uchrashi mumkin.

5.6 Mahalliy cho'ponlar

To'rt nafar mustaqil chorvador (H01-H04) loyiha hududidan yil davomida, qish faslidan tashqari, chorva boqish uchun foydalanishi aniqlangan. Ushbu chorvadorlardan ikkitasi Guzar tumanining Yangiobod mahallasidan, biri Guzar shahrining Chanoq mahallasidan, yana biri esa Kamashi tumanining Aynakul mahallasidan. 13-rasm, aholini ro'yxatga olish tadqiqoti davomida chorvadorlar tomonidan taqdim etilgan ma'lumotlarga asoslangan holda, to'rtta chorvador foydalanadigan yaylov hududlariga umumiy ko'rinish beradi. Ushbu yaylovdan foydalanish bo'yicha hech qanday rasmiy kelishuvlar mavjud emas, shuningdek, loyiha hududidan tashqarida bu yerdan foydalanadigan boshqa norasmiy chorvadorlar yoki yer foydalanuvchilar yo'q. Loyiha hududi ichida chorvadorlar rasmiy yer ijarachilari yoki ularning ishchilari bilan birgalikda ushbu yerlarni yaylov sifatida ishlatish bo'yicha norasmiy og'zaki kelishuvlarga ega.

H01, H03 va H04 chorvadorlari uchun loyiha hududi ularning yaylov yerlarining faqat kichik qismini (3-9% oralig'ida – 31-jadvalga qarang) egallaydi. H02 chorvadorining yaylov hududi deyarli butun loyiha maydonini o'z ichiga oladi, shuning uchun ular loyiha natijasida eng ko'p ta'sirga uchraydi va yaylovlarining 39% qismini yo'qotadi. H02 chorvadori uchun muqobil yaylov maydoni Guzar tumanida IJSRQ tomonidan aniqlangan bo'lib, u 14-rasmda ko'rsatilgan³¹. Ushbu yer jamoat foydalanishi uchun ajratilgan bo'lib, H02 yer ijarasi talab qilinmasdan ushbu maydondan foydalanishi mumkin.

Muqobil yaylov maydoni avvalgi yaylov hududiga qaraganda sharqda emas, balki janubda joylashgan. Asl yaylov hududining maksimal uzunligi sharqdan g'arbga 5,8 km va shimoldan janubga 4,5 km ni tashkil etadi. Muqobil hudud mavjud yer maydonidan 2 km uzoqlikda joylashgan bo'lib, u taxminan 2 km ga cho'zilgan va mavjud yaylov maydoniga nisbatan taqqoslanadigan masofada bo'lib, chorvani boqish uchun maqbul masofada

³¹ H02 cho'pon ga joy ko'rsatildi va u muqobil yaylovga e'tiroz bildirmadi.

hisoblanadi. H02 ning hozirgi yaylov maydonidan yangi yaylov maydoniga olib boruvchi mavjud shag'al yo'llar mavjud bo'lib, shuning uchun kirish imkoniyati nuqtayi nazaridan hech qanday ta'sir aniqlanmagan. O'simlik qoplami yo'qotilgan yer maydoni bilan taqqoslanadigan bo'lib, chorvachilik maqsadlarida foydalanish uchun mos deb hisoblanadi. IJSRQ tomonidan taqdim etilgan ma'lumotlarga ko'ra, ushbu hududdan foydalanadigan boshqa yer foydalanuvchilar aniqlanmagan va bu yer ajratishda asosiy mezon bo'lgan.

31-jadval. Cho'ponlarning ta'sirga uchragan yaylovlari haqida qisqacha ma'lumot

LTOSHlar	Yaylovlarning umumiy maydoni (ga)	Ta'sirga uchragan yaylovlar maydoni (ga)	Ta'sirga uchragan yer foizi
H01	1,495	67.7	5%
H02	1,758	692	39%
H03	1,243	40.4	3%
H04	1,329	116.46	9%

Kirish yo'lining joylashuvi H04 chorvadorining yaylov hududi chegarasida joylashgan bo'lib, kichik ta'sir ko'rsatadi, shuningdek, HEUT va yerosti kabeli H02 chorvadorining yaylov maydoniga minimal ta'sir ko'rsatadi. 5.4-bo'limda aytib o'tilganidek, boshqa yer foydalanuvchilari uchun (H04 dan tashqari, kichik ta'sir ko'rsatadigan) uzilishlar bo'lmaydi, chunki boshqa kirish yo'llari mavjud (13-rasmga qarang).

Chorvadorlar o'z jamoalarining a'zolaridan hayvonlarni "ijaraga oladi"³² (quyidagi bo'limda ChIUX sifatida belgilangan), ular chorvadorlarga podadan hayvonlar bilan in natura haq to'laydi (32-jadvalga qarang). ChIUX tomonidan chorvadorlarga ijaraga berilgan hayvonlar loyiha natijasida zarar ko'rmaydi, chunki ta'sirlangan yaylov maydoni minimal bo'lib, chorvadorlarning ijaraga oladigan hayvonlar soniga ta'sir qilmaydi³³. Chorvadorlar ham zarar ko'rmaydi, chunki ular avvalgidek o'zlariga in natura beriladigan hayvonlarni qabul qilishda davom etadi. Eng ko'p yer yo'qotadigan H02 chorvadori esa hech qanday chorva hayvonini ijaraga olmaydi.

³² Buni, shuningdek, jamoa a'zolari nomidan chorva boqish sifatida ham tasvirlash mumkin. Hech qanday pul almashinishi amalga oshirilmaydi, chorvadorlar in natura shaklida haq oladi.

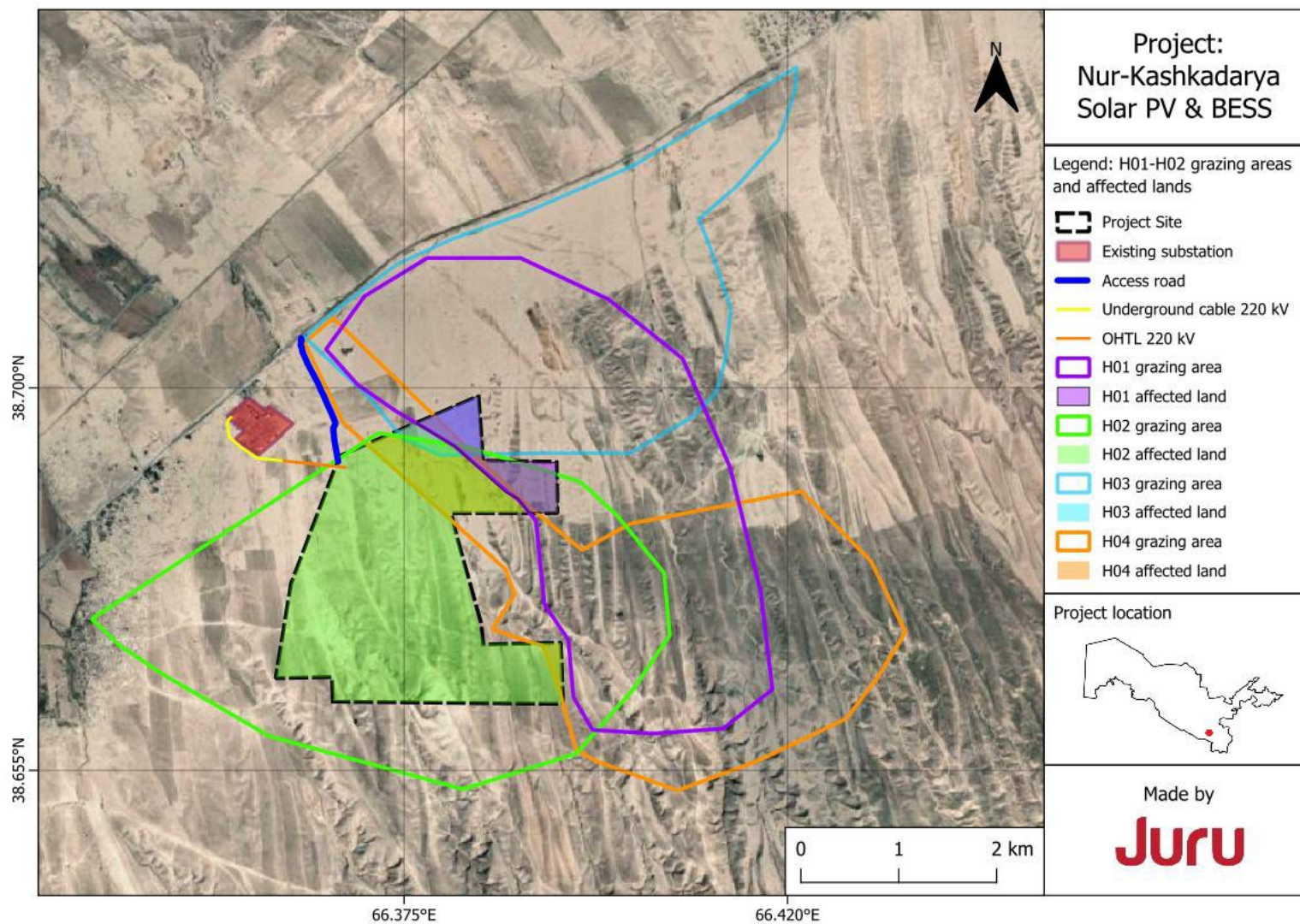
³³ ChIOX loyihaga shikoyat mexanizmi orqali murojaat qilishi mumkin va agar ular loyiha tomonidan qoniqarli deb topilgan darajada salbiy ta'sirga uchraganliklarini isbotlay olsalar, ular ishchilarga ijaraga beradigan ChIOX kabi kompensatsiya oladi.

32-jadval: Cho'ponlar o'tlatishga oladigan va egalik qiladigan chorva mollarning soni

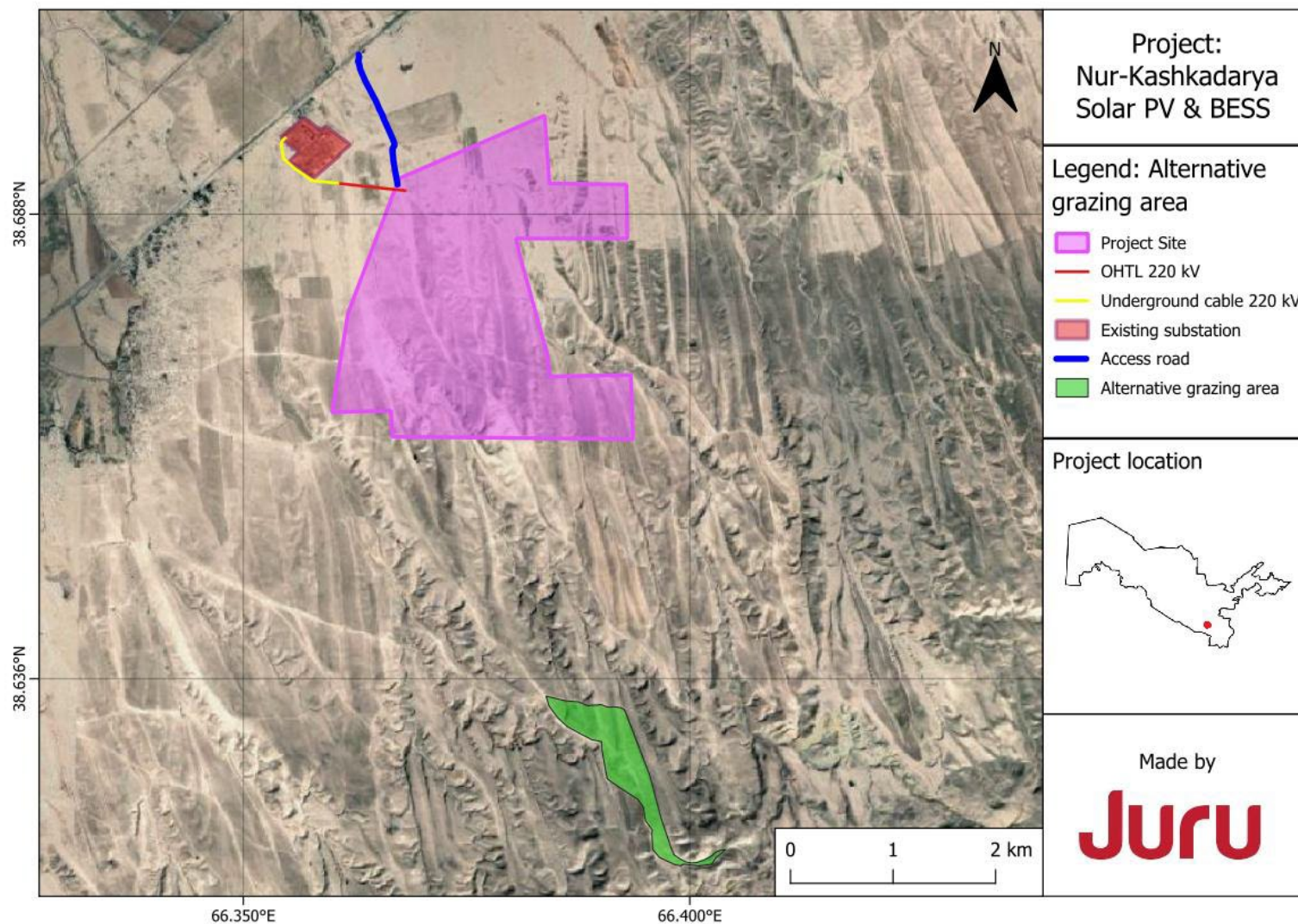
LTOShlar	Chorva mollar	Egalik qiladigan	O'tlatishga oladigan
H01	Qo'y	100	200
	Sigir	1	0
H02	Qo'y	40	0
	Sigir	1	0
H03	Qo'y	10	100
H04	Qo'y	0	150

Mahalliy cho'ponlar va boshqa mahalla a'zolari ham Loyiha bo'ylab va uning atrofida isiriq (yoki ruta) o'tini yig'ishini ma'lum qilishdi. Mahalla raislari bilan maslahatlashuvlar shuni tasdiqladiki, bu o't faqat shaxsiy foydalanish uchun teriladi va u butun hududda juda ko'p uchraydi. Shu sababli, o'tlarni terish imkoniyati yo'qolishi bilan bog'liq tirikchilik manbalariga ta'sir bo'lishi kutilmaydi. Bunga qaramasdan, bu masala Loyihani amalga oshirish jarayonida nazorat qilinadi.

13-rasm: H01-H04 cho'ponlar uchun ta'sirga uchragan yaylov maydoni

14-rasm. IJSRQ tomonidan berilgan muqobil yer

5.7 Chorvani ijaraga oladigan xo'jaliklar

Bir guruh LTOSh mavjud bo'lib, ular chorva mulkdori (yoki chorva ijarasi bilan shug'ullanuvchi xo'jalik – CHIUX) nomidan yilma-yil o'zgarishi mumkin bo'lgan tartibsiz asosda chorva boqishadi. Hech qanday pul almashinuvi sodir bo'lmaydi, lekin CHIUX chorvador/ishchiga o'z nomidan boqish uchun ma'lum miqdorda chorva beradi va buning evaziga suruvning bir qismini o'zida qoldirish huquqiga ega bo'ladi.

Agar Loyiha ushbu munosabatga ta'sir qilsa, CHIUX suruvni o'zi boqishi yoki oziqlantirishi zarur bo'lishi natijasida tirikchilik manbaidan mahrum bo'ladi, chorvador/ishchi esa o'z mehnati evaziga olishi mumkin bo'lgan tabiiy to'lov (chorva) shaklidagi daromadini yo'qotadi.

Hozirgi bosqichda 22 ta CHIUX LTOShlarga hayvonlarni ijaraga bergani aniqlangan³⁴, ular 33-jadvalda keltirilgan.

33-jadval. Chorvani ijaraga olgan xo'jaliklar

LTOSh	Chorva	Ijaraga olingan	Chorvani ijaraga olgan xo'jaliklar (CHIUX)
H01	Qo'y	200	CHIUX01, CHIUX02, CHIUX03
H03	Qo'y	100	CHIUX04, CHIUX05, CHIUX06, CHIUX07, CHIUX08, CHIUX09, CHIUX10, CHIUX 11, CHIUX12, CHIUX13, CHIUX14
H04	Qo'y	150	CHIUX15, CHIUX16, CHIUX17, CHIUX18, CHIUX19, CHIUX20, CHIUX21, CHIUX22

Hech qanday ta'sir LRH01-LRH22 raqamli xo'jaliklarga hayvonlarini "ijaraga beradigan" uy xo'jaliklariga aniqlanmagan, chunki cho'ponlar o'z yaylov maydonlarini saqlab qoladilar yoki ularga muqobil yaylov yerlari taqdim etilgan, ya'ni, ular boqayotgan chorvalar sonini, jumladan CHIUX nomidan boqilayotgan chorvalarni ham kamaytirishlariga hojat yo'q. Shu sababli, ushbu TTTR doirasida CHIUXlar "bilvosita ta'sirga uchragan" deb hisoblangan.

Agar LRH loyiha ta'siriga uchragan deb hisoblasalar, ular shikoyatlarni ko'rib chiqish mexanizmi orqali loyiha bo'yicha da'vo qo'zg'atishlari mumkin. Agar ular loyiha tomonidan salbiy ta'sirga uchraganliklarini isbotlasalar va bu loyiha tomonidan qabul qilinsa, ularga kompensatsiya to'lanadi.

³⁴ Eslatma: ba'zi ishchilar hayvonlarni kimdan ijaraga olganini oshkor qilishni istamagan. Shu sababli, monitoring faoliyatlari davomida qo'shimcha ChIOX ishchilarga hayvonlarni ijaraga bergani aniqlansa, ular ham kompensatsiya oladi.

5.8 Ta'sirlarning umumiy ko'rinishi

34-jadval loyihaning yer, ekinlar, inshootlar, daraxtlar va daromadga mumkin bo'lgan ta'sirlariga umumiy ko'rinish beradi. U, shuningdek, umumiy chorva sonini ham o'z ichiga oladi, shunda chorva soniga ta'sir yer maydoni va qolgan yer hajmi bilan solishtirilishi mumkin bo'ladi. Jadval har bir fermer tomonidan ijaraga olingan yer uchastkalariga ajratilgan. Bu ishchilarga (va ChIUX) ta'sir qilayotgan yer yo'qotilishi natijasida har bir fermer xo'jaliklariga bog'liq holda ishchilar qanday ta'sirlanishini ko'rsatish uchun amalga oshirilgan. Ba'zi fermerlar va ishchilar bir uy xo'jaligida yashaydi (masalan, F01 va W19), shuningdek, F03 va F08 fermalar bir oilaga tegishli. Ushbu uy xo'jaliklari bir guruhga jamlangan va ko'k rang bilan ajratib ko'rsatilgan. Zaiflik mezonlari uy xo'jaligi darajasida aniqlangan. Uy xo'jaliklarini guruhlash natijasida ikkinchi ustunda keltirilgan identifikatsiya raqamlari (ID) ketma-ketlik tartibiga rioya qilmasligi mumkin.

34-jadval. Loyiha ta'sirlari

Fermer xo'jaligi ijarachisi	ID raqami	Umumiy yer maydoni (ga)	Loyiha ta'siri ostidagi yer maydoni (ga) ³⁵	Ta'sir ostidagi yerning % i	Qolgan yer maydoni (ga)	Qolgan yer maydoni (%)	Ta'sir ko'rgan ekin maydoni (ga)	Vaqtinchalik yerga bo'lgan ta'sirlar ³⁶	Ta'sir ko'rgan inshootlar	Ta'sir ko'rgan daraxtlar	Kutilmagan o'tish davri ta'sirlari ³⁷	Doimiy daromad yo'qolishi	Egalik qilinadigan chorva soni	Zaif uy xo'jaligi a'zolari
F01	F01	334	180.17	53.90%	153.83	46.10%	176.61	0	2	2	Yo'q	Yo'q	521	Ha
	W05	0	0	0%	0	0	0	0	0	0	Ha	Yo'q	43	
	W19	0	0	0%	0	0	0	0	0	0	Ha	Yo'q	0	
	W01	0	0	0%	0	0	0	0	0	0	Ha	Yo'q	4	
	W02	0	0	0%	0	0	0	0	0	0	Ha	Yo'q	22	
	W03	0	0	0%	0	0	0	0	0	0	Ha	Yo'q	0	
	W04	0	0	0%	0	0	0	0	0	0	Ha	Yo'q	30	
	W06	0	0	0%	0	0	0	0	0	0	Ha	Yo'q	10	
F02	F02	695.6	0.484	0.10%	695.116	99.90%	0.48	0	0	0	Yo'q	Yo'q	0	Yo'q
F03/F08	F03	80	78.8	98.50%	1.2	1.50%	78.8	0	0	0	Yo'q	Yo'q	0	Ha
	F08	7,502	74.2	1.00%	7,427.80	99.00%	0	0	0	0	Yo'q	Yo'q	850	
	W09	0	0	0%	0	0	0	0	0	0	Ha	Yo'q	10	Ha
	W10	0	0	0%	0	0	0	0	0	0	Ha	Yo'q	0	Yo'q
	W11	0	0	0%	0	0	0	0	0	0	Ha	Yo'q	220	Ha
F04	F04	79.4	79.4	100.00%	0	0.00%	79.4	0	0	0	Yo'q	Yo'q	420	Ha
	W07	0	0	0%	0	0	0	0	0	0	Yo'q	Ha	23	Ha
	W18	0	0	0%	0	0	0	0	0	0	Ha	Ha	22	Ha
F05	F05	450	123.7	27.50%	326.3	72.50%	50.71	1.67	1	0	Yo'q	Yo'q	360	Ha
	W13	0	0	0%	0	0	0	0	0	0	Ha	Yo'q	22	
	W14	0	0	0%	0	0	0	0	0	0	Ha	Yo'q	17	
	W12	0	0	0%	0	0	0	0	0	0	Ha	Yo'q	15	Ha
F06	F06	113	3.54	3.10%	109.46	96.90%	3.54	0	0	0	Yo'q	Yo'q	1530	Yo'q
	W22	0	0	0%	0	0	0	0	0	0	Ha	Yo'q	0	
	W23	0	0	0%	0	0	0	0	0	0	Ha	Yo'q	0	
	W15	0	0	0%	0	0	0	0	0	0	Ha	Yo'q	11	Yo'q
F07	F07	43.7	24.5	56.10%	19.2	43.90%	24.5	0	0	0	Yo'q	Yo'q	150	Yo'q
	W08	0	0	0%	0	0	0	0	0	0	Ha	Yo'q	0	Ha
	W20	0	0	0%	0	0	0	0	0	0	Ha	Yo'q	10	Ha
F09	F09	75	47.6	63.50%	27.4	36.50%	47.6	0	0	0	Yo'q	Yo'q	0	Ha
	W16	0	0	0%	0	0	0	0	0	0	Ha	Yo'q	2	Yo'q
	W17	0	0	0%	0	0	0	0	0	0	Ha	Yo'q	12	Yo'q
Cho'ponlar	H01	0	0	0%	0	0	0	0	0	0	Ha	Yo'q	101	Ha
	H02	0	0	0%	0	0	0	0	0	0	Ha	Yo'q	41	Ha
	H03	0	0	0%	0	0	0	0	0	0	Ha	Yo'q	10	Ha
	H04	0	0	0%	0	0	0	0	0	0	Ha	Yo'q	0	Ha
	Jami	9372.7	612.394		8760.306		461.64	1.67	3	2	23	2	4456	17

³⁵ Doimiy yer olib qo'yishiga HEUT (minora poydevorlari) va kirish yo'li (10m x 1700m servitut) kiradi.
³⁶ Qo'shimcha vaqtinchalik yo'qotish HEUT qurilishi davomida tozalanishi lozim bo'lgan 62,8 m servitutga teng (ekspluatatsiya vaqtida dehqonchilik qilish mumkin).
³⁷ Bu kutilmagan o'tish davri ta'siri hosil yo'qotishidan alohida hisoblangan, shuning uchun fermerlar hosil yo'qotish qismiga kiritilgan, ishchilar va cho'ponlar esa kutilmagan o'tish davri ta'siri bo'limiga kiritilgan.

6 Muvofiqlik va huquq

6.1 Umumiy ma'lumot

Mulki va/yoki daromadlari Loyiha ta'siriga doimiy tarzda yoki vaqtincha uchragan har qanday shaxs, uy xo'jaligi yoki kompaniya, shuningdek, ta'sirga uchragan yer yoki mulkka ularning qonuniy huquqi mavjudligi yoki mavjud emasligidan qat'i nazar, bular boy berilgani uchun ular kompensatsiyani olish va boshqa huquqlarga ega bo'lishga muvofiq deb hisoblanadi. Agar odamlar yoki uy xo'jaliklari loyiha uchun zarur bo'lgan yerda yakuniy sanadan oldin yashayotgan, yerni egallab, yoki undan foydalanib turgan bo'lsalar, ular Loyihaning ta'siriga uchragan va kompensatsiyani olish va huquqqa ega bo'lishga muvofiq deb hisoblanadi.

6.2 Aktivlarni ro'yxatga olishning so'nggi sanasi

Aktivlarni ro'yxatga olishning so'nggi sanasi mahallalarga oshkor qilindi, bu sanadan so'ng yangi yo'qotishlar uchun kompensatsiya to'lanmaydi. LTOShlarga xat orqali oshkor qilingan aktivlarni ro'yxatga olishning so'nggi sanasi - 2024 yil 26 iyul. O'zbekiston qonunchiligi talabiga ko'ra, aholini ro'yxatga olish so'rovnomasi o'tkaziladigan sanadan ikki hafta oldin deb hisoblangan (bu Qarz beruvchining talablariga ham mos keladi). U 2024 yil 11 iyulda mahallaga xat orqali va har bir LTOUXga alohida e'lon qilingan. EITB natijalari 2024 yil 30-31 iyul kunlari oshkor qilindi. Xatlar kerak bo'lganda ko'rib chiqish uchun faylda saqlanadi.

6.3 TTTRga muvofiqlik

Quyidagi 35-jadvalda kutilayotgan LTOUXlar, davlat tashkilotlari va ishchilar jamlangan:

35-jadval: Kompensatsiya olish huquqiga muvofiqlik

Loyihaning ta'siriga uchragan tashkilotlar	Muvofiqlik	Izohlar
Ipakchilik va jun sanoatini rivojlantirish davlat qo'mitasi	Har ikki tumanda Loyiha uchun ajratilgan yerlarning bir qismi Qo'mitaga tegishli	Yer IJSRQga tegishli bo'lib, chorva mollarini o'tlatish va ko'paytirish uchun ishlatiladi.
Qamashi va G'uzor tumanlari hokimiyatlari	Loyiha uchun ajratilgan yer uchastkalariga egalik qiladi va uni ijarachilarga ijaraga beradi	Qamashi tumani hokimligi yerlarining bir qismi zaxira yer hisoblanadi. Lekin mahalliy cho'ponlar undan chorva

Loyihaning ta'siriga uchragan tashkilotlar	Muvofiqlik	Izohlar
		mollarini o'tlatish uchun yaylov sifatida foydalanadilar.
"G'uzor Qorako'l Klaster" MChJ va "Bobur Murodaliyevich" XK	Jun sanoatini rivojlantirish davlat dasturi doirasida yerni boshqarish vazifasi yuklatilgan tashkilot	Yaylov IJSRQga tegishli, IJSRQ yerni boshqarish uchun kompaniyalarga ijaraga beradi
Fermerlar LTOUXlar (F01-F02)	Qamashi tumanidagi yerni ijaraga oluvchi fermer xo'jaliklari egalari	Loyiha maydoni va kirish yo'li ta'sir ko'rsatadi.
Fermerlar (F03-F09)	G'uzor tumanidagi yerni ijaraga oluvchi fermer xo'jaliklari egalari.	Loyiha maydoni ta'sir ko'rsatadi.
22 ishchi (W01-W20 va W22-W23) (o'z hayvonlarini yoki "ijaraga olingan" hayvonlarni yer ijarachisi yerida boqadigan ishchilar guruhini o'z ichiga oladi)	Ular G'uzor va Qamashi tumanlaridagi ta'sirga uchragan yettita fermer xo'jaligida ishlaydi.	Ishchilarning sakkiz nafari mavsumiy, qolganlari esa doimiy ishchilardir.
Oila a'zolari (shuningdek, ishchilar soniga kiradi).	Uchta fermer F01, F05, F06 o'z o'g'illarini ishga yollagan. Shunday qilib, W05 va W19 F01da, W13 va W14 F05da, W22, W23 esa F06da ishlaydi.	Oilaviy ishchilarning uchta mavsumiy (W19, W22 va W23), qolganlari esa doimiy ishchilardir (W13, W14).
Cho'ponlar (H01-H04)	Yaqin atrofdagi mahallalar yashovchilari odatda yilning ma'lum fasllarida o'z chorva mollarini o'tlatish uchun Loyiha hududidan foydalanadilar.	-

Loyihaning ta'siriga uchragan tashkilotlar	Muvofiqlik	Izohlar
Chorvani ijaraga oluvchi xonadonlar (ChIUX)	LTOShlarga (ishchilar yoki cho'ponlar) hayvonlarini boqish uchun berib, evaziga podaning ma'lum qismini o'z ehtiyojlari uchun saqlab qoladigan xo'jaliklar	Ishchilar – Ishchilarning yaylov yerlariga (vaqtincha yoki doimiy ravishda) kirish imkoniyatini yo'qotishi natijasida ta'sirlanishi mumkin³⁸. Chorvadorlar – Chorvadorlarga hayvonlarni "ijaraga beruvchi" xonadonlarga hech qanday ta'sir bo'lmaydi, chunki chorvadorlar mavjud yaylov yerlarini saqlab qolgan yoki ularga muqobil yaylov yerlari taqdim etilgan.

7 Huquqlar matritsasi

Ma'lum bo'lgan Loyiha ta'sirida yuzaga keladigan yo'qotishlarning turlari 36-jadval "Huquqlar matritsasi" da, shuningdek, Loyihani amalga oshirish jarayonida yuzaga kelishi mumkin bo'lgan har qanday kutilmagan ta'sirlarni bartaraf etish qoidalarida bayon etilgan. Huquqlar yo'qotishlar toifalari asosida sanab o'tilgan, chunki LTOUX yoki LTOShlarga turli xil yo'qotishlar ta'sir ko'rsatishi mumkin. Loyiha kompaniyasi, DXShSh da belgilanganidek, Atrof-muhit va Ijtimoiy qonunchilik hamda Xalqaro A&I standartlari talablariga muvofiq, loyiha ta'siriga uchragan shaxslarga ko'chirish yoki turmush tarzini tiklash bo'yicha to'lov yoki kompensatsiya uchun mas'ul bo'ladi.

³⁸ Hozirgi vaqtda ishchilar ChIUX dan chorva ijaraga olmaydi, faqat chorvadorlar oladi. Bu masala hisobotning keyingi bo'limlarida yoritilgan.

36-jadval: Huquqlar matritsasi

Zarar turi	Hususiyatlar	Huquqqa ega shaxslar	Huquq
Yer	Doimiy (loyiha hududidan foydalanishni boy berish, kirish yo'li, HEUT, yer osti kabeli)	Yer egasi/yerni boshqarish uchun mas'ul bo'lgan sub'ektlar (IJSRQ, G'uzor hokimligi, Qamashi hokimligi va yerni boshqarish kompaniyalari)	Mazkur yer uchastkasi O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2024-yil 14-martdagi 125-sonli qarori yoki boshqa qonun hujjatlariga muvofiq Loyihaga kompensatsiya talab qilinmasdan o'tkaziladi.
		Rasman yerdan foydalanuvchilar	Pul kompensatsiyasi, ta'sirga uchragan yer uchastkasining to'liq o'rnini bosish qiymati hisobida amalga oshiriladi. Kadastr boshqarmasi dehqonlarning yer maydoni o'zgarishini aks ettirish uchun yer ijarasi shartnomalarini yangilashda hech qanday to'lov talab qilinmasligini tasdiqladi. Boshqa yerni ijaraga olish imkoniyatini aniqlash uchun kimoshdi savdosi jarayonidan foydalanishni tavsiya qilish va yordam berish (zarur bo'lsa). va yerning yakuniy qiymatiga asoslangan holda auksion xarajatlarini (odatda yer narxining 5 foizi) qoplash uchun alohida moliyaviy yordam taqdim etiladi. Loyiha o'z ijaraga olingan yer maydonining yangi chegaralarini aks ettirish uchun ijara hujjatlarini yangilashi kerak bo'lgan LTOShlarga bu jarayonda ko'maklashadi va yordam beradi.

Zarar turi	Hususiyatlar	Huquqqa ega shaxslar	Huquq
			Qolgan yerlarni unumdorligini oshirish uchun tirikchilik manbalarini tiklash tadbirlarida ishtirok etish imkoniyatini berish orqali yordam berish. Loyihaga ishga olishda ustuvorlikka ega bo'lish.
		Norasmiy ravishda yerdan foydalanuvchilar (cho'ponlar) / Fermer yerida o'zining chorvasini boqadigan ishchilar	Ta'sir ko'rmagan yaylov yerlarida rasmiy/norasmiy ravishda chorva boqishni davom ettirish. Agar bunday imkoniyat bo'lmasa, dastlabki joyga o'xshash yoki undan yaxshiroq xususiyatlarga ega muqobil yaylov maydonini aniqlash (aniqlangan maydon jamoat foydalanishi uchun ajratilgan ³⁹). Boy berilgan daromad uchun kompensatsiya (quyidagi daromad bo'limiga qarang) Tirikchilik manbalarini tiklash bo'yicha harakatlarda ishtirok etish va Loyihaga ishga olishda ustuvorlikka ega bo'lish. (9-bo'limga qarang).
	Vaqtinchalik (loyihadan tashqarida qurilish	Rasman yerdan foydalanuvchilar (fermerlar)	Mustaqil baholovchining baholashi va ijarachi va Loyiha bilan kelishilgan kelishuv asosida yerdan foydalanish uchun oylik ijara haqi.

³⁹ Muqobil yer IJSRQ ga tegishli bo'lib, Yangiobod va Khalqobod mahallalariga jamoat foydalanishi uchun ajratilgan, shuning uchun undan uni ro'yxatga qo'ymasdan foydalanish mumkin.

Zarar turi	Hususiyatlar	Huquqqa ega shaxslar	Huquq
	ishlari natijasida yerni boy berish ⁴⁰⁾	Norasmiy ravishda yerdan foydalanuvchilar (cho'ponlar) / Fermer yerida o'zining chorvasini boqadigan ishchilar	Yerdan foydalanuvchilarga chorva mollarini o'tlatish uchun muqobil yer beriladi yoki yer mavjud bo'lmagan davr uchun yerdan foydalanish imkoniyati yo'qolgani uchun naqd pul shaklida kompensatsiya (ishlatilgan oyiga oylik ish haqi miqdorida – yoki O'zbekistonda eng kam ish haqi - bulardan eng yuqorisi). Uch oylik muddat bilan.
Servitut ⁴¹	Doimiy	Yer egalari	Ushbu servitut O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2024 yil 14 martdagi 125 sonli qarori yoki boshqa qonun hujjatlariga muvofiq Loyihaga kompensatsiya talab qilinmasdan beriladi. Zarar tegishi yoki buzilishi mumkin bo'lgan mulk/inshootlar to'liq qoplanadi (quyida tegishli bo'limlarga kiritilgan) ¹
		Rasman yerdan foydalanuvchilar	Servitut amal qilish hududida chorva mollarni o'tlatishni davom ettirishlari mumkin. Zarar tegishi yoki buzilishi mumkin bo'lgan mulk/inshootlar to'liq qoplanadi (quyida tegishli bo'limlarga kiritilgan) ¹

⁴⁰ Hozircha kutilmaydi, lekin to'liqlik uchun kiritilgan.

⁴¹ Servitut - bu kimningdir yerining bir qismidan ma'lum maqsadda foydalanishga bo'lgan qonuniy huquqdir (suv va elektr energiyasi kabi kommunal xizmatlar; loyiha misolida - HEUT va yer osti kabelida). HEUTning doimiy foydalanish maydoni 0,028381 ga va vaqtinchalik foydalanish maydoni 1,2238 ga, kabelning o'lchami doimiy foydalanish uchun 0,362373 ga va vaqtinchalik foydalanish uchun 0,869 ga talab qiladi.

Zarar turi	Hususiyatlar	Huquqqa ega shaxslar	Huquq
			Tirikchilik manbalarini tiklash bo'yicha harakatlarda ishtirok etish va Loyihaga ishga kirishda ustuvorlikka ega bo'lish.
		Norasmiy ravishda yerdan foydalanuvchilar (cho'ponlar / ijara oluvchi yerida o'z hayvonlarini boqadigan ishchilar)	Servitut amal qilish hududida chorva mollarni o'tlatishni davom ettirishlari mumkin. Zarar tegishi yoki buzilishi mumkin bo'lgan mulk/inshootlar to'liq qoplanadi (quyida tegishli bo'limlarga kiritilgan) ⁴² . Tirikchilik manbalarini tiklash bo'yicha harakatlarda ishtirok etish va Loyihaga ishga kirishda ustuvorlikka ega bo'lish. (9-bo'limga qarang)
Inshootlar	Doimiy va vaqtinchalik	Inshoot egalari	Qo'llash mumkin bo'lgan hollarda, inshootni o'rnini bosish qiymati barcha solilar va o'tish davridagi to'lovlarini o'z ichiga olgan holda joriy bozor qiymati bo'yicha to'lanadi. Qurilish boshlanishidan oldin egalarga barcha yaroqli materiallarni bepul olib ketishga ruxsat beriladi.
Daromadni boy berish	Foydalanishga yaroqli yer maydonlarining qisqarishi natijasida daromadni butunlay	Ijarachilar (F01 - F09)	LTOShning yillik maoshining olti barovariga teng miqdorda kompensatsiya (qonunda belgilangan 4 yilni va qo'shimcha 2 yilni o'z ichiga oladi, bu davr kreditlarni to'lash, yangi yer uchastkasini olish yoki mavjud yerlarni hosildorlik quvvatini

⁴² Hozircha kutilmaydi, lekin to'liqlik uchun kiritilgan.

Zarar turi	Hususiyatlar	Huquqqa ega shaxslar	Huquq
	boy berish yoki daromadning kamayishi		oshirish uchun mo'ljallangan) bug'doy yetishtirish qiymati asosida hisoblanadi (9.2-bo'limga qarang). Tirikchilik manbalarini tiklash bo'yicha harakatlarda ishtirok etish va Loyihaga ishga kirishda ustuvorlikka ega bo'lish (qo'llanishi mumkin bo'lgan hollarda) (9-bo'limga qarang). Loyiha bilan bog'liq ishga kirish uchun o'tkaziladigan tanlovda imtiyozga ega bo'lish.
		Ijarachining xodimlari (yoki ishchilar)	Ta'sir darajasiga qarab, LTOShlarga 6 oy yoki undan ko'proq muddat davomida ish haqi yoki eng kam ish haqi (qaysi biri yuqori bo'lsa) kompensatsiya sifatida to'lanadi. Tirikchilik manbalarini tiklash bo'yicha harakatlarda ishtirok etish va Loyihaga ishga kirishda ustuvorlikka ega bo'lish (qo'llanishi mumkin bo'lgan hollarda) (9-bo'limga qarang). Loyiha bilan bog'liq ishga kirish uchun o'tkaziladigan tanlovda imtiyozga ega bo'lish.
	Fermerlar tomonidan ishchilarga taqdim etilgan yaylov hududiga doimiy kirish imkoniyatining	Fermerlar va ishchilar, ular ijaraga olingan yerda hayvon boqishadi, hamda ishchilarga chorvani ijaraga beruvchi	Fermerlar yer unumdorligini oshirishni boshlaguniga qadar bo'lgan davrni qoplash uchun 12 oy davomida chorva uchun yem ta'minoti yoki 12 oylik yem qiymatiga teng nafaqa berish. Fermerlarning chorvalarining ma'lum foizi uchun ozuqa ta'minlanadi. Bu ta'minot ta'sirga uchragan yer maydoni

Zarar turi	Hususiyatlar	Huquqqa ega shaxslar	Huquq
	yo'qolishi tufayli yer yo'qotilishi.	LTOUXlar. ⁴³ (Bu holatda, kompensatsiyaga haqli bo'lgan hayvonlar to'g'ridan-to'g'ri cho'ponning o'ziga tegishli bo'lishi yoki uchinchi tomon – ya'ni ChIUX nomidan boqilayotgan bo'lishi mumkin).	hajmiga qarab belgilanadi. Barcha ishchilarning chorvalari hisobga olinadi. Boshqa fermerlar bilan muqobil yaylov imkoniyatlarini topishda ko'maklashish.
	Qurilish noqulayliklari va/yoki vaqtinchalik yer foydalanish natijasida kutilmagan o'tish davri ta'sirlari	Ijarachining xodimlari (yoki ishchilar)	Ta'sir darajasi va davomiyligiga qarab, LTOShlarga 2 oy yoki undan ko'proq muddat davomida ish haqi yoki eng kam ish haqi (qaysi biri yuqori bo'lsa) kompensatsiya sifatida to'lanadi. Tirikchilik manbalarini tiklash bo'yicha harakatlarda ishtirok etish va Loyihaga ishga kirishda ustuvorlikka ega bo'lish (qo'llanishi mumkin bo'lgan hollarda) (9-bo'limga qarang). Loyiha bilan bog'liq ishga kirish uchun o'tkaziladigan tanlovda imtiyozga ega bo'lish.
		Cho'ponlar (H01 - H04)	Ta'sir darajasi davomiyligiga qarab, LTOShlarga 2 oy yoki undan ko'proq muddat davomida ish haqi yoki eng kam ish

⁴³ Hozirgi vaqtda ishchilarga chorva hayvonlarini ijaraga beruvchi hech qanday Chorvani ijaraga beruvchi xonadon (ChIUX) aniqlanmadi. Ushbu band to'liq ma'lumot taqdim etish maqsadida kiritilgan bo'lib, agar bu guruh keyingi monitoring tadbirlari davomida aniqlansa, ularga tegishli huquqlar allaqachon belgilangan.

Zarar turi	Hususiyatlar	Huquqqa ega shaxslar	Huquq
			haqi (qaysi biri yuqori bo'lsa) kompensatsiya sifatida to'lanadi. Tirikchilik manbalarini tiklash bo'yicha harakatlarda ishtirok etish va Loyihaga ishga kirishda ustuvorlikka ega bo'lish. (9-bo'limga qarang). Loyiha bilan bog'liq ishga kirish uchun o'tkaziladigan tanlovda imtiyozga ega bo'lish.
	Yaylov yerlarining ta'sirga uchragani, vaqtinchalik jihozlar saqlash maydoni hududlari, yer osti kabel qurilishi va boshqalar sababli daromadning yo'qolishi ⁴⁴ .	Cho'ponlar (H01 - H04)/ Fermerlar (F01-F09) /Ishchilar (W01-W20 va W22-W23) (Bu holatda, kompensatsiyaga haqli bo'lgan chorva cho'ponning o'ziga tegishli bo'lishi yoki uchinchi tomon – ya'ni ChIUX nomidan boqilayotgan bo'lishi mumkin.)	Uch oy davomida chorva uchun ozuqa yoki vaqtinchalik qurilish ta'sirlari uchun unga teng keladigan nafaqa taqdim etish, ta'sir muddati hisobga olinib, bu davrni jami to'qqiz oygacha uzaytirish imkoniyati bilan.

⁴⁴ Bu ta'sir hozircha kutilmaydi, lekin yerdan vaqtincha foydalanish zarur bo'lgan hollarda hisobga olinadi.

Zarar turi	Hususiyatlar	Huquqqa ega shaxslar	Huquq
Tovar yoki xizmat ko'rinishida gi to'lovlarni yo'qotish	ChiUXdan tovar yoki xizmat ko'rinishidagi to'lovlarni yo'qotish	ChiUXdan chorvani ijaraga oladigan va tovar yoki xizmat ko'rinishidagi to'lov olish imkoniyatini yo'qotadigan ishchilar ⁴⁵	Bitta qo'y yoki unga teng keladigan kompensatsiya bilan ta'minlash ⁴⁶
Daraxtlarni boy berish	Doimiy	Daraxt egasi	Daraxtning o'lchamiga qarab va milliy qonunchilikka muvofiq (mustaqil baholash asosida) daraxt qiymatini qoplash. Daraxtning egasiga qurilishdan oldin uni mevasini bepul terib olish yoki daraxtni bepul kesib olishga ruxsat beriladi.
Hosilni boy berish	Doimiy	Hosil egasi	Yo'qotilgan hosilning o'rnini qoplash uchun urug'lar bilan ta'minlash (F04 fermerchilikni davom ettirmaydi. Shuning uchun u urug'lar qiymatiga teng bo'lgan boshqa tovarlarni tanlashi mumkin). Hosildan olinadigan boy berilgan daromad daromad sifatida qoplanadi (yuqorida qarang) ⁴⁷ .

⁴⁵ Bu ta'sir hozircha kutilmayapti, ammo to'liqlik uchun kiritilgan.

⁴⁶ Agar bu ta'sir amalga oshsa, bitta qo'y yetarliligi haqidagi taxmin qayta ko'rib chiqiladi. Hozircha bunday ta'sir kutilmayapti.

⁴⁷ Barcha ekin egalari ushbu urug'larni ekish uchun foydalanishi mumkin bo'lgan qolgan yer va tomorqa yerlariga ega (F04dan tashqari).

Zarar turi	Hususiyatlar	Huquqqa ega shaxslar	Huquq
Ko'chirish/ O'tish davri	Bir martalik to'lov	Inshoot egalari va foydalanuvchilari.	Inshootni yangi joyga ko'chirish/ko'chirish bilan bog'liq xarajatlar, shu jumladan zarurat tug'ilganda muqobil turar joy yoki mulkni tashish xarajatlari (inshootning umumiy qiymatining 5%).
Ijtimoiy ehtiyojman d	Doimiy yoki vaqtinchalik	LTOUXlar: (i) ayollar tomonidan boshqariladigan; (ii) daromadi past; (iii) keksa yoki nogiron a'zolari bor uy xo'jaliklari.	Boshqa kompensatsiyalarga qo'shimcha ravishda, eng kam ish haqining 6 barovari miqdorida reabilitatsiya nafaqasi. Ular, shuningdek, o'zlari yoki oila a'zolari uchun ish topishda yordam oladilar (masalan, rezyume tayyorlashda ko'mak, ish suhbatlari jarayonida qatnashish bo'yicha tavsiyalar) va zarurat tug'ilganda auktsion jarayonidan qanday foydalanish bo'yicha qo'shimcha yordam ham ko'rsatiladi.
Soliqlar, kreditlar yoki hosil shartnomal ari bo'yicha jarima to'lovlari	Loyiha natijasida fermerlarning hosil shartnomalari talablarini bajarmaslik yoki kreditlarni to'lay olmaslik sababli yuzaga kelgan jarimalar yoki soliqlarni to'lash.	Ijarachilar	Loyiha natijasida ekin ekilmagani sababli soliqlarni to'lamaslikdan kelib chiqqan jarimalar, loyiha tufayli kreditlarni to'lay olmaslik yoki fermer hosil shartnomalarini bajarmaganligi uchun yuzaga kelishi mumkin bo'lgan jarima xarajatlari. F04 fermeri butun yer maydonini yo'qotgan, shuningdek, uning ikki nafar ishchisi – W07 va W18 – bo'lgani sababli, ular o'z qishloq xo'jaligi kreditlarini boshqa yo'l bilan to'lash imkoniga ega emas. Shu sababli, ushbu LTOShlar uchun qishloq xo'jaligi kreditlarining to'liq summasi to'lab beriladi.

Zarar turi	Hususiyatlar	Huquqqa ega shaxslar	Huquq
Kutilmagan zararlar	Boshqa zararlar	Barcha ta'sirga uchragan shaxslar	TTTR tamoyillari va ushbu huquq matrisasidagi shunga o'xshash qoidalarga muvofiq.

8 Baholash va kompensatsiya

8.1 Umumiy ma'lumot

Ushbu TTTRni tayyorlash jarayonida, 2024-yil noyabr oyida, loyiha bo'yicha baholash va kompensatsiya talablarini aniqlash maqsadida mustaqil baholash kompaniyasi tomonidan inventarizatsiya tadqiqotlari o'tkazildi⁴⁸.

Loyiha bo'yicha O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2024 yil 14 martdagi 125-sonli "Qashqadaryo viloyatida quvvati 300 MVt bo'lgan quyosh fotoelektr stansiyasini hamda 75 MVt bo'lgan elektr energiyasini saqlash tizimini davlat-xususiy sheriklik shartlari asosida qurish va boshqarish to'g'risidagi"gi qarori tayyorlandi. Qarorning 8-bandiga muvofiq Energetika vazirligi qishloq xo'jaligi yerlaridan foydalanganligi (toifasini o'zgartirish) uchun qishloq xo'jaligi ishlab chiqarishidagi yo'qotishlarni qoplashdan (kompensatsiya to'lovlari) ozod qilinganligi sababli, O'zbekiston qonunchiligiga muvofiq, loyihani amalga oshirish uchun yer sotib olish uchun davlat organlariga hech qanday kompensatsiyani to'lash talab etilmaydi.

Shu bilan birga, daraxtlar, ekinlar va inshootlarni boy berish va tirikchilik manbalariga ta'sirlar LTOShlar tomonidan seziladi, shuning uchun bunday yo'qotishlar uchun kompensatsiyani hisoblash uchun aniqlangan usullar keyingi bo'limlarda ko'rib chiqiladi.

8.2 Baholash metodologiyasi

Boy berilgan mol-mulkni baholash to'liq o'rnini bosish qiymati bo'yicha amalga oshiriladi. Yer yoki inshootlarni o'rnini bosish qiymati (i) adolatli bozor qiymati (ii) tranzaksiya xarajatlari (iii) hisoblangan foizlar (iv) ta'mirlash xarajatlari va (v) qo'llanilishi mumkin bo'lgan boshqa to'lovlar. O'rnini qoplash qiymatiga mol-mulkning eskirish qiymati kiritilmaydi.

4.2-bandda aytib o'tilganidek, yerni boy berishni baholashning huquqiy asoslari quyidagi qonun hujjatlarida ko'rsatilgan:

⁴⁸ Baholash 2024-yil noyabr oyida amalga oshirilganligi sababli, loyiha ta'siriga uchragan shaxslarga (LTOSh) kompensatsiya to'lovlari amalga oshirilish vaqtida xarajatlar oshishi mumkin. Bu faqat yildan-yilga narxi o'zgarishi va inflyatsiyaga ta'sirchan bo'lgan tovarlarga taalluqli bo'ladi. Ushbu tovarlarning yuqori darajadagi ko'rib chiqilishi natijasida, O'zbekistonda bug'doy kabi mahsulotlarning narxi nisbatan barqaror ekanligi aniqlandi. Hatto 2024-yil boshidan 2024-yil oxirigacha bug'doy narxi pasaygan. Kompensatsiya to'lovlari amalga oshirilish vaqtida, tovar narxlarida sezilarli o'sish mavjudligini aniqlash uchun qo'shimcha tekshiruv o'tkaziladi va zarurat tug'ilganda tariflar oshiriladi (tariflar ushbu hisobotda belgilangan qiymatlardan pastga tushirilmaydi). Товар narxlarining ehtimoliy 2% gacha oshishini qoplash uchun zaxira byudjeti kiritilgan.

- O'zbekiston Respublikasining 2022 yil 29 iyundagi "Yer uchastkalarini kompensatsiya evaziga jamoat ehtiyojlari uchun olib Qo'yish to'g'risida"gi 781-sonli Qonuni.
- O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining 2011 yil 25 maydagi 146-sonli "Qishloq va o'rmon xo'jaligiga yetkazilgan zararni qoplash to'g'risida"gi qarori.
- O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining 2019 yil 16 noyabrdagi "Jismoniy va yuridik shaxslarning mulkiy huquqlarini ta'minlash tartiblarini hamda yer uchastkalarini olib Qo'yish va ularni qoplash tartibini yanada takomillashtirish to'g'risida"gi 911-son qarori.

O'zbekistonda baholash qoidalari Kreditor talablariga javob beradi, chunki ular ta'sirga uchragan inshootlar, ekinlar va mol-mulk uchun to'liq bozor qiymatini ham talab qiladi. Loyihani amalga oshirish uchun yer uchastkalarining barchasi davlat tashkilotlariga tegishli va shuning uchun ularni olib qo'yish Prezident qaroriga muvofiq belgilanadi. Buni "Masdar" Kreditor talablariga muvofiqligini tekshiradi. Keyingi bo'limlarda har xil turdagi yo'qotishlar uchun to'lanishi kerak bo'lgan kompensatsiya haqida batafsil ma'lumot berilgan.

8.3 Yer uchun kompensatsiya⁴⁹

Loyiha yer ijarachilariga ekinlardan olinadigan boy berilgan daromadlari (8.6-bo'limga qarang) va yer ijarasidan foydalanish huquqini yo'qotganliklari uchun o'rnini bosish qiymatini (shu jumladan, melioratsiya uchun) qoplashni rejalashtirgan. Ba'zi LTOShlarning 49 yillik, ba'zilari esa atigi 1 yillik ijara shartnomalari bo'lsa-da, ularning barchasiga bir xil tartib qo'llaniladi. Bunday qaror qabul qilishning sababi shundaki, har bitta 1 yillik ijara shartnomasi shu kungacha besh yil davomida har yili o'zgartirilgan, bu esa ijarachining shu yer uchatkasida uzoq muddat qolish niyatini ko'rsatadi.

O'zbekiston qonunchiligiga ko'ra, LTOUxlar yerga bo'lgan huquqni yo'qotganliklari uchun kompensatsiya talab qilishlari mumkin va Kreditorlar afzal ko'rilgan talabiga muvofiq, ularga o'rnini bosuvchi yer va yerga egalik huquqi kafolati berilishi kerak. Biroq 2021 yildan boshlab O'zbekistonda yer ijarasi faqat davlat tomonidan o'tkaziladigan kimoshdi savdolari orqali yer ijarachisi tomonidan sotib olinishi mumkin. Natijada, Loyiha LTOShlar nomidan o'rnini bosuvchi yer ololmaydi. Shu sababli, milliy qonuniy kompensatsiya huquqlariga asoslanib, LTOShlarga kompensatsiya to'lanadi, shuningdek, yer kimoshdi savdolarida o'rnini bosuvchi yer ijarasini sotib olish uchun yetarli bo'lgan qo'shimcha

⁴⁹ Baholash yondashuvi hozirda uchinchi tomon tomonidan ko'rib chiqilmoqda va o'zgarishi mumkin.

kompensatsiya ham to'lanadi⁵⁰. LTOShlarga loyiha xodimlari tomonidan yer ijarasini olish va kimoshdi savdolarida qatnashish uchun yordam ko'rsatiladi. Shuningdek, ular yerning yakuniy narxiga asoslangan holda, kimoshdi savdosi xarajatlarini qoplash uchun alohida moliyaviy qo'llab-quvvatlov bilan ta'minlanadi (odatda yer to'lovining 5%).

Yerning qiymati⁵¹ G'uzor (20,445,654 so'm) va Qamashi (12,891,359 so'm) tumanlaridagi 1 ga yerning o'rtacha qiymatidan kelib chiqib, tumanda o'tkazilgan kimoshdi savdolari bitimlarini ko'rib chiqish natijasida aniqlanadi, chunki xuddi shu o'lchamdagi o'rnini bosuvchi yer kimoshdi savdolari orqali sotib olinsa, aynan shuncha pul turgan bo'lar edi. Ushbu narxlar, xuddi shu o'lchamdagi o'rnini bosuvchi yer kimoshdi savdolari orqali sotib olinadigan taqdirda qancha pul turishini aniqlash uchun mustaqil baholovchi tomonidan o'tkazilgan tadqiqotga asoslangan.

Kimoshdi savdolarida yer ijarasi to'lovlari birinchi uch yil davomida foizsiz to'lanadigan bo'lsa, kompensatsiya ham uchta teng qismlarga bo'linib, uch yil davomida to'lanadi. LTOShlarga onlayn kimoshdi savdolariga kirish va yer uchastkalarini tanlashda (agar zarur bo'lsa) ma'muriy yordam ham ko'rsatiladi.

Loyiha, shuningdek, yer ijarachilariga kimoshdi savdosi jarayonida yuzaga keladigan har qanday xarajatlar (odatda yerning umumiy qiymatining 5%) hamda boshqa mumkin bo'lgan xarajatlar uchun kompensatsiya to'laydi. Bu xarajatlar tanlangan yer narxiga bog'liq bo'lgani uchun, ularni alohida da'vo qilish mumkin va yer baholash asosida beriladigan kompensatsiya ichiga qo'shib bo'lmaydi.

8.4 Servitut uchun kompensatsiya

Servitut huquqlari HEUT ostidagi 1,2238 ga va yer osti kabeli uchun 0,869 ga maydonga tegishli. Servitut huquqlari faqat IJSRQ yer egasiga taalluqli bo'ladi va shu sababli Prezident qarori yoki boshqa qonunchilik hujjatlariga muvofiq belgilanadi. Loyiha tasdiqlashicha, yerga servitut huquqini Qo'yish bironta odamga hech qanday salbiy ta'sir ko'rsatmaydi, shuning uchun Prezident qarorining amalga oshirilishi XMK, YeTTB va OTB talablariga javob beradi.

Yer foydalanuvchilariga servitut uchun kompensatsiya to'lash shart emas, chunki ular servitutda ekin ekishni va chorva mollarni o'stirishni davom ettira olishadi va hech qanday ta'sirga uchramaydi. Lekin, fermer F05ning yeriga vaqtinchalik ta'sir ko'rsatiladi, bu quyidagi 9.7 bo'limida muhokama qilinadi.

⁵¹ Bu ma'lumot baholovchi tomonidan Qamashi va G'uzor tumanlaridagi elektron kimoshdi platformasidagi uchta o'xshash bitimni ko'rib chiqish natijasida aniqlangan.

8.5 Mol-mulk uchun kompensatsiya

Ikkita mol-mulk (F01 fermer xo'jaligining cho'ponlar lageri va dumaloq molxona va F05 ning ko'chma vagonchasi) 2024 yil 22 iyulda baholandi, bu haqida ma'lumotlar 39 va 40-jadvallarda ko'rsatilgan. Cho'ponning ko'chma vagonchasini baholash uchun sotishning to'g'ridan-to'g'ri taqqoslash usuli va solishtirish yondoshuvi qo'llanildi. Uchta solishtirish analoglari bir nechta xususiyatlar bo'yicha tanlandi: kabinaning modeli, ishlab chiqarilgan yili va eskirganlik darajasi va boshqalar.

37-jadval. F05 fermer xo'jaligiga tegishli cho'ponning ko'chma vagonchasini baholash

Model nomi va ma'lumot manbai	Birlik	1-sonli taqqoslash analogi	2-sonli taqqoslash analogi	3-sonli taqqoslash analogi
Sotish narxi	(AQSh dollari)	2,000 AQSh dollari	1,823.94 AQSh dollari	2,379.06 AQSh dollari
O'zbekiston Respublikasi Markaziy bankining baholash sanasidagi kursi	-	12,610.04	12,610.04	12,610.04
Sotish narxi	(so'm)	25,220,080	23,000,000	30,000,000
Taklif narxi	-	Bozor	Bozor	Bozor
Savdolashishni hisobga olgan holda	%	0	0	0
Savdolashish hisobga olinganidan keyingi miqdor	-	25,220,080	23,000,000	30,000,000
Model nomi va ma'lumot manbai		https://www.olx.uz/d/obyavlenie/vagon-na-kolesah-s-ramoy-akfy-ID3CNdo.html	https://www.olx.uz/d/obyavlenie/vagon-sotiladi-holatiyahshi-ID3JQer.html	https://www.olx.uz/d/obyavlenie/stroitelnyy-vagonchik-na-kolesah-ID3Fs8S.html
Modelni hisobga olgan holda, %	---	0	0	0
Model hisobga olinganidan keyingi miqdor		25,220,080	23,00,000	30,000,000
Ishlab chiqarilgan yili	(Yil)	Ma'lumot yo'q	Ma'lumot yo'q	Ma'lumot yo'q
Ishlab chiqarilgan yilini hisobga olgan holda	%	0	0	0
Ishlab chiqarilgan yili hisobga olinganidan keyingi miqdor		25,220,080	23,000,000	30,000,000
Qulaylik (pechka, hammom, elektr va boshqalar)	Mavjud emas	Mavjud emas	Mavjud emas	Konditsioner BK
Qulaylikni hisobga olgan holda	%	0	0	0

Model nomi va ma'lumot manbai	Birlik	1-sonli taqqoslash analogi	2-sonli taqqoslash analogi	3-sonli taqqoslash analogi
Qulaylik hisobga olinganidan keyingi miqdor		25,220,080	23,000,000	30,000,000
Texnik holat	Tavsif	Qoniqarli	Qoniqarli	Qoniqarli
Eskirish darajasi	40.00%	40.00%	40.00%	40.00%
<i>Eskirganlikni hisobga olgan holda</i>	%	0.00%	0.00%	0.00%
Eskirganlik hisobga olinganidan keyingi miqdor		25,220,080	23,000,000	30,000,000
Yo'l harakati uchun shinalar	Tavsif	mavjud	mavjud	mavjud
<i>Shinalarni hisobga olgan holda</i>	---	0	0	0
Shinalar hisobga olinganidan keyingi miqdor		25,220,080	23,000,000	30,000,000
O'rnatilgan qo'shimcha materiallarning mavjudligi	Tavsif	Qo'shimcha materiallar yo'q	Qo'shimcha materiallar yo'q	Qo'shimcha materiallar yo'q
<i>Qo'shimcha materiallarni hisobga olgan holda</i>	%	0	0	0
Qo'shimcha materiallarni hisobga olinganidan keyingi miqdor		25,220,080	23,000,000	30,000,000
Barcha hisobga olishlar		0%	0%	0%
Og'irlik koeffitsientlari		1.0000	1.0000	0.0000
Og'irlik qiymati (ulushlar)		0.33	0.33	0.33
Baholashdan keyingi miqdor		8,406,693	7,666,667	10,000,000
Tavsiya etilgan bozor qiymati				

Tavsiya etilgan bozor qiymati sotuv va bozor narxlari oralig'ida bo'lgani uchun, u o'rnini bosish narxi sifatida hisoblanishi mumkin.

Quyidagi usul qiymat yondashuvidan foydalangan holda F01 fermer xo'jaligiga tegishli bo'lgan cho'ponlar lagerini baholash uchun quyidagi usul qo'llanildi.

38-jadval: Cho'pon lagerini (F1 fermer xo'jaligi) baholash

Qiymatni hisoblash formulasi			$\Pi_{np}=0,5 \cdot n \cdot Y_a [1 + n \cdot Y_a / 3 + Co(1 + 2n^2 Y_a^{2/3}) 100\%]$
Oldindan to'lov ulushi (Co)	0,30	1-bosqich	0,07
Qurilish muddati yillari soni (n)	1,0	2-bosqich	1,05
Yillik rentabellik darajasi (Ya)	0,140	3-bosqich	0,30
Konstanta K	0,5	4-bosqich	1,35
		5-bosqich	0,09
Yaxlitlangan			9,45%

39-jadval: Cho'pon lagerining qiymat yondashuvi asosida aniqlangan qiymati

22.07.2024 y. holatiga ko'ra aniqlangan cho'ponlar lagerining qiymati			
Qashqadaryo viloyati, G'uzor tumani, F01 fermer xo'jaligi			
Qisqacha texnik xususiyatlar			
Poydevor	Tosh		
Devor	Xom g'isht		
Oraliq qoplama	yog'och		
Tepa qismi qoplamasi	yog'och		
Tom qoplamasi	Loy bilan aralashgan yumshoq tom qoplamasi		
Pollar	Tuproq		
Oyna, eshik	yog'och / eshiksiz		
Tashqi qoplama ishlari	Loy qoplamali		
Ichki qoplama ishlari	Loy qoplamali		
Aloqa tizimi	-		
Qurilishning boshlanish sanasi	-		
Rekonstruktsiya sanasi	-		
Qurilish maydoni	30,03	m ²	
Balandligi (H)	3,00	m	
Qurilish hajmi	90,09	m ³	
1 m ³ narxi GKKKMQ (geodezik, kartografik, kadastr ko'rsatmalari, me'yorlar va qoidalar) -18-013-04 (1-qism, 354-jadval "v")	69,00		
Ayriladi: pollar-5,0%, eshiklar-5,0%, ichki sanitar-texnika va elektr ishlari bo'yicha - 18,0%: jami-28,0%.	19.32	so'm	
Qo'shiladi:	0.00	so'm	

22.07.2024 y. holatiga ko'ra aniqlangan cho'ponlar lagerining qiymati			
O'zgartirishlardan so'ng o'rnini bosish qiymati		49.68	so'm
Bino balandliging o'zgarish koeffitsienti	2,7	1,03	
Bino hajmining o'zgarish koeffitsienti		1,00	
O'zgarishlardan so'ng o'rnini bosish qiymati		51.17	so'm
Qurilish kapitalidagi o'zgarish		1,00	
Barcha o'zgartirishlardan so'ng 1991 yilda to'liq tiklangan		4,609.94	so'm
1 yanvar 2002 yil holatiga ko'ra Davlat statistika qo'mitasi indeksi		300,00	
1 yanvar 2003 yil holatiga ko'ra Davlat statistika qo'mitasi indeksi		1,391	
1 yanvar 2004 yil holatiga ko'ra Davlat statistika qo'mitasi indeksi		1,186	
1 yanvar 2005 yil holatiga ko'ra Davlat statistika qo'mitasi indeksi		1,210	
1 yanvar 2006 yil holatiga ko'ra Davlat statistika qo'mitasi indeksi		1,227	
1 yanvar 2007 yil holatiga ko'ra Davlat statistika qo'mitasi indeksi		1,340	
1 yanvar 2008 yil holatiga ko'ra Davlat statistika qo'mitasi indeksi		1,117	
1 yanvar 2009yil holatiga ko'ra Davlat statistika qo'mitasi indeksi		1,166	
1 yanvar 2010 yil holatiga ko'ra Davlat statistika qo'mitasi indeksi		1,010	
1 yanvar 2011 yil holatiga ko'ra Davlat statistika qo'mitasi indeksi		1,208	
1 yanvar 2012 yil holatiga ko'ra Davlat statistika qo'mitasi indeksi		1,215	12998,27
1 yanvar 2013 yil holatiga ko'ra Davlat statistika qo'mitasi indeksi		1,213	39,5325
1 yanvar 2014 yil holatiga ko'ra Davlat statistika qo'mitasi indeksi		1,219	
1 yanvar 2015 yil holatiga ko'ra Davlat statistika qo'mitasi indeksi		0,927	
1 yanvar 2016 yil holatiga ko'ra Davlat statistika qo'mitasi indeksi		1,057	
1 yanvar 2017 yil holatiga ko'ra Davlat statistika qo'mitasi indeksi		1,130	
1 yanvar 2018 yil holatiga ko'ra Davlat statistika qo'mitasi indeksi		1,311	
1 yanvar 2019 yil holatiga ko'ra Davlat statistika qo'mitasi indeksi		1,396	

22.07.2024 y. holatiga ko'ra aniqlangan cho'ponlar lagerining qiymati					
1 yanvar 2020 yil holatiga ko'ra Davlat statistika qo'mitasi indeksi		1,282			
1 yanvar 2021 yil holatiga ko'ra Davlat statistika qo'mitasi indeksi		1,071			
1 yanvar 2022 yil holatiga ko'ra Davlat statistika qo'mitasi indeksi		1,130			
1 yanvar 2023 yil holatiga ko'ra Davlat statistika qo'mitasi indeksi		1,170			
1 yanvar 2024 yil holatiga ko'ra Davlat statistika qo'mitasi indeksi		1,147			
1 iyul 2024 yil holatiga ko'ra Davlat statistika qo'mitasi indeksi		1,096			
Seysmik koeffitsient		1,150			
Seysmik xavfli joylarda qurilish ishlarini tuzatish		1,007			
Qayta o'rnini bosish qiymati			so'm		
Biznes foyda	0.094541067		so'm		
Baholash sanasidagi to'liq o'rnini bosish qiymati			so'm		
Jismoniy eskirishni aniqlash					
Jismoniy eskirishni aniqlash	Alohida tuzilma elementlarining salmoq o'lchovi, %	Salm oq o'lcho vni hisobga olish, %	Tuzilma kiritilgandan so'ng salmoq o'lchovi, %	Tuzilma elementlarining yemirilishi, %	O'rtacha yemirilish darajasini ifodalash
Poydevor	10	0,00	10,00	30	4,17
Devor	29	0,00	29,00	35	14,10
Tepa qismi qoplamasi	8	0,00	8,00	40	4,44
Tom qoplamasi	5	0,00	5.00	40	2.78
Pollar	5	5,00	0.00	0	0.00
Oyna, eshik	10	5,00	5.00	0	0.00
Qoplash ishlari	9	0,00	9.00	45	5.63
Ichki sanitar-texnika va elektr ishlari	18	18,00	0.00	0	0.00
Boshqa ishlar	6	0,00	6.00	45	3.75
Jami:	100	28,00	72,00		34,86
Baholash sanasiga to'liq o'rnini bosish qiymati					so'm
Bino va inshootlarning eskirishi va amortizatsiyasi foizlarda				34.86%	

22.07.2024 y. holatiga ko'ra aniqlangan cho'ponlar lagerining qiymati					
Eskirish qiymati, so'm				26,477,786	so'm
Ob'ekt nomi	Baholash sanasidagi o'rnini qiymati	to'liq bosish	Jismoniy eskirish	Jismoniy eskirish	Tashqi eskirish
Uy			34,86%	0%	0%
Bino va inshootning baholash sanasidagi eskirish qiymati (so'mda)					
Bino va inshootning baholash sanasidagi bozor qiymati (so'mda)					

O'zbekiston qonunchiligiga ko'ra, mol-mulkning eskirishi hisoblanadi. Biroq, kreditorlarning standartlari mol-mulkning eskirishi hisobga olinmasligini talab qiladi. Shuning uchun cho'ponlar lageri uchun eskirishdan oldingi qiymati baholanib, **so'mni** tashkil etadi.

F01 fermer xo'jaligi, shuningdek, qiymat yondashuvidan foydalangan holda baholangan dumaloq molxonaga ham egalik qilgan edi.

40-jadval: Dumaloq molxona qiymat yondashuvi asosida aniqlangan qiymati

Dumaloq molxonaning qiymat yondashuvi asosida aniqlangan qiymati		
Dumaloq molxona		
22.07.2024 yil holatiga		
Qashqadaryo viloyati, G'uzor tumani, F01 fermer xo'jaligi		
Qisqacha texnik xususiyatlar		
Poydevor	Tosh	
Devor	Xom g'isht	
Oraliq qoplama	yog'och	
Tepa qismi qoplamasi	yog'och	
Tom qoplamasi	Loy bilan aralashgan yumshoq tom qoplamasi	
Pollar	Tuproq	
Oyna, eshik	yog'och / eshiksiz	
Tashqi qoplama ishlari	Loy qoplamali	
Ichki qoplama ishlari	Loy qoplamali	
Aloqa tizimi	-	
Qurilishning boshlanish sanasi	-	
Rekonstruktsiya sanasi	-	
Qurilish maydoni	30,00	m ²
Balandligi (H)	1,60	m
Qurilish hajmi	48,00	m ³

<i>Dumaloq molxonaning qiymat yondashuvi asosida aniqlangan qiymati</i>			
1 m ³ narxi GKKKMQ (geodezik, kartografik, kadastr ko'rsatmalari, me'yorlar va qoidalar) -18-013-04 (1-qism, 279-jadval "a")		20,90	
Ayriladi: pollar-5,0%, eshiklar-5,0%, ichki sanitar-texnika va elektr ishlari bo'yicha - 18,0%: jami-28,0%.		5.85	so'm
Qo'shiladi:		0.00	so'm
O'zgartirishlardan so'ng o'rnini bosish qiymati		15.05	so'm
Bino balandliging o'zgarish koeffitsienti		1,00	
Bino hajmining o'zgarish koeffitsienti		1,00	
O'zgarishlardan so'ng o'rnini bosish qiymati		15.05	so'm
Qurilish kapitalidagi o'zgarish		1,00	
Barcha o'zgartirishlardan so'ng 1991 yilda to'liq tiklangan		722.30	so'm
1 yanvar 2002 yil holatiga ko'ra Davlat statistika qo'mitasi indeksi		300,00	
1 yanvar 2003 yil holatiga ko'ra Davlat statistika qo'mitasi indeksi		1,391	
1 yanvar 2004 yil holatiga ko'ra Davlat statistika qo'mitasi indeksi		1,186	
1 yanvar 2005 yil holatiga ko'ra Davlat statistika qo'mitasi indeksi		1,210	
1 yanvar 2006 yil holatiga ko'ra Davlat statistika qo'mitasi indeksi		1,227	
1 yanvar 2007 yil holatiga ko'ra Davlat statistika qo'mitasi indeksi		1,340	
1 yanvar 2008 yil holatiga ko'ra Davlat statistika qo'mitasi indeksi		1,117	
1 yanvar 2009yil holatiga ko'ra Davlat statistika qo'mitasi indeksi		1,166	
1 yanvar 2010 yil holatiga ko'ra Davlat statistika qo'mitasi indeksi		1,010	
1 yanvar 2011 yil holatiga ko'ra Davlat statistika qo'mitasi indeksi		1,208	
1 yanvar 2012 yil holatiga ko'ra Davlat statistika qo'mitasi indeksi		1,215	12998,27
1 yanvar 2013 yil holatiga ko'ra Davlat statistika qo'mitasi indeksi		1,213	39,5325
1 yanvar 2014 yil holatiga ko'ra Davlat statistika qo'mitasi indeksi		1,219	
1 yanvar 2015 yil holatiga ko'ra Davlat statistika qo'mitasi indeksi		0,927	
1 yanvar 2016 yil holatiga ko'ra Davlat statistika qo'mitasi indeksi		1,057	

<i>Dumaloq molxonaning qiymat yondashuvi asosida aniqlangan qiymati</i>					
1 yanvar 2017 yil holatiga ko'ra Davlat statistika qo'mitasi indeksi		1,130			
1 yanvar 2018 yil holatiga ko'ra Davlat statistika qo'mitasi indeksi		1,311			
1 yanvar 2019 yil holatiga ko'ra Davlat statistika qo'mitasi indeksi		1,396			
1 yanvar 2020 yil holatiga ko'ra Davlat statistika qo'mitasi indeksi		1,282			
1 yanvar 2021 yil holatiga ko'ra Davlat statistika qo'mitasi indeksi		1,071			
1 yanvar 2022 yil holatiga ko'ra Davlat statistika qo'mitasi indeksi		1,130			
1 yanvar 2023 yil holatiga ko'ra Davlat statistika qo'mitasi indeksi		1,170			
1 yanvar 2024 yil holatiga ko'ra Davlat statistika qo'mitasi indeksi		1,147			
1 iyul 2024 yil holatiga ko'ra Davlat statistika qo'mitasi indeksi		1,096			
Seysmik koeffitsient		1,150			
Seysmik xavfli joylarda qurilish ishlarini tuzatish		1,007			
Qayta o'rnini bosish qiymati					so'm
Biznes foyda	9,45%				so'm
Baholash sanasidagi to'liq o'rnini bosish qiymati					so'm
Jismoniy eskirishni aniqlash					
Jismoniy eskirishni aniqlash	Alohida tuzilma elementlarining salmoq o'lchovi, %	Salmoq o'lchovni hisobga olish, %	Tuzilma kiritilgan dan so'ng salmoq o'lchovi, %	Tuzilma elementlari ning yemirilishi, %	O'rtacha yemirilish darajasini ifodalash
Poydevor	19	0,00	19,00	40	16,17
Devorlar	18	0,00	18,00	40	15,32
To'shama va tom yopish	20	20,00	0,00	0	0,00
pollar	8	8,00	0,00	0	0,00
Deraza, eshik	9	9,00	0,00	0	0,00
Qoplama ishlari	2	2,00	0,00	0	0,00
Ventilyatsiya	2	0,00	2,00	0	0,00
Asos	12	12,00	0,00	0	0,00
Energiya	2	2,00	0,00	0	0,00

<i>Dumaloq molxonaning qiymat yondashuvi asosida aniqlangan qiymati</i>					
Boshqa ishlar	8	0,00	8,00	0	0,00
Jami:	100	53,00	47,00		31,49
Baholash sanasiga to'liq o'rnini bosish qiymati				████████	so'm
Bino va inshootlarning eskirishi va amortizatsiyasi foizlarda				31,49%	
Eskirish qiymati, so'm				████████	so'm
Ob'ekt nomi	Baholash sanasidagi to'liq o'rnini bosish qiymati	Jismoniy eskirish	Jismoniy eskirish	Tashqi eskirish	Jami eskirish
Dumaloq molxona	11,900,496	31,49%	0%	0%	31,49%
Bino va inshootning baholash sanasidagi eskirish qiymati (so'mda)					████████
Bino va inshootning baholash sanasidagi bozor qiymati (so'mda)					████████

Yuqorida aytib o'tilganidek, O'zbekiston qonunchiligiga ko'ra, mol-mulkning eskirishi hisoblanadi. Biroq, kreditorlarning standartlari mol-mulkning eskirishi hisobga olinmasligini talab qiladi. Shuning uchun dumaloq molxona uchun eskirishdan oldingi qiymati baholanib, ████████ **so'mni** tashkil etadi.

8.6 Qishloq xo'jaligi ishlab chiqarishi uchun kompensatsiya - doimiy foydalanish

Qishloq xo'jaligi yerlarini baholash mustaqil baholovchi tomonidan 2024-yil iyul oyida yakunlandi. Qishloq xo'jaligi ekinlaridan olingan daromadni quyidagi formula bo'yicha hisoblanadi:

$$NI = I - C$$

Bunda: NI = Haqiqiy sof daromad, I = Taxminiy yalpi daromad, C = Xarajatlarning umumiy qiymati.

- Taxminiy yalpi daromad (I) ta'sirga uchragan yer uchastkasining umumiy o'lchamini yetishtirilgan ekinining o'rtacha hosildorliga ko'paytirish yo'li bilan aniqlanadi.
- Xarajatlarning umumiy qiymati (C) ta'sirga uchragan yer uchastkasidan hosil olish bilan bog'liq barcha xarajatlarni, masalan, sug'orish xarajatlari, daromad solig'i va boshqa tegishli xarajatlarni o'z ichiga oladi.

Barcha ekilgan yerlar bug'doy va arpa yetishtirish uchun foydalanilgan lalmikor yerlardir. Eng yuqori daromad bug'doy yetishtirishdan olinadi, shuning uchun barcha yerlar bug'doy qiymati asosida hisoblangan.

1 gektar bug'doydan olinadigan daromad O'zbekiston bozor narxlari asosida hisoblab chiqildi. O'zbekistonda qishloq xo'jaligi ekinlari shu tarzda hisoblanadi va natijada 1 gektar uchun 1 511 940 so'm miqdorida daromad aniqlandi.

Sof daromad hisoblab chiqilgach, O'zbekiston qonunchiligiga ko'ra, qishloq xo'jaligi ishlab chiqarishidan yo'qotilgan umumiy daromadni aniqlash uchun bu miqdor 4 yilga ko'paytirildi.

Qo'shimcha ravishda, qarzlarni to'lash yoki qolgan yerning unumdorligini oshirish va avvalgi hosildorlik darajasiga yetkazish yoki yer kimoshdi savdosi orqali muqobil yer topish uchun yana 2 yilga teng daromad qo'shildi. Og'zaki ma'lumotlarga ko'ra, e-kimoshdi savdosi tizimi orqali yer olish uchun o'rtacha 2 yil talab etiladi. Bu jarayon Loyiha tomonidan monitoring qilinadi va Loyiha tomonidan qo'shimcha daromad to'lanib boriladi, biroq bu muddat 2 yildan oshmasligi sharti bilan.

Shu sababli, umumiy kompensatsiya bug'doy yetishtirishdan olingan daromadning 6 barobariga teng qilib hisoblendi.

41-jadval: Qishloq xo'jaligidan olinadigan daromadlar uchun kompensatsiya⁵²

Ijarachi	Mulk va turi	nomi	Yer uchastkasi turi	Ekin turi	Ta'sir ko'rgan ekin maydoni (ga)	Birlik qiymati	Loyiha kompensatsiyasi	Qo'shimcha ikki yilgacha bo'lgan davr
Loyiha maydoni								
F01	Qishloq xo'jalik yerlari	Yomg'ir suvi bilan sug'oriladigan yerlar	Bug'doy					
F03/F08	Qishloq xo'jalik yerlari	Yomg'ir suvi bilan sug'oriladigan yerlar	Bug'doy					
F04	Qishloq xo'jalik yerlari	Yomg'ir suvi bilan sug'oriladigan yerlar	Bug'doy					

⁵² Kompensatsiya daromadlari baholash hisob-kitoblarini uchinchi shaxs tomonidan olib borilayotgan tekshirish asosida o'zgarishi mumkin.

Ijarachi	Mulk va turi	nomi	Yer uchastkasi turi	Ekin turi	Ta'sir ko'rgan ekin maydoni (ga)	Birlik qiymati	Loyiha kompensatsiyasi	Qo'shimcha ikki yilgacha bo'lgan davr
F05	Qishloq xo'jalik yerlari		Yomg'ir suvi bilan sug'oriladigan yerlar	Bug'doy	████	████████████████	████████████████	████████
F06	Qishloq xo'jalik yerlari		Yomg'ir suvi bilan sug'oriladigan yerlar	Bug'doy	████	████████████████	████████████████	████████
F07	Qishloq xo'jalik yerlari		Yomg'ir suvi bilan sug'oriladigan yerlar	Bug'doy	████	████████████████	████████████████	████████
F09	Qishloq xo'jalik yerlari		Yomg'ir suvi bilan sug'oriladigan yerlar	Bug'doy	████	████████████████	████████████████	████████
HEUT								
F05	Qishloq xo'jalik yerlari - HEUT doimiy ustun poydevorlari uchun		Yomg'ir suvi bilan sug'oriladigan yerlar	Bug'doy	████	████████████████	████████████████	████████
Kirish yo'li								
F01	Yo'l uchun qishloq xo'jalik yerlari		Yomg'ir suvi bilan sug'oriladigan yerlar	Bug'doy	████	████████████████	████████████████	████████
F02	Yo'l uchun qishloq xo'jalik yerlari		Yomg'ir suvi bilan sug'oriladigan yerlar	Bug'doy	████	████████████████	████████████████	████████
Jami					████		████████████████	

8.7 Qishloq xo'jaligi ishlab chiqarishi uchun kompensatsiya - vaqtinchalik foydalanish

Vaqtinchalik ta'sirga uchragan yer uchastkasining, ya'ni HEUT yo'lagining o'lchamiga kelsak, haqiqiy sof daromad o'zgarishsiz qolmoqda. Buning sababi shundaki, qurilish

ishlari tugallangach, fermerlar HEUTning sanitariya-muhofaza zonasida va yer osti kabellari tepasida ekin ekishni qaytadan boshlashlari mumkin bo'ladi. Ekish uchun quyidagi cheklovlar qo'llaniladi:

- qishloq xo'jaligi dala ishlarida balandligi 4 metrdan yuqori bo'lgan mashina va uskunalaridan foydalanish (elektr havo uzatish liniyalarining sanitariya-muhofaza zonalarida) yoki yer haydash dala ishlari (kabel liniyalarining sanitariya-muhofaza zonalarida).
- 0,3 metrdan chuqurroq (yoki haydalgan yerlarda 0,45 metrdan ortiq) tuproq ishlari, shuningdek, tuproqni tekislash (yer osti elektr uzatish liniyalarining sanitariya-muhofaza zonalarida).

Ushbu ishlar hozirda Loyiha hududida amalga oshirilmayapti, shuning uchun ular LTOShlar uchun hech qanday buzilishlarni keltirib chiqarishi kutilmaydi.

Qurilish bosqichi davomida fermer ekin yetishtira olmaydi. Shu sababli, baholovchi tomonidan qurilish davrida LTOSh ekin yetishtira olmaydigan davr uchun bir yilga teng bo'lgan daromad kompensatsiyasi belgilandi. Kompensatsiya miqdori quyida keltirilgan:

42-jadal: Ekinlarga vaqtinchalik ta'sir

Ijarachi	Mulk nomi va turi	Yer uchastkasining turi	Ekin turi	Ta'sirga uchragan Ekin maydonlari (ga)	Birlik qiymati	Loyihaning kompensatsiyasi
F05	Qishloq xo'jalik yerlari – HEUT servituti vaqtinchalik (1 yil)	Yomg'ir suvi bilan sug'oriladigan yerlar	Bug'doy	■	■	■

Izoh: Yer osti kabeli faqat IJSRQga tegishli yerlarda quriladi. Shuning uchun bu yer uchun vaqtinchalik kompensatsiya talab qilinmaydi.

8.8 Daraxtlar uchun kompensatsiya

Daraxtlar 2024 yil 22 iyul holatiga ko'ra, o'rnini bosish usullaridan foydalangan holda qiymat yondashuvi bo'yicha baholandi.

Amaldagi qonunchilikka ko'ra, daraxtlar ko'chmas mulk sifatida tasniflanadi. Shuning uchun ta'sirga uchragan daraxtlar uchun kompensatsiya qiymat yondashuvi asosida hisoblandi. Qiymatga asoslangan yondashuvda kompensatsiya miqdorini aniqlash uchun quyidagi omillar hisobga olinadi:

- Ta'sirga uchragan mol-mulk joylashgan yerning turi va qiymati.

- Ta'sirga uchragan mol-mulkni tiklash yoki o'rnini bosish qiymati.
- Egasi mol-mulkdan foydalanish natijasida olishi mumkin bo'lgan potentsial daromad.
- Baholash vaqtigacha bo'lgan mol-mulkning holati va ishlatilishini hisobga oladigan eskirish koeffitsienti.

Umumiy hisoblash formulasi:

$$CH=Cz+Cr+EP-I$$

Bunda:

C_n = Mol-mulk qiymati

C_z = Yer uchastkasining qiymati

C_r = Mol-mulkni tiklash yoki o'rnini bosish qiymati

EP = Tadbirkorning daromadi

I = To'plangan eskirish

Izoh:

1. To'liq almashtirish qiymati talabini qondirish uchun, kompensatsiya hisob-kitobida ta'sirlangan daraxtlar uchun yig'ilgan amortizatsiya formuladan olib tashlandi.
2. Ta'sirlangan mevali daraxtlar uchun kompensatsiya faqat daraxtlarning aktiv sifatidagi qiymatini emas, balki meva hosilidan yo'qotilgan daromadni ham o'z ichiga oladi.
3. Meva hosilidan yo'qotilgan daromadni hisoblash qishloq xo'jalik ekinlari daromadi yo'qotilishini hisoblash uchun ishlatiladigan daromad yondashuvi asosida amalga oshiriladi. Biroq, yer maydoni hajmi o'rniga daraxtning diametri hisobga olinadi.

43-jadval: F01 fermer xo'jaligida joylashgan ikkita daraxt uchun hisob-kitob.

2024 yil 22 iyul holatiga ko'ra o'rnini bosish usulidan foydalangan holda qiymat yondashuvi asosida daraxtlarning bozor qiymati											
T/r	Nomi	Daraxtlarning diametri (sm)	Soni	"Binolar va turar-joy bo'lmagan binolar va inshootlarni qayta tiklashning kattalashtirilgan ko'rsatkichlarini to'plami" bo'yicha jadval No. GKMKMQ 18-013-2002	Birlik narxi so'mda.	Narxi 1991 yil narxlarida (so'mda) (hududiy koeffitsient bilan - 0,95).	Inshootlar uchun qurilish-montaj ishlari qiymatining o'sish indeksi (Cr va Cz yig'indisi)	O'rnini bosish qiymati (Cr va Cz yig'indisi)	Tadbirkor foydasi - %	118-betdagi holatni tuzatish. Binolar va inshootlarni qayta tiklash qiymati uchun umumlashtirilgan ko'rsatkichlar to'plami 4 (I)	Taklif etilayotgan qiymat (so'm, Cn)
1	Chinor	8 sm gacha	2	IV qism, 107-bet, 179-son					9,45%	1,00	
2	Jami		2								

8.9 Daromad butunlay boy berilganligi uchun kompensatsiya

Loyihaning (W07 va W18) ish beruvchining mol-mulkinging to'liq yoki ko'p qismini sotib olish natijasida barcha daromadlarini yo'qotadigan ishchilarga olti oylik muddat uchun ma'lum qilingan daromad summasi kompensatsiya qilanadi (ishchilar yangi ish topish yoki tirikchilik manbalarini tiklash uchun boshqa chora-tadbirlarni amalga oshirish uchun muddat). Agar ishchining daromadi O'zbekistondagi eng kam ish haqidan past bo'lsa, unga eng kam ish haqi qo'llaniladi.

8.10 Daromad vaqtincha boy berilganligi uchun kompensatsiya

Loyiha qurilishi natijasida yuzaga keladigan o'tish davri ta'sirlari tufayli (masalan, portlatish shovqini sababli chorva vaqtincha ko'chirilishi kerak bo'lishi mumkin) qo'shimcha xarajatlarni qoplash uchun ishchilar yoki cho'ponlarga kompensatsiya to'lanadi. Ushbu o'tish davri ta'sirlari butun qurilish muddati davom etishi kutilmaydi, balki chorva ozuqasi yoki vaqtincha turar joy uchun bir martalik to'lov sifatida amalga oshiriladi. Kompensatsiya ishchi yoki cho'ponning hisobotda ko'rsatilgan daromadi miqdorida ikki oy davomida to'lanadi. Agar ishchi yoki cho'ponning hisobotdagi daromadi O'zbekistonning minimal ish haqidan past bo'lsa, minimal ish haqi miqdori qo'llaniladi. Agar ishchi yoki cho'pon ikki oydan ko'proq muddatga ta'sir ko'rsa, ular ta'sir darajasi va davomiyligiga qarab ushbu kompensatsiyani oshirishni so'rashlari mumkin.

8.11 Yaylov yerlariga ta'sirlar, jihozlarni vaqtincha saqlash maydoni joylari, yer osti kabel qurilishi va boshqalar (chorva mollari uchun yem) tufayli daromadlarni boy berish

Agar cho'ponlar qurilish vaqtida vaqtincha yaylovlardan foydalanish imkoniyatini yo'qotsa, ular chorvalarini shu muddat ichida uyda saqlashga majbur bo'lishi mumkin, bu esa qo'shimcha xarajatlarni talab qiladi. Yer foydalanuvchilariga yaylov uchun muqobil yer taqdim etiladi yoki ularning yer yoki yerga kirish imkoniyatidan vaqtinchalik mahrum bo'lishi uchun pul kompensatsiyasi to'lanadi. Bu to'lov yer foydalanib bo'lmaydigan muddatga mos ravishda uch oylik chorva ozuqasi miqdorida amalga oshiriladi. Ushbu ta'sir faqat vaqtinchalik bo'lishi kutilmoqda, shuning uchun kompensatsiya hisob-kitobi uch oylik ozuqa bilan cheklangan.

Har xil turdagi chorvalar har xil turdagi ozuqalarni har xil miqdorda talab qilishi sababli, ot/eshak, echki, qo'y (yoki mayda shoxli chorva) va qoramollar uchun alohida hisob-kitoblar amalga oshirilgan.

44-jadval. Ot/eshak uchun o'rtacha yem iste'moli va xarajatlari

No	Ozuqa	Birlik	Iste'mol	Ozuqa narxlari	Xarajat
----	-------	--------	----------	----------------	---------

			Kunlik	Oylik	Yillik		Kunlik	Oylik	Yillik
1	Aralash ozuqa	kg	2	60	720	3,097	6,194	185,820	2,229,840
2	Kepak	kg	2	60	720	2,881	5,762	172,860	2,074,320
3	Qoramol uchun yem (bug'doy, makkajo'xori va boshqalar qoldiqlari)	kg	2	60	720	4,244	8,488	254,640	3,055,680
4	Somon zahirasi	dona	2	60	720	16,000	32,000	960,000	11,520,000
5							52,444	1,573,320	18,879,840

45-jadval. Echki uchun o'rtacha yem iste'moli va xarajatlari

№	Ozuqa	Birlik	Iste'mol			Ozuqa narxlar		Xarajat	
			Kunlik	Oylik	Yillik	Kunlik	Oylik	Yillik	
1	Arpa	kg	0.1	3	36	4,007	401	12,021	144,252
2	Kepak	kg	0.1	3	36	2,881	288	8,643	103,716
3	Yorma	kg	0.1	3	36	8,531	853	25,593	307,116
4	Somon zahirasi	dona	0.2	6	72	16,000	3,200	96,000	1,152,000
5	Jami						4,742	142,257	1,707,084

46-jadval. Qo'y uchun o'rtacha yem iste'moli va xarajatlari

№	Ozuqa	Birlik	Iste'mol			Ozuqa narxlar		Xarajat	
			Kunlik	Oylik	Yillik	Kunlik	Oylik	Yillik	
1	Arpa	kg	0.2	6	72	4,007	801	24,042	288,504

2	Kepak	kg	0.2	6	72	2,881	576	17,286	207,432
3	Yorma	kg	0.2	6	72	8,531	1,706	51,186	614,232
4	Somon zahirasi	dona	0.25	7.5	90	16,000	4,000	120,000	1,440,000
5	Jami						7,084	212,514	2,550,168

47-jadval. Qoramol uchun o'rtacha yem iste'moli va xarajatlari

№	Ozuqa	Birlik	Iste'mol			Ozuqa narxlar ri	Xarajat		
			Kunlik	Oylik	Yillik		Kunlik	Oylik	Yillik
1	Po'stloq	kg	1	30	360	3,447	3,447	103,410	1,240,920
2	Qoramol uchun yem (bug'doy, makkajo'xori va boshqalar qoldiqlari)	kg	1	30	360	4,244	4,244	127,320	1,527,840
3	Aralash ozuqa	kg	1	30	360	3,097	3,097	92,910	1,114,920
4	Somon zahirasi	dona	0.5	15	180	16,000	8,000	240,000	2,880,000
5	Jami						18,788	563,640	6,763,680

Quyidagi 48-jadvalda har bir turdagi chorva hayvonlari uchun kunlik, oylik va yillik o'rtacha iste'mol miqdori so'mda keltirilgan.

48-jadval. Chorva ozuqasining o'rtacha narxi (so'mda)

№	Nomi	Kunlik ozuqa iste'moli (so'm)	Oylik ozuqa iste'moli (so'm)	Yillik ozuqa iste'moli (so'm)
2	Ot / eshak	52,444	1,573,320	18,879,840
3	Echki	4,742	142,257	1,707,084

4	Qo'y (kichik qoramol)	7,084	212,514	2,550,168
5	Qoramol	18,788	563,640	6,763,680

Bu ta'sir hozircha kutilmayapti, lekin vaqtinchalik ishchilar turar joyi Loyiha hududidan tashqarida joylashsa, talab qilinishi mumkin.

8.12 Ta'sirga uchragan inshootlarni ko'chirish uchun o'tish davridagi yordam

Chorvaga ega bo'lgan fermerlar, o'z chorvalarini boqayotgan ishchilar va chorvalarini ishchilarga ijaraga berayotgan ChIUX (LRH) o'z hayvonlari uchun oziq-ovqat zaxirasiga ega bo'lishi kerak, toki qolgan yer unumdorligi qo'shimcha hayvonlarni boqish uchun yetarli darajaga yetguncha. O'tish davrida yordam sifatida 12 oylik chorva oziq-ovqati yoki shunga teng miqdordagi mablag' fermerlar, ishchilar va ChIUX tomonidan ozuqa sotib olishlari uchun taqdim etiladi. Chorva ozuqasining narxi yuqoridagi 8.11-bo'limda aniqlangan. Shu sababli, 49-jadvalda LTOShlarga tegishli bo'lgan va yaylov yerlarini yo'qotish oqibatida zarar ko'radigan hayvonlar uchun zarur bo'lgan yem qiymatini hisoblashda yillik yem (ya'ni 12 oylik) bahosi asos qilib olingan.

Loyiha ta'siriga uchragan fermer LTOShlar o'z yerlarining barchasini yo'qotmaydi, va qolgan yerlar qurilish bosqichida ham yaylov sifatida foydalanilishi mumkin. Shu sababli, chorvador LTOUXlar (fermer xo'jaliklari) Loyiha doirasidagi yer olish tufayli boqib bo'lmaydigan chorvalar sonining foizi asosida kompensatsiya oladi. Bu kompensatsiya ta'sirga uchragan yer maydoni hajmiga qarab aniqlangan.

Boshqacha aytganda, agar F01 fermeri o'z yerining 54 foizini yo'qotayotgan bo'lsa, uning chorvalarining 54 foizi yaylovga kira olmaydi deb hisoblanadi, to'g'ri yer unumdorligi orttirilguniga qadar.

Hisob-kitoblarni soddalashtirish maqsadida (ya'ni aniq hayvon sonini emas, balki xarajatni aniqlash uchun), umumiy chorva ozuqasi xarajatlari ta'sirga uchragan yer maydoni foiziga ko'paytirildi:

$$FF = (S + C + H + G) \times LI\%$$

FF – fermerlar uchun umumiy ozuqa xarajati

S – qo'ylar uchun ozuqa narxi

C – sigirlar uchun ozuqa narxi

H – otlar uchun ozuqa narxi

G – echkilar uchun ozuqa narxi

LI% – ta'sirga uchragan yer maydonining foizi

F03/F08 fermer xo'jaligi bir yer uchastkasining 98 foizini, ikkinchisining esa 1 foizini yo'qotadi. F03 yer uchastkasi kichik (80 ga) va to'liq qishloq xo'jaligi yeridir, F08 esa 7 502 ga bo'lib, qishloq xo'jaligida ishlatilmagan. Biroq hisobotda aynan qaysi yerda chorvalar boqilganligi ko'rsatilmagan. Shuning uchun ikkala yer maydonining umumiy hajmi va ta'sirga uchragan maydonlar qo'shib, loyiha ta'siriga uchrashi mumkin bo'lgan chorvalarning foizi aniqlangan:

$$(78,8 \text{ ga} + 74,2 \text{ ga}) / (80 \text{ ga} + 7 502 \text{ ga}) = 0,020 \text{ (yoki 2\%)}$$

Barcha ish chorvalariga ozuqa yoki unga teng miqdorda pul kompensatsiyasi taqdim etiladi, chunki fermer LTOUXlar o'z chorvalarini birinchi o'ringa qo'yishlari tabiiy, va natijada ish hayvonlari uchun qo'shimcha ozuqa kerak bo'lishi ehtimoli yuqori.

ChIUX tomonidan cho'ponlarga hayvonlarini ijaraga berish holati aniqlanmagan va ular ushbu kompensatsiyaga loyiq emas. Ishchilarga hayvonlarini ijaraga beradigan birorta ham ChIUX aniqlanmagan⁵³.

⁵³ Ba'zi ishchilar hayvonlarni kimdan ijaraga olganligini oshkor qilishni xohlamadilar. Agar monitoring natijasida ushbu ta'sir aniqlansa, ushbu kompensatsiya taqdim etiladi. ChIOX tomonidan egalik qilinayotgan hayvonlarning soni aniqlanib, hisoblab chiqiladi va kompensatsiya xarajatlari zaxira byudjetidan qoplanadi.

49-jadval. Yaylov yo'qolishi sababli chorva yem ta'minoti (so'mda)

	Qo'y	Yillik yem miqdori (qo'y uchun)	Sigir	Yillik yem miqdori (sigir uchun)	Eshak/Ot	Yillik yem miqdori (eshak va ot uchun)	Echki	Yillik yem miqdori (echki uchun)	Jami chorva	Ta'sir ko'rgan yer foizi	Umumiy xarajatlar
F01	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■
F03/08	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■
F04	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■
F05	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■
F06	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■
F07	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■
W01	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■
W02	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■
W04	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■
W05	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■
W06	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■
W09	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■
W11	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■
W07	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■
W18	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■
W12	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■
W13	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■
W14	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■
W15	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■
W16	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■
W17	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■
Total	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■

8.13 Ijtimoiy ehtiyojmand uy xo'jaliklarni qo'llab-quvvatlash

Ta'sirlangan inshootlarning egalari (F01 va F05) hamda uch ishchi – asosan ko'chma treylardan foydalanadigan ishchi (W13) va F01ga tegishli kabinadan foydalanadigan ikki ishchi (W02, W06) – inshootlarni yangi joyga ko'chirish uchun o'tish davri yordami bilan ta'minlanadi. Bu mablag' aktiv qiymatining 5% miqdorida belgilangan. Ushbu xarajat milliy standartlarga muvofiq aniqlangan bo'lib, Lender talablari bilan ham mos keladi. Ushbu to'lovlarni Masdar boshqaradi. Kompensatsiya shartnomalarini oshkor qilish jarayonida tuzilmalarni ko'chirish uchun kelishilgan vaqt, yangi joylashuv va egalarning boshqa istaklari kabi aniq tafsilotlar muhokama qilinadi va kompensatsiya shartnomalariga qo'shiladi.

8.14 Kompensatsiya paketlari

LTOShlar, ChIUXdan chorva hayvonlarini ijaraga olgan holda, o'zlari ijaraga olgan podadan hayvonlar shaklida tovar yoki xizmat ko'rinishidagi to'lovlar oladi. Agar LTOShlar ChIUXga tegishli qo'ylarni boqish imkoniyatidan mahrum bo'lsa, ular ushbu tovar yoki xizmat ko'rinishidagi to'lovlardan mahrum bo'ladilar.

Tovar yoki xizmat ko'rinishidagi to'lovlarni qoplash maqsadida, LTOShlar bitta qo'y (loyiha hududida boqiladigan asosiy hayvon qo'y bo'lgani sababli) yoki bitta qo'y qiymatiga teng kompensatsiya olish huquqiga ega bo'ladi.

2025 yilda qo'y narxi 1 kg⁵⁴ uchun 35 485,13 so'mdan 79 535,63 so'mgacha bo'lgan. Voyaga yetgan qo'y og'irligi 45-100 kg orasida. O'rtacha narx va o'rtacha og'irlik asosida bitta qo'y qiymati 4 169 502,55 so'm deb hisoblangan.

Loyiha ta'siriga uchragan ChIUXlar aniqlanmagan, chunki ular hayvonlarini boqish sonini kamaytirish zarurati bo'lmagan cho'ponlarga ijaraga berishda davom etadilar. Shunday qilib, ChIUXdan qo'y ijaraga olgan ishchilardan hech biri tovar yoki xizmat ko'rinishidagi to'lovlarni yo'qotgan deb aniqlanmagan⁵⁵.

8.15 Soliqlar, kreditlar yoki hosil yetkazib berish bo'yicha shartnomalar uchun jarima to'lovlari

Kadastr bo'limi bilan telefon orqali o'tkazilgan maslahatga ko'ra, so'nggi uch yil davomida yog'ingarchilikning kamligi sababli hosil past bo'lgani uchun 2024 yilda fermerlar bilan hosil yetkazib berish bo'yicha shartnomalar tuzilmagan. Shuning uchun, loyiha ta'siri ostidagi shaxslar (LTOSh) tomonidan hosil yetkazib berish yoki to'lovlar bo'yicha

⁵⁴ <https://www.selinawamucii.com/insights/prices/uzbekistan/live-sheep/>

⁵⁵ Ba'zi ishchilar kimdan chorvani ijaraga olganliklarini oshkor qilishni xohlamadilar. Agar monitoring natijasida bu ta'sir tasdiqlansa, ushbu kompensatsiya taqdim etiladi. Shu nuqtada, ChIOX tomonidan to'lov sifatida berilgan chorva hayvonlari soni aniqlanib, hisob-kitob qilinadi va kompensatsiya xarajatlari zaxira byudjetdan qoplanadi.

belgilangan kvotalarga rioya qilinmagan taqdirda hech qanday salbiy ta'sirlar kutilmayapti.

Monitoring davomida LTOShlarning hosildan zarar ko'rish natijasida kreditlarini to'lashda qiyinchilikka uchraganliklari aniqlansa, bunday holatda yuzaga kelgan jarimalar Loyihadan to'lab beriladi. Loyiha, odatda, LTOShlar o'z hosillari uchun to'lov oladigan vaqtdan oldin ularga kompensatsiya to'lashni rejalashtirmoqda, bu esa LTOShlarning to'lovni kechiktirish holatiga tushmasligini ta'minlaydi. Ushbu band favqulodda choralar sifatida kiritilgan bo'lib, agar LTOShlar to'lovni amalga oshira olmasa, vaziyatni yumshatishga xizmat qiladi.

LTOShlar F04, W07 va W18 doimiy ta'sirga uchraydi, shuning uchun ular o'z kreditlarini to'lashda qiyinchiliklarga duch kelishlari mumkin. Shu sababli, ularning kreditlarini to'lash bo'yicha to'lovlar Loyiha kompensatsiyasi tarkibiga kiritiladi.

- LTOSh F04 o'z kredit miqdorini oshkor qilmagan, shuning uchun boshqa LTOShlar olgan kreditlar asosida u taxminan [REDACTED] so'm deb baholangan.
- LTOShlar W07 va W18 har biri [REDACTED] so'mlik kreditga ega.
- Umumiy talab etilayotgan summa [REDACTED] so'm (yoki [REDACTED] AQSH dollari)ni tashkil qiladi⁵⁶.

Mazkur kreditdan xalos etish to'lovi, agar ular doimiy ta'sirga uchragan deb aniqlansa, qo'shimcha LTOShlarga ham beriladi (masalan, agar F07 ishchilari dehqonchilikdan voz kechishga qaror qilsa). Biroq, ushbu hisobot yozilgan vaqtda faqat F04, W07 va W18 LTOShlar doimiy ta'sirga uchragan deb hisoblanmoqda.

8.16 Zaif uy xo'jaliklarini qo'llab-quvvatlash

Zaif uy xo'jaliklariga (25-jadval) O'zbekistonning minimal ish haqi miqdorida olti oylik qo'shimcha to'lov ko'rinishida qo'shimcha yordam ko'rsatiladi. Bu boshqa yo'qotishlar uchun beriladigan kompensatsiyadan tashqari bo'lib, TTTR jarayonida yuzaga keladigan qo'shimcha transport xarajatlari va boshqa to'lovlarni qoplashga yordam beradi.

Zaif LTOSh bo'lgan uy xo'jaliklari Loyiha Ijtimoiy menejeri tomonidan qo'shimcha yordam oladi, jumladan, ular uchun qulay joyda yuzma-yuz uchrashuvlar tashkil etiladi. Ular, shuningdek, o'zlari yoki oila a'zolari uchun ish topishda yordam oladilar (masalan, rezyume tayyorlash va ish suhbatida qatnashish bo'yicha maslahatlar). Agar kerak bo'lsa, ularga auktsion jarayonidan foydalanish bo'yicha qo'shimcha yordam ham ko'rsatiladi (Agar Ijtimoiy masalalar bo'yicha menejer ushbu vazifalarni bajarish uchun zarur ko'nikmalarga ega bo'lmasa, malakali maslahatchi yollanadi). Yuqorida ta'kidlanganidek, agar ular auktsion jarayoni orqali yangi yer olishda muvaffaqiyatga erishsalar, auktsion

⁵⁶ Kreditning umumiy miqdori kompensatsiya to'plamlarini oshkor qilish jarayonida tekshiriladi.

xarajatlarini (odatda yer qiymatining 5 foizi) birinchi to'lov bilan qaytarib olish imkoniyatiga ega bo'ladilar.

Zaif LTOSh shuningdek, turmush tarzini tiklash faoliyatida ishtirok etish huquqiga ega bo'ladilar va Loyiha bilan bog'liq ish o'rinlariga (tegishli hollarda) ustuvor ravishda tanlab olinadilar.

Monitoring va baholash jarayoni davomida zaif toifadagi LTOShlarning holati doimiy ravishda qayta ko'rib chiqiladi va nazorat qilinadi, zarur choralar har chorakda tayyorlanadigan monitoring hisobotlarida qayd etiladi hamda kerak bo'lganda amalga oshiriladi. Agar yangi ma'lumotlar paydo bo'lsa, Masdar qo'shimcha zaif toifadagi LTOShlarni qo'llab-quvvatlash majburiyatini oladi.

8.17 Kompensatsiya Paketlari

Kompensatsiya paketlari fermerlar F01-F09, ishchilar W01-W23 va cho'ponlar H01-H04 uchun aniqlandi hamda har bir LTOShga oshkor qilinadi/xabar beriladi (ma'lumotlarni oshkor qilish bo'yicha dastlabki maslahatlashuvlar 2025-yil iyun oyida yakunlandi). Yozma kompensatsiya kelishuvlari hisob-kitob qanday amalga oshirilgani bo'yicha "Yer uchun kompensatsiya kelishuvi bo'yicha qo'llanma – YKKQ" shaklidagi tushuntirishni o'z ichiga oladi va LTOShlarga kompensatsiya kelishuvlarini imzolash, muzokara olib borish yoki boshqa harakatlarni ko'rib chiqish uchun ikki hafta muddat beriladi. Oshkor etish vaqtida barcha LTOShlar xohlasalar, o'zlarining baholash tadqiqotlarini o'tkazish imkoniyatiga ega ekanliklari haqida xabardor qilinadilar. Har bir LTOSh uchun Kompensatsiya shartnomasi (KSh) va Yer uchun kompensatsiya bo'yicha kelishuv bo'yicha qo'llanma (YKKQ) alohida tarzda moslashtiriladi va ularning to'plamiga oid aniq ma'lumotlarni o'z ichiga oladi.

Kompensatsiya kelishuvlari, shuningdek, barcha LTOShlar uchun mavjud bo'lgan turmush tarzini tiklash faoliyatlari doirasidagi qo'shimcha yordam haqida umumiy ma'lumot beradi. Ushbu faoliyatlar keyingi bo'limda muhokama qilinadi.

50-jadval har bir LTOSh uchun talab qilinadigan kompensatsiya miqdorining qisqacha sharhini taqdim etadi.

50-jadval: Loyiha kompensatsiyasi (so'm)

ID raqami	Yo'qotilgan yer ijarasi uchun kompensatsiya (yaylov va qishloq xo'jaligi)	Yerning vaqtinchalik yo'qolishi uchun kompensatsiya	Yo'qotilgan aktivlar uchun kompensatsiya	Egasi bo'lgan chorva mollari uchun o'tish xarajatlari (ishchilar, cho'ponlar)	Kutilmagan o'tish ta'sirlari uchun kompensatsiya (ishchilar)	Yo'qotilgan daromad uchun kompensatsiya (doimiy)	Kredit to'lovlari uchun kompensatsiya	Soliq to'lanmaganligi yoki hosilni yig'ib olish bo'yicha shartnomalar bajarilmaganligi natijasida jarimalarni qoplash	Daraxtlarning yo'qolishi (Daraxtlarning yo'qolishi bilan bog'liq zararlarni qoplash)	Yo'qotilgan ekinlar uchun kompensatsiya	Ko'chirish / o'tish xarajatlari	Zaiflik bo'yicha nafaqa	Talab qilinadigan umumiy kompensatsiya
F01													
F02													
F03													
F08													
F04													
F05													
F06													
F07													
F09													
W01													
W02													
W03													
W04													
W05													
W06													
W07													
W08													
W09													
W10													
W11													
W12													
W13													
W14													
W15													
W16													
W17													
W18													
W19													
W20													
W22													
W23													
H01													
H02													
H03													
H04													
Jami													

9 Tirikchilik manbalarini tiklash bo'yicha tadbirlar

9.1 Umumiy ma'lumot

O'zbekiston qonunchiligiga ko'ra tirikchilik manbalarini tiklash dasturlarini amalga oshirish talab qilinmasa-da, ular Kreditorlar talablariga muvofiq taqdim etilishi lozim. Tirikchilik manbalarini tiklash bo'yicha tadbirlar LTOShlarga tirikchilik darajasini Loyiha boshlanishidan oldingi holatga qaytarish yoki yaxshilashga yordam berish maqsadida belgilangan. Belgilangan tadbirlar aniqlangan ta'sirlarga mutanosib hisoblanadi. Ushbu tadbirlar maydonga tashriflar va maslahatlashuv tadbirlari chog'ida LTOShlar bilan maslahatlashgan holda ishlab chiqilgan.

Loyiha LTOShlarning tirikchilik manbalariga quyidagicha ta'sir qiladi:

- F04 - barcha yerlarini va tirikchilik manbalaridan foydalanish imkoniyatini boy beradi
- W07 va W18– F04 fermerida ishlaganliklari sababli ishsiz qoladilar
- F01-F03 va F05-F09 – yerlarining bir qismini va tirikchilik manbalaridan foydalanish imkoniyatini boy beradi
- W01-W06, W08-W17, W19-W20 va W22-W23 - Loyihaning qurilishi vaqtinchalik ta'sir ko'rsatadi.
- H02 - yaylov yerlarining eng katta qismini yo'qotadi
- H01 va H03-H04 - yaylov yerlarining bir qismini yo'qotadi.

Tirikchilik manbalarini tiklash bo'yicha tadbirlarini tanlashlari haqida so'ralganda, fermer LTOUxlari yer unumdorligini oshirish (shu jumladan sug'orish va quduqlar), o'quv kurslari, ishga joylashish imkoniyatlari va yo'llarni yangilash masalalarini muhokama qilishdi. Tomorqa yerlarini melioratsiya qilish foydali bo'lishini ham aytishdi. "Masdar" Loyiha uchun korporativ ijtimoiy mas'uliyat faoliyati doirasida yo'llarni yangilash, quduqlar qurish va sug'orish imkoniyatlarini aniqlamoqda. Ehtimoliy turmush tarzini tiklash manbalari bo'yicha ishlar quyida muhokama qilingan.

9.2 Yer unumdorligini oshirish

2024 yil sentyabr oyida maydonga tashrif buyurish davomida, barcha ijarachilar (F04 ijarachidan tashqari - u yerining 100 foizini boy beradi) so'ralganida, Loyiha tomonidan LTOShlarga yerlarining unumdorligini oshirishda yordam ko'rsatilsa, ular qolgan yerlaridan foydalanishni davom ettirish istagini bildirgan.

Tomchilatib sug'orish tizimini joriy etish orqali yer unumdorligini oshirish imkoniyati ko'rib chiqildi, ammo suv tanqisligi tufayli va lalmikor yerlarning xususiyatlari sababli, bu amaliyotni qo'llash deyarli imkonsiz ekanligi aniqlandi.

Hosildorlikni oshirishning yanada samarali yondashuvi yerni har besh yilda dam oldirishdan iborat. Bu davrda hech qanday ekinlar ekilmaydi, va tuproqni tabiiy ravishda tiklash uchun vaqt beriladi. Bundan tashqari, dam oldirish davrida tuproqni o'g'itlar va o'ziga xos oziq moddalar bilan boyitish tuproqning muhim vitaminlarini tiklashga yordam beradi va natijada keyingi yillarda hosildorlik sezilarli darajada oshadi. Biroq, bu afzalliklarga qaramay, O'zbekistonda bu davriy yer dam olish amaliyoti kamdan-kam qo'llaniladi. Aksariyat fermerlar yillik daromadlaridan voz kechishni istamagani uchun, yerga qayta-qayta ekin ekib, tuproqni charchatishga olib kelishadi. Bu esa yerning katta

qismini ortiqcha ishlatilishiga sabab bo'ladi, natijada tuproqda zarur ozuqa moddalari yetishmasligi oqibatida, vaqt o'tishi bilan uning hosildorligi pasayadi.

Oldingi loyihalardan olingan saboqlar shuni ko'rsatadiki, agronom yollash yer unumdorligini yaxshilashda eng yaxshi natijalarga erishish uchun foydalidir. Shuning uchun, Masdar tomonidan agronom yollanadi va Masdar tomonidan har bir PAP tomonidan o'z ixtiyoriga ko'ra Masdarning o'qitish yoki ma'muriy qo'llab-quvvatlash shakli bilan amalga oshirish uchun yer unumdorligini oshirishning eng yaxshi usullarini aniqlash bo'yicha tadqiqot yakunlanadi. Ushbu tadqiqot Loyiha maqsadining uzoq muddatli va barqaror yaxshilanish imkoniyatlarini aniqlashni ta'minlashga qaratilganligini ta'kidlaydi va LTOShlarning Loyihaga qaram bo'lib qolishining oldini olishga yo'naltiriladi.

Qishloq xo'jaligi amaliyotlari bo'yicha treninglar (shu jumladan, yerning bir yil davomida dam olishi foydalari) va o'g'itlarning afzalliklari, shuning uchun, LTOSh lar o'z kompensatsiyalaridan yer unumdorligini oshirishning amaliy yechimini qo'llash uchun foydalanishlarining bir usuli bo'lishi mumkin. Bundan tashqari, tuproq zarur ozuqa moddalarini olishini ta'minlash orqali, hatto dam olish davrlari bo'lmasa ham, unumdorlikni saqlash va uzaytirish mumkin bo'ladi, bu esa hududda tuproq tanqisligi bilan bog'liq davom etayotgan muammoni hal qilishga yordam berishi mumkin (quyidagi 9.4-bo'limga qarang).

Ushbu tirikchilik manbalarini tiklash qo'llab-quvvatlovi faqat ta'sirga uchragan F01-F03 va F05-F09 fermerlariga tegishli bo'ladi (biroq, yaxshilangan yer unumdorligi bo'yicha treninglar barcha LTOShlarga va barcha oila a'zolariga foyda keltiradi).

9.3 Ishga joylashishda ustuvorlikka ega bo'lish

"Masdar" mahalla a'zolariga ishga joylashtirishda ularga ustuvorlik berilishini va LTOShlar va a'zolaridan hech biri Loyihada ishlamaydigan uy xo'jaliklari birinchi navbatda ishga olinishini tasdiqladi. Bunda ular lavozim uchun tegishli ko'nikmalarga ega bo'lishlari shart.

Barcha LTOShlar (xonadon a'zolari bilan birga) mavjud Loyihadagi ish imkoniyatlari haqida xabardor qilinadi va ariza topshirish tartibi bo'yicha yo'l-yo'riq beriladi.

F01-F09 fermerlari va H02 cho'pon bilan 2024 yil sentyabr oyida maydonga borilganda maslahatlashuvlar o'tkazildi, va ularning barchasi loyihada ishga joylashishdan manfaatdor bo'lgan kamida bittadan uchtagacha uy xo'jaligi a'zolari borligini aytishgan.

Ushbu tirikchilik manbalarini tiklash tadbiri barcha LTOShlar uchun tegishli bo'ladi.

9.4 O'quv kurslari

2024-yil sentabr oyida ko'rib chiqilgan LTOShlardan turmush tarzini tiklash dasturi doirasida qanday o'quv kurslarida qatnashishni istashlari so'raldi va natijalar chorvachilik

parvarishi, moliyaviy trening va qishloq xo'jaligi bo'yicha treninglarga qiziqish borligini ko'rsatdi.

Masdar tomonidan amalga oshirilgan avvalgi loyihalar shuni ko'rsatdiki, LTOShlar uchun eng foydali deb topilgan va eng yaxshi fikr-mulohazalarni olgan treninglar asosan qishloq xo'jaligi jarayonlari va mavjud turmush manbalari bilan bog'liq bo'lgan treninglardir. Jumladan, qishloq xo'jaligini rivojlantirish bo'yicha o'quv kurslari hamda veterinariya bo'yicha treninglar ayniqsa samarali bo'lgan. O'zbekistonning boshqa loyihalarida ham LTOShlar tomonidan moliyaviy savodxonlik bo'yicha treninglar va kompensatsiya mablag'larini o'z yerlariga investisiya qilish orqali yanada yuqori daromad olish imkoniyatlari bo'yicha ko'rsatmalar olish ijobiy baholangan. Shu sababli, quyidagi treninglarni o'tkazish taklif etilmoqda:

- **Moliyaviy savodxonlik va moliyaviy boshqaruv bo'yicha trening:** Ushbu trening LTOShlarga o'z kompensatsiya mablag'larini qanday investisiya qilish yoki yaxshiroq taqsimlash/boshqarish bo'yicha ko'rsatmalar beradi va loyihadan oladigan kompensatsiya mablag'laridan yuqori daromad olishlariga yordam beradi.
- **Biznesni boshqarish bo'yicha trening:** (ayniqsa, biznes ochmoqchi bo'lgan F04 uchun). Ushbu trening o'z kasbini qishloq xo'jaligidan tadbirkorlikka o'zgartirishni istagan LTOShlarga taqdim etiladi va biznes yuritishning mohiyatini tushunishga yordam beradi. Trening moliyaviy boshqaruv va huquqiy talablarni tushuntirishga qaratiladi, shuningdek, LTOShlar qaysi turdagi biznes bilan shug'ullanishni istayotganlariga qarab moslashtirilishi mumkin.
- **Veterinariya sog'lig'i, chorva yetishtirish va boshqaruvi bo'yicha trening:** Chorvachilikdan daromad olishni oshirish yoki yaxshilash uchun trening.
- **Chorvachilik bo'yicha tadbirkorlik treningi:** Chorvachilik bilan bog'liq potensial daromad manbalarini diversifikatsiya qilish maqsadida ishlab chiqilgan.
- **Qishloq xo'jaligi ishlab chiqarishini rivojlantirish bo'yicha trening:** Qolgan yer maydonidan qishloq xo'jaligi hosildorligini oshirish uchun trening.
- **Haddan tashqari o'tloqlardan foydalanishni boshqarish bo'yicha trening:** Yerning ma'lum muddatga dam olishi (parvarishsiz qoldirilishi) va o'g'itlardan foydalanishning foydalari haqida muhokamalar.
- **Yer auksioni bo'yicha trening:** LTOShlar uchun elektron yer auksioni portalidan qanday foydalanishni tushuntirishga mo'ljallangan trening.
- **Hunarmandchilik bo'yicha treninglar:** Loyihaga bog'liq hunarmandchilik kasblari (masalan, payvandlash) bo'yicha treninglar taqdim etiladi va ushbu trening bitiruvchilarining ma'lum foizi ish bilan ta'minlanishi ko'zda tutiladi. O'zbekistonda muayyan turdagi ishlarni bajarish uchun talab qilinadigan rasmiy o'quv kurslari mavjud. Rasman tasdiqlangan treninglar, masalan, payvandlash, g'isht terish kabi hunarlar bo'yicha o'qishni istagan LTOShlarga taqdim etiladi. LTOShlarning o'zlari qaysi turdagi treninglarda qatnashishni istashlarini aniqlash uchun ular bilan maslahatlashuvlar o'tkaziladi va mahalliy hamjamiyatda

yetishmayotgan kasblar bo'yicha o'qishga jalb etilishi rag'batlantiriladi (EPC Pudratchisi – ishga yollangandan keyin – aynan qaysi hunarlarga talab yuqori ekanligini aniqlashda o'z hissasini qo'shishi mumkin).

LTOShlar turmush tarzini tiklashga qaratilgan, avvalgi loyihalardagi LTOSh javoblari asosida eng samarali deb topilgan trening turlarida ishtirok etishga undaladi. Barcha treninglarda har ikkala jins vakillari va LTOShlarining kengaytirilgan oila a'zolari ishtirok etishi mumkin.

Oldingi tajriba shuni ko'rsatadiki, quyidagi omillar LTOShlar uchun treninglarning samaradorligini oshirishi mumkin. Loyiha quyidagilarni amalga oshiradi:

- Treninglar loyiha tomonidan qisqa muddatga ishga yollangan shaxslar ham qatnasha oladigan tarzda rejalashtiriladi, shunda ular trening yordamida uzoq muddatli daromad manbalaridan foyda ko'rishlari mumkin.
- Treninglar imkon qadar LTOShlarga yaqin joyda, ya'ni 2 km ichida o'tkaziladi.
- Treninglar ilgari bir martalik sessiyalar shaklida o'tkaziladi, biroq ishtirokchilarda shu mavzularda qo'shimcha treninglarga ehtiyoj borligi bildirildi. (Shu sababli matnda va byudjetda har bir mavzu bo'yicha 2 yoki 3 bosqichli trening ko'zda tutilishi kerak).
- Trening davomida ovqat bilan ta'minlash (agar iloji bo'lsa).
- Ayollar uchun ishni mahalliy sharoitda bajarish imkonini beradigan mavzular bo'yicha treninglar tashkil etish, chunki odatda ayollar ish uchun uzoqqa ketmaydi.
- Treninglar imkon qadar amaliy ko'rsatmalarni o'z ichiga olishi kerak.
- Treninglardan so'ng ishtirokchilarga fikr-mulohaza shaklida so'rovnoma taqdim etilishi kerak.

Har bir LTOSh (loyiha ta'siriga uchragan xo'jalik) kamida bitta erkak va bitta ayol a'zosini har bir trening sessiyasida ishtirok etish uchun tanlash imkoniyatiga ega bo'ladi. Odatda, har bir trening sessiyasi bir kun davom etadi va agar LTOShlar uni foydali deb hisoblasalar, qo'shimcha kurslar ham tashkil etilishi mumkin (har bir guruhda 20–25 ishtirokchi bo'lishi inobatga olinadi – shuning uchun barcha LTOShlarni qamrab olish uchun har bir kursdan ikki martalik tashkil etilishi kerak bo'ladi). LTOShlar istasa, boshqa oila a'zolarini ham treningda ishtirok etish uchun nomzod sifatida ko'rsatishlari mumkin. Trening mavzulari ishtirokchilarning ehtiyoj va talablariga muvofiq muhokama qilinib, moslashtirilishi mumkin. LTOShlar qaysi treninglarda qatnashishni xohlashlarini bildirgach, trening jadvali tuziladi va u moliyalashtiruvchi tashkilotlarga tasdiqlash uchun taqdim etiladi. Jadvalda trening mazmuni, davomiyligi/sessiyalar soni hamda ishtirok etish istagini bildirgan LTOShlar soni keltiriladi.

Ushbu turmush tarzini tiklash faoliyati barcha LTOSHLar uchun tegishli bo'ladi.

9.5 Tirikchilik manbalarini tiklash

Ishga joylashishda ustuvorlikka ega bo'lishdan tashqari, LTOSHLar uchun quyidagi dasturlar mavjudligi belgilandi:

- Qolgan yerlarda yoki tomorqa yerlarida (ishchilar va cho'ponlar uchun) hosildorlikni oshirish uchun LTOUXlarga urug' va ko'chatlar berish – har biriga ikki ko'chat va 3 kg urug' berish (tomorqa uchastkalari maydoni odatda 0,05-0,1 gani tashkil qiladi va 0,1 ga yer uchun 3 kg makkajo'xori kerak bo'ladi (hududda keng tarqalgan o'simlik)).
- Mavjud yer yoki tomorqa yeridan foydalanish yoki chorvachilikda foydalanish uchun qo'l asboblari bilan ta'minlashda yordam berish (LTOUX bilan kelishilgan holda belgilanadi) - har bir xonadonga ikkita asbob berish.

Ushbu turmush tarzini tiklash faoliyati barcha LTOSHLar uchun tegishli bo'ladi.

Quyidagi chora-tadbirlar so'rov asosida faqat muayyan LTOSHLarga tegishli bo'ladi:

- Yer auksion portalini bilan ishlash uchun ma'muriy yordam (Masdar yoki boshqa Loyiha xodimlari tomonidan taqdim etilishi kutilmoqda). Bu texnik yordamni o'z ichiga oladi: elektron portalga kirish, yer ijara variantlarini tanlash, to'lovlarni amalga oshirish va tegishli hujjatlarni topshirish. Bu chora kompyuter savodxonligi past bo'lgan yoki internet va kompyuterdan foydalanish imkoniyati yetarli bo'lmagan LTOSHLar uchun ayniqsa dolzarb bo'ladi⁵⁷. Ushbu yordam auksion tizimidan foydalanmoqchi bo'lgan fermer LTOSHLar uchun mo'ljallangan.
- F04 fermerga (agar dolzarb bo'lsa) kichik biznes tashkil qilish uchun nufuzli moliyaviy muassasadan kredit olishga yordam berish. F04 tovarlar va kiyim-kechaklar sotish uchun do'kon ochmoqchi. Ular buning uchun erta rejalashtirish jarayonida. LTOSHLar Masdar yoki boshqa Loyiha xodimlari tomonidan o'z biznes rejalari ishlab chiqishda qo'llab-quvvatlanadi, shunda ular kredit olishdan oldin biznes g'oyalarining hayotiyliigi aniqlanadi. Masdar xodimlari (yoki zarur ekspertiza mavjud bo'lmasa, biznes bo'yicha mutaxassis) ishtirok etadi va LTOSHLarni yanada qarzga botirmasdan samarali chora-tadbirlar ishlab chiqiladi.

9.6 Tirikchilik manbalarini tiklash dasturlari

Masdar boshqa loyihalarda LTOSH uchun "nazorat ostidagi o'tlatish" dasturlarini sinovdan o'tkazgan. Tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, quyosh panellari ostida va atrofida o'simliklar yaxshiroq o'sadi, chunki soyalar va tozalash jarayonida ishlatilgan suv namlikni oshiradi.

⁵⁷ Hech bir so'rovda qatnashgan LTOUX shaxsiy kompyuterga ega emas.

Shuningdek, hayvonlar begona o'tlarni yo'qotish uchun pestitsid va boshqa kimyoviy vositalarga ehtiyoj sezmasdan tabiiy o't o'rindosh sifatida foydalaniladi. Sinov loyihasi hali yakunlanmagan bo'lsa-da, loyiha ishga tushguniga qadar uning natijalari o'rganiladi va tegishli saboqlar olinadi.

Dastlabki xulosalarga ko'ra, nazorat ostida faqat qo'ylarni o'tlatish mumkin. Loyihaning umumiy maydoni ichida taxminan 2,000-3,000 qo'y boqilishi mumkin. Bu loyiha ta'sirida bo'lgan LTOSh tomonidan hozirda boqilayotgan qo'ylarning qariyb yarmiga teng. LTOSh 4,415 ta qo'y (mavjud mollar ichida eng ko'p boqiladigani) va jami 5,638 bosh chorva boqayotganini bildirgan. Shu bilan birga, ushbu hayvonlar faqat loyiha ta'siridagi yer maydonida emas, balki LTOShga tegishli boshqa erlarda ham boqilmoqda. Shuning uchun, "nazorat ostida o'tlatish" dasturi loyiha maydonidan tashqaridagi yerlar bilan birga, ta'sirga uchragan chorvaning katta qismini qamrab olishi mumkin.

Quyosh panellari ostidagi o'tlatishdan maksimal darajada foydalanish va panellarga zarar yetkazilishining oldini olish maqsadida agrivoltanika bo'yicha ekspert jalb qilinadi. Ushbu ekspert o'simliklarning hosildorligini baholaydi, ma'lum vaqt oralig'ida qancha qo'y boqish mumkinligini aniqlaydi va "nazorat ostida o'tlatish" bo'yicha standart operatsion tartib (SOT) ishlab chiqadi. Ushbu o'tlatish dasturi qish oylarida ishlamasligi mumkin, chunki o'simliklar o'sishdan to'xtaydi. Ammo bu tabiiy holat bo'lib, mavjud o'tlatish mavsumiga mos keladi. Bundan tashqari, sog'lom o'simlik qoplami saqlanishi uchun o'tlatish chastotasi cheklanishi kerak.

SOT doirasida yoki parallel ravishda quyidagi masalalar ko'rib chiqiladi: huquqiy talablar va sug'urta shartlari, mehnat xavfsizligi bo'yicha choralar, xavfsizlik va hududga kirish tartibi (bolalar mehnati qat'iyana taqiqlanadi). Masdar sinov loyihasi uchun SOT va tegishli rejalarni ishlab chiqmoqda, ular asosida ushbu loyiha uchun ham hujjatlar tayyorlanadi.

Dastur loyiha yakunidan 1,5 yil o'tib ishga tushadi, chunki shu vaqtga kelib o'simliklar to'liq tiklanishi kutilmoqda. Masdarning sinov loyihasi natijalari shuni ko'rsatdiki, o'simliklar 1-1,5 yil ichida tiklanadi⁵⁸. Biroq, agrivoltanika bo'yicha mutaxassis jalb qilish, tadqiqot olib borish va SOT tayyorlash qurilish bosqichidayoq boshlanadi. LTOShlarga muqobil kompensatsiya va turmush tarzini tiklash bo'yicha faoliyatlar taqdim etilgan bo'lib, ular loyihaning boshlanishida yuzaga kelishi mumkin bo'lgan turmush ta'sirlarining boshlanishi va nazorat ostida boqish faoliyatining amalga oshirilishi o'rtasidagi farqni qoplashga xizmat qiladi (batafsil ma'lumot uchun Huquqlar Matritsasiga qarang).

LTOSh bilan chorva boqish uchun birinchi navbatda shartnomalar tuziladi. Agar talabgorlar ko'p bo'lsa, Masdar o'tlatish jadvalini shunday tashkil etadiki, imkon qadar ko'proq LTOSh ushbu dasturdan foyda ko'rsin.

Ushbu turmush tarzini tiklash tadbiri barcha LTOSh uchun dolzarb bo'ladi.

⁵⁸ Ushbu ma'lumot faqat ko'rsatma sifatida taqdim etilgan bo'lib, tuproq turi va Loyiha joylashuvi o'simliklarning qayta o'sish muddati farqlanishiga sabab bo'lishi mumkin.

10 Manfaatdor tomonlar bilan hamkorlik qilish

10.1 Manfaatdor tomonlar bilan hamkorlik qilish to'g'risida umumiy ma'lumot

LTOSHLar bilan maslahatlashuvlar va hamkorlik qilish ikki muhim maqsadga xizmat qiladi: TTTR va uning amalga oshirilishi haqida muhim ma'lumotlarni oshkor qilish va LTOSHLarga TTTR jarayonlariga nisbatan o'z fikr-mulohazalari yoki xavotirlarini bildirish imkoniyatini berish.

Barcha maslahatlashuvlar madaniy jihatdan mos ravishda o'tkaziladi, shunda erkaklar va ayollarning ehtiyoj va ustuvorliklari inobatga olinadi. Kerak bo'lgan hollarda alohida maslahatlashuvlar o'tkaziladi yoki shu paytgacha o'tkazilgan. Bundan tashqari, maslahatlashuvlar davomida LTOSHLarga ularning fikrlari va xavotirlari TTTRga qanday kiritilgani haqida ma'lumot beriladi.

Mustaqil baholovchi tomonidan aholini ro'yxatga olish so'rovnomalari va baholash ishlari amalga oshirilgan (2024 yil iyul oyida).

51-jadval: Manfaatdor tomonlar bilan maslahatlashuvlarning qisqa bayoni

Retseptorni ng nomi	Yig'ilish sanasi va joyi	Yig'ilish kim bilan o'tkazildi	Muhokamaning qisqacha mazmuni	Bildirilgan tashvishlar/mulo hazalar	Berilgan javoblar	Qo'shimch a harakatlar talab etiladimi	Oshkor qilingan ma'lumot
G'uzor tumani hokimligi	2023 yil 11 sentyabr	Hokim va qurilish bo'yicha o'rinbosari	Loyiha haqida ma'lumot berildi, Loyiha bukleti taqdim etildi. Loyiha maydonidan foydalanish masalalari muhokama qilindi	yo'q	yo'q	yo'q	Loyiha bukleti
Qamashi tumani hokimligi	2023 yil 11 sentyabr	Hokim va qurilish bo'yicha o'rinbosari	Loyiha haqida ma'lumot berildi, Loyiha bukleti taqdim etildi	yo'q	yo'q	yo'q	Loyiha bukleti
G'uzor tumani elektr tarmoqlari boshqarma si	2023 yil 11 sentyabr	Bo'lim boshlig'i	Loyiha haqida ma'lumot berildi, Loyiha bukleti taqdim etildi	yo'q	yo'q	yo'q	Loyiha bukleti

Retseptorni ng nomi	Yig'ilish sanasi va joyi	Yig'ilish kim bilan o'tkazildi	Muhokamaning qisqacha mazmuni	Bildirilgan tashvishlar/mulo hazalar	Berilgan javoblar	Qo'shimch a harakatlar talab etiladimi	Oshkor qilingan ma'lumot
G'uzor tuman elektr tarmoqlari boshqarma si	2023 yil 11 sentyabr	G'uzor tumani elektr tarmoqlari boshqarmasi boshlig'i	Loyiha haqida ma'lumot berildi	yo'q	yo'q	yo'q	Loyiha bukleti
Kadastr Agentligi G'uzor tumani filiali	2023 yil 11 sentyabr	Kadastr Agentligi G'uzor tumani filiali boshlig'i	Loyiha haqida ma'lumot berildi. Yerdan foydalanish bo'yicha maslahatlashuvlar o'tkazildi	yo'q	yo'q	yo'q	Loyiha bukleti
G'uzor tumani qurilish boshqarma si	2023 yil 11 sentyabr	G'uzor tumani qurilish bo'limi boshlig'i	Loyiha haqida ma'lumot berildi	yo'q	yo'q	yo'q	Loyiha bukleti
Kadastr Agentligi Qamashi	2023 yil 11	Kadastr Agentligi Qamashi	Loyiha haqida ma'lumot berildi. Yerdan foydalanish	yo'q	yo'q	yo'q	Loyiha bukleti

Retseptorni ng nomi	Yig'ilish sanasi va joyi	Yig'ilish kim bilan o'tkazildi	Muhokamaning qisqacha mazmuni	Bildirilgan tashvishlar/mulo hazalar	Berilgan javoblar	Qo'shimch a harakatlar talab etiladimi	Oshkor qilingan ma'lumot
tumani filiali	sentyabr	tumani filiali boshlig'i	bo'yicha maslahatlashuv o'tkazildi				
Qamashi tuman qishloq xo'jaligi boshqarma si	2023 yil 11 sentyabr	Qamashi tuman qishloq xo'jaligi boshqarmasi vakili	Loyiha haqida ma'lumot berildi	yo'q	yo'q	yo'q	Loyiha bukleti
G'uzor 500 podstansiy asi	2023 yil 12 sentyabr	G'uzor 500 podstansiyasi ishchisi va qo'riqchisi	Yerdan foydalanish bo'yicha maslahatlashuv o'tkazildi	yo'q	yo'q	yo'q	Loyiha bukleti
Eng yaqin mahallalar raislari: Oynako'l, Batosh, Xalqobod,	2023 yil 12 sentyabr	Mahalla raislari	Loyiha haqida ma'lumot berildi va Loyiha maydonidan foydalanish bo'yicha maslahatlashuvlar o'tkazildi	yo'q	yo'q	yo'q	yo'q

Retseptorni ng nomi	Yig'ilish sanasi va joyi	Yig'ilish kim bilan o'tkazildi	Muhokamaning qisqacha mazmuni	Bildirilgan tashvishlar/mulo hazalar	Berilgan javoblar	Qo'shimch a harakatlar talab etiladimi	Oshkor qilingan ma'lumot
Yangiobod;							
O'zbekiston Respublikas i Ipakchilik va jun sanoatini rivojlantiris h qo'mitasi	Xat 2023 yil 27 sentyabr da yuborildi	yo'q	Loyiha maydonidan foydalanish bo'yicha ma'lumot so'rash	yo'q	Hozircha javob berilmadi	yo'q	Xatda Loyiha bo'yicha ma'lumot berilgan
Qashqadar yo viloyati Kadastr Agentligi boshqarma si	Xat 2023 yil 27 sentyabr da yuborildi	yo'q	Loyiha maydonidan foydalanish bo'yicha ma'lumot so'rash	yo'q	Loyiha maydonidan foydalanish to'g'risidagi ma'lumotlar va yerdan foydalanuvchil arning aloqa ma'lumotlari (Kadastr Agentligi boshqarmasin	yo'q	Xatda Loyiha bo'yicha ma'lumot berilgan

Retseptorni ng nomi	Yig'ilish sanasi va joyi	Yig'ilish kim bilan o'tkazildi	Muhokamaning qisqacha mazmuni	Bildirilgan tashvishlar/mulo hazalar	Berilgan javoblar	Qo'shimch a harakatlar talab etiladimi	Oshkor qilingan ma'lumot
					ing rasmiy ma'lumotlar bazasida ro'yxatga olingan) taqdim etildi		
Qashqadaryo viloyati Kadastr Agentligi boshqarmas i	Xat 2024 yil 12 martda yuborildi Javob 2024 yil 23 martda olindi	yo'q	Loyiha maydonidan foydalanish bo'yicha ma'lumot so'rash	yo'q	Yerdan foydalanish bo'yicha ma'lumotlar berildi	yo'q	Xatda yangilanga n Loyiha maydoni haqida ma'lumot berilgan
Kadastr Agentligi G'uzor tumani filiali	Xat 2024 yil 12 martda yuborildi Javob	yo'q	Loyiha maydonidan foydalanish bo'yicha ma'lumot so'rash	yo'q	Yerdan foydalanish bo'yicha ma'lumotlar berildi	yo'q	Xatda yangilanga n Loyiha maydoni haqida

Retseptorni ng nomi	Yig'ilish sanasi va joyi	Yig'ilish kim bilan o'tkazildi	Muhokamaning qisqacha mazmuni	Bildirilgan tashvishlar/mulo hazalar	Berilgan javoblar	Qo'shimch a harakatlar talab etiladimi	Oshkor qilingan ma'lumot
	2024 yil 23 martda olindi						ma'lumot berilgan
Kadastr Agentligi Qamashi tumani filiali	Xat 2024 yil 12 martda yuborildi Javob 2024 yil 23 martda olindi	yo'q	Loyiha maydonidan foydalanish bo'yicha ma'lumot so'rash	yo'q	Yerdan foydalanish bo'yicha ma'lumotlar berildi	yo'q	Xatda yangilanga n Loyiha maydoni haqida ma'lumot berilgan
O'zbekiston Respublikasi Ipakchilik va jun sanoatini rivojlantirish qo'mitasi	Xat 2024 yil 12 martda yuborildi Javob 2024 yil 25	yo'q	Loyiha maydonidan foydalanish bo'yicha ma'lumot so'rash	yo'q	Yerdan foydalanish bo'yicha ma'lumotlar berildi	yo'q	Xatda yangilanga n Loyiha maydoni haqida ma'lumot berilgan

Retseptorni ng nomi	Yig'ilish sanasi va joyi	Yig'ilish kim bilan o'tkazildi	Muhokamaning qisqacha mazmuni	Bildirilgan tashvishlar/mulo hazalar	Berilgan javoblar	Qo'shimch a harakatlar talab etiladimi	Oshkor qilingan ma'lumot
	martda olindi						
O'rmon xo'jaligi agentligi	Xat 2024 yil 12 martda yuborildi Javob 2024 yil 19 aprelda olindi	yo'q	Loyiha maydonidan foydalanish bo'yicha ma'lumot so'rash	yo'q	Agentlikka tegishli yer uchastkalarini ng yo'qligi to'g'risidagi ma'lumotlar	yo'q	Xatda yangilanga n Loyiha maydoni haqida ma'lumot berilgan
G'uzor tumani khokomiyati	Xat 2024 yil 11 iyulda yuborildi	yo'q	O'zgartirilgan Loyiha maydoni haqida ma'lumot berildi	yo'q	Hech qanday javob berilmadi	yo'q	Xatda yangilanga n Loyiha maydoni haqida ma'lumot berilgan

Retseptorni ng nomi	Yig'ilish sanasi va joyi	Yig'ilish kim bilan o'tkazildi	Muhokamaning qisqacha mazmuni	Bildirilgan tashvishlar/mulo hazalar	Berilgan javoblar	Qo'shimch a harakatlar talab etiladimi	Oshkor qilingan ma'lumot
Qamashi tumani hokimligi	Xat 2024 yil 11 iyulda yuborildi	yo'q	O'zgartirilgan Loyiha maydoni haqida ma'lumot berildi	yo'q	Hech qanday javob berilmadi	yo'q	Xatda yangilanga n Loyiha maydoni haqida ma'lumot berilgan
Qashqadaryo viloyati hokimiyati	Xat 2024 yil 11 iyulda yuborildi	yo'q	O'zgartirilgan Loyiha maydoni haqida ma'lumot berildi	yo'q	Hech qanday javob berilmadi	yo'q	Xatda yangilanga n Loyiha maydoni haqida ma'lumot berilgan
Qashqadaryo viloyati Kadastr Agentligi boshqarmas i	Xat 2024 yil 9 iyulda yuborildi Javob 2024 yil	yo'q	Loyiha maydonidan foydalanish bo'yicha ma'lumot so'rash	yo'q	Yerdan foydalanish bo'yicha ma'lumotlar berildi	yo'q	Xatda yangilanga n Loyiha maydoni haqida ma'lumot

Retseptorni ng nomi	Yig'ilish sanasi va joyi	Yig'ilish kim bilan o'tkazildi	Muhokamaning qisqacha mazmuni	Bildirilgan tashvishlar/mulo hazalar	Berilgan javoblar	Qo'shimch a harakatlar talab etiladimi	Oshkor qilingan ma'lumot
	17 iyulda olindi						berilgan
O'zbekiston Respublikasi Ipakchilik va jun sanoatini rivojlantirish qo'mitasi	Xat 2024 yil 8 iyulda yuborildi Javob 2024 yil 23 iyulda olindi	yo'q	Loyiha maydonidan foydalanish bo'yicha ma'lumot so'rash	yo'q	Yerdan foydalanish bo'yicha ma'lumotlar berildi	yo'q	Xatda yangilanga n Loyiha maydoni haqida ma'lumot berilgan
O'rmon xo'jaligi agentligi	Xat 2024 yil 26 iyulda yuborildi Javob 2024 yil 8 avgustda olindi	yo'q	Loyiha maydonidan foydalanish bo'yicha ma'lumot so'rash	yo'q	Agentlik tasarrufidagi yer uchastkalari yo'qligi haqida ma'lumot berildi	yo'q	Xatda yangilanga n Loyiha maydoni haqida ma'lumot berilgan

Retseptorni ng nomi	Yig'ilish sanasi va joyi	Yig'ilish kim bilan o'tkazildi	Muhokamaning qisqacha mazmuni	Bildirilgan tashvishlar/mulo hazalar	Berilgan javoblar	Qo'shimch a harakatlar talab etiladimi	Oshkor qilingan ma'lumot
Loyiha ta'siriga uchragan uy xo'jaliklari/ Loyiha ta'siriga uchragan odamlar	2024 yil iyul - avgust	Loyiha ta'siriga uchragan uy xo'jaliklari 27	Ijtimoiy-iqtisodiy tadqiqot va aholini ro'yxatga olish	yo'q	yo'q	TTTRda yangilanga n	yo'q
Loyiha ta'siriga uchragan uy xo'jaliklari/ Loyiha ta'siriga uchragan odamlar	Xat 2024 yil 11 iyulda yuborildi	yo'q	Mulkni inventarizatsiya qilish va Oxirgi sana haqida xabar berish	yo'q	Ishtirok etishshlari tasdiqlandi	yo'q	Xatda loyihaning yangilanga n joyi, Oxirgi sana va inventariza tsiya sanasi to'g'risidagi ma'lumotla r keltirilgan

Retseptorni ng nomi	Yig'ilish sanasi va joyi	Yig'ilish kim bilan o'tkazildi	Muhokamaning qisqacha mazmuni	Bildirilgan tashvishlar/mulo hazalar	Berilgan javoblar	Qo'shimch a harakatlar talab etiladimi	Oshkor qilingan ma'lumot
Loyiha ta'siriga uchragan uy xo'jaliklari/ Loyiha ta'siriga uchragan odamlar	15-17 oktyabr kunlari Batosh mahalla fuqarolar yig'ini idorasida	Uy xo'jaliklarinin g boshliqlari	Loyiha ta'siriga uchragan odamlarni ta'siriga uchragan yer uchastkalari to'g'risida xabardor qilish, ularga bu mavsumda ekin ekmasliklarini maslahat berish va tirikchilikka yordam turlarini va ular ko'rib chiqayotgan imkoniyatlarni aniqlash uchun so'rov o'tkazish	yo'q	Ma'qul deb hisoblangan tirikchilikka yordam haqida javoblar olindi	yo'q	Loyihaning yangilanga n maydoni, Loyiha ta'siriga uchragan odamlarnin g ta'siriga uchragan yerlari, Loyiha jadvali haqida ma'lumot
Loyiha ta'siriga uchragan uy xo'jaliklari/	11-13- lyun kunlari	Barcha LTOSHLAR, shu jumladan bir ayol oila a'zosi	YKKQ va individual kompensatsiya paketlarini oshkor qilish	W08 ular kambag'al oilal ekanligini ta'kidladi. Boshqa hech qanday	W08 ishi qayta ko'rib chiqildi va ular zaif deb topildi.	Kompensat siya shartnomal arining	YKKQ, individual kompensat siya

Retseptorni ng nomi	Yig'ilish sanasi va joyi	Yig'ilish kim bilan o'tkazildi	Muhokamaning qisqacha mazmuni	Bildirilgan tashvishlar/mulo hazalar	Berilgan javoblar	Qo'shimch a harakatlar talab etiladimi	Oshkor qilingan ma'lumot
Loyiha ta'siriga uchragan odamlar		(F02 va F06 dan tashqari)		tashvish bildirilmadi.		qo'shimcha imzolanishi kutilmoqda.	shartnomal ari

10.2 Aniqlangan asosiy manfaatdor tomonlar

Yerni olib Qo'yish va tirikchilik vositalarini tiklash ta'siriga tegishli asosiy manfaatdor tomonlariga quyidagilar kiradi:

- Ipakchilik va jun sanoatini rivojlantirish davlat qo'mitasi;
- "G'uzor Qorako'l Klaster" MChJ
- "Bobur Murodaliyevich" xususiy korxonasi
- "Pachkamar qorako'lchilik" MChJ (F03)
- "Yortepa Qorako'li" XK (F02)
- Fermerlar (F01, F04-F09);
- Cho'ponlar (H01-H04);
- 22 nafar fermer ishchilari (F01, F04 – F09);
- Mahalliy mahallalar raislari
- G'uzor tumani hokimligi
- Qamashi tumani hokimligi
- NNTlar yoki boshqa manfaatdor tomonlar (ushbu TTTR ni yozish vaqtida Loyiha hududida hech qanday NNT mavjudmasligi aniqlangan)
- "O'zbekiston milliy elektr tarmoqlari" AJ; va
- O'zbekiston Respublikasi Avtomobil yo'llari davlat qo'mitasi

Loyiha uchun to'liq manfaatdor tomonlarni aniqlash ishlari amalga oshirilgan. Manfaaddor tomonlar matritsasini Manfaaddor tomonlarni jalb qilish rejasida (EITB VI jild) topish mumkin.

10.3 Jamoatchilik bilan maslahatlashuvlar va axborotni oshkor qilish tadbirlari

2023 yil sentyabr oyida maydonga ish hajmini aniqlash bo'yicha tashrif o'tkazildi. Tashrif davomida Asosiy ma'lumot beruvchilar bo'lgan mahalla aholisi, yerdan foydalanuvchilar va mahalla raislari bilan suhbatlar o'tkazildi. Shuningdek, chorva mollarini o'tlatish uchun loyihaning dastlabki rejasidagi yerdan norasmiy ravishda foydalanayotgan ikkita cho'pon bilan dastlabki maslahatlashuvlar o'tkazildi.

2024 yil mart oyida bo'lib o'tgan TTTR doirasida biz Loyiha maydoniga chiqib to'rtta mustaqil cho'ponni aniqladik va ularga Loyiha ma'lumotlari va maydon joylashuvi haqida bukletlar taqdim etdik.

2024 yilning iyul-avgust oylari orasida biz 27 nafar LTOSh, jumladan, yetti nafar fermer, 14 nafar doimiy ishchi, 2 mavsumiy ishchi (o'sha paytda ularning ish turi tasdiqlanmagan edi) va to'rt nafar mustaqil cho'pon bilan ijtimoiy-iqtisodiy va mol-mulklarni inventarizatsiya qilish bo'yicha so'rovnomalar o'tkazdik. Ushbu davr mobaynida biz har

bir LTOSHga Loyiha ma'lumotlari va Loyihaning yangi sxemasi ko'rsatilgan bulketlarni taqdim etdik.

2024 yil 5-6-sentyabr kunlari bo'lib o'tgan TTTRni tayyorlash bo'yicha maydonga tashrif chog'ida G'uzor tumani hokimligida 8⁵⁹ nafar fermerga ta'sirga uchraydigan yer uchastkalari, loyihaning joylashuvi va sxemasi to'g'risida ma'lumotlar alohida e'lon qilindi.

2024 yil 15-17 oktyabr kunlari TTTR doirasidagi maydonga ma'lumotni oshkor qilishdan oldingi tashrif vaqtida Batosh mahallasi idorasida to'qqizta LTOSH (8 fermer, 1 cho'pon) bilan uchrashuv o'tkazildi. Ta'sirga uchragan yer uchastkalari to'g'risida ma'lumotlar berildi va kompensatsiya to'lovlari yuqori saviyada muhokama qilindi. Shuningdek, LTOShlarga bu mavsumda ekin ekmaslik tavsiya qilindi va ular tomonidan qanday turdagi tirikchilikni qo'llab-quvvatlash va imkoniyatlar ko'rib chiqilayotganligi haqida savollar berildi. Har bir LTOSH bilan bu masalalar alohida muhokama qilindi. LTOShlarga o'zgartirilgan loyiha maydoni, LTOSHLarning ta'sirga uchraydigan yerlari to'g'risida ma'lumot va Loyiha jadvali taqdim etildi.

2025-yil 11-13-iyun kunlari TTTR bo'yicha kompensatsiya shartnomalari yuzma-yuz maslahatlashuvlar orqali oshkor qilindi. Barcha chorvadorlar va ishchilar, W22, W23, F02 va F06dan tashqari, Batosh mahalla binosida o'tkazilgan uchrashuvda kamida bitta ayol oila a'zosi bilan birga qatnashdi.

Umumiy yig'ilish o'tkazildi va unda LTOShlarga kompensatsiya shartnomalari alohida tartibda oshkor qilinishi haqida ma'lumot berildi. Har bir LTOSHga kompensatsiya shartnomasi loyihani amalga oshiruvchi kompaniya vakili ishtirokida alohida ko'rinishda taqdim etildi. Har bir LTOSHga kompensatsiya shartnomasining nusxasi hamda YKKQ (yuzaga kelgan kelishmovchilik va e'tirozlarni ko'rib chiqish mexanizmi) haqidagi ma'lumotlar (aloqa ma'lumotlarini ham o'z ichiga olgan holda) topshirildi.

Jamoatchilik bilan maslahatlashuvlardan tashqari, TTTRni tayyorlash jarayonida mahalliy hukumat idoralari bilan ham doimiy ravishda maslahatlashuvlar o'tkazildi.

10.4 Loyihaning LTOShlarga sezilgan ta'siri

Fokus-guruh muhokamalari va jamoatchilik eshituvlari chog'ida maslahatlashgan LTOSHlar qishloq xo'jaligi yerlarini va yaylovlarni yo'qotishdan ko'proq xavotirda edilar. Aholini ro'yxatga olish so'rovnomasini o'tkazish chog'ida LTOSHlar Loyiha rivojlanishi va uning uy xo'jaliklariga ta'siri haqida o'zlarining asosiy tashvishlarini bildirdilar. Ularning javoblarining qisqacha mazmuni quyida keltirilgan:

⁵⁹ Hammasi bo'lib 9 ta fermer xo'jaligi (F01-F09) mavjud, ammo F03 va F08 egasi bitta shaxs. Shunday qilib, sakkiz nafar ishtirokchi jalb qilindi.

- Loyiha uchun yerni olish hisobiga daromadlarini boy berish;
- Fermer xo'jaligi/chorvachilik faoliyatini davom ettirish uchun muqobil yer topish borasidagi tashvishlar;
- Fermer xo'jaligi ishchilari ishlarini yo'qotishlari: Fermerlar doimiy va/yoki vaqtinchalik fermer xo'jaligi ishchilarini qisqartirish yoki ishdan bo'shatishlari kerakligidan xavotir bildirdilar.

10.4.1 LTOShlarning tirikchilik manbalarini tiklash va/yoki qo'llab-quvvatlash choralari bo'yicha kutilmalari

Maydonga ish hajmimi aniqlash tashrifi davomida maslahatlashgan LTOShlar va boshqa mahalla a'zolari quyidagi iltimoslarini bildirdilar:

- Qurilish bosqichida ularning mahallalaridan odamlarni ish bilan ta'minlashga ustuvor ahamiyat berish;
- Kichik korxonalar tashkil etish uchun moliyaviy qo'llab-quvvatlash;
- Suv ta'minoti tizimini yaxshilash va markazlashtirilgan suv ta'minotini ta'minlash; va
- Mahalliy yo'lni qurish va yaxshilashga ko'maklashish.

LTOShlar va mahalla aholisi EPC pudratchisiga qanday ish turlari zarurligi haqida ma'lumot olish uchun ular bilan uchrashuv tashkil etishini so'rashdi. Boshqa masalalar tirikchilik manbalarini tiklash bo'limida ko'rib chiqilgan (11.1-bo'lim).

10.5 TTTR ma'lumotlarini oshkor qilish

TTTRning qisqacha mazmuni (TTTR haqida ma'lumot beruvchi varaqa) va kompensatsiya paketlari loyiha ta'siri ostidagi shaxslarga (LTOSh) oshkor qilinadi (dastlabki oshkor qilish 2025-yil iyun oyida yakunlangan). Bu jarayonda institutsional manfaatdor tomonlar va LTOSh bilan uchrashuvlar o'tkaziladi. Institutsional manfaatdor tomonlarga 1.1-bo'limda aniqlangan asosiy manfaatdor tomonlar kiradi. Kompensatsiya paketlari LTOShga oshkor qilinadi va ular bilan muhokama qilinadi. Yakuniy oshkor qilish jarayonida har bir xonadondagi erkak va ayol a'zolar bilan maslahatlashuv o'tkaziladi. LTOSh o'z shaxsiy kompensatsiya paketlarini ko'rib chiqish uchun ikki hafta muddatga ega bo'ladi.

Shaxsiy kompensatsiya paketlariga kiritiladigan TTTR ijrochi xulosasi o'zbek va ingliz tillarida oshkor qilinadi. TTTRning to'liq versiyasi esa kredit beruvchi va Masdar veb-saytlarida ingliz tilida e'lon qilinadi.

10.6 Gender tengligi ta'minlanishi

Ayollarni maslahatlashuvlarga, ayniqsa, turmush tarzini tiklash ta'sirlari bo'yicha jalb etish rag'batlantirildi. Umumiy yig'ilishdan so'ng, ayollar bilan alohida muhokama o'tkazildi va ularning loyiha bo'yicha fikr-mulohazalari yig'ildi.

Barcha tadbirlarda ayollar o'z fikr va tashvishlarini bemalol bildirib olishi uchun ayol fasilitatorlar mavjud bo'ldi.

2024-yil oktabr oyida o'tkazilgan TTTR kompensatsiya oshkor qilish bo'yicha maslahatlashuvlarda fermer F04 ning onasi ishtirok etdi. Biroq, vaqt cheklovlari va madaniy omillar sababli faqat uy xo'jaligi rahbari jalb qilindi. Har bir mahalla va hokimiyatning Ayollar va qizlar bo'limlari bilan maxsus maslahatlashuvlar o'tkazildi, bu esa turmush darajasini tiklash dasturlarini ayollar uchun ham dolzarb bo'lishini ta'minlashga yordam berdi.

Kelgusi maslahatlashuvlarda uy xo'jaliklarining erkak va ayol a'zolari ham jalb qilinadi. Agar ayollarning bu tadbirlarda teng ishtirok etmayotgani aniqlansa, qo'shimcha choralar ko'riladi, masalan, qishloq bo'ylab yurishlar tashkil qilinadi, bunda ayol fasilitator qishloq ko'chalari bo'ylab yurib, yo'lda uchragan ayollar bilan suhbatlashadi (hozirgacha bunday zarurat bo'lmagan). Shundan so'ng, zarurat tug'lsa, mahalliy hukumat vakillari bilan muhokamalar va uy tashriflari o'tkazilishi mumkin.

10.7 Ijtimoiy ehtiyojmand va imkoniyati cheklangan yoki e'tibordan chetda qolgan odamlar

Zaif guruhlar sifatida doimiy kasalliklari yoki nogironligi bo'lgan LTUUX, qariyalar, ayol boshchiligidagi uy xo'jaliklari, kambag'al oilalar va norasmiy yer foydalanuvchilari aniqlangan. Ushbu zaif yoki jamiyatdan chetda qolgan guruhlarini umumiy muhokamalarga jalb qilish bo'yicha harakatlar olib borilgan va davom ettiriladi. Shuningdek, aniqlangan zaif LTOSH bilan yuzma-yuz va telefon orqali individual maslahatlashuvlar o'tkazilgan.

LTOSH'ning zaifligi ularga manfaatdor tomonlar uchrashuvlarida qatnashishni qiyinlashtirishi mumkin, masalan, harakatlanishdagi qiyinchiliklar yoki chorva boqish majburiyatlari sababli. Shu bois, shaxsiyroq yondashuvlar (yuzma-yuz yoki telefon orqali individual maslahatlashuvlar) yoki texnologiyalar (Telegram guruhlarini orqali) yordamida, shuningdek, muayyan vaqtlarda jalb qilish zarur bo'ladi.

Zaif guruhlar bilan muloqot qilish usullari xavflarni hisobga olgan holda baholanadi va bevosita ularning o'zlari bilan kelishiladi.

10.8 Kelajakda rejalashtirilgan hamkorlik qilish tadbirlari

Ushbu YOTTTTR'ni tayyorlash va amalga oshirish jarayonida turli rasmiy va norasmiy maslahatlashuv usullari qo'llanilgan. Maslahatlashuv metodologiyasiga fokus-guruh muhokamalari, ommaviy yig'ilishlar, jamoatchilik bilan muhokamalar va asosiy manfaatdor shaxslar bilan individual suhbatlar kiradi.

Maslahatlashuvlarda ayollarni loyiha ta'siri haqida xabardor qilish va ularning fikrlarini imkon qadar YOTTTTR tayyorlash jarayoniga kiritish bo'yicha faol choralar ko'rilgan va davom ettiriladi.

Loyiha davomida LTOSh'lar muhim bosqichlarda va kamida har chorakda, qurilish jarayoni davomida muntazam maslahatlashuvlarga jalb etiladi. Loyihaning turmush tarzini tiklash bilan bog'liq kelgusidagi rejalashtirilgan muloqot bosqichlari quyidagicha aniqlangan.

52-jadval. TTTR bo'yicha rejalashtirilgan muloqotlar

No	Muloqot turi	Manfaatdor tomonlar guruhi	Rejalashtirilgan sana	Mas'ul tashkilot	Izohlar
EITB bosqichidagi maslahatlashuv					
1	TTTR kompensatsiya to'plamlarini oshkor qilish – yuzma-yuz maslahatlashuv orqali.	Barcha LTOUX, kamida bitta ayol oila a'zosi ishtirok etishi kerak.	2025-yil 2-choragi	Juru	TTTR, kompensatsiya to'plamlari va turmush tarzini tiklash bo'yicha qo'llab-quvvatlashni oshkor qilish bo'yicha maslahatlashuv (har bir xonadon o'z to'plamini o'zbek tilida oladi) hamda TTTR bukleti (shikoyatlar uchun aloqa ma'lumotlari bilan). Oilaviy maslahatlashuv o'tkazilib, kompensatsiyani olish uchun belgilangan xonadon boshlig'iga barcha rozi ekanligini tasdiqlash maqsad qilingan. Ayollar ham axborotni oshkor qilish jarayoniga jalb etiladi. LTOShlarga kompensatsiya to'lanishidan kamida ikki hafta oldin kompensatsiya to'plamlarini ko'rib chiqish uchun vaqt beriladi.
2	TTTR kompensatsiya to'plamlarini oshkor qilish, ijtimoiy himoyaga muhtoj guruhlar – ijtimoiy himoyaga	Zaif toifadagi LTOUXlardan hech bo'lmaganda bitta ayol oila a'zosi trening yoki axborotni oshkor	2025-yil 2-choragi	Juru	Yuqoridagidek, biroq muayyan joylarda yoki LTOUX bilan maslahatlashuv orqali belgilangan maxsus usullardan foydalangan holda amalga oshiriladi.

No	Muloqot turi	Manfaatdor tomonlar guruhi	Rejalashtirilgan sana	Mas'ul tashkilot	Izohlar
	muhtoj LTOUX tomonidan belgilanadi	qilish jarayonida ishtirok etishi ta'minlanadi.			Ayollar axborotni oshkor qilish jarayoniga faol jalb etiladi. Kompensatsiya to'lanishidan oldin LTOShlarga o'z to'plamlarini ko'rib chiqish uchun kamida ikki haftalik muddat beriladi.
3	Mahallalar bilan maslahatlashuv – yuzma-yuz uchrashuvlar.	Loyiha ta'siriga uchragan hududlarning mahalla/mahalliy hukumat rahbarlari.	2025-yil 1-choragi	Juru/Masdar	Mahalla bilan uchrashuv o'tkazilib, ularga Loyiha faoliyatining yaqinlashib kelayotgan bosqichlari haqida ma'lumot beriladi, ShKM oshkor qilinadi va agar har qanday shaxslar (o't-o'lan yig'uvchilar, TTTR manfaatdor shaxslari, F02 ishchilari va boshqalar) loyiha ta'siriga uchraganliklarini da'vo qilsa, bu haqda ichki ko'rib chiqish uchun ShKM orqali Loyihaga xabar berish so'raladi.
4	ChiUX bo'yicha maqsadli guruh yig'ilishi	ChiUX	2025-yil 1-choragi	Juru	Loyiha amalga oshirilishi jarayoni va Shikoyatlarni ko'rib chiqish mexanizmini (ShKM) muhokama qilish maqsadida ChiUX (chet elda ishlayotgan uy xo'jaliklari) bilan maqsadli guruh yig'ilishi o'tkaziladi.
5	TTTR oshkor etilishi – veb-sayt orqali.	Barcha manfaatdor tomonlar guruhi, asosan jamoa yetakchilari va	2025-yil 1-choragi	Masdar va Kreditlar	Yakuniy EITB to'plamini (TTTRni ham o'z ichiga olgan holda) Masdar veb-saytida va Kredit beruvchilarning veb-saytlarida oshkor etish (Kredit beruvchilarning

No	Muloqot turi	Manfaatdor tomonlar guruhi	Rejalashtirilgan sana	Mas'ul tashkilot	Izohlar
		mahalliy hamjamiyat a'zolari.			sharhlaridan so'ng yakuniy ko'rinishga keltirilgandan keyin).
6	Bo'lajak maslahatlashuv haqida xabarnoma – telefon qo'ng'irog'i yoki Telegram kanali orqali.	Uy xo'jaliklari rahbarlari/yoki aloqaga mas'ul shaxs	Kompensatsiya to'lovi amalga oshirilishidan ikki hafta oldin	Masdar JABM	Ushbu uchrashuv LTOShlarni bo'lajak kompensatsiya to'lovlariga tayyorlash, ularning ishtirokini ta'minlash va to'lov qanday amalga oshirilishi haqida tegishli ma'lumot berish uchun o'tkaziladi
7	Kompensatsiya to'lovi – yuzma-yuz uchrashuvlar	Belgilangan xonadon boshliqlari va kamida bitta ayol oila a'zosi	2025-yil 1-2-chorak	Masdar JABM	Bu LTOShlarga kompensatsiya to'lovi amalga oshiriladigan sana bo'lib, to'lov belgilangan xonadon boshlig'i orqali amalga oshiriladi. Kamida bitta ayol vakilining ishtiroki talab etiladi
8	Turmush tarzini tiklash bo'yicha treninglar haqida xabardor qilish va ularni amalga oshirish – telefon qo'ng'irog'i yoki Telegram kanali orqali	Treningda ishtirok etish uchun tanlangan uy xo'jaligi rahbarlari yoki ularning a'zolari	Har bir trening boshlanishidan ikki hafta oldin – 2025-yil aprel oyida boshlanishi kutilmoqda	Masdar JABM	Turmush tarzini tiklash bo'yicha treninglar boshlanishi haqida xabardor qilish. Har bir trening sessiyasi uchun turli sanalar bo'ladi. Xabarnoma faqat treningda qatnashish istagini bildirgan LTOShlar uchun tegishli bo'ladi.
9	Qurilish ishlari boshlanishi haqida xabardor qilish –	Uy xo'jaliklari rahbarlari/yoki aloqaga mas'ul shaxs	Qurilish boshlanishidan ikki hafta oldin – 2025-yil iyul oyida boshlanishi kutilmoqda	Masdar JABM	Yer mulk huquqi Masdar'ga o'tkaziladigan sana va perimetr to'sig'ini qurish ishlari boshlanadigan sanalarni oshkor qilish.

No	Muloqot turi	Manfaatdor tomonlar guruhi	Rejalashtirilgan sana	Mas'ul tashkilot	Izohlar
	telefon qo'ng'irog'i yoki Telegram kanali orqali				
EITB bosqichidan keyingi axborotni oshkor qilish					
10	Qurilish ishlari boshlanishi haqida axborot berish – Jamoat yig'ilishlari orqali	Barcha manfaatdor tomonlar, ayniqsa LTOSHlar, jamoa yetakchilari va mahalliy aholiga alohida e'tibor qaratiladi	Qurilish ishlari boshlanishidan oldin (2025-yil 3- va 4-choragida boshlanishi kutilmoqda)	Masdar JABM	Qisqacha texnik xulosa (QTX) (shu jumladan Shikoyatlarni ko'rib chiqish mexanizmi) oshkor qilinadi va qo'llab-quvvatlovchi bukletlar jamoat uchun ochiq joylarda tarqatiladi (masalan, yig'ilishlardan ikki hafta oldin va ikki hafta keyin). Yig'ilishlar ta'sir hududidagi (TH) jamoalarda o'tkaziladi. Taqdim etiladigan materiallar o'zbek tiliga tarjima qilinadi. QTX quyidagi onlayn manzilda ham e'lon qilinadi: https://masdar.ae/en/Masdar-Clean-Energy/Projects
9	Qurilish ishlari boshlanishi haqida axborot berish – zaif toifadagi LTOUXlar tomonidan belgilangan tarzda	Zaif guruhlar	Qurilish ishlari boshlanishidan oldin (2025-yil 3- va 4-choragida boshlanishi kutilmoqda)	Masdar JABM	Yuqoridagi tartib asosida amalga oshiriladi, biroq zaif toifadagi LTOUXlar bilan maslahatlashuvlar asosida belgilangan aniq joylarda yoki ular uchun qulay bo'lgan usullardan foydalangan holda olib boriladi.

No	Muloqot turi	Manfaatdor tomonlar guruhi	Rejalashtirilgan sana	Mas'ul tashkilot	Izohlar
11	Axborot oshkor qilinishi – telefon, telegram orqali yoki yuzma-yuz	Barcha LTOShlar	Qurilish paytida asosiy bosqichlarda, lekin kamida oylik	Masdar JABM	Axborot turi va LTOShning sharoitidan kelib chiqqan holda ma'lumotlar masofaviy (onlayn) yoki yuzma-yuz shaklda taqdim etiladi. Bunday ma'lumotlarga turmush tarzini tiklash faoliyatining amalga oshirilishi, monitoring natijalari va asosiy ishlash ko'rsatkichlar, shuningdek, loyihaning muhim yutuqlari, masalan, qurilish bosqichlarining yakunlanishi va boshqa asosiy bosqichlarga erishish haqida axborot kiradi.
12	Choraklik monitoring – LTOShlar va Mahallalar bilan yuzma-yuz uchrashuvlar	Barcha LTOUXlar va Mahalla/mahalliy hukumat rahbarlari	Choraklik	Masdar JABM	Asosiy ishlash ko'rsatkichlarini tekshirish va choraklik monitoring hisobotini ta'minlash uchun maslahatlashuvlar va so'rovnomalar o'tkaziladi.
13	Konsultatsiya o'tkazilishi haqida xabardor qilish – telefon qo'ng'irog'i yoki Telegram kanali orqali	Uy xo'jaliklari rahbarlari/yoki aloqaga mas'ul shaxs	Kompensatsiya to'lovi amalga oshirilishidan ikki hafta oldin	Masdar JABM	Ushbu yig'ilish LTOShlarni kelajakdagi kompensatsiya to'lovlariga tayyorlash, ishtirok etish imkoniyatlarini ta'minlash va to'lovlarning qanday amalga oshirilishi haqida zarur ma'lumotlarni berish maqsadida o'tkaziladi.
14	Kompensatsiya to'lovlarini amalga	Belgilangan xonadon boshliqlari va kamida bitta ayol oila a'zosi	2026-yilning 1-va 2-choragi	Masdar JABM	Bu sanada kompensatsiya LTOShlarga, ularning belgilangan uy xo'jaligi rahbari

No	Muloqot turi	Manfaatdor tomonlar guruhi	Rejalashtirilgan sana	Mas'ul tashkilot	Izohlar
	oshirish – yuzma-yuz uchrashuvlar				orqali to'lanadi. Kamida bitta ayol vakil ishtirok etishi talab qilinadi.
15	O'rta muddatli audit – yuzma-yuz maslahatlashuvlar.	Barcha LTOUXlar va Mahalla/mahalliy hukumat rahbarlari	Turmush tarzini tiklashni amalga oshirishning o'rtacha nuqtasida (2026-yil 1-choragi kutilmoqda)	Tashqi maslahatchi	Asosiy ishlash ko'rsatkichlarini tekshirish va choraklik monitoring hisobotini ta'minlash uchun maslahatlashuvlar va so'rovnomalar o'tkaziladi.
16	Yakuniy audit – yuzma-yuz maslahatlashuvlar.	Barcha LTOUXlar va Mahalla/mahalliy hukumat rahbarlari	Turmush tarzini tiklash faoliyatlari yakunlangandan so'ng (2028-yilda kutilmoqda)	Tashqi maslahatchi	Asosiy ishlash ko'rsatkichlarini tekshirish va choraklik monitoring hisobotini ta'minlash uchun maslahatlashuvlar va so'rovnomalar o'tkaziladi.
17	Turmush tarzini tiklash faoliyatlarining yakunlanganini oshkor qilish – Jamoat yig'ilishlari/yuzma-yuz maslahatlashuvlar	Barcha manfaatdor tomonlar, ayniqsa LTOShlari, jamoa yetakchilari va mahalliy aholiga alohida e'tibor qaratiladi	Faoliyatlar yakunlanib, yakuniy audit tugagandan so'ng (2028-yilda kutilmoqda)	Masdar JABM	Yakuniy audit natijalarini oshkor qilish, LTOShlarga turmush tarzini tiklash faoliyatlari yakunlanganini ma'lum qilish va ShKMni qayta oshkor qilish.
18	Turmush tarzini tiklash faoliyatlarining yakunlanganini oshkor qilish – zaif toifadagi LTOUXlar tomonidan belgilangan tarzda	Zaif guruhlar	Faoliyatlar yakunlanib, yakuniy audit tugagandan so'ng (2028-yilda kutilmoqda)	Masdar JABM	Yuqoridagi tarzda, ammo LTOUXlar bilan maslahatlashuvlar asosida belgilangan aniq joylarda yoki ular uchun qulay bo'lgan usullardan foydalanish orqali amalga oshiriladi.

Loyihaning barcha kelajakdagi manfaatdor tomonlar bilan aloqalari haqida qo'shimcha ma'lumot uchun, iltimos, Manfaaddor tomonlarni jalb qilish rejasiga (2025-yil) murojaat qiling.

11 Shikoyatlarni ko'rib chiqish mexanizmi (ShKM)

11.1 Umumiy ma'lumot

Shikoyatlarni ko'rib chiqish mexanizmi LTOSHLar bilan aloqani davom ettirish, ya'ni ularning tashvishlaridan xabardor bo'lish va kreditorlar talablariga muvofiq ularning so'rovlariga javob berishga qaratilgan. Yaxshi ishlayigan Shikoyatlarni ko'rib chiqish mexanizmi muammolarni aniqlashi va ular kuchayishidan oldin ularni hal qilishi mumkin.

Shikoyatlarni ko'rib chiqish bo'yicha menejer shikoyatlarni boshqaradi. Ish hajmini aniqlash va EITB bosqichlarida "Juru" Shikoyatlarni ko'rib chiqish bo'yicha menejer vazifasini bajaradi va "Masdar"ning yordami bilan shikoyatlarni (ko'chirish bilan bog'liq yoki boshqalar) qabul qilish uchun javobgar bo'ladi. EITB bosqichidan so'ng, shikoyatni qabul qilish va hal qilish butunlay "Masdar" yoki tayinlangan pudratchining zimmasida bo'ladi.

Shikoyatlarni ko'rib chiqish mexanizmi barcha jamoatchilik maslahatlashuvlari va fokus-guruh muhokamalari davomida oshkor qilingan va oshkor qilinishi davom ettiriladi. Shikoyatlarni ko'rib chiqish mexanizmi bo'yicha bayonot Loyihaning notexnik hisobotiga (NTH) kiritildi va shikoyatlar bo'yicha aloqa ma'lumotlari, shu jumladan tegishli mobil telefon raqam, manfaatdor tomonlarga oshkor qilish uchun barcha hujjatlarga kiritiladi.

Bundan tashqari, Loyihaning boshida (lekin Loyihaning EITB bosqichidan keyin) Loyiha kompaniyasi (Shikoyatlarni ko'rib chiqish bo'yicha menejer) tomonidan Shikoyatlarni hal qilish qo'mitasi (ShHQ) tuziladi. Uning tarkibiga tirikchilik manbalarini tiklash uchun mas'ul bo'lgan asosiy tashkilotlarning a'zolari, mahalliy mahallalar aholisi va LTOSHLar vakillari kiradi. ShHQ shikoyatlarni (ko'chirish bilan bog'liq va boshqalar) ko'rib chiqish va ularga javob berish uchun javobgar bo'ladi. ShHM jamoatchilik shikoyatlari, GZT shikoyatlari va ko'chirish bilan bog'liq shikoyatlarni ko'rib chiqadi va ularning har biri uchun shikoyatning xususiyatiga moslashtirilgan javob mexanizmlari belgilaydi.

11.2 Shikoyatlarni topshirish va hal qilish

Shikoyat - bu loyiha faoliyati natijasida tirikchiligi, sog'lig'i va xavfsizligi, madaniy me'yorlari va merosiga salbiy ta'sirga uchragan (zarar ko'rgan) deb hisoblangan shaxs yoki guruh tomonidan bildirilgan da'vo bo'lib, u samarali hal etilmagan taqdirda, foydalanish bosqichi va shikoyatchi(lar)ning tirikchilik manbalari, farovonligi yoki hayot sifati uchun xavf tug'dirishi mumkin.

Tirikchilik manbalarini tiklash bilan bog'liq shikoyatlarni yig'ilishlar va Loyiha mydoniga tashriflar davomida, telefon qo'ng'iroqlari orqali va yozma shaklda (elektron pochta orqali matnli xabarlar, mobil ilovalar, yozma so'rovlar va boshqalar) berilishi mumkin. Shikoyat har qanday aloqa vositasi orqali (og'zaki va yozma ravishda, shu jumladan anonim tarzda) qabul qilinganidan so'ng, Shikoyatlar bo'yicha menejer barcha tashvishlar/so'rovlar

tekshirilishi va ko'rib chiqilishini ta'minlash uchun shikoyatlarni shikoyatlar jurnaliga kiritadi. Shikoyat qabul qilingan va ro'yxatga olinganidan so'ng, shikoyatchiga so'rovga qarab tekshirish uchun taxmin qilingan muddat va javobni olishning dastlabki sanasi ko'rsatilgan yozma xabarnoma yuboriladi.

Loyiha pudratchilari va subpudratchilari bilan bog'liq shikoyatlar va so'rovlar ham shikoyat mexanizmi orqali qayd qilinadi va nazorat qilinadi. "Masdar" barcha pudratchilarning shikoyatlarni ko'rib chiqish mexanizmi haqida tegishli ma'lumotlarga ega bo'lishini ta'minlaydi va ular kelgan barcha shikoyatlar haqida "Masdar"ga xabar berishlari kerakligi haqida xabardor qilinadi.

"Juru" har bir qabul qilingan shikoyatni hisobga olish uchun shikoyat shaklini hamda shikoyatlar jurnalini ishlab chiqdi. Shikoyat shakli A-ilovasida, shikoyatlar jurnali esa B-ilovasida keltirilgan.

Shikoyat shakli aniqlangan manfaatdor tomonlarning joylashuvi, ma'qul deb ko'rilgan til hamda aloqa qilish imkoniyatlaridan kelib chiqqan holda tayyorlangan. Javoblar shikoyatchi uchun ma'qul deb ko'rilgan tilda, ya'ni o'zbek, rus yoki qozoq tillarida beriladi. EITB bo'yicha maslahatchining tayinlangan a'zolari Loyihaning EITB bosqichida shikoyatlarni qabul qilish va monitoring qilish uchun javobgar bo'ladi.

Shikoyatni shikoyatlarni ko'rib chiqish mexanizmiga yuborish shikoyatchiga milliy huquqiy tizim orqali murojaat qilishiga hech qanday to'sqinlik qilmaydi va agar shikoyatchi o'z shikoyatiga olgan javobidan qoniqmasa, bunday yo'l tutishi mumkin.

11.3 Aloqa ma'lumotlari

EITB bosqichida shikoyatlarni qabul qilish uchun mas'ul bo'lgan "Juru" vakillarining aloqa ma'lumotlari quyidagi 53-jadvalda keltirilgan:

53-jadval: Aloqa ma'lumotlari

Kompaniya	Aloqa ma'lumotlari
"Juru" Oleg Hegay- Atrof-muhit bo'yicha katta maslahatchi	Email: o.khegay@juru.org Telefon: +99890 9414371
"Juru" Zarina Gafurova – Ijtimoiy maslahatchi	Email: z.gafurova@juru.org Telefon: +998 90 935 74 48
Loyiha kompaniyasining Jamoatchilik bilan aloqalar bo'yicha mutaxassisi: Namoz Akhmedov	Email: nakhmedov@masdar.ae Telefon: +998948418983

Loyiha kompaniyasi: Gross Plaza biznes markazi, 100060, O'zbekiston Respublikasi, Toshkent, Mirobod tumani, Taras Shevchenko ko'chasi, 21A.

Telefon raqami: +998978686860

11.3.1 O'zbekistonda shikoyatlarni qonunga muvofiq ko'rib chiqish

O'zbekistonda har qanday fuqaro mahalliy davlat hokimiyati organlarining xatti-harakatlari yoki faoliyati yuzasidan o'z shikoyatlarini yuborish uchun bir nechta kanallardan foydalanishi mumkin. Umuman olganda, barcha fuqarolar shikoyatlar bilan quyidagi vositalardan foydalanib murojaat qilishlari mumkin:

Davlat darajasida:

- Prezidentning virtual qabulxonasi liniyasiga qo'ng'iroq qilish (telefon raqami: 1000 yoki 0-800-210-00-00) yoki onlayn tarzda xabar yuborish (www.pm.gov.uz).
- Har bir tuman yoki viloyat hokimligida "ishonch telefonlari" tashkil etilgan.
- Viloyatlarni ijtimoiy-iqtisodiy rivojlantirish bo'yicha tuman/viloyat sektor rahbarlari bilan uchrashuvlarda qatnashish (har bir tumanda 4 ta sektor tashkil etilgan).
- Qishloq joylarida fuqarolar bilan muntazam uchrashuv o'tkazadigan tarmoq vazirliklari va idoralari rahbarlari bilan uchrashuvlarda qatnashish.
- Tuman/viloyat hokimi, tarmoq vazirligi yoki Prezident nomiga shikoyat arizasini yozish.
- Prezidentning virtual qabulxonasi qoshida har bir viloyat markazida tashkil etilgan jamoat qabulxonalariga borish.

Qishloq (mahalla) darajasida:

- Mahalla fuqarolar yig'ini idorasiga borib, mahalla raisi bilan uchrashish.
- Agar fuqaro mahalla raisi tomonidan berilgan javobdan qoniqmasa yoki to'liq javob olmasa, u o'z murojaatini tuman hokimiyatiga jo'natishi mumkin.

Tuman darajasida:

- Fuqarolarni qabul qilish kunlarida hokimiyatga borib, tuman hokimi yoki uning o'rinbosari bilan uchrashish.
- Har bir tumanda tashkil etilgan Prezidentning virtual qabulxonasi qoshidagi jamoat qabulxonalariga borish.
- Agar fuqaro tuman darajasida berilgan javobdan qoniqmasa yoki to'liq javob olmasa, u o'z murojaatini viloyat hokimiyatiga jo'natishi mumkin.

Loyiha kompaniyasining Jamoatchilik bilan aloqalar bo'yicha mutaxassisi ushbu mavjud tashqi mexanizmlar orqali shikoyatlarni qabul qilish bo'yicha asosiy koordinatori bo'ladi. Ushbu kanallar orqali kelib tushgan barcha shikoyatlar quyidagi 12.5-bo'limda belgilangan Loyihaning tashqi shikoyatlarni ko'rib chiqish mexanizmiga muvofiq boshqariladi.

11.4 Shikoyatlar bo'yicha vazifalar

11.4.1 Juru

Loyihaning Ish hajmini aniqlash va EITB bosqichida manfaatdor tomonlar bilan hamkorlik qilish va shikoyatlarni boshqarish "Juru" tomonidan amalga oshirilmoqda. Shu sababli, "Juru" mahalliy jamoalaridan manfaatdor tomonlar, shu jumladan, LTOShlar uchun shikoyatlarini bildirishlari uchun asosiy koordinator vazifasini bajaradi. Bildirilgan har qanday shikoyatlar shikoyat shakli va shikoyatlar jurnalida qayd etiladi. Loyiha kompaniyasi ("Masdar") shikoyatlarni hal qilishda yordam beradi va "Juru" va/yoki "Masdar" shikoyatlarga javob beradi.

11.4.2 Masdar

"Masdar" Ijtimoiy masalalar bo'yicha menejeri va Shikoyat bo'yicha menejeri/Jamoatchilik bilan aloqalar bo'yicha mutaxassisi orqali shikoyatlarni ko'rib chiqish mexanizmini boshqarish uchun javobgar bo'ladi. Shikoyatlar bo'yicha menejer/Jamoatchilik bilan aloqalar bo'yicha mutaxassisiga ayollar tomonidan ko'tarilgan muayyan masalalar (va GZT shikoyatlari⁶⁰) bo'yicha tayinlangan ayol xodim yordam beradi. "Masdar", shuningdek, shikoyatlar mexanizmi haqida tegishli ma'lumot taqdim etadi va treninglar o'tkazadi, bunda kim xabardor qilinishi kerakligi va barcha shikoyatlar to'g'risida (hatto joyida hal etilganlar to'g'risida ham) qayd etilishi uchun "Masdar"ga habar berilishi kerakligi tushuntiriladi.

11.4.3 Pudratchilar/Subpudratchilar

EPC pudratchisi o'z subpudratchilarini o'zi yoki subpudratchilari tomonidan qabul qilingan TTTRga tegishli har qanday shikoyatlarni "Masdar"ga habar berishlarini nazorat uchun mas'ul bo'ladi. U shikoyatlarni to'g'ridan-to'g'ri Ijtimoiy masalalar bo'yicha menejerga/ Jamoatchilik bilan aloqalar bo'yicha mutaxassisga yetkaziladi.

⁶⁰ Manfaaddor tomonlar bilan hamkorlik qilish rejasida Shikoyatlarni ko'rib chiqish mexanizmining ko'chirish masalalaridan tashqari boshqa vazifalar haqida ham qo'shimcha ma'lumotlar berilgan.

11.4.4 Shikoyatlarni ko'rib chiqish qo'mitasi

Agar shikoyatni ijtimoiy masalalar bo'yicha menejeri hal qila olmasa yoki LTOSh unga berilgan javobdan mamnun bo'lmasa, muammoni hal qilish uchun Shikoyatlarni ko'rib chiqish qo'mitasi chaqiriladi va uning tarkibiga quyidagilar kiradi:

- Ijtimoiy masalalar bo'yicha menejer, Jamoatchilik bilan aloqalar bo'yicha mutaxassis va/yoki shikoyatlar bo'yicha menejer
- Loyiha maydonining menejeri (zarur hollarda)
- Mahalliy mahalla raisi
- Mahalliy mahalladan erkak va ayol vakillar.
- Mahalliy hokimiyat organlari (bildirilgan shikoyatga tegishli).

Tegishli mahalla vakillarini tayinlash uchun norasmiy saylovlar o'tkazilishi mumkin. Muayyan shikoyatlar uchun, shikoyat turiga qarab, SHKQ (Shikoyatlarni ko'rib chiqish qo'mitasi)ga qo'shimcha vakillar qo'shilishi mumkin. SHKQning vazifasi umumiy loyiha shikoyatlarini, shuningdek, TTTRga tegishli shikoyatlarni ko'rib chiqish va hal qilishni qo'llab-quvvatlashdan iborat bo'ladi.

11.4.5 Maxfiylik va anonimlik

Shikoyatlarni ko'rib chiqish mexanizmida ma'lumotlarning, shu jumladan barcha shikoyatchilarning shaxsiy ma'lumotlarining qat'iy maxfiyligini ta'minlanadi. EITB bosqichida shikoyatlar haqida xabar berilishi mumkin bo'lsa-da, shikoyatchilarning ismlari va shaxsiy ma'lumotlari ommaga oshkor qilinmaydi. Barcha tegishli yozishmalar va maslahatlashuvlar davomida LTOShlarga shikoyatni anonim tarzda yuborishlari mumkinligi haqida ma'lumot beriladi. Agar shikoyatlar anonim tarzda berilgan bo'lsa, ularning ba'zilariga javob berilmasligi mumkinligi haqida shikoyatchilarga xabar beriladi.

11.5 Shikoyatlarni hal qilish variantlari va ularga javob berish

Shikoyatlarni hal qilishda qo'llaniladigan yondashuvlar shikoyatlarning xususiyati, paydo bo'lish chastotasi va soniga bog'liq bo'ladi. Shikoyatlar hal qilinganligi to'g'risida shikoyatchiga yozma shaklda rasmiy ravishda xabar beriladi. Agar shikoyatchi yozma javob ololmasa, shikoyatchi bilan telefon orqali bog'lanishadi va u shikoyat natijalari haqida xabardor qilinadi. 54-jadvalda shikoyatlarga javob berish muddatlari ko'rsatilgan.

54-jadval: Shikoyatlarni ko'rib chiqish muddatlari

Bosqich	Muddat
Shikoyatni qabul qilish va ro'yxatga olish	0 kun
Shikoyatchiga shikoyat qabul qilinganligi to'g'risida tasdiqnoma berish	Shikoyat berilganidan keyin 3 kundan oshmagan holda
ShHQ tomonidan qabul qilingan shikoyatni baholash/tekshirish	Shikoyat berilganidan keyin 30 kundan oshmagan holda
Shikoyatchiga javob berish	Baholash tugaganidan keyin uch kundan oshmagan holda
Agar shikoyatchi ilgari berilgan javobdan qoniqmasa, shikoyatni qayta baholash	Shikoyatchi tomonidan norozilik to'g'risida xabar berilganidan keyin 30 kundan oshmagan holda

Murakkab shikoyatlar yoki boshqa omillar tekshiruv vaqtini uzaytirs, shikoyatchiga bu holat haqida xabar berilib, javob berishning o'zgargan taxminiy muddati haqida ma'lumot va yangilangan ma'lumotlar muntazam ravishda taqdim etiladi.

Agar shikoyatchi o'zining shikoyatiga berilgan javobdan qoniqmasa, bu haqda Loyiha ma'muriyatiga xabar berishi mumkin, bu esa avtomatik tarzda yana bir tekshiruv jarayonini boshlaydi. Ushbu ikkinchi tekshiruvga qo'shimcha mutaxassislar, jumladan, TTTR Qo'mitasi a'zolari, Hokimiyat va/yoki Mahalla vakillari jalb qilinishi mumkin.

Agar Shikoyatlarni ko'rib chiqish mexanizmi hatto ikkinchi tekshiruvdan keyin ham shikoyatni hal qila olmasa, shikoyatchi quyidagi tashqi yo'llar orqali muammoni hal qilish imkoniyatiga ega:

- Shikoyatini rasmiy ravishda Hokimiyatga taqdim etish;
- To'g'ridan-to'g'ri Loyiha moliyalashtiruvchilariga murojaat qilib, ularning Mustaqil Hisob Berish Mexanizmlari orqali e'tiroz bildirish;
- O'zbekiston Respublikasining milliy sud tizimi orqali huquqiy yechim izlash.

Loyiha moliyalashtiruvchilarining o'z Mustaqil Hisob Berish Mexanizmlari mavjud bo'lib, agar Loyiha doirasidagi Shikoyatlarni ko'rib chiqish mexanizmi shikoyatchining ehtiyojlari yoki kutgan natijalariga javob bermasa, ushbu IAMLar orqali loyiha bilan bog'liq shikoyatlarni ko'tarish uchun muqobil imkoniyatlar taqdim etiladi.

11.6 Shikoyatlarni ro'yxatga olish

Har bir shikoyatni kuzatish va ro'yxatga olish shikoyatlar jurnalida qayd etiladi. Har bir shikoyatga noyob identifikatsiya raqami beriladi, so'ngra ro'yxatga olish tafsilotlari va uni hal qilish va yopish vaqti ko'rsatiladi. Loyiha shikoyatlari jurnalining nusxasi B-ilovasida keltirilgan.

11.7 Qabul qilingan shikoyatlar

Ushbu hisobot yozilishiga qadar yashash vositalarini tiklash bilan bog'liq uchta shikoyat qabul qilingan. Quyidagi shikoyatlar F04, F07 va F09 raqamli LTOSlar tomonidan ko'tarilgan:

- Oxirgi uch yil ichida noqulay ob-havo va qurg'oqchilik tufayli fermer muammolarga duch kelgan. Bu holat 150 million so'mlik soliq to'lovlari bo'yicha qarzдорlikka olib kelgan. Fermer 2024-yilning oktabr–noyabr oylarida bug'doy ekish orqali qarzni to'lash mumkinmi yoki loyiha tashabbuskorlari bu borada yordam bera oladimi, degan savolni ko'tardi. Juru bu borada javob berib, ekin ekish tavsiya etilmasligini, baholash va huquqiy da'volarni ko'rib chiqish ishlari davom etayotganini bildirgan⁶¹. Natijalar tayyor bo'lgach, ushbu masala tegishli tarzda ko'rib chiqiladi.
- Loyihaning kompensatsiya to'lovlari qachon amalga oshirilishi haqida ma'lumot so'ralgan. Juru bu savolga javoban, to'lovlar loyiha bo'yicha moliyaviy yakunlanish bosqichiga bog'liqligini, ammo kompensatsiya to'lovi amalga oshirilishidan 1-2 hafta oldin xabardor qilinishlarini ma'lum qilgan.
- PAPlar qolgan yerlariga ekin ekishlari uchun loyihaning aniq joylashgan hududini aniqlab berish uchun kimdir maydonga kelishini so'rashgan. Juru bu vazifani hozirda Masdar bajara olmasligini bildirgan va PAPlarga IJRSQ (Irrigatsiya va yer resurslarini sug'orish qism boshqarmasi) bilan bog'lanishni va mavjud barcha yer maydonlariga ekin ekishni davom ettirishni tavsiya qilgan.

⁶¹ Shundan so'ng, LTOSlarga odatdagidek ekin ekishni davom ettirish tavsiya etildi. Biroq, agar ekin ekish mavsumi boy berilgan bo'lsa, u holda bu yo'qotish TTTR doirasida kompensatsiya qilinadi.

12 Xarajatlar va Byudjet

12.1 Budget

Loyiha kompaniyasi, DXShSh (Davlat-xususiy sheriklik shartnomasi)da belgilanganidek, Atrof-muhit va Ijtimoiy qonunchilik hamda Xalqaro A&I standartlari talablariga muvofiq, loyiha ta'siriga uchragan shaxslarga (LTOShlarga) ko'chirish yoki turmush tarzini tiklash bo'yicha to'lov yoki kompensatsiya uchun mas'ul bo'ladi. Turmush tarzini tiklash xarajatlari quyida 55-jadvalda keltirilgan.

55-jadval: Taxminiy tirikchilik manbalarini tiklash xarajatlari

Tirikchilik manbalarini tiklash xarajatlari	Birlik	Miqdori	Birlik quymati (so'm)	Jami (so'm)	Jami (AQSh dollari)	1-to'lov (ishlar boshlanishidan oldin).	2-to'lov (+ bir yil).	3-to'lov (+ bir yil)
Xususiy yer uchun kompensatsiya	Ha	■	■	■	■	■	■	■
Ijaraga olingan yer uchun kompensatsiya (Qamashi tumani)	Ha	■	■	■	■	■	■	■
Ijaraga olingan yer uchun kompensatsiya (G'uzor tumani)	Ha	■	■	■	■	■	■	■
Auksion xarajatlarini qoplash uchun moliyaviy yordam	Bir martalik to'lov	■	■	■	■	■	■	■
Vaqtinchalik yer yo'qotilishi sababli daromadning uzilishi uchun kompensatsiya	Ha	■	■	■	■	■	■	■
Boy berilgan mol-mulk uchun kompensatsiya (ko'chmas - lager)	Bir martalik to'lov	■	■	■	■	■	■	■
Boy berilgan mol-mulk uchun kompensatsiya (ko'chmas - molxona)	Bir martalik to'lov	■	■	■	■	■	■	■
Boy berilgan mol-mulk uchun kompensatsiya (ko'char)	Bir martalik to'lov	■	■	■	■	■	■	■

Ko'chirish xarajatlari va o'tish davri xarajatlari	Bir martalik to'lov	■	■■■■■	■■■■■	■■■	■■■■■		
Daromad vaqtinchalik boy berilgani uchun kompensatsiya	Bir martalik to'lov	■	■■■■■	■■■■■	■■■	■■■■■	■	■
Daromad butunlay boy berilgani uchun kompensatsiya	Bir martalik to'lov	■	■■■■■	■■■■■	■■■	■■■■■		
O'tlatishga ta'sir uchun kompensatsiya (hozir kutilmaydi)	Bir martalik to'lov	■	■■■■■	■	■	■		
Yaylov yerlarini yo'qotgan ishchilar va ChIUXlar uchun o'tish davri yordami	Bir martalik to'lov	■■■■■	■■■■■	■■■■■	■■■■■	■■■■■		
Boy berilgan daraxtlar uchun kompensatsiya	Daraxt	■	■■■■■	■■■■■	■■■	■■■■■	■	■
Boy berilgan hosil uchun kompensatsiya	ga	■■■■■	■■■■■	■■■■■	■■■■■	■■■■■	■	■
To'lanmagan soliqlar yoki bajarilmagan hosil yetkazib berish shartnomalari natijasida yuzaga kelgan jarimalar uchun kompensatsiya ⁶²	Bir martalik to'lov	■	■■■■■	■■■■■	■■■	■■■■■		

⁶² To'lanmagan soliqlar uchun jarimalar har bir fermer uchun taxminan **100 AQSH dollari** deb baholangan (ba'zi fermerlar bu holatdan ta'sirlanmasligi mumkin, biroq ayrim ishchilar ta'sirga uchrashi ehtimoli bor).

193

Ma'muriy xarajatlar (5%)								
Kutilmagan xarajatlar (10%)								
Inflyatsiya uchun kutilmagan holat (2%)								
Jami								

Izoh: So'mni - AQSh dollariga ayirboshlash kursi 2025-yil iyul oyida 12,650 UZS = 1 USD deb hisoblangan.

12.2 TTTR uchun kutilmagan xarajatlar jamg'armasi

Loyiha xarajatlariga 10% zaxira (kontingent) qo'shilgan bo'lib, bu kutilmagan qo'shimcha xarajatlar — masalan, qo'shimcha LTOShlarning aniqlanishi yoki xarajatlarning oshib ketishi kabi holatlar uchun mo'ljallangan. Mazkur zaxira F02 fermeri uchun qo'shimcha ishchilar aniqlansa, barcha ChIUXlar (chorva ijarachilari) ta'sirga uchragan deb topilsa, barcha ishchilar ish joyini yo'qotsa yoki barcha kreditlar qaytarilmay qolsa, yuzaga keladigan xarajatlarni qoplash uchun yetarli deb hisoblanadi.

13 Institutsional tashkilotlar

Ushbu bo'limda TTTRni amalga oshirish, jamoatchilik bilan maslahatlashuvlar, axborotni oshkor qilish, shikoyatlarni hal qilish, monitoring va habar berish bo'yicha institutsional tashkilotlar va ularning vazifalari haqida umumiy ma'lumot beriladi.

13.1 Asosiy javobgar tomonlar

13.1.1 Juru

"Juru" TTTRni (ushbu hujjat) tayyorlash va "Masdar" nomidan LTOSHlar bilan kompensatsiya bo'yicha muzokaralar olib borish uchun javobgar bo'ladi. "Juru"ning vazifalariga quyidagilar kiradi:

- hozirgi vaziyatni baholash;
- LTOShlarni aniqlash;
- yerni olib Qo'yish va kompensatsiya jarayoni bo'yicha qonuniy asoslarni belgilash;
- TTTR davomida maslahat qilinishi kerak bo'lgan asosiy manfaatdor tomonlarni aniqlash;
- manfaatdor tomonlar bilan TTTR bo'yicha maslahatlashuvlarni o'tkazish;
- LTOSHlar bilan kompensatsiya bo'yicha muzokaralarga ko'maklashish; va
- TTTRni tayyorlash jarayonida ShHMga yordam berish.

13.1.2 Masdar/Loyiha kompaniyasi

"Masdar" TTTR va kompensatsiya to'lovlarini tasdiqlash uchun javobgar bo'ladi. "Masdar" ning majburiyatlariga quyidagilar kiradi:

- kompensatsiya paketlarini, shuningdek, LTOSHlar va ularning uy xo'jaliklari uchun qo'shimcha yordam va tirikchilik manbalarini tiklash dasturlarini tayyorlash/tasdiqlash;
- yakuniy huquqlar va kompensatsiya paketlarini barcha LTOSHlarga oshkor qilish;
- "Masdar" veb-saytida TTTRni oshkor qilish;
- kompensatsiya paketlari bo'yicha olingan izohlarni ko'rib chiqish va EITB maslahatchisiga yordam berish;

- TTTRni amalga oshirish bo'yicha tadbirlarda yordam berish va ishtirok etish;
- TTTRni amalga oshirish va monitoringini kuzatish va boshqarish (yoki bu vazifani bajarish uchun pudratchini yollash);
- tirikchilik manbalarini tiklash dasturlari amalga oshirilishini va treninglar olib borilishini ta'minlash;
- kompensatsiya to'lanmagunicha qurilish boshlanmasligini ta'minlash; va
- TTTR bilan bog'liq shikoyatlarni nazorat qilish va ularni ko'rib chiqish.

13.1.2.1 "Masdar" ning Ijtimoiy masalalar bo'yicha menejer,

Masdar EITB bosqichi yakunlangach, yashash vositalarini tiklash faoliyatlarini boshqarish uchun ijtimoiy menejerni tayinlaydi. Ushbu ijtimoiy menejer TTTRning amalga oshirilishini boshqaradi va LTOShlar uchun asosiy aloqa shaxsi bo'ladi. Ijtimoiy menejerning vazifalari quyidagilardan iborat bo'ladi:

- Kompensatsiya jarayonining kunlik amalga oshirilishini umumiy boshqarish. JABM va shikoyatlar bo'yicha menejer faoliyatini nazorat qilish.
- TTTR amalga oshirilishiga oid monitoring va baholash ma'lumotlarini to'plash hamda Masdar bilan ulashish.
- Loyiha monitoringi davomida aniqlangan ma'lumotlarga asosanib, TTTRga kiritilishi lozim bo'lgan o'zgartirishlar zaruratini aniqlash.
- TTTR doirasidagi vazifalarni amalga oshirish uchun zarur bo'lgan o'quv dasturlarini aniqlash va ushbu o'quvlarni tashkil qilish.

13.1.2.2 Jamoatchilik bilan aloqalar bo'yicha mutaxassisi

Masdar EITB bosqichi yakunlangach, manfaatdor tomonlar bilan muloqot faoliyatlarini amalga oshirish uchun JABMni tayinlaydi. JABM loyiha va mahalliy aholi o'rtasidagi asosiy aloqa nuqtasi bo'ladi. Shuningdek, u shikoyatlarni yakuniy hal etish uchun mas'ul bo'ladi. JABMning vazifalari quyidagilardan iborat bo'ladi:

- Kompensatsiya jarayonini boshqarish, jumladan to'lovlarni amalga oshirish.
- LTOShlarni yaqinlashib kelayotgan faoliyatlar, yig'ilishlar va o'quv mashg'ulotlari haqida xabardor qilish.
- Manfaatdor tomonlar bilan muloqot rejasini va bazasini yuritish, yig'ilish bayonnomalarini saqlash hamda barcha maxfiy ma'lumotlarni arxivlash.
- TTTR doirasida zarur bo'lganda posterlar, press-revizlar, ommaviy axborot nashrlari va boshqa tashqi axborot vositalarini tayyorlash.
- Loyiyaning shikoyatlar mexanizmini boshqarish, murojaatchiga dastlabki javobni taqdim etish va butun jarayon davomida u bilan aloqani saqlab turish.
- Shikoyatlarni qabul qilish va rasmiylashtirish hamda shikoyatlar bo'yicha hisobotlar tayyorlash.

13.1.3 Bosh pudratchi/EPC pudratchisi

Loyiha uchun bosh pudratchi hali aniqlanmagan. U Loyihaning qurilish ishlarini bajarish uchun "Masdar" tomonidan jalb qilinadi. Bosh pudratchining TTTR bo'yicha vazifalari quyidagilardan iborat bo'lishi kutilmoqda:

- Qurilish boshlanishidan oldin zarur kompensatsiya to'langanligini ta'minlash;
- TTTRga bo'lgan ehtiyoj va amalga oshirish talablarini tushunish; va
- TTTR bilan bog'liq har qanday shikoyatlarni Loyiha kompaniyasiga yuborish.

13.1.4 O'zMET

O'zMET HEUT (yuqori kuchlanishli elektr uzatish tarmog'i) va yer osti kabeli qurib bo'linganidan so'ng ular uchun mas'ul bo'ladi. Shuning uchun, HEUT bo'yicha texnik xizmat ko'rsatish ishlari natijasida yer, ekin yoki mulkka yetkazilgan har qanday ta'sir uchun mas'uliyat O'zMET zimmasiga yuklanadi⁶⁵.

O'zMET HEUTning ekspluatatsiya davridagi har qanday ta'siri uchun 8-bo'limda keltirilgan Huquqiy Talablar Matritsasi asosida kompensatsiya to'lashi lozim bo'ladi.

13.1.5 Kreditorlarning vazifalari

Kreditorlarning vazifalari quyidagilardan iborat bo'lishi kutilmoqda:

- TTTRni ko'rib chiqish va tasdiqlash (TTTR amalga oshirilishidan oldin kreditorlar tarkibida bo'lsa);
- Kreditorning veb-saytida TTTRning qisqa bayoni va/yoki to'liq TTTRni oshkor qilish; va
- TTTRning o'z vaqtida va to'g'ri bajarilishini nazorat qilish yoki o'z tashkiloti talablariga muvofiq TTTR qanday amalga oshirilganligini mustaqil auditdan o'tkazish.

13.1.6 ENERGETIKA VAZIRLIGI

Loyiha uchun ijaraga beriladigan yer uchastkasining yakuniy yer egasi bo'lgan ushbu davlat organining vazifalariga quyidagilar kiradi:

- IJSRQdan yerlarni Energetika vazirligiga qayta ajratish bo'yicha ichki jarayonlarni amalga oshirish;
- "Masdar" bilan yerni ijaraga berish shartnomasini imzolash; va

⁶⁵ Yer osti kabeli o'tkaziladigan yer to'liq IjRoSQ (SWID) mulkida hisoblanadi, HEUT ostidagi yer esa juda kichik maydonni egallaydi. Shuning uchun, bunday ta'sirlar yuz berish xavfi past deb baholanadi.

- Loyihani qurish va yerni olib Qo'yishning ta'sir darajasini baholash uchun zarur bo'lganda Vazirlik va unga bo'ysunuvchi tuzilmalar faoliyati to'g'risida ma'lumot berishda "Masdar"ga ko'maklashish.

13.1.7 Iplakchilik va jun sanoatini rivojlantirish davlat qo'mitasi

Asosiy yer egasi va yaylov yerlarini o'ziga bo'ysunuvchi tashkilotlarga ajratuvchi davlat organi bo'lgan Davlat qo'mitasi o'z zimmasiga oladi:

- IJSRQdan yerlarni Energetika vazirligiga qayta ajratish bo'yicha ichki jarayonlarni amalga oshirish; va
- Loyihani qurish va yerni olib Qo'yishning ta'sir darajasini baholash uchun zarur bo'lganda Qo'mita va unga bo'ysunuvchi tuzilmalar faoliyati to'g'risida ma'lumot berishda "Masdar"ga ko'maklashish.

QASHQADARYO VILOYATI HOKIMIYATI

Qashqadaryo viloyati hokimligi tanlab olingan yer uchastkalarining chegaralariga tuzatishlar kiritib, Qishloq va o'rmon xo'jaligi yerlari fondidagi yer toifalarini o'zgartirish masalalarini ko'rib chiqish bo'yicha Hukumat komissiyasiga tegishli taklif kiritadi. Uning vazifalariga quyidagilar kiradi:

- "Masdar" tomonidan taqdim etilgan Loyiha hujjatlari asosida tanlab olingan yer uchastkalarini Energetika vazirligiga doimiy foydalanish uchun ajratib berish;
- Energetika vazirligi yuqorida qayd etilgan yer uchastkalarini "Masdar"ga Loyihani amalga oshirish muddatiga teng muddatga ijaraga berishini ta'minlasin.
- "Masdar" tomonidan to'lanadigan yer uchastkalari uchun ijara to'lovini yer solig'i summasiga tenglashtirish.

13.1.8 TTTR qo'mitasi

TTTR Qo'mitasi loyihaning EITB bosqichi yakunlangach, ijtimoiy menejer yoki JABM tomonidan chaqiriladi. Ushbu qo'mita quyidagi a'zolardan iborat bo'ladi:

- Ijtimoiy menejer
- JABM
- Loyiha maydonining menejeri (zarur bo'lsa)
- Mahalliy mahalla raisi (yoki raislari)
- Mahalliy mahallaning erkak va ayol vakillari
- LTOShlarning erkak va ayol vakillari
- Mos hollarda, mahalliy hokimiyat vakillari

TTTR Qo'mitasining mas'uliyatlari quyidagilardan iborat bo'ladi:

- TTTRning amalga oshirilishini nazorat qilish hamda kompensatsiya va yashash vositalarini tiklash bo'yicha yordam ko'rsatish.

- TTTR monitoringi bo'yicha hisobotlarni ko'rib chiqish va ichki va tashqi monitoring hamda baholash ko'rsatkichlari orqali amalga oshirish jarayonining holatini tahlil qilish. Bu ko'rib chiqishning maqsadi – faoliyat samaradorligini uzluksiz yaxshilash va muammolarning qayta yuzaga kelishini oldini olish.
- TTTR bo'yicha yakuniy audit qachon o'tkazilishi kerakligini belgilash.
- Kelgusidagi moliyaviy auditlar uchun asos yaratish maqsadida barcha xarajatlarning to'liq hisob-kitob qilinganini tasdiqlash.
- Zarur hollarda shikoyatlarni hal qilish jarayonida ishtirok etish.
- Shikoyatlar mexanizmining samaradorligini monitoring qilish.

TTTR Qo'mitasi, shuningdek, qurilish bosqichida ishlab chiqiladigan va amalga oshiriladigan, lekin TTTR byudjetiga kirmaydigan, jamoa rivojlanish rejasiga kiritilgan faoliyatlar uchun ham mas'ul bo'ladi.

Qo'mita TTTR amalga oshirilayotgan davr mobaynida har chorakda yig'ilish o'tkazadi. Yashash vositalarini tiklash tashabbuslari to'liq amalga oshirilgach va barcha kompensatsiyalar to'langanidan so'ng, Qo'mita har olti oyda yig'iladi. TTTR Yakuniy Auditi o'tkazilgach, Qo'mita tarqatiladi.

Ma'lumotlar maxfiyligini ta'minlash maqsadida, TTTR Qo'mitasi a'zolari LTOShlarga oid shaxsiy ma'lumotlarga kirish huquqini olishdan avval maxfiylik to'g'risidagi kelishuvga imzo chekishlari lozim. Bu hujjat ularning eng qulay tilida taqdim etiladi va har bir a'zoga nusxasi topshiriladi.

13.1.9 Shikoyatlarni ko'rib chiqish qo'mitasi

Shikoyatlarni Ko'rib Chiqish Qo'mitasi (ShKChQ) loyihaning bosqichi yakunlangach, ijtimoiy menejer yoki JABM tomonidan chaqiriladi. Ushbu qo'mita yashash vositalarini tiklash uchun mas'ul asosiy subyektlar vakillari, mahalliy hamjamiyat a'zolari hamda LTOSh vakillaridan tashkil topadi (batafsil ma'lumot uchun qarang 12.4-bo'lim).

ShKChQning asosiy vazifasi:

- Apellyatsiya tartibida ko'rib chiqilgan barcha shikoyatlarni ko'rib chiqish va hal etish.

Agar biron-bir shikoyat loyiha darajasida hal etilmasa yoki murojaatchi taqdim etilgan javobdan qoniqmasa, ShKChQ ushbu masalani ko'rib chiqish uchun chaqiriladi. Qo'mita tarkibida ayollar, ijtimoiy jihatdan zaif guruhlar va barcha jins vakillari teng va munosib tarzda ifodalanadi hamda shikoyatlarni o'rganadi. Zarur hollarda, qo'mita mahalliy hamjamiyat tashkilotlari bilan hamkorlikda shikoyatlarni hal etish choralari muvofiqlashtiradi.

13.1.10 Mustaqil E-I maslahatchi

Loyihaning amalga oshirilishini nazorat qilish uchun mustaqil E-I maslahatchi jalb qilinadi. E-I maslahatchining vazifalariga quyidagilar kiradi:

- TTTRni amalga oshirish jarayonini monitoring qilish va kreditorlarga taqdim etish uchun TTTRni amalga oshirish bo'yicha monitoring hisobotlarini tayyorlash;
- "Masdar"ni baholash jarayonida va TTTRni amalga oshirish va monitoring qilishda yuzaga keladigan har qanday muammolar haqida xabardor qilish;
- Kreditorlarga taqdim etilgan monitoring hisobotlarida TTTRni amalga oshirish jarayonida talablarga rioya qilmaslik holatlari va tuzatish choralari to'g'risida fikr-mulohazalarni taqdim etish; va
- Kreditorning talablariga muvofiq tuzatish choralari talab qiladigan masalalar bo'yicha tavsiyalar berish.

13.2 Amalga oshirish jadvali

Amalga oshirish jadvalida tirikchilik manbalarini tiklash bo'yicha barcha asosiy tadbirlarni boshlash va tugatish muddatlari ko'rsatilgan. LXQ pudratchisiga ushbu TTTRga muvofiq birinchi kompensatsiya to'lanmagunicha ta'sirga uchragan hududlarda qurilish ishlarini boshlashga ruxsat berilmaydi (tirikchilik manbalarini tiklash bo'yicha tadbirlar qurilish bosqichida davom ettirilishi mumkin). Tirikchilik manbalarini tiklash bo'yicha tadbirlarni o'z vaqtida bajarmaslik qurilish ishlarining jadvaliga ta'sir qilish xavfi mavjud.

56-jadval: Joriy Loyihani amalga oshirish jadvali

	Haftalar																																		
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30	31	32	33-52	1-52	1-52
LTOSHLarga kompensatsiya to'lovlarini ochiqlash va ular bilan paketlarni tasdiqlash/muhokamalar o'tkazish																																			
Turmush Tarzini Tiklash Rejasini tamomlash																																			
YeTTB/XMK/OTB/Masdar tomonidan TTTRni tasdiqlash																																			
TTTRni kreditor va Masdar veb-saytlarida oshkor qilish																																			
TTTR qo'mitasini tashkil etish va tayyorlash																																			
TTTRni amalga oshirish davrida choraklik TTTR qo'mitasining yig'ilishlarini o'tkazish.																																			
TTTR qo'mitasi yig'ilishlari - yiliga ikki marta „Audit yakunlangunga qadar																																			
Huquqlarni ta'minlash (urug'lar va asboblari)																																			
Kompensatsiyaning birinchi to'lovi																																			
Kompensatsiyaning ikkinchi to'lovi																																			
Kompensatsiyaning uchinchi to'lovi																																			
Mavjud yer auksioni portalidan foydalanishda ko'mak																																			
Biznesni rejalashtirish va kredit olishda ko'mak (o'z biznes faoliyatini boshlayotgan LTOSHLar uchun)																																			
Agronomni ishga jalb qilish																																			
Yer unumdorligini oshirish choralari tasdiqlash uchun o'tkaziladigan tadqiqot																																			
Agrovoltika sohasidagi mutaxassisni ishga jalb qilish																																			
Nazorat ostida amalga oshiriladigan yaylov faoliyatlari bo'yicha standart operatsion tartib (SOP) va protseduralarni ishlab chiqish																																			
Nazorat ostida yaylovdan foydalanish jarayoni boshlanishi																																			
TTTR doirasidagi o'quv jadvali ishlab chiqildi																																			
LTOSHLar uchun o'quv mashg'ulotlari o'tkazildi																																			
Zaif toifadagi LTOSHarga bandlikni ta'minlash maqsadida rezyume va boshqa zarur hujjatlarni tayyorlashda ko'mak ko'rsatish																																			
LTOSHLar uchun bandlik imkoniyatlarini e'lon qilish maqsadida Telegram kanalini tashkil etish va amalga oshirish																																			
Ichki monitoringni choraklik asosda o'tkazish																																			
Batafsil loyihalashning yakunlanishi																																			
Tasir ostidagi yerlarning chegaralarini aniqlash																																			
Moliyaviy yopilish																																			
Ichki muvofiqlik bo'yicha hisobot																																			
Qurilishi ishlarining boshlanishi																																			
Ichki audit																																			
Auditni yakunlash																																			

14 Monitoring va hisobot berish

14.1 Umumiy ma'lumot

Monitoring Loyihaga shikoyatlarni ko'rib chiqish mexanizmi orqali LTOShlarni bilan uzluksiz aloqa o'rnatish, TTTR jarayonini baholash, milliy qonunchilik va Kreditorlarning tirikchilik manbalarini tiklashga oid talablari bo'yicha talab qilinadigan harakatlarning bajarilishini ta'minlash imkonini beradi.

Tirikchilik manbalarini tiklash jarayonining monitoringi "Masdar" (yoki qurilish bosqichidagi faoliyat uchun - Bosh pudratchi) nomidan "Juru" tomonidan olib boriladi. Ushbu TTTR doirasida monitoring va hisobot berishni talab qiladigan turli tadbirlar olib oriladi. Ular keyingi bo'limlarda muhokama qilinadi.

14.2 Monitoring

14.2.1 Ichki monitoring

Loyihaning Ijtimoiy masalalar bo'yicha menejeri va Jamoatchilik bilan aloqalar bo'yicha mutaxassisi ko'magida maslahatchi TTTRning bajarilishining monitoringini olib oradi. TTTRni amalga oshirish jarayonida birinchi yil davomida har chorakda tirikchilik manbalarini tiklash bo'yicha monitoringi va baholash hisobotlari tayyorlanadi, so'ng amalga oshirilishning boshlanishidan keyin uch yil davomida yarim yillik hisobotlar taqdim etiladi. Kompensatsiyaning birinchi to'lovi to'langanidan so'ng (kutlayotgan sana - 2025 yilning 1-choragi) barcha kompensatsiyalar iqtisodiy ko'chirishdan oldin (qurilish boshlanishida) to'langanligini tasdiqlovchi muvofiqlik hisoboti tayyorlanadi.

TTTRning tegishli tekshiruvi jarayonida belgilangan monitoring harakatlari doimiy ravishda amalga oshiriladi va har chorakda tayyorlanadigan monitoring hisobotlarida yoritiladi.

Ichki monitoring tirikchilik manbalarini tiklash bo'yicha tadbirlarni amalga oshirishning asosiy samaradorlik ko'rsatkichlarining (ASK – 14.4-bo'limda batafsil muhokama qilinadi) holati, maslahatlashuvlar va boshqa tadbirlar natijalari, tirikchilik manbalarini tiklash bo'yicha tadbirlar samaradorligiga ta'sir etuvchi masalalar, cheklovlar, TTTR ga kiritilgan o'zgarishlar (agar mavjud bo'lsa), bu o'zgarishlarning sabablari, tuzatuvchi harakatlar (aniqlangan har qanday muammolarni hal qilish uchun) va o'rganilgan saboqlarni kuzatishga qaratiladi. Monitoring jarayoni imkon qadar LTOShlarga oid mavjud bo'lmagan ma'lumotlarni aniqlashga, ilgari qilingan taxminlarni tasdiqlashga va belgilangan kompensatsiya tizimining barqarorligini baholashga qaratiladi.

Agar tirikchilik manbalarini tiklash bilan bog'liq har qanday muhim muammolar yoki kutilmagan ta'sirlar aniqlansa, EITB bo'yicha maslahatchi bunday muammolarni hal qilish uchun tuzatuvchi harakatlar rejasini tayyorlaydi.

14.2.2 Tashqi/uchinchi taraf auditi/tugatish auditi

Ichki auditga qo'shimcha ravishda tashqi monitoringni o'tkazish uchun tashqi monitoring agenti (TMA) yoki kreditorlarning ekologik va ijtimoiy muammolarni kompleks tekshiruvi (EIKT) guruhi faoliyat ko'rsatadi. TMA konsalting firmasi, malakali nodavlat tashkiloti (NNT)⁶⁶, yoki boshqa agentlik bo'ladi va EITB maslahatchisidan mustaqil bo'lishi kerak. TMA ning vazifasi ichki monitoring natijalarini tekshirish va TTTR jarayoni kelishilgan TTTRga muvofiq amalga oshirilganligini nazorat qilishdan iborat bo'ladi. TTTRni amalga oshirishning oxirida (2026 yil oxirida kutilayotgan barcha huquqlar taqdim etilganidan so'ng) TMA tugatish auditini o'tkazadi, shu jumladan TTTR maqsadlariga erishilganligini baholaydi. TMA, shuningdek, LTOShlarning tomonidan bildirilgan har qanday tashvishlar qoniqarli tarzda hal etilishini ta'minlash uchun arzlarni va shikoyatlarni ko'rib chiqish tartib-qoidalarining bajarilishini ko'rib chiqadi. Tashqi monitoring doirasida quyidagilar monitoring qilinadi (lekin ular bilan cheklanmaydi):

a) Tirikchilik manbalarini tiklash tadbirlarining amalga oshirish holati:

- Kompensatsiya standartlari va kompensatsiya mablag'larini to'lash;
- Yerdan foydalanish huquqlarini va yerga soliq va ro'yxatga olish majburiyatlarini qayta taqsimlash va tuzatish;
- LTOShlarning yashash sharoitlari, LTOShlarning loyihadan oldingi holati bilan solishtirganda, ularning holati yaxshilangan yoki o'zgarmaganligini monitoring qilish. Choralar demografik o'zgarishlarni, sog'liqni saqlashni (kasallanish chastotasi va mavjud tibbiy muassasalarni); ta'lim (tamomlash va savodxonlik darajalari); kambag'alik darajasi; daromad darajasi, kasb-hunar va ish bilan ta'minlanish holati; va ijtimoiy ehtiyojmandlik ko'rsatkichlarini o'z ichiga olishi mumkin (lekin ular bilan cheklanmaydi)
- Qabul qiluvchi joylarning rivojlantirilishi (zarurat bo'lgan hollarda) va LTOShlarning Loiyhadan oldingi holatga yoki yaxshiroq darajada turmush sharoiti tiklanishini ta'minlash;
- Shikoyatlar soni va ularni hal qilish;
- Maslahatlashuvlar;
- EITB bo'yicha maslahatchiga TTTRni amalga oshirishda darhol e'tibor berishni talab qiladigan har qanday masalalar bo'yicha tavsiyalar;
- O'rganilgan saboqlar;

⁶⁶ Izoh: Ushbu viloyatda faoliyat yuritayotgan hech qanday NNT aniqlanmagan. Shuning uchun, NTT tanlanishi ehtimoli kam. Bu faqatgina NNT boshqa viloyatdan kelgan yoki ushbu viloyatga ko'chib kelgan taqdirdagina mumkin bo'ladi.

- b) **Qo'shimcha LTOShlarni uch oylik va yarim yillik monitoringi:** TTTRda ko'rsatilmagan qo'shimcha ko'chirilgan shaxslarni aniqlash bo'yicha hisobot berish.
- c) **Institutsional baholash:** TTTR amalga oshirilganidan bir yil o'tgach, TTTRni amalga oshirishda ishtirok etgan institutsional tashkilotlar baholanadi va bu haqda hisobot taqdim etiladi.
- d) **Amalga oshirishdan keying baholash:** Qurilish ishlarini tugatilganidan so'ng ikki yildan keyin, LHSrlarning yashash sharoitlari loyihadan oldingi holatiga qaraganda yaxshilanganligi yoki o'zgarmaganligini aniqlash uchun tirikchilik manbalarini tiklash bo'yicha tadbirlarning samaradorligi baholanadi.
- e) **O'rganilgan saboqlar:** Kelajakda tirikchilik manbalarini tiklash bo'yicha loyihalarni amalga oshirish bo'yicha tavsiyalar beriladi.

14.3 Tirikchilik manbalarini tiklash to'g'risida hisobot

TTTR EITB hujjatlarining bir qismi sifatida oshkor qilinadi. TTTR ni tayyorlashdan so'ng, tirikchilik manbalarini tiklash tadbirlarini amalga oshirishning holatini oshkor qilish uchun TTTRni amalga oshirish davomida muntazam ravishda har chorakda ichki hisobot tayyorlanadi. Asosiy ko'rsatkichlar quyidagilarni o'z ichiga oladi, lekin ular bilan cheklanmaydi:

- manfaatdor tomonlar va LTOSHlar bilan maslahatlashuvlar. Maslahatlashuvlar natijalari (javob xatlari, Yig'ilish bayonnamalari va boshqalar);
- to'langan kompensatsiya;
- amalga oshirigan tirikchilik vositalarini tiklash bo'yicha tadbirlar;
- qabul qilingan shikoyatlar.

57-jadvalda TTTRni amalga oshirish jarayonida talab qilinadigan hisobot turlari to'g'risida umumiy ma'lumot berilgan.

57-jadval: Hisobot talablari

Hisobot turi	Mazmuni	Chastotasi	Javobgar	Qabul qiluvchi
Choraklik Yozma Hisobotlar	Turmush tarzini tiklash faoliyatlari bo'yicha ilgari surilgan rivojlanish, asosiy ishlash ko'rsatkichlari bo'yicha erishilgan natijalar, faoliyat samaradorligiga ta'sir etayotgan muammolar, cheklovlar, TTTRdan chetlatilish (agar mavjud bo'lsa), chetlatish sabablari, to'g'rilash choralar va olingan saboqlar.	Choraklik	Masdar Ijtimoiy masalalar bo'yicha menejeri/JABM	Masdar
Muvofiqlik Hisoboti	Barcha kompensatsiyalarning TTTRga muvofiq to'langanini tasdiqlash, bu esa asl ko'chirish boshlanmasdan va EPC pudratchisiga qurilish ishlarini boshlash uchun ruxsat berishdan oldin amalga oshirilishi kerak.	Birinchi kompensatsiya to'lovining to'liq amalga oshirilgandan so'ng.	Masdar Ijtimoiy masalalar bo'yicha menejeri	Masdar va Kreditorlar
O'rta Audit	TTTRning maqsadlariga erishilayotganini tekshirish va agar kerak bo'lsa, taklif etilgan yashash vositalarini tiklash dasturlarini qayta kalibrlash zarurligini aniqlash.	Turmush tarzini tiklash faoliyatlari o'rtasida, ya'ni o'rta bosqichda.	Tashqi maslahatchi	Masdar va Kreditorlar

Hisobot turi	Mazmuni	Chastotasi	Javobgar	Qabul qiluvchi
Tugatish auditi	Turmush tarzini tiklash jarayonining umumiy tavsifi, ASKlarning natijalari va o'lchovlari, asosiy o'zgarishlar, va o'rgangan saboqlar.	Bir marotaba, TTTR to'lovlari va turmush tarzini tiklash bo'yicha tadbirlar tugaganidan so'ng.	Mustaqil maslahatchi	Masdar va Kreditorlar

14.4 Ko'rsatkichlar / ASKlar

Loyiha 58-jadvaldagi asosiy samaradorlik ko'rsatkichlaridan (ASK) doimiy ravishda tirikchilik manbalarini tiklash bo'yicha tadbirlarini kuzatish uchun foydalanadi.

58-jadval: ASK va tirikchilik manbalarini tiklash bo'yicha maqsadlar

ASK kodi	ASK	Maqsadli ko'rsatkich	Ma'lumotlarni yig'ish chastotasi	Monitoring chorasi	Javobgar ⁶⁷
TTTR-01	Malaka oshirish tadbirlari va o'quv kurslari belgilangan muddatlarda yakunlandi.	Rejalashtirilgan malaka oshirish kurslarining hammasi o'tkazildi. Kurslarda qatnashganlarning 50% ayollardir.	Har chorakda	O'quv kurslarining jurnali/fotosuratlar/davomat varaqalari/trening baholash formasi.	"Masdar"
TTTR-02	Tirikchilik manbalarini tiklash bo'yicha tadbirlar kelishilgan amalga oshirish rejasiga muvofiq amalga oshirilmoqda.	Tadbirlarning kamida 80 foizi jadval asosida amalga oshirildi	Har chorakda	Yangilangan amalga oshirish jadvali	"Masdar"
TTTR-03	Mablag'lar TTTR bo'yicha ajratilgan	Mablag'larning 100% o'zlashtirildi	Har yili	To'lov jadvallari/to'lovlarni tasdiqlovchi hujjatlar	"Masdar"
TTTR-04	Barcha LTOShlar huquqlar	100% LTOShlar huquqlarni oldi.	Har chorakda	To'lov jadvallari/to'lovlarni tasdiqlovchi hujjatlar	"Masdar"

⁶⁷Izoh: sanab o'tilgan ba'zi bandlarga hozirda "Juru" javobgar bo'lib, ular Loyiha rivojlangan sari o'zgaradi va javobgarlik "Masdar", Bosh pudratchi yoki maslahatchiga o'tadi. Ushbu o'zgarishlar ushbu hisobotning keyingi versiyalarida aks ettiriladi.

ASK kodi	ASK	Maqsadli ko'rsatkich	Ma'lumotlarni yig'ish chastotasi	Monitoring chorasi	Javobgar ⁶⁷
	matritsasidagi zaralarning soni va toifalari bo'yicha huquqlarni oldilar				
TTTR-05	Fermerlarning aytishicha, ularning qolgan yerlarining unumdorligi oshdi	Fermerlarning 100% yerlarining unumdorligi oshdi, deb javob berishdi	Har chorakda	Ijtimoiy-iqtisodiy so'rovnoma natijalari/uchrashuv bayonnomalari/fotosuratlar/davomat varaqlari/baholovchi tomonidan baholash	"Masdar"/Baholovchi
TTTR-06	Ishchilar ish bilan ta'minlangan	Ishchilarning 100% ish bilan ta'minlangan	Har chorakda	Ijtimoiy-iqtisodiy so'rovnoma natijalari/uchrashuv bayonnomalari/fotosuratlar/davomat varaqlari	"Masdar"
TTTR-07	Cho'ponlar o'tlatishi mumkin bo'lgan mollarning soni o'zgarmagan yoki oshgan	Cho'ponlar o'tlatishi mumkin bo'lgan mollarning soni o'zgarmagan	Har chorakda	Ijtimoiy-iqtisodiy so'rovnoma natijalari/uchrashuv bayonnomalari/fotosuratlar/davomat varaqlari	"Masdar"
TTTR-08	O'z tirikchilik manbalarini o'zgartirgan LTOSlar (ya'ni, F04)	Tirikchilik manbalari o'zgartirilgan barcha LTOSlar barqaror	Har 6 oy	Ijtimoiy-iqtisodiy so'rovnoma natijalari/uchrashuv bayonnomalari/fotosuratlar/davomat varaqlari	"Masdar"

ASK kodi	ASK	Maqsadli ko'rsatkich	Ma'lumotlarni yig'ish chastotasi	Monitoring chorasi	Javobgar ⁶⁷
	barqaror muqobil tirikchilik manbalariga ega	tirikchilik manbalariga ega			
TTTR-09	Tirikchilik manbalarini tiklash bo'yicha tadbirlarda ishtirokchilar soni	Muvofiq LTOShlarning kamida 70% tadbirlarda qatnashdi. Ularning kamida yarmi ayollardir.	Har chorakda	Trening jurnallari/fotosuratlar/ davomat varaqlari	"Masdar"
TTTR-10	ShHMDan qanday foydalanishni biladigan LTOShlari soni	Barcha LTOShlari ShHMDan qanday foydalanishni bilishlarini aytishdi.	Har 6 oy	Uchrashuvlar bayonnomalari	"Juru"/"Masdar"
TTTR-11	Qoniqarli hal etilgan shikoyatlar soni	100% shikoyatlar ShHMda belgilangan muddatlarda hal qilindi.	Har chorakda	Shikoyatlar jurnali	"Juru"/"Masdar"
TTTR-12	Shikoyatlar va ularni hal qilish jarayonlari hujjatlashtirilgan	100% shikoyatlar hujjatlashtirilgan	Har chorakda	Shikoyatlar jurnali	"Juru"/"Masdar"
TTTR-13	Sudga topshirilgan ishlar soni	Birorta ish sudga topshirilmadi.	Har 6 oy	Huquqiy hujjatlar qabul qilindi	"Juru"/"Masdar"

ASK kodi	ASK	Maqsadli ko'rsatkich	Ma'lumotlarni yig'ish chastotasi	Monitoring chorasi	Javobgar ⁶⁷
TTTR-14	Barcha jarayonlar hujjatlashtirildi	100% jarayonlar hujjatlashtirildi.	Har chorakda	TTTR hujjatlari	"Juru"/"Masdar"/Bosh Pudratchi
TTTR-15	Shikoyatlarning qoniqlik hal qilingan soni	Shikoyatlarni ko'rib chiqish mexanizmda belgilangan muddat ichida barcha shikoyatlarning 100% hal qilinishi.	Har chorakda	Shikoyatlar reyestri	Juru/Masdar
TTTR-16	Shikoyatlar va ularning yechimlari hujjatlashtirilgan	100% shikoyatlar hujjatlashtirilgan	Har chorakda	Shikoyatlar reyestri	Juru/Masdar
TTTR-17	Sudga olib chiqilgan ishlar soni	Sudga olib chiqilgan ishlar yo'q	Har 6 oyda	Qabul qilingan huquqiy hujjatlar	Juru/Masdar
TTTR-18	Barcha jarayonlar hujjatlashtirilgan	100% jarayonlar hujjatlashtirilgan	Har chorakda	TTTR hujjatlashtirilishi	Juru/Masdar
TTTR-19	Saytdan tashqarida yig'ish uchun yetarli miqdorda o'tlar va go'ng mavjud	Mahalla vakillari giyoh va go'ngning yetarli darajada mavjudligini tasdiqlamoqda Giyoh yoki go'ng yig'ish bilan bog'liq	Har 6 oyda	Yig'ilishlar bayonnomasi Shikoyatlar reyestri	Juru/Masdar

ASK kodi	ASK	Maqsadli ko'rsatkich	Ma'lumotlarni yig'ish chastotasi	Monitoring chorasasi	Javobgar ⁶⁷
		hech qanday shikoyat olinmadi			
TTTR-20	ChIUXlar Loyihadan salbiy ta'sir ko'rmaydi	Barcha ChIUX tomonidan egalik qilinayotgan hayvonlar (loyihaga yaqin yoki loyiha hududida) boqilmoqda. So'rovlar shuni ko'rsatadiki, ChIUX o'zlarining hayvonlar sonini kamaytirishga majbur bo'lmagan. ChIUX tomonidan ko'tarilgan da'volar soni va to'langan kompensatsiya miqdori.	Har chorakda	Ijtimoiy-iqtisodiy so'rov natijalari, uchrashuv bayonnomalari / suratlar / qatnashuv varaqalari / to'lov jadvali.	Masdar
TTTR-21	TTTR amalga oshirilishi doirasida LTOSh bilan	Maslahatlashuvlar yakuniy auditgacha	Har chorakda	Yig'ilishlar bayonnomasi, ishtirokchilar ro'yxati, rasmlar	Juru/Masdar

ASK kodi	ASK	Maqsadli ko'rsatkich	Ma'lumotlarni yig'ish chastotasi	Monitoring chorasi	Javobgar ⁶⁷
	o'tkazilgan maslahatlashuvlar soni	har oyda kamida bir marta o'tkaziladi.			
TTTR-22	Ayollar TTTR bo'yicha maslahatlashuvlarda ishtirok etadi.	Har bir LTOSh uchun kamida bitta ayol oila a'zosi TTTR maslahatlashuvlarida ishtirok etgan bo'lishi kerak.	Harchorakda	Yig'ilishlar bayonnomasi, ishtirokchilar ro'yxati, rasmlar	Juru/Masdar
TTTR-23	Zaif toifadagi xonadonlarning daromadi yaxshilandi.	Zaif toifadagi xonadonlarning 100% daromadi yaxshilandi.	Har chorakda	So'rovnoma natijalari, uchrashuv bayonnomalari, zaif LTOSh bilan o'tkazilgan maslahatlashuvlar.	Masdar
TTTR-24	Zaif toifadagi xonadonlarga qo'shimcha yordam ko'rsatilgan.	Zaif toifadagi LTOShning 100% qo'shimcha yordam olgan (Rezyume yozish va h.k., Huquqlar Matritsasiga muvofig).	Harchorakda	Uchrashuv bayonnomalari, manfaatdor tomonlar bilan ishlash jurnal(lar)i, suratlar.	Masdar

ASK kodi	ASK	Maqsadli ko'rsatkich	Ma'lumotlarni yig'ish chastotasi	Monitoring chorasasi	Javobgar ⁶⁷
TTTR-25	Monitoring hisobotlari tayyorlangan	TTTRda nazarda tutilgan hisobotlarning 100% bajarilgan	Yillik	Monitoring hisobotlari	Masdar
TTTR-26	Kreditga ega bo'lgan barcha LTOShga qo'shimcha yordam ko'rsatilgan	Kreditga ega bo'lgan LTOShning 100% monitoringdan o'tkazilgan va ularga qo'shimcha yordam kerakmi yo'qmi tekshirilgan. Qo'shimcha yordamga muhtoj bo'lgan LTOShning 100% bunday yordamni olgan.	Har chorakda	Monitoring hisobotlari, to'lov jadvali / to'lov dalillari	Masdar
TTTR-27	Hech bir LTOSh Kadastr boshqarmasida ijara shartnomasini yangilash uchun to'lov qilmagan	LTOShlarning 100% ijara shartnomasini yangilash uchun to'lov qilmaganini bildirgan	Ijara o'zgarishidan so'ng bir martalik	So'rovnoma natijalari, uchrashuv bayonnomalari, zaif LTOSh bilan o'tkazilgan maslahatlashuvlar	Masdar

ASK kodi	ASK	Maqsadli ko'rsatkich	Ma'lumotlarni yig'ish chastotasi	Monitoring chorasi	Javobgar ⁶⁷
		Yerni qisqarishi tufayli ijara shartnomalari o'zgartirilgan			

14.5 TTTRni yangilash

TTTR yangilanib turadigan hujjat bo'lib, unga maslahatlashuvlar va kompensatsiyalarni oshkor qilish bo'yicha tadbirlar yakunlanganidan keyin, bu haqda tegishli ma'lumotlar kiritiladi. TTTRga kiritilgan har qanday yangi ma'lumotlar ta'sirga uchragan mahallalarga oshkor qilinishi kerak. Kompensatsiya paketlari oshkor qilinganidan so'ng, "Juru" TTTR bo'yicha vazifalarini "Masdar"ga topshiradi va bundan buyon "Masdar" TTTRning keyingi yangilanishlari uchun javobgar bo'ladi.

Agar loyiha komponentlari va faoliyatlari natijasida qo'shimcha yer maydonlari olinishi jismoniy va iqtisodiy ko'chishga olib kelsa, TTTR yangilanadi va ta'sirga uchragan shaxslar TTTRning kompensatsiya matritsasi asosida tovon puli bilan ta'minlanadi. Har qanday potentsial yoki haqiqiy kutilmagan ta'sirlar aniqlangan taqdirda, TTTRga qo'shimcha tuziladi va kreditorlarga tasdiqlash uchun taqdim etiladi. Ushbu qo'shimcha iloji bo'lsa, ta'sirlar yuzaga kelishidan oldin yoki ta'sirlar aniqlanganidan keyin imkon qadar tezroq tayyorlanadi. LTOShlarga TTTR ning huquqlar matritsasiga qarab kompensatsiya ajratiladi.

A-ilovasi: Shikoyat murojaatnomasi shakli

a) Ingliz tilida

<u>NUR-KASHKADARYA SOLAR PV GRIEVANCE FORM</u>	
Reference number	(To be filled in by JURU representative) REF:
INSTRUCTIONS	Please fill in this Grievance form in clear handwriting and submit through one of the following means: - Directly to Juru - By email to: z.gafurova@juru.org o.khegay@juru.org Phone Number: +998 90 935 74 48 +998 90 941 43 71
Full Name (Optional)	First Name:
	Last Name:
	☐ I wish to raise my grievance anonymously (You can remain anonymous if you prefer but we may not be able to contact you with a response to your concern)
	☐ I wish to raise my grievance confidentially (You can remain confidential in all reporting if you prefer)
Contact Information Please mark how you wish to be contacted (mail, telephone, e-mail).	☐ By Post: Please provide:
	☐ By telephone: Please provide:
	☐ By email: Please provide:
	☐ Uzbek

Preferred Language of Communication	☐ Russian		
	☐ Kazakh		
	☐ English		
Description of Incident/Grievance <i>What happened?</i> <i>Where did it happen?</i> <i>Who did it happen to?</i> <i>What is the result of the problem?</i> <i>Nature of project information requested.</i>			
Date of Incident/Grievance	☐ One-time incident/grievance (date...)		
	☐ Happened more than once (how many times?)		
	☐ On-going (currently experiencing problem)		
What would you like to see happen to resolve the problem?			
Signature:		Date:	

b) O'zbek tilida

SHIKOYAT MUROJAATNOMASI SHAKLI	
YO'RIQNOMA	Iltimos, ushbu shikoyat murojaati shaklini aniq yozuvda to'ldiring va quyidagi aloqa vositalari orqali taqdim eting: - To'g'ridan-to'g'ri Juru ga - Elektron manzil orqali: z.gafurova@juru.org o.khegay@juru.org - Telefon orqali: +998 90 935 74 48 +998 90 941 43 71
F.I.Sh (Ixtiyoriy)	Ismi:
	Familiyasi:
	☐ Murojaatimni anonim tarzda bo'lishini istayman. (Hohishingizga ko'ra anonim tarzda murojaat qilishingiz mumkin, ammo u holda masalangiz yuzasidan sizga javob bilan murojaat qila olmaymiz)
Aloqa ma'lumotlari Murojaatga javob olish shaklini ko'rsating (pochta, telefon, e-mail).	☐ Pochta orqali: <i>Iltimos, manzilni ko'rsating:</i>
	☐ Telefon orqali:
	☐ E-mail orqali:
Afzal ko'riladigan aloqa tili	☐ O'zbek
	☐ Rus
	☐ Qozoq
	☐ Ingliz

Murojaat/shikoyat mazmuni	<i>Nima sodir bo'ldi?</i> <i>Qayerda?</i> <i>Kim buni boshidan o'tkazdi?</i> <i>Natijada nima sodir bo'ldi?</i> <i>So'ralgan loyiha ma'lumotining tabiati.</i>
Murojaat/shikoyat sanasi	☐ Bir martalik murojaat/shikoyat (sana_____)
	☐ Bir necha marta yuborilgan murojaat/shikoyat (necha marotaba _____)
	☐ Davom etayotgan (ayni paytda yechimi topilayotgan murojaat)
Muammoni hal qilish uchun qanday chora-tadbirlar qo'llanishini xohlaysiz?	
Imzo:	
Sana:	

B-ilovasi: Shikoyat jurnali

Shikoyatning raqami	Shikoyat berilgan sanasi	Shiloya tchinin g to'liq ismi	Shikoyat turi	Shikoyat tavsifi/ariza matni	Qabul qilinganligin ing tasdiqnoma si	Berilgan javob	Javob berilgan sana	Javob berish muddati	Shikoyat holati
1	09.08.2024	F09	Ma'lumot olish uchun so'rov	So'nggi uch yildagi yomon ob-havo va qurg'oqchilik tufayli, men rejalashtirilgan hosilni terib ola olmadim. Natijada davlatga soliq to'lovlarini to'liq to'lashning ilojisi bo'lmadi Bu yil fermer xo'jaligimda hosil yetishtirib, bu qarzlarni to'layman deb rejalashtirgan edim, lekin Loyihangiz amalga oshirilayotgani tufayli bu hali	Murodjon Berdimurodov tomonidan 09.08.2024 yilda javob berildi.	Biz hali ham baholash hisob-kitoblari va huquqni tekshirish tugallanishini kutmoqdamiz. Bunga 2 haftadan ko'p vaqt ketmaydi deb o'laymiz. Baholovchidan natijalarni olganimizdan so'ng, biz variantlarni ko'rib chiqishimiz va muammoingizni to'g'ri hal qilish uchun qaror qabul	Murodjon Berdimurodov tomonidan 23.08.2024 yilda javob berildi.	2 hafta	Ochiq

Shikoyatning raqami	Shikoyat berilgan sanasi	Shiloya tchinin g to'liq ismi	Shikoyat turi	Shikoyat tavsifi/ariza matni	Qabul qilinganligin ing tasdiqnoma si	Berilgan javob	Javob berilgan sana	Javob berish muddati	Shikoyat holati
				ham mumkinmi yoki yo'qmi, aniq bila olmayapman. Shu yilning oktyabr-noyabr oylarida bug'doy ekib, may-iyun oylarida yig'ib olsam bo'ladimi? Buning ilojisi bo'lmasa, Loyiha ishlab chiquvchilari qarzimni to'lashda menga yordam bera oladimi?		qilishimiz mumkin bo'ladi. Biz Sizning iltimosingizni katta e'tibor va mas'uliyat bilan ko'rib chiqayotganimi zni bildirmoqchimi z. ⁶⁸ Ushbu LTOSh bilan huquqlarni kelishish jarayonidagi ilgari surishlar haqida ma'lumot berish uchun kuzatuv telefon qo'ng'iroqlari amalga oshirilgan.			

⁶⁸ Eslatma: Loyihadan kelib chiqqan har qanday ekin ekish mavsumi yo'qotilishi TTTRga muvofiq kompensatsiya qilinadi.

Shikoyatning raqami	Shikoyat berilgan sanasi	Shiloya tchinin g to'liq ismi	Shikoyat turi	Shikoyat tavsifi/ariza matni	Qabul qilinganligin ing tasdiqnoma si	Berilgan javob	Javob berilgan sana	Javob berish muddati	Shikoyat holati
2	10.01.2025	F04	Ma'lumot olish uchun so'rov	Men ████████ boshqaruvchisim an va Batosh mahallasining rahbariman. Ko'plab fermerlardan kompensatsiya sanasi bo'yicha xavotirlar kelyapti. Shuning uchun bu faqat mening emas, balki boshqa ta'sir ko'rgan fermerlarning nomidan ham loyiha ishga tushiruvchisidan kompensatsiya to'lanish sanasi aniq qachon bo'lishi haqida rasmiy javob	Mokhinur Zokirova tomonidan telefon orqali 10.01.2025 da javob berilgan.	Bizga murojaat qilganingiz va Batosh mahallasidagi fermerlarning xavotirlarini bildirib o'tganingiz uchun rahmat. Mahalla rahbari sifatidagi faol ishtirokingizni va bu masalada shaffoflik va aniqlikni ta'minlashdagi harakatingizni qadrlaymiz. Sizning kompensatsiya sanasi haqidagi so'rovingizga javoban, Juru, loyiha ishga tushiruvchisi nomidan,	Mokhinur Zokirova tomonidan telefon orqali 24.01.2025 da javob berilgan.	2 hafta	Yopiq

Shikoyatning raqami	Shikoyat berilgan sanasi	Shiloya tchinin g to'liq ismi	Shikoyat turi	Shikoyat tavsifi/ariza matni	Qabul qilinganligin ing tasdiqnoma si	Berilgan javob	Javob berilgan sana	Javob berish muddati	Shikoyat holati
				olishni iltimos qilaman.		kompensatsiya sanasining aniq ma'lum qilinishi loyihaning moliyaviy yakunlanishiga bevosita bog'liq ekanligini ma'lum qildi. Kompensatsiya sanasi kamida 1-2 hafta oldin sizga xabar qilinadi. Fermerlar uchun o'z vaqtida ma'lumot olishning ahamiyatini tan olamiz va yangi yangiliklar paydo bo'lishi bilan sizga yangilanishlarn i taqdim etishga			

Shikoyatning raqami	Shikoyat berilgan sanasi	Shiloyatchinin g to'liq ismi	Shikoyat turi	Shikoyat tavsifi/ariza matni	Qabul qilinganligin ing tasdiqnoma si	Berilgan javob	Javob berilgan sana	Javob berish muddati	Shikoyat holati
						tayyorligimizni ta'kidlaymiz. Agar qo'shimcha savollar yoki xavotirlar bo'lsa, iltimos, biz bilan bog'lanishdan tortinmang.			

Shikoyatning raqami	Shikoyat berilgan sanasi	Shiloya tchining to'liq ismi	Shikoyat turi	Shikoyat tavsifi/ariza matni	Qabul qilinganligin ing tasdiqnoma si	Berilgan javob	Javob berilgan sana	Javob berish muddati	Shikoyat holati
3	21.01.2025	F07	Ma'lumot olish uchun so'rov	Hukumat mening yer ijarasi shartnomamni bekor qildi, shuning uchun qolgan yerimda ekin ekishimni ta'minlash uchun maydon chegarasi haqida aniq ma'lumot so'rayman. Loyihani amalga oshiruvchi kompaniya saytga texnik guruh yuborib, chegarani belgilab bera oladimi?	Mokhinur Zokirova tomonidan telefon orqali 21.01.2025 da javob berilgan.	Murojaat qilganingiz uchun rahmat. Hozirgi vaqtda loyiha kompaniyasi yerga egalik qilmaydi, shuning uchun aniq chegaralarni tasdiqlay olmaydi. Sizga IJSRQ yoki tegishli mahalliy hokimiyat bilan bog'lanib, qaytarilgan yerlarning aniq chegaralari haqida ma'lumot olishni tavsiya qilamiz. Loyiha kompaniyasi bu	29.01.2025	2 hafta	Yopiq

Shikoyatning raqami	Shikoyat berilgan sanasi	Shiloyatchinin g to'liq ismi	Shikoyat turi	Shikoyat tavsifi/ariza matni	Qabul qilinganligin ing tasdiqnoma si	Berilgan javob	Javob berilgan sana	Javob berish muddati	Shikoyat holati
						ma'lumotlarga ega emas. Shu bilan birga, kompensatsiya jarayoni yakunlanayotgan vaqtgacha sizga yerda o'z odatiy tarzda ekin ekishni davom ettirishni yoki tegishli organlar bilan muhokama qilganingiz asosida harakat qilishingizni tavsiya qilamiz ⁶⁹ . Agar qo'shimcha savollar yoki xavotirlar			

⁶⁹ Eslatma: Loyihadan kelib chiqqan har qanday ekin mavsumining yo'qolishi TTTRga muvofiq kompensatsiya qilinadi.

Shikoyatning raqami	Shikoyat berilgan sanasi	Shiloyat tchining to'liq ismi	Shikoyat turi	Shikoyat tavsifi/ariza matni	Qabul qilinganligin ing tasdiqnoma si	Berilgan javob	Javob berilgan sana	Javob berish muddati	Shikoyat holati
						bo'lsa, iltimos, biz bilan bog'lanishdan tortinmang.			

C-ilovasi: TTTR ni oshkor qilishga oid dalillar

Aholini ro'yxatga olish va mol-mulkni o'rganish bo'yicha so'rovnoma

D-ilovasi: Ijtimoiy-iqtisodiy so'rovnoma

Q1|____|

so'rovnoma raqami

"Nur-Qashqadaryo" Quyosh FE LOYIHASI UCHUN IJTIMOY-IQTISODIY So'rovnoma loyihasi

Assalomu alaykum! Mening ismim _____. Biz rejalashtirilgan Nur-Qashqadaryo" Quyosh FE loyihasi uchun Ekologik va Ijtimoiy Ta'sirni Baholash (EITB) doirasida uy xo'jaliklari bilan so'rovnoma o'tkazmoqdamiz. Ushbu loyiha O'zbekiston energiya sektorini modernizatsiya qilishga qaratilgan O'zbekiston hukumati tomonidan olib borilayotgan va rejalashtirilgan islohotlarning doirasida amalga oshirilmoqda.

Biz Sizdan mahallalardagi uy xo'jaliklarining ijtimoiy-iqtisodiy holatini aniqlash maqsadida o'tkazilayotgan so'rovnomada ishtirok etishingizni so'raymiz. So'rovnomada mahalliy uy xo'jaliklarining demografik va ijtimoiy-iqtisodiy xususiyatlariga e'tibor qaratilgan. Ushbu ma'lumotlarni yig'ish atrofdagi mahallalar aholisiga va hududlarga loyihaning potentsial ta'sirlarining yuzaga kelishi ehtimolini aniqlashga yordam beradi.

Savollarga javob berishingiz uchun taxminan 40 daqiqa vaqtingiz ketadi. Siz taqdim etgan barcha ma'lumotlar qat'iyon maxfiy saqlanadi (O'zbekiston Respublikasi Qonuni №547, 02.07.2019 y.). Bundan tashqari, yig'ilgan ma'lumotlar kodlanib, manzilingiz va shaxsiy ma'lumotlaringiz ko'rsatilmasdan boshqa uy xo'jaliklaridan olingan javoblar bilan birga tahlil qilinadi. EITB taqdim etilgach, biz Sizning ma'lumotlaringizni 5 yil davomida saqlab, so'ngra xavfsiz tarzda yo'q qilamiz. Siz taqdim etgan ma'lumotlarni ko'rib chiqish va o'zgartirish huquqiga egasiz va uni Siz istagan vaqtda o'chirishni talab qilishingiz mumkin. So'rovnomada ishtirok etish yoki rad etish faqat o'zingizga havola.

SO'ROVNOMA

So'rovnoma pasporti

Q1. Javob beruvchining to'liq ismi _____

Q2. Joylashuv

G'uzor tumani	1
Qamashi tumani	2
Boshqa (Iltimos, ko'rsatib o'ting) _____	3

Q3. Mahalla⁷⁰

Q4. Aholi punkti/qishloq/mikro tuman

Q5. So'rovnoma o'tkazilgan zona: _____ (masalan, LC1, LC2 va boshqalar)

Q6. Uy xo'jaligining manzili (ko'cha, uy/kvartira):

Q7. Suhbat o'tkazuvchining familiyasi va ismi: _____ | _____ |

Q8 So'rovnoma sanasi: | ____ | _____2023

Q9. Tekshiruvchi/Kodlovchi _____ | ____ | (to'ldirilmaydi)

Q10. Operator _____ | ____ | (to'ldirilmaydi)

⁷⁰ Mahalla - bu mahalliy o'zini o'zi boshqaruvchi jamoa.

A. UY XO'JALIGI

Iltilmos, oilangiz a'zolari, shu jumladan ushbu turar joyda yashovchilar haqida ma'lumotlarni va oilangizning daromadlari va xarajatlarini ko'rsating.

Tarti b raqa mi	Uy xo'jaligi boshlig'iga qarindoshli gi	Millati	Jins i	Yos hi	Ma'lumoti	Bandlik (FAQAT 1 JAVOB) O'quvchi/Talaba	Nogiron lik holati
	1 - uy xo'jaligi boshlig'i (UXB)	1 – O'zbek	1 – erka k		1 - savodsiz	1 - kunduzgi ta'limdagi t alaba (o'rta maktabgacha)	1- Nogiron emas
	2 - UXBning otasi yoki onasi	2 – Markazi y	2 – ayol		2 - umumta'lim asosiy maktabni tamomlagan	2 - Kollej, litsey, universitet talabasi va boshqalar	2- Jismoniy nogironli k
	3 - UXBning turmush o'rtog'i yoki sherigi	Osiyoni ng boshqa xalqlari (qozoq, tojik, turkma n, qirg'iz)			3 - umumta'lim o'rta maktabni tamomlagan	Ishlash 3 - davlat organlarida ishlaydi	3- Aqliy zaiflik
	4 - UXB ning o'g'li yoki qizi				4 - o'rta maxsus ta'lim (kollej, litsey, kasb-hunar maktabi, texnikumni tamomlagan)	4 – xususiy sektor korxonasida ishlaydi	
	5 - UXBning opasi/singlis i yoki akasi/ukasi yoki opasi/singlis i yoki akasi/ukasin ing turmush o'rtog'i	3 - Osiyoni ng boshqa xalqlari			5 - oliy (bakalavr)/aspiran tura (magistratura/fanl ar nomzodi, doktori)	4 - oila a'zosi bo'lmagan fermer xo'jaligida ishlaydi 5- Mavsumiy ishchi, vaqtinchalik va mavsumiy ishlarda ishlaydi	
	6 - boshqa qarindoshi	4 - Slavyan (rus, ukrain, belarus)			6 - bola (hali o'qiyapti)	6 - Qishloq xo'jaligi bo'lmagan sektorda (masalan, savdo, xizmat ko'rsatish, ishlab chiqarish) tadbirkor/biznes egasi (ro'yxatdan o'tgan yoki ro'yxatdan o'tmagan)	
	7 - qarindosh bo'lmagan oilalari	5 - Boshqa (iltimos, ko'rsati b o'ting)				7 - oilaviy fermer xo'jaligida ishlaydi 8 – uy xujaligining yer uchastkasida ishlaydi 9 – uy yumushlarini bajaradi	
						Ishlamaydi	

						10 - ro'yxatga olingan nogiron 11 - sog'liq muammolari tufayli 12 - nafaqaxo'r 13 - rasman ishsiz sifatida ro'yxatga olingan 14 - faol ish izlayotgan ishsizlar (mehnat birjasida ro'yxatdan o'tmagan) 15 - ishsiz va ish izlamaydi 16 - boshqa (ko'rsatib o'ting)	
	A1	A2	A3	A4	A5	A6	A7
1							
2							
3							
4							
5							
6							
7							
8							
9							
10							

A7. Oilangizda jami nechta odam bor? _____

A8. Uy xo'jaligingiz a'zolari orasida O'zbekistonning boshqa viloyatlarida yoki xorijda ishlab pul topayotganlar bormi?

Ha	1
Yo'q	2

A8-1. "Ha" bo'lsa, nechta odam? _____

A10. Ovqat pishirish, yuvish, bozorga borish kabi uy yumushlarini bajarishga kim javob beradi?

Yoshi katta ayol	1
Yoshi katta erkak	2
Bolalar (18 yoshgacha)	3
Keksa yoshdagi odamlar	4

A9. Mahallangizda, ayniqsa ish joyida, uy xo'jaligingizdagi ayollar asosan qanday qiyinchiliklarga duch keladi?

Iqtisodiy tengsizlik	1
Teng imkoniyatlardan foydalanish imkoniyati	2
Behurmatlik	3
Davlat xizmatlaridan foydalanish imkoniyati	4
Xizmat bo'yicha o'sish imkoniyatining yo'qligi	5
Ta'lim va kasbiy o'qitish uchun imkoniyatlar cheklanganligi	6
Boshqa (iltimos, ko'rsatib o'ting)	

A10. Bog'cha yoshidagi bolalar nechta? _____ (agar bolalar yo'q bo'lsa, **B1**-ga o'ting)

A11. Maktab yoshidagi bolalar nechta? _____

A12. Bolalaringiz maktabga boradimi?

Ha	1
Yo'q	2

A13. Farzandlaringiz ishlaydimi?

Ha, ular oilaviy fermer xo'jaligida/biznesda bepul ishlaydi	1
Ha, ular haq to'lanadigan ishda ishlaydi	2
Ha, boshqa (iltimos, ko'rsatib o'ting)	3
Yo'q	4

A14. Farzandlaringiz haftasiga necha soat ishlaydi?

Taxminan _____ soat

B. TURAR JOY VA YASHASH SHAROITLARI

B1. Siz yashayotgan uy turi

Shaxsiy uy	1
Ko'p qavatli binoda kvartira	2

B2. Sizning oilangiz ushbu uy/kvartiraga qanday egalik huquqiga ega?

Umrbod ijaraga olingan uy (shaxsiy uy uchun)	1
Xususiylashtirilgan kvartira	2
Ijaraga olingan uy/kvartira	3
Ish joyi tomonidan ajratilgan uy-joy	4
Boshqa (iltimos, ko'rsatib o'ting) _____	

B3. Uyning egasi kim (jinsi)?

Erkak	1
Ayol	2
Erkak va ayol	3

B4. Siz yil bo'yi ushbu uyda yashaysizmi?

Ha, yil bo'yi	1
Yo'q, biz shu uyda 2-3 oy yashaymiz,holos	2
Biz bir necha oy boshqa uyda yashaymiz	3

B4-1. Agar siz ushbu uydan vaqtincha foydalanayotgan bo'lsangiz, iltimos, qaysi oylar davomida ushbu uydan foydalanishingizni aytib bera olasizmi?

B4-2. Ushbu boshqa uy qaysi viloyatda joylashgan?

B5. Sizning uy xo'jaligingizdagi asosiy mol-mulkka nimalar kiradi?

		Ha	Yo'q
B5_1	Avtomobil	1	2
B5_2	Televizor	1	2
B5_3	Sputnik antenasi	1	2
B5_4	Kir yuvish mashinasi	1	2
B5_5	Muzlatgich	1	2
B5_6	Konditsioner	1	2
B5_7	Issiqlona	1	2
B5_8	Shaxsiy kompyuter	1	2
B5_9	Mobil telefon	1	2
B5_10	Moped	1	2
B5_11	Avtomobil	1	2

B6. Siz yashayotgan uy/uy hovlisida quyidagi qulayliklar bormi?

		Ha, bor	Ha, lekin tez-tez uzilishlar bilan ishlaydi	Bor, lekin ishlamaydi	Yo'q
B6_1	Markazlashtirilgan gaz ta'minoti	1	2	3	4
B6_2	Markazlashtirilgan isitish	1	2	3	4
B6_3	Markazlashtirilgan kanalizatsiya tizimi	1	2	3	4
B6_4	Markazlashtirilgan suv ta'minoti	1	2	3	4

B7. Agar markazlashtirilgan suv ta'minoti mavjud bo'lmasa, Siz foydalanish uchun suvni asosan qayerdan olasiz?

	B7.1. Ichimlik suvi va ovqat pishirish uchun suvni asosan qayerdan olasiz? (FAKAT BITTA JAVOB)	B7.2. Boshqa uy ishlari uchun suvni asosan qayerdan olasiz? (FAKAT BITTA JAVOB)
Mening yoki qo'shni hovlimdagi nasos yordamida	1	1
Hovlida o'zimizning yer osti suvi qudug'imiz bor	2	2
Qo'l nasosi yordamida	3	3
Drenaj kanalidan/kollektoridan	4	4
Suv tashuvchi tomonidan, haq evaziga yetkazib beriladi	5	5
Suv tashuvchi tomonidan, bepul yetkazib beriladi	6	6
Boshqa (iltimos, ko'rsatib o'ting)		

B8. Uyingizni isitish va ovqat pishirish uchun asosan qaysi yoqilg'idan foydalanasiz?

	B14_1. Uyni isitish uchun (FAKAT BITTA JAVOB)	B14_2. Ovqat pishirish uchun (FAKAT BITTA JAVOB)
Markaziy isitish tizimi	1	
Markazlashgan gaz ta'minoti	2	1
Ballonda gaz	3	2
Ko'mir	4	3
O'tin yoki o'simlik materiallari	5	4

Tezak	6	5
Elektr energiyasi	7	6
Boshqa (iltimos, ko'rsatib o'ting)		

B9. Uy xo'jaligi chiqindilarini qanday yo'qotasiz?

Hovlidagi maxsus chiqindi chuquriga	1
Ko'chadagi jamoat chiqindi konteynerlariga	2
Chiqindilar xususiy chiqindi kompaniyasi tomonidan olib ketiladi	3
Chiqindilar davlat chiqindi utilizatsiyasi kompaniyasi tomonidan olib ketiladi	4
Boshqa (iltimos, ko'rsatib o'ting)	

B10. Mahalliy hududingizda elektr ta'minoti qay darajada barqaror? Elektr energiyasi uzilishlari bormi? FAQAT 1 JAVOB.

Yil davomida uzilishlarsiz	1
Yil davomida uzilishlar bo'ladi (qishda ham, yozda ham)	2
Uzilishlar faqat qishda bo'ladi	3
Boshqa (iltimos, ko'rsatib o'ting)	4

C. CHORVACHILIK VA QISHLOQ XO'JALIGI

C1. Uy xo'jaligingiz a'zolari nechta bosh chorva mol va parrandaga ega?

Sigir, buqa	
Qo'y, echki	
Tuya	
Parranda	

Boshqa (iltimos, ko'rsatib o'ting)	
Chorva mollar yoki parranda yo'q	99

C2. Uy xo'jaligingizda fermer xo'jaligi yoki qo'shimcha yer uchastkalari bormi?

Ha	1
Yo'q	2 (D1ga o'ting)

C3. Egallangan qishloq xo'jaligi yerining umumiy maydoni _____ gektar.

C4. 2022 yilda fermer xo'jaligingizda qaysi turdagi qishloq xo'jaligi ekinlari yetishtirdingiz?

Paxta	1
Bug'doy	2
Kartoshka va boshqa sabzavotlar	3
Meva daraxtlari / uzum	4
Ozuqabop ekinlar	5
Qovun/tarvuz	6
Guruch	7
Boshqa (iltimos, ko'rsatib o'ting)	

C5. Siz yil davomida yoki yilning ma'lum fasllarida fermerchilik qilasizmi?

Yil bo'yi	1
-----------	---

Mavsumiy, bahorda	2
Mavsumiy, yozda	3
Mavsumiy, kuzda	4
Mavsumiy, qishda	5

C6. Siz nima maqsadda qishloq xo'jaligi bilan shug'ullanasiz?

Daromad olish uchun	1
Faqat uyimning ehtiyojlari uchun	2

C7. Iltimos, fermerchilik faoliyatingiz uchun qanday ishchilarni yollaysiz? (Barcha mumkin bo'lgan variantlarni ko'rsating)

Yollangan ishchilar	1
Oila a'zolarim (katta yoshdagilar)	2
Oila a'zolarim (bolalar)	3

C8. Fermerchilik faoliyatingizga asosan kimlar jalb qilingan?

Oila a'zolaridan ayollar	1
Oila a'zolaridan erkaklar	2
Ikkalasi ham teng ravishda	3

D. Loyiha maydonidan foydalanilish

D1. Siz loyiha maydonidan foydalanasizmi?

Ha	1
Yo'q	2 □ D6

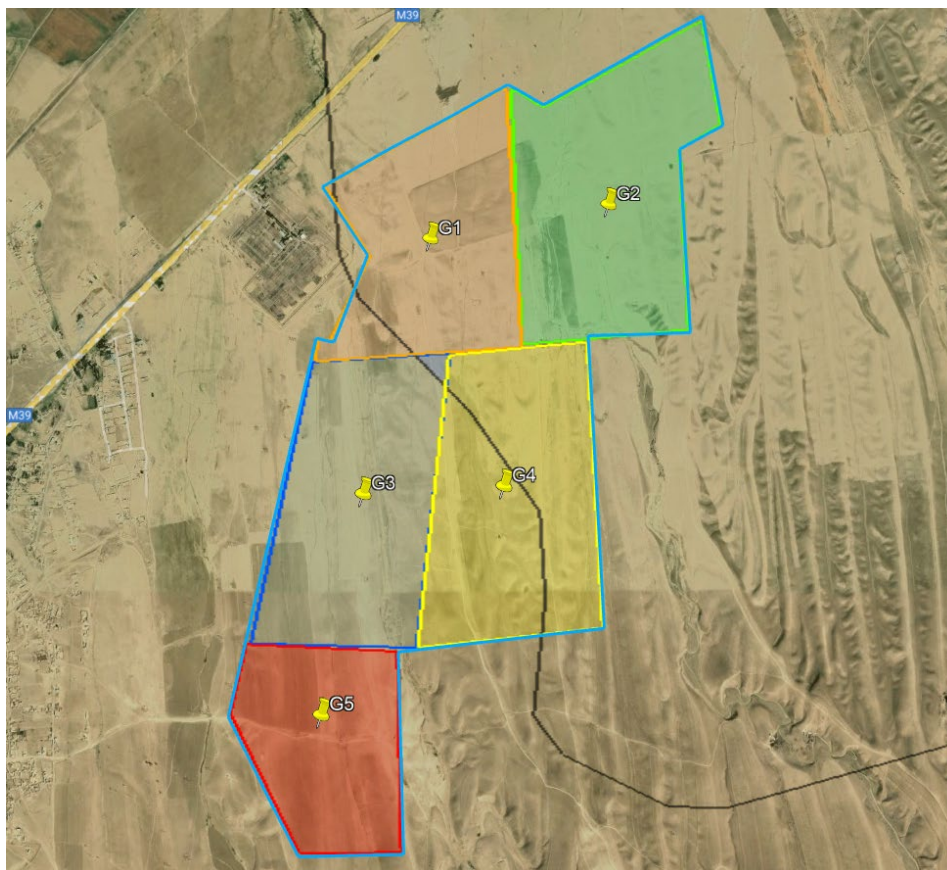
D2. Loyiha maydoni qanday maqsadlarda foydalanilmoqda?

Yaylov	1
Madaniy va/yoki dam olish	2
Fermerchilik	3
Shifobaxsh giyohlarni terish	4
Boshqa (ko'rsatib o'ting) _____	

D3. Siz loyiha maydonidan mollarni O'TLATISH uchun foydalansangiz, qaysi qismlardan foydalanasiz? (Iltimos, quyidagi rasmdan maydonlarni tanlang. BIR NECHTA JAVOB BERISHINGIZ MUMKIN)_____

—

D4. Siz loyiha maydonidan BOSHQA MAQSADLARDA foydalansangiz, qaysi qismlardan foydalanasiz? (Iltimos, quyidagi rasmdan maydonlarni tanlang. BIR NECHTA JAVOB BERISHINGIZ MUMKIN)

D4.1. Siz loyiha maydonidan mollarni O'TLATISH uchun foydalansangiz, bu borada hokimiyat yoki Ipakchilik va jun sanoatini rivojlantirish qo'mitasi bilan kelishuvingiz bormi?

Ha	1
Yo'q	2

D4.2. Javobingiz "Ha" bo'lsa, Sizning kim bilan kelishuvingiz bor (ko'rsata olasizmi?)

D5. Loyiha maydonidan qachon foydalanasiz?

Har kuni	1
Taxminan haftada bir marta	2

Taxminan oyiga bir marta	3
Mavsumiy (qaysi fasl(lar)_____)	4
Boshqa (ko'rsatib o'ting) _____	

D6. Loyiha maydonidan foydalanganingiz uchun haq to'laysizmi?

Ha	1
Yo'q	2

Javobingiz "Ha" bo'lsa, qancha? _____

D7. Loyiha maydoniga yaqin joylashgan yo'ldan (M39) qanchalik ko'p foydalanasiz?

Har kuni	1
Har oy	2
Mavsumiy	3
Yiliga bir yoki ikki marta	4
Boshqa (iltimos, ko'rsatib o'ting) _____	

D8. Siz foydalanishingiz mumkin bo'lgan muqobil yo'l bormi?

Ha	1
Yo'q	2

Javobingiz "Ha" bo'lsa, ko'rsatib o'ting _____

D9. Loyiha maydonini kesib o'tuvchi yo'llardan foydalanasizmi? (yuqoridagi xaritaga qarang)

Ha, men undan har kuni foydalanaman	1
-------------------------------------	---

Ha, men undan oyiga bir yoki ikki marta foydalanaman	2
Ha, men undan mavsumiy ravishda foydalanaman	3
Ha, men undan yiliga bir yoki ikki marta foydalanaman	4
Yo'q, men loyiha maydonini kesib o'tuvchi yo'llardan foydalanmayman.	5
Boshqa (iltimos, ko'rsatib o'ting) _____	

D10. Maydonni kesib o'tish uchun Siz foydalanadigan yo'lga Siz foydalanshingiz mumkin bo'lgan muqobil yo'l bormi?

Ha	1
Yo'q	2

Javobingiz "Ha" bo'lsa, ko'rsatib o'ting _____

D11. Loyiha maydonida yoki 5 km radiusda xalqaro, milliy yoki mahalliy ahamiyatga ega bo'lgan madaniy ob'ektlar bor-yo'qligini bilasizmi?

Ha	1
Yo'q	2

Javobingiz "Ha" bo'lsa, iltimos, bu qaysi yo'l ekanligini va qayerda joylashganligini ko'rsatib o'ting _____

F. IJTIMOIIY XIZMATLARDAN FOYDALANISH

F1. Sizning hududingizda sog'liqni saqlash (tibbiyot) xizmatlarini ko'rsatadigan muassasa bormi?

Ha	1
----	---

Yo'q	2
Agar yo'q bo'lsa, iltimos, foydalanadigan sog'liqni saqlash muassasasi qayerda joylashganini va qancha masofada ekanligini ko'rsatib o'ting _____ F3	

F2. Ushbu sog'liqni saqlash muassasalari yetarlicha jihozlanganmi?

Ha	1
Yo'q	2
Baholash qiyin	3
Boshqa (iltimos, ko'rsatib o'ting) _____	

F3. Mahallangiz yoki xonadoningiz a'zolari orasida keng tarqalgan kasalliklar qaysilar?

O'tkir nafas yo'llari kasalliklari (gripp, shamollash)	1
Yuqumli kasalliklar (sariq kasal, sil)	2
Yurak-qon tomir kasalliklari (yurak kasalliklari)	3
Ovqat hazm qilish tizimi kasalliklari (gastrit, jigar sirrozi, oshqozon yarasi)	4
Asab tizimi kasalliklari (migren, nevroz)	5
Siydik-tanosil tizimi kasalliklari, ginekologik kasalliklar	6
Anemiya	7
Endokrin tizimi kasalliklari (bo'qoq, qandli diabet)	8
Onkologik kasalliklar	9
Javob berish qiyin	10
Boshqa (iltimos, ko'rsatib o'ting)	99

F4. Sizning hududingizda nechta ta'lim muassasalari bor va ularning uyingizga eng yaqin joylashgani (taxminiy masofa) uyingizdan qancha uzoqlikda joylashgan?

Kodi	Ta'lim tashkilotining nomi	F4.1 soni	F4.2 Eng yaqin ta'lim tashkiloti taxminiy joylashgan masofasi (km)
F4_1	Bolalar bog'chasi		
F4_2	Maktab		
F4_3	Kollej/litsey		
F4_4	Oliy ta'lim muassasasi		

G6. Maktablar zaruriy jihozlar bilan ta'minlanganmi?

Ha, maktablar barcha zarur jihozlar bilan ta'minlangan	1
Ha, maktablar faqat asosiy jihozlar bilan ta'minlangan	2
Yo'q, maktablarning jihozlar bilan ta'minlanish darajasi juda past	3
Yo'q, maktablar juda yomon holatda	4

F5. Sizning oilangiz asosan transport vositasidan foydalanadi?

O'zimizning avtomobilimiz	1
Jamoat transporti (shu jumladan xususiy mikroavtobuslar)	2
Mahalliy taksi	3
Boshqa (iltimos, ko'rsatib o'ting)	4

F6. Sizning oilangiz kam ta'minlangan oilalarga har oy beriladigan moddiy yordamni oladimi?

Ha, oladi	1
Olishi kerak, ammo berilmaydi	2

Bizning oilamiz uchun amal qilmaydi	3
-------------------------------------	---

F7. Hududda nodavlat/jamoatchilik tashkilotlari bormi?

Ha	1
Yo'q	2
Bunday tashkilotlar yo'q	3

Agar mavjud bo'lsa, ularning nomlarini keltiring.

F7_1. _____

F7_2. _____

F8. Mahalliy hududingizda ichki ishlar organlari idorasi yoki boshqa xavfsizlik xizmati/ob'ektlari bormi?

Ha	1
Yo'q	2
Agar yo'q bo'lsa, iltimos, siz foydalanadigan ichki ishlar organlari idorasi yoki boshqa xavfsizlik xizmatlari uyingizdan qanday masofada va qayerda joylashganini ko'rsatin o'ting. _____	

H. XARAJATLAR VA DAROMADLAR

H1. Iltimos, bir oy davomida asosiy uy xo'jaligi uchun xarajatlaringiz haqida ma'lumot bering

	Xarajatlar turi	Xarajatlar (ming so'm)
1.	Kommunal xizmatlar (elektr energiyasi, gaz, issiqlik va boshqalar) uchun soliqlar (to'lovlar)	

2.	Oziq-ovqat	
3.	Ichimlik va maishiy ehtiyojlar uchun suv sotib olish va yetkazib berish	
4.	Tibbiy davolanish	
5.	Transport (davlat va xususiy)	
6.	Ta'lim (o'quv qurollari, darsliklar sotib olish, maktab fondiga badallar, kollej va universitet xarajatlari, kurslar, repetitorlar uchun haq to'lash va boshqalar)	
7.	Fermer xo'jaligi/bog' (tomorqa), shu jumladan chorva, parranda va yem-xashak sotib olish va boqish/saqlash xarajatlari	
8.	Kredit to'lovi (agar mavjud bo'lsa)	
9.	Boshqa xarajatlar	

H2. Iltimos, ayting-chi, oilangizning barcha oila a'zolarining o'rtacha oylik daromadi, jumladan, ish haqi, pensiyalar, nafaqalar, stipendiyalar, tadbirkorlik va qishloq xo'jaligi faoliyatidan olinadigan daromadlar va boshqa barcha daromadlar miqdori qancha?

Siz bu savolga javob berishdan bosh tortishingiz mumkin. Shu bilan bir qatorda, Siz o'rtacha yoki taxminiy daromadni ko'rsatishingiz mumkin.

		Jami (ming so'm)
1.	Chorva mollari, parranda va qishloq xo'jaligi mahsulotlarini, shu jumladan o'z xo'jaligida yetishtirilgan chorvachilik mahsulotlarini sotishdan.	
2.	Qishloq xo'jaligidan tashqari tadbirkorlik faoliyatidan	
3.	Ijtimoiy yordam (agar Siz kam ta'minlangan oila	

	sifatida yoki boshqa sabablarga ko'ra biron-bir to'lov olsangiz)	
4.	Qishloq xo'jaligida ishlashdan (oilaviy bo'lmagan fermer xo'jaliklari, qishloq xo'jaligi ishlab chiqaruvchilarining daromadlari)	
5.	Qishloq xo'jaligi bo'lmagan sektorda ishlashdan (korxonalar, tashkilotlar, firmalar, shu jumladan, malakasiz ishchilar)	
6.	Nafaqalar, agar mavjud bo'lsa (oilaning keksa a'zolari uchun amal qiladi).	
7.	Nogironlik pensiyasi, agar mavjud bo'lsa	
8.	Oila a'zolari, vaqtinchalik mehnat muhojirlari tomonidan yuborilgan/olib kelgan pullar	
9.	Boshqa daromadlar (ko'rsating)	

H3. Oilaviy daromadingizni qanday baholaysiz? FAQAT BITTA JAVOB!

Daromadimiz yetarli, har qanday narsani sotib olishim mumkin	1
Daromadimiz oziq-ovqat, kiyim-kechak va boshqa asosiy ehtiyojlarga yetadi	2

Daromadimiz faqat asosiy ehtiyojlarga yetadi (oziq-ovqat, kiyim-kechak, to'lovlar)	3
Daromadimiz asosiy ehtiyojlarga yetaydi	5
Daromadimiz hatto oziq-ovqatga ham yetmaydi	6
Javob yo'q, javob berishdan bosh tortdi	99

H4. Sizning daromadingizga ta'sir qiladigan boshqa tahdidlar bor-yo'qligini ayta olasizmi? JAVOBLAR 2 tadan OSHMASLIGI KERAK

Hech qanday tahdidlar yo'q	1
Qishloq xo'jaligi mahsulotlarining narxining pasayishi	2
Sug'orish uchun suvning yetishmasligi	3
Iste'mol mollarining narxining oshishi	4
Iqtisodiy zarbalar	5
Ishsizlik	6
Javob berish qiyin	7
Boshqa (ko'rsatib o'ting) _____	

I. LOYIHA TO'GRISIDA XABARDOR BO'LISH

I1 Siz loyiha to'g'risida eshitganmisiz?

Ha, men bu loyihaga rejalar borligini bilar edim	1
Ha, men bu haqda eshitgan edim, lekin ozgina	2
Yo'q, men bu haqda hech narsa eshitmaganman	3

SUHBAT O'TKAZUVCHI loyihaning asosiy maqsadlari hamda potentsial ta'siri haqida qisqacha ma'lumot berib o'tadi

I3 Ushbu loyiha amalga oshirilsa, qanday ijobiy o'zgarishlar yuz beradi deb o'ylaysiz? JAVOBLAR 2 DAN OSHMASLIGI KERAK

Elektr ta'minoti yaxshilanadi	1
Biznes uchun sharoitlar yaxshilanadi	2
Elektr energiyasini ishlab chiqarish xarajatlari kamayadi	3
Elektr ta'minoti kuchlanishi yaxshilanadi	4
Elektr energiyasining narxi pasayadi	5
Ekologiya yaxshilanadi	6
Yangi ish o'rinlari yaratiladi	7
Maktablar, shifoxonalar va boshqa ijtimoiy muassasalar faoliyati yaxshilanadi	8
Elektr ta'minotining samaradorligi oshadi	9
Hech narsa o'zgarmaydi, hamma narsa avvalgidek qoladi	10
Javob berish qiyin	99
Boshqa (iltimos, ko'rsatib o'ting)	

I4 Loyihadan aholi va hudud uchun qanday salbiy oqibatlar bo'lishi mumkin? JAVOBLAR 2 DAN OSHMASLIGI KERAK

Qurilish natijasida oilalar uy-joyi /korxonalar mulki ta'sirga uchrashi mumkin	1
Ish o'rinlarining qisqarishi	2

Bog'lar/fermer xo'jaliklar/yaylovlarga zarar yetishi	3
Qurilish ishlari paytida shovqin chiqishi, chang ko'tarilishi	4
Yo'llarga, sug'orish kanallariga, gaz, suv quvurlariga, ko'priklarga zarar yetishi	5
Ekologik/Atrof-muhitning buzilishi	6
Boshqa joylardan ko'p ishchilar kelishi natijasida, ijtimoiy xizmatlarga bosim o'tkazilishi	7
Loyihadan hech kim zarar ko'rmaydi	8
Og'ir texnikaning harakati tufayli transportning ko'payishi	9
Yaylovlar qisqarishi	10
Javob berish qiyin	99
Boshqa (iltimos, ko'rsatib o'ting)	

15 Loyiha amalga oshirilishi va uning natijalari haqida ma'lumotni qaysi manbalardan olishni afzal ko'rasiz? JAVOBLAR 2 DAN OSHMASLIGI KERAK

Maxsus Loyiha xabarnomalari	1
Televizor	2
Radio	3
Ijtimoiy tarmoqlar	4
Jamoatchilik bilan maslahatlashuvlar	5
Mahalla qo'mitasi	6
Hokimiyat /energiya sotish kompaniyasi/inspektori	7
Boshqa (iltimos, ko'rsatib o'ting)	

16. Loyihaning salbiy oqibatlarini kamaytirish uchun qanday choralar ko'rilishi kerak? JAVOBLAR 2 DAN OSHMASLIGI KERAK

Zararlar uchun mos kompensatsiya	1
Aholi va biznes mulkiga zarar etkazishi mumkin bo'lgan ishlaridan voz kechish	2
Loyiha hududidagi ehtiyojmand oilalarni qo'llab-quvvatlash dasturlarini ishlab chiqish	3
Zarar yetgan kommunal, sug'orish va ijtimoiy infratuzilma ob'ektlarini qisqa vaqt ichida tiklash	4
Aholi va mahalla bilan kelishilgan loyiha ish rejasini amalga oshirish	5
Ekologiya/atrof-muhitga zarar yetkazishi mumkin bo'lgan faoliyatdan voz kechish	6
Loyiha jarayoniga mahalliy jamoatchilik vakillarini jalb qilish orqali jamoatchilik nazoratini ta'minlash	7
Javob berish qiyin	99
Boshqa (iltimos, ko'rsatib o'ting)	

(Bir nechta javob berish mumkin)

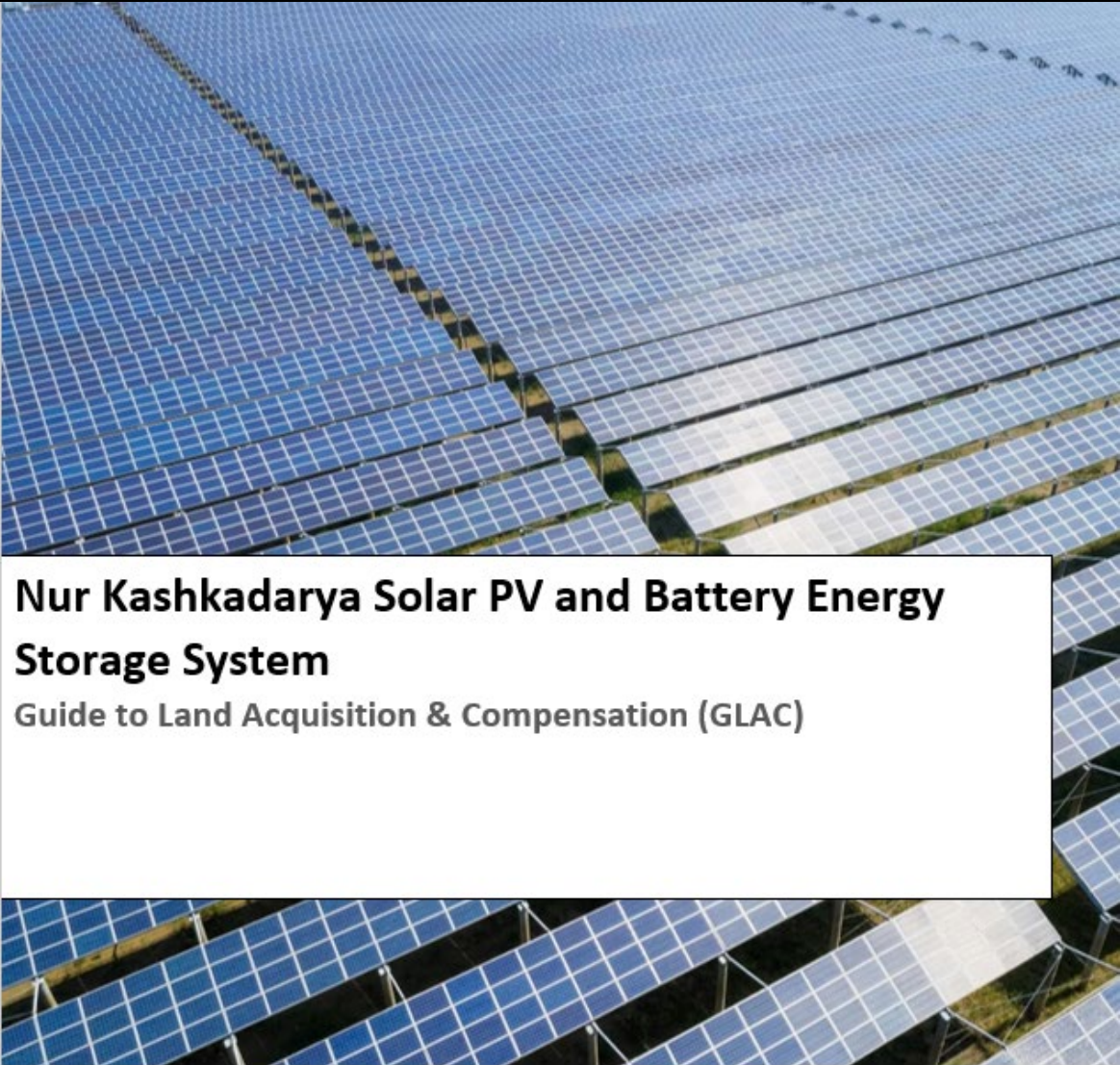
Loyihaga va loyiha bilan bog'liq boshqa masalalarga (xavfsizlik, gender masalalari va hokazo) oid har qanday boshqa ma'lumotlar, fikr-mulohazalar yoki xavotirlaringiz bo'lsa, iltimos, bizga taqdim eting

--

So'rovnomada ishtirok etganingiz uchun katta rahmat!

Suhbat o'tkazuvchining qo'shimcha izohlari

E-ilovasi: Kompensatsiya paketlarini rasmiylashtirish uchun anketa va YKKQ

**Nur Kashkadarya Solar PV and Battery Energy
Storage System**
Guide to Land Acquisition & Compensation (GLAC)

Consulting Firm:
Juru
Juru Energy Ltd
Suite 1, One George Yard, London,
United Kingdom, EC3V 9DF
www.juruenergy.com

Prepared for:
MASDAR
Masdar Clean Energy
Khalifa City A,
Abu Dhabi, UAE, P.O. Box 54115
www.masdar.com

Guide to Land Acquisition and Compensation (GLAC) – Nur Kashkadarya Solar and Battery Energy Storage System project

Project Background

The Government of Uzbekistan plans to develop a 300MW Solar photovoltaic (PV) Power Plant project with a 75 MW battery energy storage system. The Project will be constructed in the Kashkadarya region of the Republic of Uzbekistan. Abu Dhabi Future Energy Company PJSC ("Masdar") has been awarded by the Ministry of Energy, Government of Uzbekistan, to design, build, finance, construct, commission and operate the Project.

This document is a summary of the prepared Livelihood Restoration Plan (LRP) which shall be implemented during construction phase of the project.

Masdar has appointed Juru Ltd. (Juru) to perform an Environmental and Social Impact Assessment (ESIA) for the Project, which includes the assessment of land acquisition impacts and the preparation of a livelihood restoration plan (LRP)

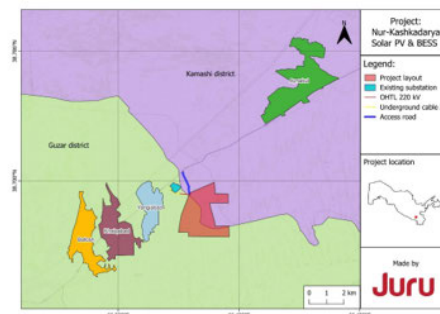
Solar PV

BESS

This Guide to Land Acquisition and Compensation (GLAC) aims to provide details on the land acquisition and livelihood restoration implementation and processes for the Nur-Kashkadarya PV and BESS Project.

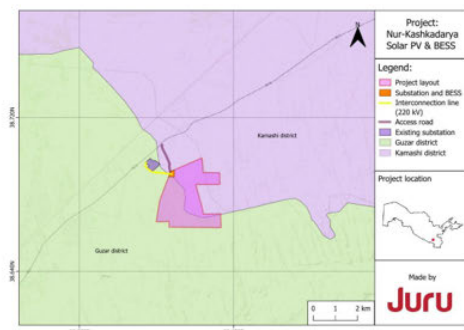
Project Description: The total land allocated to the Project is 733.09 ha and is spread across two districts - the Kamashi and Guzar Districts of the Kashkadarya region of the Republic of Uzbekistan. It is located 8 km northeast of Guzar city. The nearest communities are Yangelabad, Khalqabad, and Batosh from the Guzar district and Aynarkul from Kamashi district.

The Project consists of the following main components:

Guide to Land Acquisition and Compensation (GLAC) – Nur Kashkadarya Solar and Battery Energy Storage System project

- Solar PV modules and battery energy storage system (BESS) (27 containers¹), a substation and various operations buildings located within a 731ha site.
- Access road (1.7 ha) – a new paved access road (1700 m x 10 m) from the main road (M-39) to the Project site.
- Grid connection (1.578m) – Combination of
 - o 658 m of an overhead line (3 towers)
 - o 915 m underground cable

¹ Should the Project identify that it needs to convert the power generated from direct current (DC) to alternating current (AC), an additional 14 containers will be required for a power conversion system (called a PCS Skid)

Construction Program

Construction works will only start once all the required compensation has been paid and permits and licences have been received.

A timetable of key activities is provided below. Construction and commissioning of the Project is expected to take approximately 12 to 18 months to complete.

Activity	Date
Finalise ROW and land agreements/compensation payments	May 2025
Demarcation of affected land/relocation of movable structures (with agreement of affected PAPs).	May-June 2025
Site mobilisation and early site clearance works, construction of the access road	June 2025
Main Contractor Proceed with Full Construction Works	August 2025
Operation Date	December 2026
Expected Lifetime	25 years for PV; 10 years for BESS

Guide to Land Acquisition and Compensation (GLAC) – Nur Kashkadarya Solar and Battery Energy Storage System project

Objectives of the LRP

A Livelihood Restoration Plan (LRP) was developed to manage the land acquisition process and mitigate the remaining displacement-related impacts on affected people. The LRP has the following objectives:

- Define national and international requirements for economic displacement.
- Outline land acquisition and compensation procedures by State parties.
- Identify affected people and understand their socio-economic characteristics.
- Assess socio-economic activities within the Project Site.
- Set appropriate compensation for losses per National Law and Lender standards.
- Identify additional assistance to help affected households restore and improve their livelihood.
- Define the roles and responsibilities of key Project parties.
- Propose a grievance resolution mechanism.
- Address disclosure and consultation requirements by Project lenders.

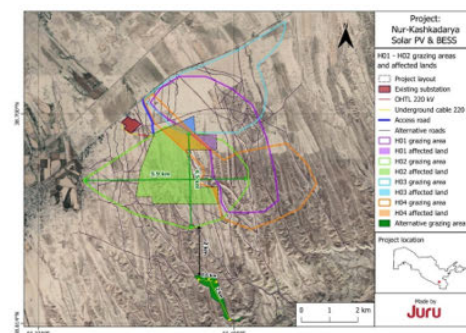
Project impacts

Permanent land take: The solar PV site will require 731 ha; the land area for the access road is 1.7 ha, the land area for the cable is 0.362 ha, and the area for using the OHTL is 0.028 ha. All are considered permanent land take.

Temporary land take: The Project requires temporary access for 1.67 ha of land to construct the OHTL.

For Herders H01, H03 and H04, the Project area only impacts a small proportion of their grazing land (between 3 and 9%). Herder H02's grazing area covers almost the entire Project site and will, therefore, be the most impacted by the Project, losing 39% of their grazing land. SWID has identified alternative grazing

land in the Guzar District, shown in the figure below. This land is allocated for public use so that it can be used without needing a land lease.

Physical Displacement Impacts

There will not be any physical displacement impacts due to the Project. No households or people will need to relocate from their permanent residence.

Economic Displacement Impacts

The LRP evaluated the economic displacement impacts of the Project on affected households (PAH) and people (PAPs). Overall, 9 farms were identified (owned by 8 farmers, F01-F09) along with their workers and the herders that herd animals on the farms, that will be economically displaced by the Project.

They are summarised as follows:

Guide to Land Acquisition and Compensation (GLAC) – Nur Kashkadarya Solar and Battery Energy Storage System project

- 7 farms, 1 PE and 1 LLC (F01-F09), are all considered farms (two farms, F03 and F08, are owned by the same PAH);
- 22 workers (W01-W20 and W22-W23), including 8 seasonal workers and 14 permanent workers who graze their own and other people's livestock on the land.
- 4 herders (H01 – H04) who use the land for grazing owned and rented livestock at the Project site; and
- 22 livestock rental household (LRH01-LRH22) are considered to be indirectly affected as the herders that graze their livestock are considered to be impacted² and 22 LRH households will be indirectly affected³.
- Overall, 165 people from 28 households will be impacted by the Project⁴.

Impacts were avoided where possible, and alternatives and compensation were provided when avoidance was not feasible. Livelihood restoration benefits were also identified for those affected. The following table summarises the outcome of this evaluation.

No.	Type of loss	Potentially affected parties	Impacted?	
			Yes	No
1	Loss of owned land	State Committee for Sericulture and Wool Industry Development (SWID)		X
2		Guzar and Kamashi Municipalities		X

² There are a group of PAPs that graze animals on behalf of a livestock owner (or livestock rental household – LRH). The LRH rent livestock (for in-kind payments of livestock) to herder PAH. As the LRH are renting to herders, and herders will not need to reduce the number of animals they herd, because alternative land has been identified for them. Therefore, LRH are considered indirectly affected.

³ Should LRH find themselves impacted by the Project, the Project will review their claims on a case-by-case basis, and if found to be impacted, compensation will be provided per the entitlement matrix.

No.	Type of loss	Potentially affected parties	Impacted?	
			Yes	No
3	Loss of income from leased land	Guzar Korakul Cluster LLC and Bobur Murodalievich Private Enterprise (PE)		X
4	Permanent loss of leased land	Seven farms "PAHs" (F01, F04-F09), one private enterprise (PE) farm (F02) and one farm business (limited liability company - LLC) (F03);	X	
5	Temporary loss of leased land ⁵	Farmer F05 will have some land temporarily impacted by the construction of the overhead line only.	X	
6	Loss of income	22 workers (4 are permanent, and 8 are seasonal);	X	
7	Loss of assets	Farmers F01 and F05 with a total of three structures that will require relocation (herder shelter, a stable for livestock and a mobile trailer)	X	
8	Loss of trees	Farmer F01 with two trees on the property	X	
9	Loss of access to grazing land	Farmers F01-F09 and workers W01-W20 W22-W23 who use the land for grazing animals.	X	
10		Livestock owners that rent animals to the workers (none identified to date).	X	

⁴ Note, this number of PAH is an estimate, as 2 PAH were not able to, or did not wish to be consulted.

⁵ Temporary land take requirements may not be fully known at this time. Should there be any physical or economic displacement due to temporary land use or additional land during construction and operation, affected people, if any, will be entitled to provisions based on the type of loss and according to the entitlement matrix.

Guide to Land Acquisition and Compensation (GLAC) – Nur Kashkadarya Solar and Battery Energy Storage System project

No.	Type of loss	Potentially affected parties	Impacted?	
			Yes	No
11		Livestock owners rent animals to the herders.		X
12	Loss of access to informally used grazing land	Herders (H01-H04) that graze their animals on the Project site	X	
13		Herb and dung collectors		X

In addition, a vulnerability analysis has been conducted to identify context-specific groups of vulnerable people affected by the Project. The categories of PAPs identified include chronically ill or disabled, elderly, informal land users, female-headed households, poor households and significantly impacted households⁶.

The following table provides additional information on which impacts are expected to occur per PAH type:

Type of PAP	Key impacts
Farmer	- Loss of some (7 PAH) or all (1PAH) of their leasehold - Temporary loss of land use concerning the construction of the OHTL (1 PAH) Loss of crops (all PAH) - Loss of land for grazing (all PAH) - Loss of non-residential structures (2 PAH) - Loss of trees (1 PAH)

⁶ Under ADB requirements, the vulnerability of households that are severely affected (who lose more than 10% of their landholdings) need to be assessed. There are five farmers that will lose more than 10% of their land (F01, F04, F05, F07 and F09). However, assessment has shown that PAPs F01, F05, and F07 have remaining land, income and ~~tomorrow~~ land that will help the PAH to adapt to changes or survive shocks that may occur

during the Project construction. Therefore, only farmers F04 and F09 have been considered vulnerable as a significantly affected PAH (Farmers F01 and F05 have been considered vulnerable for other reasons).

Guide to Land Acquisition and Compensation (GLAC) – Nur Kashkadarya Solar and Battery Energy Storage System project

Worker	• Loss of land for grazing (15 PAH) • Loss of employment (2 PAH) • Potential transitional impacts to employment related to noise and dust from construction (20 PAH) • Transitional impacts related to relocation of the non-residential structures (3 PAH).
Herder	• Loss of informally used grazing land (4 PAH)
LRH	• No impacts are expected, but their livestock is being grazed by herders (see above).

Four PAHs are deemed to be significantly impacted. Farmer F04 will lose 100% of their land; farmer F09 has significant loan debt against the agricultural activity on the property; and two workers, W07 and W18 (employed by farmer F04), will lose their income.

The overall impacted households and persons per type are summarised in the following table.

	Total PAH	Total PAPs	Vulnerable PAHs	PAPs in vulnerable PAH	Significantly impacted PAHs	Significantly impacted PAPs	Indirectly impacted PAH
Farmers	8	46	5	32	2	9	0
Workers	22 ⁷	96	10	47	2	14	0
Herders	4	23	4 ⁷	23	0	0	0
LRH	0	0	0	0	0	0	22
Total	28	165 ⁷	15	101	3	23	22

⁷ Note, this number of PAPs is an estimate, as some PAH were not able to be consulted.

Minimising Displacement

Following extensive stakeholder engagement and the completion of an archaeological survey, the Project design was changed and modified several times to avoid the need to lease land or impact existing servitudes that included public, private and government infrastructure and reduce the impact on cultural heritage features.

A thorough analysis of alternative grid connection options, including options routing to the north and south of the existing Guzar SS site, has reduced the impact on land leased northeast of the existing substation, overhead line, and pipeline servitudes.

Project Requirements

National laws applicable to land acquisition for the Project are described in detail in the LRP and have been followed.

Beyond Uzbek legal requirements, the project financiers also have environmental and social policies and standards that the Project must follow. These include:

- Asian Development Bank (ADB) - Safeguard Policy Statement, – Involuntary Resettlement
- The European Bank for Reconstruction and Development (EBRD) - Environmental and Social Policy 2019 and supporting Performance Requirement (PR) 5: Land Acquisition, Restrictions on Land Use and Involuntary Resettlement.
- The International Finance Corporation (IFC) Performance Standard 5 (PS5): Involuntary Resettlement

Guide to Land Acquisition and Compensation (GLAC) – Nur Kashkadarya Solar and Battery Energy Storage System project

The above standards all have similar requirements, which include:

- Avoid involuntary resettlement wherever possible.
- Enhance, or at least restore, the livelihoods of all displaced persons in real terms relative to the pre-project levels or national standards where these are not already met.
- Improve the standards of living of vulnerable groups.
- Engage directly with affected persons through meaningful consultation.
- Apply compensation rates at “full replacement value”⁸.

Valuation principles

The following valuation principles were used to determine compensation amounts:

- **Compensation for permanent loss of land (land lease)** – Following replacement cost principles, the cost of land was determined using an average value of 1 ha of land in the Guzar (20,445,654 so'm) and Kamashi (12,891,359 so'm) Districts as calculated from review of e-auction transactions in the district and a study undertaken by the valuation company of the cost of a replacement piece of land of the same size if it was to be purchased through the e-auction. This will be paid in three installments, based on the three annual payments required on the e-auction system.
- **Compensation for agricultural production** - Calculated based on the income from 1 hectare of wheat, determined using the market rate for 1 hectare (without deducting costs). The annual net income has been multiplied by four years to determine the total loss of income from agricultural production following Uzbek law. A further two years of

income has been added to cover existing agricultural debts, improve the agricultural productivity of remaining land to achieve equivalent crop yields or assist in acquiring alternative land through auction.

- **Compensation for agricultural production on temporarily affected land plots** (i.e., OHTL corridor, excluding tower footprint area) – Calculated based on the actual annual net income applied for a total of one year, reflecting the expected disruption period when the PAP cannot cultivate crops due to construction of the overhead line infrastructure.
- **Compensation for assets** – This is calculated using the direct comparison method, applying comparative and cost approaches. Depreciation of the asset has not been considered in the calculation. The figure includes all taxes and transfer fees as applicable. The Owner will also be allowed to take away all salvageable materials free of cost before the start of construction
- **Transitional support to move the impacted assets** - This has been determined as 5% of the asset's cost and will be scheduled in consultation with the Owner to minimise disruption to ongoing activities.
- **Compensation for affected trees** - The cost-based approach considers the following factors to determine the compensation amount:
 - o Type and value of the land where the affected tree is located.
 - o Restoration or replacement cost of the impacted tree
 - o The potential income that the Owner might have generated from using the tree.
- **Compensation for permanent income loss** - This will be provided based on the affected person's reported income over six months, reflecting the estimated time needed to secure alternative employment or livelihood

⁸ Full Replacement Value refers to the amount sufficient to replace lost assets (land, structures, crops, trees, etc.) at current market prices, without any deduction.

Guide to Land Acquisition and Compensation (GLAC) – Nur Kashkadarya Solar and Battery Energy Storage System project

restoration options. If the reported income is below the Uzbek minimum wage, compensation will be calculated using the minimum wage rate.

- **Compensation for transitional impacts** - Compensation will be provided at the rate of the worker's or herder's reported income for two months. Should the worker or herder have a reported income lower than the Uzbek minimum wage, the minimum wage will be used.
- **Loss of Income due to Impacts on Grazing Land, due to Temporary laydown areas, Underground Cable Construction, etc. (livestock feed)** - Land users will be either provided with alternative land for grazing or cash compensation for losing the ability to use land or access to land for the period that the land will be unavailable (it will be paid at the rate of three months of feedstock for animals) or the equivalent cost of livestock feed⁹.
- **Loss of Grazing Land for farmers, workers, and LRH that own their livestock. (livestock feed)** - Transitional assistance in the form of 12 months' worth of livestock feed, or the equivalent cost of livestock feed, for farmers, workers and LRH to buy their feed will be provided to cover the transitional period until land productivity is increased. The valuer has identified the cost of animal feed for sheep, goats, cattle, horses and donkeys.
- **Re-payment of penalties for taxes, agricultural loans or harvest agreements** - All payments will be made based on documentation showing the loan's total amount or the default¹⁰.
- **Support to Vulnerable Households** - Additional support will be provided to vulnerable households in the form of six month's payment of the Uzbek minimum wage. This will be in addition to compensation for any other losses.

⁹ The Project is not currently expecting any temporary loss of income, but has provide this valuation, as a contingency if it should occur during construction.

Unexpected losses will be considered in good faith by the Project Company following the principles outlined above.

Entitlements

Any person, household or company whose assets and/or income are affected by the Project, whether permanently or temporarily, and regardless of whether they have legal title to the affected land or asset, is eligible to receive compensation and other entitlements for their losses. If people or households reside in, occupy or use land needed for the Project before the cut-off date (see the next section), they will be considered project-affected and eligible for compensation and entitlements.

The main entitlements include:

- Compensation related to permanent or temporary loss of access to the land.
- Compensation for all assets, crops and trees
- Compensation for lost income
- Livelihood restoration for all displaced households
- Additional safeguards and support for vulnerable households and individuals

These entitlements are outlined in greater detail in the Entitlement Matrix on the following five pages and in the explanatory text below.

Eligibility Cut-off date

A cut-off date is when new losses will no longer be eligible for compensation. The cut-off date for PAPs is 26 July 2024. It was disclosed by letter to the municipalities and individually to each PAP on 11 July 2024. It was calculated two weeks before

¹⁰ It is the Project's intention not to let PAPs reach the situation that they default. However, if they do, this item has been included as a contingency.

Guide to Land Acquisition and Compensation (GLAC) – Nur Kashkadarya Solar and Battery Energy Storage System project

the date of the census survey, as required by Uzbek legislation (which is also in line with Lender requirements).

Entitlement Matrix

Guide to Land Acquisition and Compensation (GLAC) – Nur Kashkadarya Solar and Battery Energy Storage System project

Type of Loss	Specifications	Entitled Persons	Entitlement
Land	Permanent (loss of the use of the Project footprint, access road, OHTL and underground cable)	Landowner /Entities responsible for managing the land (SWID, Guzar Municipality, Kamashi Municipality and the land management companies)	This land will be transferred to the Project, without the need for compensation, per the Presidential Decree dated March 14, 2024, № 125, or other legislative agreement.
		Formal land users	Monetary compensation based on the full replacement cost for the piece of land that is impacted ¹¹ . The Cadastral Department has confirmed that no payment is required to update the land lease agreements of the farmers to reflect the change in their land size. Advice and assistance in using the auction process to identify another land lease (if needed) and a separate financial support to recoup auction costs (typically 5% of the land fee) based on the final cost of the land. The Project will facilitate and support the PAPs who will need to update their lease documents to reflect the new boundaries of their leased land. Assistance to make the remaining land more productive, through access to livelihood restoration activities. Priority employment on the Project.
		Informal users (herders) / Workers who graze their own animals on farmer land	Continued formal/informal grazing on unaffected grazing land. If not available, identification of an alternative grazing site with similar or better characteristics as the original site (site identified is designated for public use ¹²). Compensation for the loss of income (see income section below) Access to livelihood restoration activities and priority employment on the Project (see section 10).

¹¹ Agricultural compensation is undergoing review with third party valuation company and may change.

¹² The alternative land is owned by SWID and designated for public use by the Yangiabad and Khaloabad communities, so it can be used without registration.

Guide to Land Acquisition and Compensation (GLAC) – Nur Kashkadarya Solar and Battery Energy Storage System project

	Temporary (loss of land as a result of construction works outside project footprint ¹³)	Formal land users (farmers)	Monthly rent for the use of the land based on the valuation of an independent valuer and a negotiated agreement with the leaseholder and the Project.
		Informal land users (herders) / and workers who graze their own animals on farmer land.	Land users will be either provided with alternative land for grazing or cash compensation for losing ability to use land or access to land for the period that the land will be unavailable (at the rate of one month salary per month used – or the Uzbek minimum wage, whichever is higher). With a limit of three months.
Servitude ¹⁴	Permanent	Landowners	This servitude will be given, without the need for compensation, per the Presidential Decree dated March 14, 2024, № 125, or other legislative agreement. Assets/structures that are subject to damage or demolition will be fully compensated (included in relevant sections below) ¹⁵ .
		Formal land users	Grazing can continue in the area of servitude. Assets/structures that are subject to damage or demolition will be fully compensated (included in relevant sections below) ¹⁵ . Access to livelihood restoration activities and priority employment on the Project.
		Informal users (herders/ workers who graze their own animals on leaseholder land)	Grazing can continue in the area of servitude. Assets/structures that are subject to damage or demolition will be fully compensated (included in relevant sections below) ¹⁵ . Access to livelihood restoration activities and priority employment on the Project. (see section 10)
Structures	Permanent and temporary	Structure owners	Replacement cost of the structures will be paid at present market rate as determined by an independent valuer, including all taxes and transfer fees, if relevant.

¹³ Not expected at this time, but included for completeness

¹⁴ Servitude is the legal right to use part of someone's land for specific purpose (public utilities such as water and electricity; in the case of Project OHTL and underground cable). The size for the OHTL permanent use area of 0.028381 ha and a temporary use area of 1.2238 ha while the size of the cable requires 0,362373 ha for permanent use and 0.869 ha for temporary use.

¹⁵ Not expected at this time, but included for completeness

Guide to Land Acquisition and Compensation (GLAC) – Nur Kashkadarya Solar and Battery Energy Storage System project

			Owner will be allowed to take away all salvageable materials free of cost before start of construction.
Loss of income	Permanent loss or reduction of income as a result of a reduction of usable land	Leaseholders (LH) (F01 to F09)	Compensation of six times the PAP's annual salary (to include the 4 years required by law, plus 2 years to cover loans, secure a new land plot, or increase the production of their existing land) as calculated using the cost of agricultural production based on cultivation of wheat (see section 9.2 below). Access to livelihood restoration activities and priority employment on the Project (as relevant) (see section 10). Preferential selection for Project related employment.
		Employees of LH (or workers)	Compensation of the PAPs salary or minimum wage (whichever is highest) for 6 months or more based on the level of impact. Access to livelihood restoration activities and priority employment on the Project (as relevant) (see section 10). Preferential selection for Project related employment
	Loss of land due to permanent loss of access to grazing area provided by farmers to workers	Farmers and workers who graze animals on leaseholder land and LRH who rent animals to workers ¹⁶ (In this case eligible animals may be owned by the herder or grazed on behalf of a third party (LRH's)).	Provision of 12 months' worth of feed for livestock or an allowance equivalent to 12 months' worth of feed to cover period up until farmers begin to identify land productivity improvements. A percentage of the farmers' livestock will be provided with feed. This will be based on the amount of land that is impacted. All worker animals will be considered. Support to find alternative grazing options with other farmers.
	Unforeseen transitional impacts due to construction nuisance and/or temporary land use	Employees of LH (or workers)	Compensation of the PAPs salary or minimum wage (whichever is highest) for 2 months or more based on the level and duration of the impact. Access to livelihood restoration activities and priority employment on the Project (as relevant) (see section 10). Preferential selection for Project related employment

¹⁶ No LRH that rent animals to workers were identified at this time. This item has been added for completeness in the event that this group is identified during ongoing monitoring exercises. If this is the case, the entitlement is already defined.

Guide to Land Acquisition and Compensation (GLAC) – Nur Kashkadarya Solar and Battery Energy Storage System project

		Herders (H01 to H04)	Compensation of the PAPs salary or minimum wage (whichever is highest) for 2 months or more based on the level and duration of the impact. Access to livelihood restoration activities and priority employment on the Project (see section 10). Preferential selection for Project related employment
	Loss of Income due to Impacts on Grazing Land, due to Temporary Laydowns areas, Underground Cable Construction etc ¹⁷	Herders (H01 to H04)/ Farmers (F01-F09) /Workers (W01-W20 and W22-W23) (In this case eligible animals may be owned by the herder or grazed on behalf of a third party (LRH's)).	Provision of three months' worth of feed for livestock or an allowance equivalent to feed for temporary construction impacts with the provision of adding feed or its equivalent amount up to a total of nine months depending on the duration of the impact.
Loss of in-kind payments	Loss of in-kind payments from LRH	Workers that rent animals from LRH and lose access to in-kind payment ¹⁸ .	Provision of one sheep, or compensation to the equivalent of one sheep ¹⁹ .
Loss of trees	Permanent	Tree owner	Replacement of the cost of the tree, based on the size of the tree and national legislation (as per an independent valuation) Owner of the tree will be allowed to harvest it or cut the wood free of cost prior to construction.
Loss of crops	Permanent	Crop owner	Provision of seeds to replace any lost crops (F04 will not continue farming and can select alternative goods to the same cost as the replacement seeds). Loss of income from crops to be provided as income (see above) ²⁰ .
Relocation/transitional	One off payment	Owners and users of the structures.	Relocation/transitional costs to move the structure to a new location including any costs for alternative accommodation, or transportation of property, if needed (5% of the total cost of the structure).

¹⁷ This impact is not currently expected, but is included in case temporary land use is required.

¹⁸ This impact is not currently expected, but has been included for completeness.

¹⁹ The assumption that one sheep is sufficient will be reviewed, should this impact be realized. It is not currently expected.

²⁰ All crop owners have remaining land and ~~tomorrow~~ land that could be used to grow these seeds (except for F04)

Guide to Land Acquisition and Compensation (GLAC) – Nur Kashkadarya Solar and Battery Energy Storage System project

Vulnerable Households	Either permanent or temporary	PAHs (i) headed by women; (ii) with low income; (iii) with elderly or disabled household members.	Rehabilitation allowance equivalent to 6 months of minimum wage, in addition to other compensations. They will also be provided assistance in gaining employment for themselves or their household members (through assistance, such as assistance to prepare CVs and advice on how to participate in a work interview) and if necessary additional assistance on how to use the auction process.
Payment of penalty for taxes, loans or harvest agreements	Payment of penalties or taxes as a result of not completing requirements of the farmers' harvest agreements, or default on loans as a result of the Project.	Leaseholders	Masdar will cover the cost of any penalty resulting from non-payment of taxes because crops are not being planted as a result of the Project, defaults on loans as a result of the Project, or any fines that the farmer may face as a result of non-completion of harvest agreements. For farmer F04, who has lost all of their land, and their two workers W07 and W18, the total loan payment for any loans directly related to agriculture will be paid, as the PAPs have no way other way of paying off their agricultural loans.
Unexpected losses	Other losses	All affected persons	As per the LRP principles and similar provisions in this Entitlement Matrix.

Guide to Land Acquisition and Compensation (GLAC) – Nur Kashkadarya Solar and Battery Energy Storage System project

Provision of compensation

Following national and international requirements, temporary and permanent impacts on leaseholds, such as loss of crops or damage to assets, will be compensated in cash at full replacement value, which includes the market value of losses and any other transaction costs, interest accrued, transitional cost without any deductions for taxes, depreciation or materials which can be salvaged.

All affected people with crops, assets or structures that the Project impacts will be entitled to compensation, irrespective of their legal tenure in the project area.

A local government-approved valuation company, SIRDARYO MUSTAQIL BAHOLASH VA EKSPERTIZA LLC, performed the valuation process. The valuation took place on 22 July 2024, and the cut-off date, after which no additional losses will be compensated, was 26 July 2024.

Each PAH will be invited to a meeting to receive a written and verbal explanation of their specific compensation package, including a description of the identified Project impacts or losses and the amount of compensation determined for their households based on a combination of the applicable entitlements defined in the entitlement's matrix above. The compensation package will also include a description of applicable livelihood restoration activities. Each PAH will have **two weeks** to review and, if desired, negotiate the compensation package before signing with the Project. If the PAP wishes to negotiate the package, they should provide additional information within those two weeks to support their claim, or they may commission an alternative valuation if they disagree with the valuation provided.

The bulk of the compensation payments will be made in the first instalment, which will be paid **before the commencement of construction**. As farmer PAPs are encouraged to purchase alternative land leases through the land auction, compensation for the land lease will be provided in three instalments to mirror the three annual payments required by the e-auction system. The split of payments into instalments will be described in the compensation packages.

Livelihood restoration and support

Livelihood restoration activities have been identified to assist ALL PAPs and their extended families in restoring, if not improving, their livelihoods to pre-project levels (and at least minimum national standards). Livelihood restoration activities have been identified and modelled based on lessons from previous Uzbekistan projects. Mechanisms to access the programs will be designed to enable vulnerable households to take full advantage of the programs on offer.

The following programs have been identified for PAPs:

Activity	Description
Increasing the land productivity of remaining land	An agronomist will be hired, and a study will be completed to identify the best ways to increase land productivity for each PAP at the implementation stage of the Project. This study will emphasize the Project's objective to provide improvements that will be long-term and sustainable and will not make the PAPs reliant on the Project. Training will be provided by the agronomist to any PAPs involved in the use of the improved land (farmers and workers) in improved agricultural practices.
Agricultural and business-based training	The following training has been proposed to capitalize on PAPs compensation money by making investments in their farmland that can provide greater returns: Financial awareness/ monetary management training: This training will provide assistance to PAPs on their options to invest or better allocate/manage the compensation money that they will earn and help to increase returns from the compensation money they will receive from the Project. Business management training: (particularly for F04 and F07 that wish to set up businesses). This will be provided to PAPs that want to change their profession, from agricultural to business, and will help PAPs to understand what running a business will entail, it will focus on financial

Guide to Land Acquisition and Compensation (GLAC) – Nur Kashkadarya Solar and Battery Energy Storage System project

Activity	Description
	management, and legal requirements, but can be tailored to the specific types of businesses the PAPs wish to undertake. • Veterinary health, livestock breeding and management training: training to enhance or improve income from livestock production. • Entrepreneurial training on animal husbandry: Developed to provide diversification of income in relation to potential income streams from animal husbandry. • Agricultural production enhancement training: to improve agricultural output from remaining land. • Management of overgrazing training: Discussions on the benefits of leaving land fallow and the use of fertilizers etc. • Land auction training: Training for PAPs on how to use the land auction e-portal. • Trades: Provision of training in trades related to project works (such as welding) with the aim to employ a certain percentage of training graduates. Training topics can be discussed and adjusted to the needs and requirements of participants. Once the PAPs have determined the training, they wish to attend a training schedule will be prepared and will be shared with the lenders for approval. Each affected household will be able to select at least one male and one female member to participate in each of the training sessions.
Provision of seeds and saplings	Two saplings and 3kg of seeds per affected household.
Assistance with provision of hand tools	Two tools per household.
Administrative assistance to use	This is expected to involve technical assistance to enter the e-portal, select land lease options, make payments and file the relevant documentation.

Activity	Description
the land auction portal	
Assistance to receive a loan from a reputable financial institution (Relevant to F04 only)	PAPs will be supported to prepare business plans for their proposed businesses, to determine if they have viable business ideas before they take the loan)
Controlled grazing	An agrivoltaics expert will be hired and will be responsible for undertaking a study to identify the productivity, the number of head of sheep that can be herded in what frequency and preparing a standard operating procedure (SOP) to undertake the controlled grazing. PAPs with livestock will be hired as a priority to undertake the controlled grazing, and if there are large numbers of applicants, Masdar will schedule grazing activities on rotation, so that the largest number of PAPs can benefit from this programme. Preliminary findings show that only sheep can be used for controlled grazing. Approximately 2,000-3,000 sheep could be grazed in an area the size of the Project.
Priority employment in Project jobs	Masdar has confirmed that PAPs will be given priority in the employment process. All the PAPs (including household members) will be informed about the available Project employment opportunities and guided on how to apply.

Along the overhead and underground pipeline servitude, once construction works have been finalised, herders, workers and farmers can re-start grazing activities within these servitudes.

Guide to Land Acquisition and Compensation (GLAC) – Nur Kashkadarya Solar and Battery Energy Storage System project

Each PAP household will be able to select at least one male and one female member to participate in each of the training sessions, but all extended family members are welcome to participate.

Further information on the PAH/PAPs-specific livelihood restoration activities will be included in the individual compensation packages and explained in detail during the compensation package disclosure meeting. All household members, specifically women, will be encouraged to join these meetings.

Project Implementation (Project Resources)

Masdar will identify a Social Manager to manage the livelihood restoration activities once the ESIA phase has been completed. The Social Manager will manage the implementation of the LRP and will be the focal point for PAPs.

Masdar will also identify a community Liaison officer (CLO) to lead stakeholder engagement activities once the ESIA phase has been completed. The CLO will be the main point of contact between the Project and the local communities on all matters, including topics covered in this GLAC. The CLO will also be responsible for the closure of grievances.

The Project will also assemble an LRP Committee to assist in implementing and monitoring the LRP. The composition of the LRP Committee is expected to include:

- Social Manager
- CLO
- Project Site Manager (as required)
- Local Mahalla leader(s)
- Male and female representatives from the local mahalla.
- Male and female representatives of the PAPs
- Local authorities (as relevant)

The Project lenders will have a role in monitoring the timely and accurate implementation of LRP and will undertake an independent audit of how the LRP has been implemented, per their organisation's requirement.

Implementation Arrangements

LRP Implementation schedule

The LRP implementation schedule is below (subject to change):

Activity	2025										Year		
	April	May	June	July	Aug	Sept	Oct	Nov	Dec	2026	2027	2028	
Disclosure of compensation and discussions/ confirming package													
Provision of entitlements (seeds and tools)													
1st instalment of compensation (majority of compensation payments)													
2nd instalment of compensation (compensation for permanent loss of land (land lease))													
3rd instalment of compensation (compensation for permanent loss of land (land lease))													
Assistance to use the land auction portal													
Business planning and loan assistance (for PAPs who start businesses)													
Study to confirm land productivity enhancement measures													
Implementation of land productivity measures													
Controlled grazing commences (target)													
LRP training schedule prepared													
Training undertaken													
Assistance to vulnerable people in preparing CVs, etc., for employment.													
Telegram channel to disclose employment opportunities.													
Site demarcation of affected lands													
Site mobilization and early site clearance works													
Start of full construction													

Project Grievance Mechanism

Project grievances can be raised during meetings, Project site visits, via phone calls and in written form (text messages via email, mobile applications, written requests, etc.). Grievance boxes with grievance forms will also be installed in the following locations:

- Khokimiyat Offices in Guzar and Kamashi Districts
- Offices of the nearest communities
- Guzar 500kV substation

Grievances can be raised anonymously through many of the above methods, and all information provided as part of a received grievance will be kept confidential.

Contact details of representatives that will be responsible for receipt of grievances during the ESIA stage and the pre-construction stage are provided in the table below:

Company and name	Contact details
Juru Oleg Kheday– Senior Environmental Consultant	Email: o.kheday@juru.org Telephone: +99890 9414371
Juru Zarina Gafurova – Social Consultant	Email: z.gafurova@juru.org Telephone: +998 90 935 74 48
Project Company CLO Namoz Akhmedov	Email: nakhmedov@masdar.ae Telephone: +998948418983
Project Company Gross Plaza Business Center, 21A, Taras Shevchenko Street, Mirobod District, Tashkent, 100060, Republic of Uzbekistan	

Phone number: +998978686860

Any grievance will be acknowledged by Juru (during the ESIA phase) or the Masdar CLO within 5 working days. Most grievances should be resolved within 30 calendar days of receiving the grievance.

Where complex grievances or other factors are extending the investigation time, the complainant will be informed of this delay, advised of an updated expected timeline for a response, and provided regular updates.

If a grievance cannot be resolved at the Project level, or if the complainant is not happy with the response provided a grievance redress committee (GRC) will be convened to address the concern. Women, vulnerable groups and all genders will be represented appropriately, and will investigate grievances. Where relevant, the committee will also work with local community organisation to coordinate grievance redress measures.

Submitting a grievance to the grievance mechanism will not preclude a complainant in any way from also seeking recourse through the national legal system, and the complainant can take this course of action should they not be satisfied with the response they receive to their grievance if they wish.

Compensation package date: _____ Compensation package version number: ____

PAP name:

PAP code:

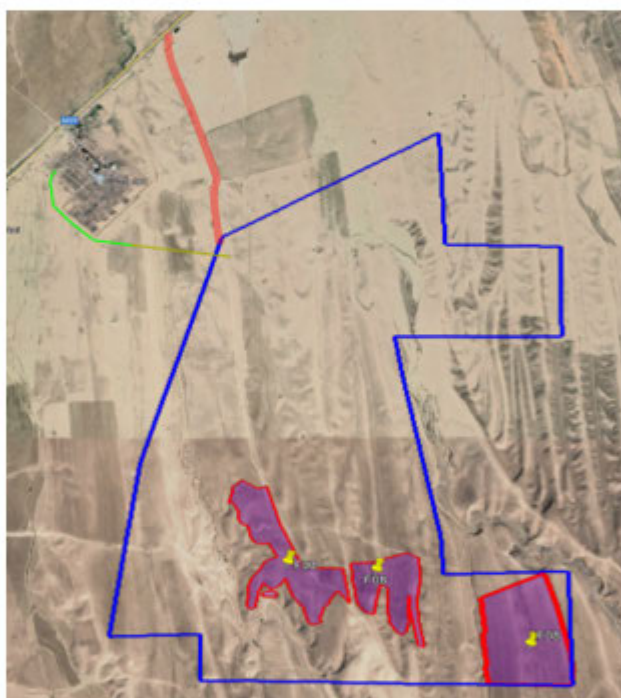
Role in Household:

Contact number:

Other Household members (above 18):	Relationship to PAP

Summary of compensation and livelihood restoration activities for the Nur Kashkadarya 300 MW Solar PV and 75MW BESS Project.

Below is a map showing the location of the affected land of xxx, which is xxx ha (purple area)

The following table provides a summary of the area of land that you currently lease that will be permanently and temporarily affected by the Project.

Table 1: Land affected by the Project

PAP ID	Total leased land area	Permanently affected land size (ha)	Temporarily affected land size (ha)

As a Project affected household (PAH) this is a copy of your compensation package, which includes the amount of compensation determined for your household. You will be given two weeks to review the package before signing with the Project.

Should you disagree with the valuations provided, you can provide additional information, or you can commission an alternative valuation. Alternative information could include bank statements, valuation reports, or pay slips, that refute the information included in this package. Once received the Project Company will review this information and create a new version of this Compensation Package for your review. Please bring any additional information to the Compensation Package signing meeting which will be held in two weeks' time or email it directly to the Project staff at the below email addresses.

If you wish to commission an additional valuation, please inform one of the Project staff listed in the table below. Please make sure you inform them in advance of the Compensation Package signing meeting which will be held in two weeks' time.

As a reminder, the cut-off date for asset inventory was 26 July 2024 after which new losses will not be eligible for compensation. This date was following the valuation that was carried out by Sirdaryo Mustaqil Baholash Va Ekspertiza LLC on 22 July 2024.

The cut-off date was disclosed by letter to the local community and individually to each PAH on 11 July 2024.

Any additional question or comments can be addressed to:

Company and name	Contact details
Juru Oleg Khegay– Senior Environmental Consultant	Email: o.khegay@juru.org Telephone: +99890 9414371
Juru Zarina Gafurova –Social Consultant	Email: z.gafurova@juru.org Telephone: +998 90 935 74 48
Project Company CLO Namoz Akhmedov	Email: nakhmedov@masdar.ae Telephone: +998948418983
Project Company Gross Plaza Business Center, 21A, Taras Shevchenko Street, Mirobod District, Tashkent, 100060, Republic of Uzbekistan Phone number: +998978686860	

Valuation process

In accordance with national and international requirements, temporary and permanent impacts on leaseholds, such as loss of crops or damage to assets will be compensated in cash at full replacement value which includes the market value of losses and any other transaction costs, interest accrued, transitional cost without any deductions for taxes, depreciation or materials which can be salvaged.

All affected people who have crops, assets or structures that are impacted by the project will be entitled to compensation, irrespective of their legal tenure in the project area.

The valuation process was carried out by a local government approved valuation company; in Uzbekistan. The name of the valuation company is Sirdaryo Mustaqil Baholash Va Ekspertiza LLC. For additional information on the valuation process and entitlements, please see the Guide to Land Acquisition and Compensation (GLAC), which will have been issued with this package. For further information on the valuation process, a copy of the Livelihood Restoration Plan (LRP) can be made available on request (to any of the people listed in the table above).

The following is a list of impacts that have been identified for your household.

Table 2: Project impacts

ID No.	Total land area (ha)	Project affected land (ha)	% of affected land	Total land remaining (ha)	Total land remaining (%)	Area of affected crops (ha)	Temporary land impacts	Structures impacted	Trees impacted	Unforeseen transitional impacts	Permanent loss of income	No. livestock owned	Vulnerable

Based on the impacts identified, Table 3 provides a summary of eligible compensation for PAP below at the cut-off date

Table 3: Project compensation

ID No.	Compensation for lost land leases (pasture and agricultural)	Temporary loss of land	Compensation for lost assets	Transitional costs for owned livestock (workers, LRH)	Compensation for unforeseen transitional impacts (workers)	Compensation for lost income (permanent)	Compensation for loan payments	Compensation for lost trees	Compensation for lost crops	Relocation/Transitional costs	Vulnerability allowance	Total Compensation Required
FX X												
WX X												

The majority of compensation payments (payment for lost assets and lost income etc) will be made in the first instalment. However, compensation for lost land (leasehold) will be provided in three instalments to mirror the three annual payments required by the e-auction system. The instalment payments are included as follows.

Table 4: Compensation payment instalments

Total Amount	Instalment1 (2025)	Instalment 2 (2026)	Instalment 3 (2027)

Livelihood restoration activities

Livelihood restoration activities will be identified to assist PAPs to restore, if not improve their livelihoods to pre-Project levels. Livelihood restoration activities have been identified and modelled based on lessons learned from previous projects. The following programs have been identified for PAPs:

Table 5: Livelihood restoration activities

Activity	Description
Increasing the land productivity of remaining land	An agronomist will be hired, and a study will be completed to identify the best ways to increase land productivity for each PAP at the implementation stage of the Project. This study will emphasize the Project's objective to provide improvements that will be long-term and sustainable and will not make the PAPs reliant on the Project. Training will be provided by the agronomist to any PAPs involved in the use of the improved land (farmers and workers) in improved agricultural practices.
Agricultural and business-based training	The following training has been proposed to capitalize on PAPs compensation money by making investments in their farmland that can provide greater returns: • Financial awareness/ monetary management training: This training will provide assistance to PAPs on their options to invest or better allocate/manage the compensation money that they will earn and help to increase returns from the compensation money they will receive from the Project. • Business management training: (particularly for F04 and F07 that wish to set up businesses). This will be provided to PAPs that want to change their profession, from agricultural to business, and will help PAPs to understand what running a business will entail, it will focus on financial management, and legal requirements, but can be tailored to the specific types of businesses the PAPs wish to undertake. • Veterinary health, livestock breeding and management training: training to enhance or improve income from livestock production. • Entrepreneurial training on animal husbandry: Developed to provide diversification of income in relation to potential income streams from animal husbandry. • Agricultural production enhancement training: to improve agricultural output from remaining land. • Management of overgrazing training: Discussions on the benefits of leaving land fallow and the use of fertilizers etc.

Activity	Description
	• Land auction training: Training for PAPs on how to use the land auction e-portal. • Trades: Provision of training in trades related to project works (such as welding) with the aim to employ a certain percentage of training graduates. Training topics can be discussed and adjusted to the needs and requirements of participants. Once the PAPs have determined the training, they wish to attend a training schedule will be prepared and will be shared with the lenders for approval. Each affected household will be able to select at least one male and one female member to participate in each of the training sessions.
Provision of seeds and saplings	Two saplings and 3kg of seeds per affected household.
Assistance with provision of hand tools	Two tools per household.
Administrative assistance to use the land auction portal	This is expected to involve technical assistance to enter the e-portal, select land lease options, make payments and file the relevant documentation.
Assistance to receive a loan from a reputable financial institution (Relevant to F04 only)	PAPs will be supported to prepare business plans for their proposed businesses, to determine if they have viable business ideas before they take the loan)
Controlled grazing	An agrivoltaics expert will be hired and will be responsible for undertaking a study to identify the productivity, the number of head of sheep that can be herded in what frequency and preparing a standard operating procedure (SOP) to undertake the controlled grazing. PAPs with livestock will be hired as a priority to undertake the controlled grazing, and if there are large numbers of applicants, Masdar will schedule grazing activities on rotation, so that the largest number of PAPs can benefit from this programme. Preliminary findings show that only sheep can be used for controlled grazing. Approximately 2,000-3,000 sheep could be grazed in an area the size of the Project.
Priority employment in Project jobs	Masdar has confirmed that PAPs will be given priority in the employment process. All the PAPs (including household members) will be informed about the available Project employment opportunities and guided on how to apply.

To be signed upon receipt of the Compensation Package

The compensation package was communicated to me verbally and by way of this document on the _____ (date) (Tick) ☐

I _____ [PAP] was given until the _____ [minimum of 2 weeks from provision of version 1 of the compensation package] to review the compensation package and provide feedback. ☐

The livelihood restoration opportunities have been explained to me and are understood by me. ☐

The payment schedule has been explained to me and is understood. ☐

My household vulnerability status and payment has been explained to me and confirm this is an accurate reflection of my status. ☐

I _____ confirm that I have been given a copy of the Guide to Land Acquisition and Compensation (GLAC) and understand the content. ☐

I _____ acknowledge that I need to provide the following information on or prior to the final signing of the Compensation Package: i) Bank account details, ii) additional information that refutes the information provided in this Compensation Package, iii) results of the additional valuation¹ where relevant. ☐

PAP: _____ (name) : _____ (signature) : _____ (date)

Witness: : _____ (name) : _____ (signature) : _____ (date)

Project Company: _____ (name) : _____ (signature) : _____ (date)

To be signed upon agreement of the Compensation Package (two weeks after receipt of the Compensation Package)

I _____ acknowledge that I have read and accept the proposed compensation provisions (Tick) ☐

I confirm that *I did not provide any additional information for consideration by this agreement / I have provided the following information for consideration in the compensation agreement* and agree with the outcomes of the final package (cross out one statement as relevant). ☐

Additional information 1: _____

Additional information 2: _____

Additional information 3: _____

¹ Results of the valuation may not be available at the time of the compensation package signing, if not please notify the Project staff when the results will be made available.

I confirm to this date I _____ have not incurred any additional costs specifically, although not exclusively land taxes, agricultural loan default charges, not currently reflected in the CA / I have incurred additional costs as follows which all parties agree are included into this compensation agreement (cross out one statement as relevant):

☐

 (Full name and Position in household)

 (Signature)

The following signatories act as household witness to the signing of this agreement (if present).
One of the signatories of this document must a female household member, the household head, the spouse of the signatory, or another female family member (over the age of 18).

	Witness full name	M/F	Relationship to main signatory	Signature
Witness 1				
Witness 2				
Witness 3				
Witness 4				

The following signatories act as countersignature on behalf of the Project Company

 (Full name and Position)

 (Signature)

I _____ nominate the following bank for all payments:

Name on account:		
Relationship to PAP/PAH		
Bank address:		
Account number		
XXXXX		

F-ilovasi: Har ikkala yerni boshqarish korxonasining e'tirozi yo'qligi haqida xatlar

G'uzor qorakull cluster MCHJ	Bobur Murodalievich Xususiy korxonasi (XK).
РЕСПУБЛИКА «ҚОРАҚҮЛЧИЛИК» УЮШМАСИ КАШКАДАРЁ ВИЛОЯТИ «ҚОРАҚҮЛ» УЮШМАСИ ҒУЗОР ТУМАН «ҒУЗОР ҚОРАҚҮЛ КЛАСТЕР» МА'СУЛИЯТИ ЧЕКЛАНГАН ЖАМИАТИ RESPUBLIKA "QORAKO'LCHILIK" UYUSHMASI QASHQADARYO VILOYATI "QORAKO'L" UYUSHMASIG'UZOR TUMAN «G'UZOR QORAKUL CLUSTER» MA'SULIYATI CHEKLANGAN JAMIATI 2025 - йил «15» январь № Ғузор тумани Ипакчилик ва жун саноатини ривожлантириш қўмитасига Ушбу хат билан "Ғузор Қоракўл Кластер" МЧЖ раҳбари қуввати 300 МВт эга бўлган Ғузор фотоволтаик қуёш панеллари лойиҳаси ва 75 МВт қувватга эга бўлган батарея саклаш тизими қурилишига эътирозимиз йўқлиги ва лойиҳадан ҳеч қандай таъсир қўрмаслигимизни тасдиқлаймиз. Ушбу маълумотнома тегишли жойга тақдим этиш учун берилди. «G'uzor qorakul cluster» МЧЖ раҳбари Ш.Т.Тўраев 	“BOBUR MURODALIEVICH” хусусий кархонаси (Яйлов Кластери) п.л. 180500. Қашқадарё вилояти Қамашли шаҳри «Мангит» МФЙ телефон рақами 90-666-44-34 №_02 20.01.2025 йил Қамашли тумани Ғаллакор ҳудуди кишлоқ хўжалиги харитасининг 1174, 1177, 1173-контурларидаги 19,2 гектар яйлов ер майдони Ўзбекистон Республикаси Ипакчилик ва жун саноатини ривожлантириш қўмитаси томонидан “Бобур Муродалиевич” хусусий кархонаси Яйлов Кластерига ижарага берилган ер майдони ҳисобланиб, ҳозирги кунда иккиламчи ижарага берилмаган захирадаги яйлов ер майдони саналди. Ушбу билан “Бобур Муродалиевич” хусусий кархонаси Яйлов Кластери захирадаги яйлов ер майдонида келажакда қуввати 300 МВт га булган Ғузор фотоволтаик қуёш панеллари лойиҳаси ва 75 МВт қувватга эга булган батарея саклаш тизими қурилишига эътирозимиз йўқлиги ва лойиҳадан ҳеч қандай таъсир қўрмаслигимизни тасдиқлаймиз. “Бобур Муродалиевич” хусусий кархонаси яйлов Кластери раҳбари Ғ.Худоёров

G-ilovasi: O'zbekiston Respublikasi Prezidentining qarori, 14.03.2024 yildagi PQ-125-son, tarjiması

<i>Unofficial translation</i> Resolution of the President of the Republic of Uzbekistan of March 14, 2024 No. PP-125 On measures for the implementation of the project "Construction and management of a 300 MW solar photovoltaic power plant and a 75 MW electric energy storage system in the Kashkadarya region based on public-private partnership conditions" In order to diversify sources of electricity production, meet the growing needs of the population and economic sectors for energy resources, reduce the use of natural gas in electricity generation, and also attract widespread foreign direct investment to expand the scale of use of renewable energy sources: 1. Take note that, based on the results of the international tender for financing, design, construction, launch and testing of the project "Construction and management of a 300 MW solar photovoltaic power plant and a 75 MW electric energy storage system in the Kashkadarya region based on public-private partnership conditions" (hereinafter referred to as the Project) in accordance with the Law of the Republic of Uzbekistan "On public-private partnership" with the financial and technical support of the International Finance Corporation, as well as ownership, maintenance and operation, supply (sale) of the generated electricity, construction of overhead power lines and other electrical structures for connecting the solar photovoltaic power plant to the unified electric power system: a) Abu Dhabi Future Company PJSC — Masdar (UAE) is recognized as the winner of the tender (hereinafter referred to as the Tender Winner); b) The winner of the tender for the implementation of the Project as a private partner in the Republic of Uzbekistan established the individual enterprise Nur Kashkadarya Solar PV LLC (hereinafter referred to as the Private Partner); c) between the Government of the Republic of Uzbekistan represented by the Ministry of Economy and Finance and the Private Partner represented by the	Winner of the tender on November 30, 2023, an Agreement on state support was concluded, in accordance with which the Private Partner: • carries out the design, financing, construction and operation of a 300 MW solar photovoltaic power plant and a 75 MW electric energy storage system in the Kashkadarya region throughout the entire period of the Project implementation; • attracts foreign direct investment in the amount of a preliminary estimate of US\$250.5 million, assuming possible risks; d) between JSC National Electric Networks of Uzbekistan (hereinafter referred to as the State Partner) and the Private Partner, an Agreement on the Purchase of Electricity was concluded on November 30, 2023, in accordance with which the Private Partner assumes obligations to: • guaranteed sale to the State Partner of the produced electrical energy and the capacity of the electrical energy storage system; • provision of a bank guarantee from a first-class foreign bank in the amount of 60 million US dollars as security for the fulfillment of its obligations during the construction period at the proper level; • construction of overhead power lines to connect the solar photovoltaic power plant to the unified power grid and their transfer to the State Partner after commissioning under the Project. • The state partner undertakes to guarantee the purchase of electric energy for 25 years; e) the volume of emissions of reduced greenhouse gases generated within the framework of the Project (green attributes) is fully controlled by the Government of the Republic of Uzbekistan. 2. Approve: • Agreement on state support signed between the Government of the Republic of Uzbekistan represented by the Ministry of Economy and Finance and the Private Partner; • Electricity Purchase Agreement concluded between the Public Partner and the Private Partner.
---	---

3. To establish fixed tariffs denominated in foreign currency in the amount of 0.03 US dollars per 1 kilowatt/hour of electric energy and in the amount of 6.33 US dollars for each megawatt (hour) used in the electric energy storage system generated within the framework of the Agreement on State Support and the Agreement on the Purchase of Electric Energy. 4. Grant the Ministry of Economy and Finance, the Ministry of Energy and the Public Partner the right to conclude agreements on the direct transfer of the rights of the Private Partner and the Winner of the Tender to other creditors participating in the financing of the Project, in the event of the failure of the Private Partner to fulfill its obligations under the agreements signed within the framework of the implementation of the Project. 5. Allow the State Partner to: • involvement, together with the Private Partner, of international independent engineering companies and other consultants in the implementation of the Project by concluding direct contracts in accordance with the procedures defined in the Agreement on the Purchase of Electric Power; • opening of a foreign bank's confirmed, revolving letter of credit in foreign currency in favor of the Private Partner as security for the fulfillment of obligations to purchase produced electric energy within three months. 6. Grant the Private Partner, within the framework of the implementation of the Project, after payment of all taxes and fees, the following rights: • open bank accounts in foreign banks abroad to receive and use funds in foreign currency (including credit receipts in foreign currency); • directly make payments to foreign contractors, suppliers or foreign creditors located outside the Republic of Uzbekistan, without making such payments through bank accounts in the Republic of Uzbekistan. 7. To khokimiyat of the Kashkadarya region: • together with the Ministry of Energy, the Ministry of Economy and Finance, the Ministry of Agriculture and the Private Partner, within three months, select land plots in the territory of the Kashkadarya region for the construction of	a solar photovoltaic power plant, an electric energy storage system, electricity transmission networks and electrical infrastructure facilities within the framework of the implementation of the Project, clarify the boundaries of the selected land plots and submit a corresponding proposal to the Government Commission for the consideration of issues of changing the categories of the land fund of agricultural land and the forest fund; • allocate to the Ministry of Energy selected land plots for permanent use on the basis of the design documentation submitted by the Private Partner. • The Ministry of Energy shall ensure the lease of the above-mentioned land plots to the Private Partner for a period equal to the duration of the Project implementation. • In this case, equate the amount of rent for land plots paid by the Private Partner to the amount of land tax. 8. Establish that within the framework of the Project implementation: • The Ministry of Energy is exempt from compensation for losses in agricultural production (compensation payments) for the use (change of category) of agricultural land; • the norms and rules for the execution of construction and earthworks related to the construction of a solar photovoltaic power plant and an electrical energy storage system, as well as the design of foundations for buildings and structures are regulated by international standards; • Payments for the use of electric energy and electric energy storage systems are made in national currency at a fixed rate denominated in foreign currency. 9. At the request of the Private Partner: • The Ministry of Foreign Affairs shall ensure the issuance of entry visas in accordance with the established procedure for foreign specialists involved in the implementation of the Project, if necessary, at the Islam Karimov Tashkent International Airport; • The Ministry of Internal Affairs shall ensure the issuance and extension of the validity of multiple-entry visas, as well as registration at the place of
--	---

temporary residence and its extension for foreign specialists attracted by the Private Partner and contractors within the framework of the Project, as well as for members of their families; • The Ministry of Employment and Poverty Reduction shall ensure the issuance (extension) in the established manner of confirmations of the right to carry out labour activities in the territory of the Republic of Uzbekistan to foreign specialists. 10. The Khokimiyat of Kashkadarya Region, the Ministry of Construction and Housing and Public Utilities, the Cadastre Agency, and the Ministry of Ecology, Environmental Protection and Climate Change shall ensure that during the implementation of the Project the following is not allowed: • construction of objects within a radius of 500 meters from the station that could block it from sunlight; • together with the Ministry of Mining and Geology - the construction of new industrial facilities, the extraction of minerals or the implementation of waste management work that leads to air pollution (which is the cause of a decrease in radiation levels), as well as the cause of a reduction in the volume of available water in the territory within a radius of 5 kilometers from the station. 11. The Ministry of Economy and Finance, together with the Ministry of Energy, shall establish permanent control over the implementation of the Project, as well as the fulfillment by the parties of their obligations under the Agreement on State Support and the Agreement on the Purchase of Electric Power. 12. The Ministry of Justice shall issue legal opinions on the Agreement on State Support and agreements signed in accordance with the provisions of this Agreement, within the framework of the implementation of the Project. 13. To authorize the Minister of Economy and Finance to sign, on behalf of the Government of the Republic of Uzbekistan, an agreement with a foreign bank opening a letter of credit on reimbursement of its expenses in a form acceptable to the Government of the Republic of Uzbekistan, in the event of fulfillment of obligations of JSC National Electric Grids of Uzbekistan to the above-mentioned	bank under the guarantee of the Asian Development Bank, the World Bank or the European Bank for Reconstruction and Development. 14. The Ministry of Ecology, Environmental Protection and Climate Change shall ensure that an environmental assessment of the Project documentation is carried out in accordance with the established procedure and that environmental protection legislation is observed during the implementation of the Project. 15. To assign personal responsibility for the effective organization of the implementation of this resolution to the Minister of Energy Zh.T. Mirzamakhmudov. The implementation of coordination and control over the activities of ministries and departments responsible for the implementation of this resolution shall be assigned to the Prime Minister of the Republic of Uzbekistan A.N. Aripov. President of the Republic of Uzbekistan Sh. MIRZIYOYEV
---	--

Qamashi tumani	
QAMASHI TUMANI HOKIMLIGI 1180500, Qashqadaryo viloyati, Qamashi shahri, Amir Temur ko'chasi, 1-uy. Tel: (375) 53-24-490, t.qamashi@exat.uz 2025-yil " " _____ -sonli MA'LUMOTNOMA G'allakor xududidagi "Mansur" fermer xo'jaligi va "Yortepa qorakuli" MChJlari lalmi maydonlarda g'allachilik yunalishida faoliyat yuritib kelayotgan fermer xo'jaliklari bo'lib, 2022-yil, 2023-yil, 2024-yillarda tumandagi tayyorlov tashkilotlari va g'allachilik klasterlari bilan shartnomalar tuzmagan hamda maxsulot topshirmagan. Tuman hokimining o'rinbosari H.Azizov	

I-ilovasi: Trening haqida fikr-mulohaza anketasi

Kurs nomi: _____

Sana: _____

Ishtirokchi ismi: _____ (ixtiyoriy)

Ishtirokchi jinsi

- ☐ Erkak
- ☐ Ayol

Ishtirokchi zaif guruhga mansub deb hisoblanadimi?

- ☐ Ha
- ☐ Yo'q
- ☐ Bilmayman

Trening bo'yicha umumiy taassurotingiz

- ☐ A'lo
- ☐ Yaxshi
- ☐ Qoniqarli
- ☐ Yomon

Quyidagi jihatlarni baholang (1 = Yomon, 5 = A'lo):

Kategoriya	1	2	3	4	5
Kurs mazmunining sizga/oilangizga dolzarbligi	☐	☐	☐	☐	☐
Berilgan ma'lumotlarni amalda qo'llash osonligi	☐	☐	☐	☐	☐
Trenerning mavzu bo'yicha bilim darajasi	☐	☐	☐	☐	☐
Trenerning ishtirokchilar bilan muloqot va faolligi	☐	☐	☐	☐	☐
Taqdim etilgan kurs materiallari (agar bo'lsa)	☐	☐	☐	☐	☐

Treningda siz uchun eng foydali yoki qadrli bo'lgan jihatlar nimalardan iborat edi?

Nimani yaxshilash yoki boshqacha qilish mumkin deb o'ylaysiz?

5. Sizningcha, ushbu trening turmush tarzingizni tiklash/yaxshilash uchun foydali bo'ladimi?

- ☐ Ha
- ☐ Qisman
- ☐ Yo'q